

The Project Gutenberg eBook of Kevätkukka: Perhetarina, by Mathilda Roos

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kevätkukka: Perhetarina

Author: Mathilda Roos

Release date: November 27, 2011 [EBook #38151]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KEVÄTKUKKA: PERHETARINA ***

Produced by Tapio Riikonen

KEVÄTKUKKA

Perhetarina

Kirj.

MATHILDA ROOS

Helsingissä 1911,
Yrjö Weilin & kumpp. Osakeyhtiö.

Helsingissä 1911,
Osakeyhtiö Kirjapaino Aktiebolag.

I.

Kauppaneuvos Blumin luona oli eräänä iltana joulunpyhien aikaan vieraita. Isäntä itse istui huoneessaan pelaten preferanssia kolmen vieraansa kanssa.

Kauppaneuvos oli hyvin huono pelaaja, mutta teki, kuten ihmiset yleensä, erityisen mielellään sitä, mitä huonoimmin osasi. Hän luuli itse pelaavansa tarkan harkinnan mukaan — luulo, jonka pelitoverit sallivat hänen pitää kunnioituksesta hänen ikäänsä ja muilla aloilla saavutettuja suuria ansioitaan

kohtaan. Hänen molemmat poikansa, majuri ja tohtori Blum, tukahduttivat tuontuostakin haukotuksensa ja levittivät kortit pojallisen kunnioittavasti, mutta kauppaneuvoksen vastapelaaja, eversti Dufva, lyhyenlöntä mies, jolla oli teräksenharmaa, paikkapaikoin viheriään vivahtava peruukki ja lyhyeksi leikatut viikset, ei säästännyt ivallisia huomautuksiaan, kun kauppaneuvos liian kauan ja syvämielisesti tarkasteli korttejaan, ennenkuin veti ne esiin.

"No, veli hyvä, mitä sieltä nyt tulee?" sanoi hän, iskien silmää vastapelaajille — "jokin neronleimaus? Vähintään suuri slammi? Älä vaan unohda, että kuningas on Henrikillä ja rouva Antonilla —" j.n.e.

Viereisessä huoneessa istuivat talon vävyt, hovioikeuden-neuvos Bergenstierna ja tuomari Törne, syventyneinä juriidisiin ja poliittisiin keskusteluihin. He olivat asioista yleensä eri mieltä, sillä he olivat kokonaan eriluonteisia, mutta kumpikaan heistä ei koskaan kiivastunut — Blumin talossa harvoin kiivastuttiin — he puhuivat hiljaisella, opettavalla virkamies-äänellä ja antoivat aina kulua pari sekuntia lauseitten välillä, ikäänkuin he olisivat esittäneet asioita hovioikeudessa tahi kuninkaan neuvospöydän ääressä.

Ruokasalista kuului tuontuostakin nuoren väen puhetta ja naurua, mutta se oli harvoin äänekästä; nuortenkin puhe oli kunnioittavan hillittyä.

Vierashuoneessa, missä naiset istuivat käsitöineen, vallitsi unelias hiljaisuus. Ilma siellä oli kuin rauhalla kyllästettyä. Ainoastaan kerran, kun oli puhe palvelijain vaatimuksista, oli kuin myrskytuuli olisi puhaltanut huoneen läpi, mutta kun se vaimeni, oli siellä taas yhtä hiljaista. Henrik Blumin rouva, uhkea, vaaleatukkainen kaunotar, joka ei rakastanut yksinomaan naisseuraa, luki aateliskalenteria; hän selaili lehtiä, otti selvää sukulaisuussuhteista ja merkitsi muistiinsa nimiä ja syntymävuosia. Tuontuostakin hän katsahti ylös ja kysyi jotain vierustoveriltaan neiti Regina Blumilta, joka istui sohvassa, ahkerasti neuloen kallisarvoista koruompelua; ja näihin kysymyksiin Regina neiti vastasi kuivasti ja virheettömästi, kuin olisi hän lukenut kirjasta. Suuri, lihava, kunnianarvoisa Regina täti ja pieni, hienohipiäinen Henriette Blum olivat monessa suhteessa samankaltaisia: molemmat keräsivät muistiinsa tosiasioita, eivät ymmärtäneet tunteita eivätkä tunnelmia, osasivat ulkoa sekä aateli- että valtiokalenterin ja pitivät enemmän mies- kuin naisseurasta.

Tuolilla neiti Regina Blumin vieressä istui hänen seuranaisensa Constance Pilo kutoen harmaata villasukkaa, jonka rinnalla Reginan komea koruompelu esiintyi sopivalla tavalla edukseen. Neiti Pilo oli enimmäkseen ääneti, mutta heti kun Regina sanoi jotain, katsoi hän nopeasti häneen ja sanoi ilmeettömästi hymyillen: "Aivan niin — aivan oikein — hyvin hauskaa, Regina!"

Rouva Blum, kauppaneuvoksen vaimo, oli pieni, hintelä nainen, jolla oli sileäksi kammattu harmaa tukka ja päässä hieno pitsimyssy, säännölliset piirteet, suuret, lempeät silmät ja peloittavaa tarmoa ilmaiseva piirre hienon suun ympärillä. Tässä pienessä kivuloisessa naisessa yhtyivät kaikki Blumin talon koneistoa ohjaavat langat; hän näki kaikki ja johti kaikkea, vielä ei ollut yksikään tahra pöytäliinalla jäänyt häneltä huomaamatta, vielä ei ollut kertaakaan hänen miehensä tai lastensa päähän pistänyt epäillä, että se mitä hän sanoi tai teki, ei olisi ollut oikein. Mutta kun hän itse oli sen mielipiteen läpätunkema, että miehen tulee olla vaimon pää, oli hän saanut koko ympäristönsäkin luulemaan, että Blumin talossa oli perheenisän tahto laki.

Vähitellen alkoi uneliaisuus naisten kesken tulla liian huomattavaksi; saksien ja sukkapuikkojen rapina kuului huolestuttavan selvästi kesken hiljaisuuden. Regina neiti haukotteli monta kertaa ompeluksensa takana, ja neiti Pilo hänen vieressään teki varovasti samoin.

Äkkiä kävi humahdus läpi naisten rivin; he vilkastuivat ja suoristivat selkensä, melkein niinkuin uneliaat linnut, kun ne heräävät ja alkavat nokkia ja pörhistellä itseään. Kaikki naiset "vanhasta" rouva Blumista Pilo neitiin asti, katselivat tyytyväisesti hymyillen ovea kohti, josta eräs herra astui sisään.

Se oli asessori Eugen Blum, perheen nuorin poika ja talon ainoa nuorimies. Hän oli ollut päivälliskutsuissa ja tuli nyt parahiksi pelastamaan seuraa ikävystymisen kahleista.

Hän oli vielä nuori mies; hänellä oli hienot, erittäin kauniit kasvot ja lyhyt, solakka vartalo. Hänessä oli jotain flegmaattista ja samalla kertaa vilkasta; hänen ylhäisen hitaat liikkeensä ja puheensa olivat omituisena vastakohtana hänen tummien silmiensä vilkkaalle ilmeelle. Hän näytti mieheltä, jolla on voimakkaat intohimot ja suuri itsensähillitsemistaito.

Hän tervehti ystävällisesti kaikkia naisia, suuteli äitinsä ja Regina neidin kättä ja osasi sanoa kaikille iloisen ja leikkilisen sanan.

"Sepä hauskaa, että tulit, rakas Eugen!" huudahti Henrikin rouva, paukahuttaen ponnekkaasti aateliskalenterin kiinni, ikäänkuin tahtoen sillä sanoa: "Nyt sitä ei enää tarvita — täällä me rouva parat istumme näivettymässä, sillaikaa kun rakkaat miehemme antautuvat tupakka- ja pelihimojensa valtaan!"

Eugen hymyili, silitteli hienoja viiksiä ja istuutui tuolille viimeisen puhujan viereen.

"No, mitä uutta kaupungilta?" jatkoi nuori rouva, ja odottamatta vastausta kysymykseensä lisäsi hän nopeasti: "Hyvä ystävä, olenhan aivan unohtanut kiittää sinua teatteripileteistä — kiitos vaivoistasi!"

"Ei kannata!" vastasi Eugen kumartaen.

"Kyllä kannattaa, hyvinkin kannattaa, minun laiska mieheni ei suinkaan olisi ottanut vaivakseen hankkia pilettejä, ja minä tahdoin välttämättä saada ne."

"No niin", toisti hän kysymyksensä, "mitä uutta kaupungilta?"

"Ei mitään, kaduilla oli niin hiljaista ja rauhallista, että poliisi olisi voinut nukkua, jos olisi tahtonut. Järjestystä ei häirinyt muu, kuin että kuningas ajoi oopperaan."

"Entäs päivällinen, millainen se oli?" jatkoi Henriette, joka välttämättä tahtoi kuulla uutisia.

"Tosiaankin, Eugen", keskeytti rouva Bergenstierna, vanhin tytär, joka oli aivan kauniin veljensä näköinen ja luonteeltaan ja tavoiltaan suuresti muistutti äitiään — "tunnetko erään Hjort nimisen perheen — notario tai kamreeri tai jotain sinnepäin?"

"Tunnen hiukan", vastasi Eugen välinpitämättömällä äänellä. Mutta jos joku läsnäolijoista olisi ollut tarkka huomioiden tekijä, olisi hän huomannut, miten välinpitämättömyys tukahdutti mielenliikutuksen, joka pyrki näkyviin nuoren miehen kasvoilla. "Miksi sitä kysyt?"

"Siksi että Fanny on luistinradalla tutustunut tyttöön, jonka nimi on Lisbet Hjort, ja joka sanoi tuntevansa sinut. Fanny ja hän ovat tyttömäisesti ihastuneet toisiinsa, hän on kutsunut Fannyn luokseen ja hakee häntä kävelemään kanssaan. Siksi halusin tietää, tunnetko sinä todellakin heidät ja mitä väkeä he ovat."

Eugen kohautti olkapäitään.

"Senverran kuin nyt tuntee ihmisiä, joita pari kertaa on nähnyt."

"Mutta minä tunnen heidät", puuttui puheeseen Regina täti, kohottaen päätään ompeluksesta ja katsoen terävästi vuoroon Eugeniin ja vuoroin rouva Bergenstiernaan. "Älä anna Fannyn seurustella heidän kanssaan, sitä perhettä ei pidetä erityisesti arvossa..."

Kaikki istuivat hetkisen äänettöminä, ilman että kukaan oikeastaan saattoi ymmärtää, miksi Regina tädin sanat saivat heidät ikäänkuin hämilleen. Vihdoin sanoi Eugen, kääntyen Regina neidin puoleen, yhtä välinpitämättömällä äänellä kuin äskenkin:

"Mistä täti heidät niin hyvin tuntee?"

"He asuivat vuoden samassa talossa kuin minäkin, ja sillä ajalla ehdin kokea, että he ovat erittäin hutiloivia ja meluisia ihmisiä. Siellä oli myötäänsä vierassakäyntejä, vieraita ja kerjäläisiä. Myöhään yöllä he tulivat kotiin ja melusivat portaissa, joita he sitäpaitsi eivät milloinkaan pitäneet puhtaina. Heidän kotinsa oli täydellinen ravintola, johon 'Juokseva hirvi' olisi erittäin hyvin sopinut nimikilveksi."

Neiti Pilo loi puhujaan suuret, ilmeettömät silmänsä.

"Hyvin hauskaa, Regina, hyvin hauskaa."

Samassa juoksi sisään kahdeksanvuotias Gösta Bergenstierna ja huudahti:

"Rakas, hyvä isoäiti, saammeko hiukan lainata shakkipeliä, meidän tekee sitä niin hirveästi mieli!"

"Hiljaa, Gösta!" sanoi rouva Bergenstierna ja kohotti varoittaen kättään, "sinähän huudat niin että isoäiti voi tulla kuuroksi..."

"Hyvä, rakas isoäiti-kulta, saammeko me..." jatkoi Gösta, alentaen äänensä pelkäksi käheäksi kuiskaukseksi.

Isoäiti ojensi kätensä, veti lemmikkinsä luokseen, ja sanoi pahaa-ennustavasti hymyillen ja päätään pudistaen:

"Enpä oikein usko, sillä nappulat ovat niin heikot ja isoisä varoo niitä niin kovin. Ajattelehan, jos joku niistä menisi rikki!"

"Niin kyllä, mutta —"

"Mene kysymään isoisältä."

Gösta kiiti pois kuin nuoli ja palasi parin sekunnin kuluttua takaisin,

"Isoisä sanoo, että hän tietysti varoo niitä, mutta että me saamme, jos isoäiti sallii", sanoi hän läähättäen.

"Ei, poikaseni, ette te saa, koska ei isoisä pidä siitä", sanoi rouva Blum, katsoen häneen vakavasti.

"Niin, mutta isoisä sanoi ... hyvä, rakas, kuuliainen isoäiti..."

"Ei, poikaseni, ette te saa, koska kerran isoisä kielsi, sen sinä hyvin tiedät. Saatte sensijaan pelata pingpongia — sehän on yhtä hauskaa!"

Isoäiti hymyili ja nyökäytti lempeästi päätään, ja Gösta tiesi, että nyt ei vastaansanomien enää auttanut.

Laahustavin askelin ja nyrpeän näköisenä lähti hän takaisin ruokasaliin.

"Vanha, tuhma isoäiti", ajatteli hän mennessään, "pingpong, joka on niin ikävä peli..."

"Mikä Eugenin on", ajatteli Henriette, kun Eugen ei enää virkkanut sanaakaan, vaan otti sakset pöydältä ja alkoi tarkoin tutkia niiden rakennetta, "hänhän on tavallisesti niin hauska ja iloinen. — Mitä sanot tästä?" jatkoi hän, ottaen kirjan pöydältä ja ojentaen sen Eugenille. Eugen oli lukenut paljon sekä vanhaa että uutta kirjallisuutta, ja perheen jäsenet pitivät suurella arvossa hänen lausuntojaan.

"Minä en sano mitään", vastasi Eugen lyhyesti.

"Mutta, hyvä ystävä, etkö sitten pidä siitä?"

"Sitä en ole sanonut..."

"Ei, mutta mitä ihmettä — miksi et?"

"Siksi, että en ole lukenut sitä", vastasi Eugen hymyillen.

Henriette nauroi.

"Ja minä kun luulin, että sinä luet kaikki uudet kirjat."

"Ei toki, niin arvostelukyvyyttömäksi en kuitenkaan vielä ole tullut."

Nyt kuului liikettä etuhuoneesta, nuorten oli aika lähteä kotiin, ja he tulivat sisään, toinen toisensa perästä, kokonainen pieni komppania eri-ikäisiä lapsia, ja niijasivat ja kumarsivat tädeille ja isoäidille. He saivat suuteloja ja hyväilyjä kaikilta, sitten he hyvässä järjestyksessä marssivat isoisän ja setien luo, missä suoritettiin suunnilleen samat temput. Sitten kuului hyvän aikaa puhetta ja naurua etehisestä, kunnes vihdoinkin täydellinen hiljaisuus äkkiä ilmoitti, että pieni iloinen seura oli poistunut. Ainoastaan vanhimmat lapset jäivät, ja he tulivat nyt täysi-ikäisten luo vierashuoneeseen, saadakseen kuulla mitä siellä puhuttiin ja nauraakseen Eugen sedälle, joka aina laski leikkiä heidän kanssaan. Mutta hän oli tänä iltana harvinaisen hiljainen ja ikävä.

Vihdoinkin tuli palvelija ja ilmoitti kumartaen ja matalalla, selvällä äänellä että tee oli valmis.

Rouva Blum pani heti käsityönsä syrjään ja nousi, muut naiset seurasivat hänen esimerkkiään, ja sitten astuttiin hitain askelin ruokasaliin, missä teepöytä katettuna odotti.

Ei mikään voinut olla täydellisempää kuin Blumien päivällis- ja teepöydät. Ei koskaan ollut pienintäkään tahraa pöytäliinalla eikä ryppeä lautasliinassa, ja Blumien suuri teekeittiö, joka oli oikeata hopeaa ja peräisin vanhan kauppaneuvoksen ajoilta, loisti aina vasta kiilloitettuna.

Rouva Blumin liinavaatekaappi oli myöskin kuuluisa koko suvussa; se oli täpöisen täynnä kallisarvoisia liinavaatteita, ja nuoret kokemattomat rouvat vapisivat kunnioituksesta, kun rouva Blum avasi sen raskaat tammiset ovet ja näkyviin tulivat korkeat lakana- ja pyyheliinakasat riveissä, jotka olivat kuin viivoittimella tasatut. Rouva Blum ei suvainnut koneella päärmättyjä pöytäliinoja, ja lakanat, joissa oli päärme keskellä, olivat hänelle kauhistus; sellaista ei saanut olla hänen liinavaatekaapissaan. Henrietta sanoi häntä leikillä "rouva Täydelliseksi" ja olisi ollut aivan onneton, jos anoppi olisi pantu tarkastamaan hänen kurjaa liinavaatekaappiaan, missä vaatekasat olivat kaikkea muuta kuin viivoittimella järjestetyt.

Hitaasti ja yhäti keskenään puhellen tulivat herrat huoneista, missä olivat tupakoineet ja pelanneet

korttia. Kauppaneuvos sairasti luuvaloa, mutta kun hän ei tahtonut kadottaa arvokasta ryhtiään, käveli hän aina hitaasti, peittääkseen vanhuudenheikkouttaan. Pieni eversti sitävastoin riensi nopeasti edeltäpäin saliin varmoin, nöpöttävin askelin, jotka olivat yhtä lyhyet kuin hänen viiksensä. Hän ikävöi teekuppiansa, sillä kukaan ei osannut laittaa sellaista teetä kuin rouva Blum; hänen teensä oli hienointa lajia, suoraan Kiinasta tuotua, ja hän tiesi tarkalleen miten paljon ja miten väkevää eversti tahtoi.

Tunnustaa täytyy, että rouva Blumilla oli ollut aikaa oppia laittamaan ukko Dufvan mieleistä teetä, sillä ukko Dufva ja hänen nuorempi veljensä olivat olleet vakinaisia vieraita kaikissa Blumin talon kutsuissa ja perhejuhlissa aina siitä ajasta asti, kun herra ja rouva Blum menivät naimisiin. Blumin lapset olivat kasvaneet siinä luulossa, että "vanha" ja "nuori Dufva", joiksi näitä herroja sanottiin, olivat välttämättömiä vieraita kaikissa kesteissä, melkeinpä kuin pari onnea tuottavaa amulettia; siinä luulossa oli jotain salaperäistä, selittämätöntä. Seikka, josta Blumit lapsena eivät myöskään koskaan päässeet selville, oli se, miksi Dufvan setiä sanottiin toista "vanhaksi", toista "nuoreksi", sillä olivathan he yhtä vanhan näköisiä kumpikin. Samoin siitä, miksi vanha Dufva aina räpytti vasenta silmäänsä. Kerran eräitten joulupäivällisten jälkeen kun tunnelma oli kohonnut huippuunsa, tunsu Eugen tavatonta rohkeutta rinnassaan; hän meni vanhan Dufvan luo ja kysyä tokaisi rohkeasti: "Minkätähden setä aina noin räpyttää silmäänsä?" — "Päästäkseni näkemästä sinua", vastasi Dufva setä lyhyesti, ja sen jälkeen ei kukaan lapsista enää uskaltanut tehdä sitä kysymystä.

Nyt oli nuori Dufva poissa, hän oli kuollut pari vuotta sitten, mutta vanha Dufva säilytti uskollisesti entiset tapansa ja piti tarkkaa huolta siitä, ettei yksiäkään kutsuja, suuria tahi pieniä, saatu pitää ilman häntä.

Juuri kun perhe istuutui pöytään, avautui erään, salin vieressä olevan, huoneen ovi ja siitä astui sisään vanha, yksinkertaisesti puettu nainen. Hän tuli pöydän luo ja niijasi nöyrästi, ja hänen tervehdykseensä vastasivat kaikki ystävällisesti, mutta huolimattomasti nyökäyttäen päätään. Se oli yksi Blumin suvun monista eläiteistä, vanha mamsseli, jolle ei koskaan oltu annettu neidin arvonimeä, joka oli kerran nähnyt parempiakin päiviä, mutta nyt vietti aikansa parsimalla ja paikkaamalla rouva Blumin liinavaatteita. Hän oli harvinaisen ruma, hänen silmänsä olivat suuret ja ulkonevat, ja hampaaton suu oli aina liikkeessä.

"Kas vaan, mamsseli Bendelin!" huudahti eversti Dufva nauraen, "hyvää päivää, mamsseli. Toivon että mamsseli voi kaikin puolin hyvin?"

"Suuri kiitos, eversti", vastasi mamsseli Bendelin hymyillen tyytyväisenä, "en voi, Jumalan kiitos, sanoa muuta kuin että voin hyvin."

"No, sepä on hyvä..."

"Minulla on sinulle terveisiä Klas Henrikiltä", kuului nyt Regina täti sanovan. Hänen äänensä oli karkea ja sorahteleva, ja se tuli ilmi varsinkin silloin, kun hän oli tyytymätön johonkin. Nyt hän paheksui suuresti sitä, että ukko Dufva laski leikkiä vanhan Bendelinin kanssa; hänen mielestään Blumit muutenkin antoivat Dufvan käyttäytyä liian vapaasti.

"Kiitos", vastasi kauppaneuvos, "oletko saanut häneltä kirjeen?"

"Olen. Hän tulee tänne tammikuussa ja asuu minun luonani valtiopäivien ajan, kuten ennenkin."

"Vai niin, serkku. Onnittelen", sanoi kauppaneuvos leikillisesti, "nythän sinun salongissasi siis tullaan yhä edelleenkin pitämään poliittisia keskusteluja."

Regina kohautti olkapäitään.

"Tuskinpa. On parempi, että Klas Henrik ja minä emme kajoo valtiopäiväkysymyksiin, sillä meillä on eri mielipiteet melkein joka asiassa."

"Niinpä niin, ja naiset ovat liian lujaluonteisia, muuttaakseen mielipidettä."

Regina tädin kasvot synkistyivät ja hänen ihraleukansa vavahti peloittavasti.

"Sellaisessa luonteenlujuudessa annan mielelläni etusijan miehille", vastasi Regina täti, ja hänen äänensä jyrähteli yhä uhkaavampana; "sanasi eivät minusta ole paikallaan siinäkään suhteessa, että nyt oli puhe valtiopäiväkysymyksistä! Kun ajattelee, miten häikäilemättömän itsepäisesti..."

"Älä, hyvä Regina!" huudahti kauppaneuvos, nostaen ylös kätensä, "rukoilen sinua, säästä meitä! Olemmehan sopineet, että emme koskettele näitä asioita."

"Niin, rakas täti, ja me pyydämme nöyrästi samaa!" kuului joka taholta.

Regina neiti katseli ympärilleen onnettomuutta ennustavin katsein.

"Te ette tahdo kuulla puhuttavan siitä, tiedän sen", jatkoi hän, "sillä kukaan teistä ei ole siinä asiassa tehnyt, mitä olisi pitänyt. Ja mitä siihen tulee, että asia pantaisiin syrjään, niin sitä en tule koskaan tekemään, ja toivonpa, että sitä ei tee yksikään kunnan tukholmalainen. Noiden pettureiden, jotka sanomattomassa tuhmudessaan ja itsepäisyydessään tahtovat muuttaa paikan, joka on Europan kauneimpia, kömpelöksi rakennusryhmäksi, ei voi kyllin usein sanoa ansainneen häpeäpaalun ja mestauslavan!"

Hänen äänensä jyrähteli yhä ankarammin, ihraleuka tärisi yhä enemmän, ja kahveli, joka hänellä oli kädessään, lensi ylös ja alas tasaisessa tahdissa kuin kellon heiluri.

Eversti Dufva nauroi — hän ei tiennyt mitään hullunkurisempaa, kuin Regina neidin purkaukset — mutta hiljaa ja varovasti, sillä hän tunsu, samoin kuin kaikki muutkin, suurta kunnioitusta vanhan neidin rikkautta ja kiivasta luonnetta kohtaan. Kauppaneuvoksetar oli tyytymättömän ja vaivaantuneen näköinen. Että Regina, joka oli sivistynyt ihminen ja kaikkea muuta kuin nuori, saattoikin käyttäytyä noin sopimattomasti, ja vielä herra ja rouva Blumin teepöydässä!

"Hyvä, rakas Regina!" sanoi neiti Pilo, ja huolimatta siitä, että hän 20 vuotta oli ollut Regina neidin ukkosenjohdattimena, saivat hänen ilmeettömät silmänsä surkean hätääntyneen ilmeen, "Regina voi olla aivan varma siitä, että he ennemmin tai myöhemmin saavat rangaistuksensa."

"Olet oikeassa Constance!" — aina kun Regina neiti oli erittäin suopea seuranaistaan kohtaan, sanoi hän tätä Constanceksi, muuten "Piloksi" — "olet oikeassa. Ei kukaan, joka on tehnyt tuhman tahi väärän teon, pääse rangaistuksesta."

Ja hän loi ympärilleen silmäyksen, jonka kaikki ymmärsivät: siinä oli toivoa, että virta ennemmin tai myöhemmin hävittäisi paalutuksen tulevien suurten rakennusten, valtiopäivätalon ja valtiopankin alta.

"Hyvä", sanoi kauppaneuvos hieroen käsiään, "nyt voimme ainakin jättää tämän asian toistaiseksi ja jäädä odottamaan koston hetkeä."

Regina neiti ei vastannut, vaan laati itselleen voileivän, yhäti yhtä tyytymättömän ja juhlallisen näköisenä. Pilo raiska huokasi syvään, mikä saattoi ilmaista joukon erilaisia tunteita. Vähitellen mieliala keveni ja puhelu alkoi jälleen luistaa, huolimatta Reginan loukatuista isänmaallisista tunteista. Ukko Dufva istui iloisena ja tyytyväisenä emännän vieressä ja joi pohjaan kaksi täpöisen täyttä kuppia väkevää teetä, jotka emäntä itse valmisti hänelle.

"Armollinen rouva", sanoi hän lähtiessään suudellen rouva Blumin kättä, "koko Tukholmassa ei ole toista taloa, jossa saa niin hyvää teetä kuin täällä!"

Rouva Blum hymyili hajamielisesti ja välinpitämättömänä. Hänen mielestään oli eversti aivan oikeassa.

Täsmälleen kello kymmenen lähtivät vieraat pois, sillä kauppaneuvoksen oli tapana mennä aikaisin nukkumaan. Hän luuli, että hänen ruumiinsa tarvitsi lepoa kahdeksan tai yhdeksän tuntia yössä, jotta hän olisi täysin voimissaan, ja lapset ja lapsenlapset olivat kasvatetut siinä uskossa, että isän täytyi nukkua enemmän kuin muiden ihmisten.

Viimeisenä lähti Eugen. Rouva Henrietta ei ollut onnistunut saamaan aikaan keskustelua hänen kanssaan, hän oli teepöydässä istunut koko ajan äänettömänä, eikä edes Regina neidin vihanpurkaukset, joista hän muulloin tavallisesti laski kunnioittavasti leikkiä, olleet voineet saattaa häntä iloisemmalle tuulelle.

"Miten on laitasi, poikaseni", kysyi rouva Blum, kun Eugen sanoi hänelle hyvää yötä, "sinä et näytä iloiselta; oletko pahoillasi jostain?"

"En", vastasi Eugen hymyillen ja suuteli äitiään, "olen pikemmin huolestunut kuin pahoillani. Mutta siitä puhun kanssasi toisen kerran — nyt on liian myöhä. Hyvää yötä, äiti kulta!"

Hän kiiruhti ulos etehiseen. Kaikki olivat jo menneet; iloissaan siitä hän hiipi varovasti portaita alas, peläten tapaavansa jonkun, jonka kanssa hänen täytyisi ryhtyä puheisiin.

Kun Eugen oli mennyt, seisoi rouva Blum muutaman sekunnin liikkumattomana katsellen hänen jälkeensä. Sitten hän huoaen pudisti päätään. Äidin ja naisen nopealla vaistolla hän tajusi, mistä oli kysymys.

II.

Kun Eugen pari tuntia sitten meni vanhempiansa kotiin, kulki hän nopein askelin, nauttien lumen narinasta jalkojen alla, raittiista talvi-ilmasta, tähdistä, jotka loistivat ja kimaltelivat pimeässä talviyössä. Nyt ei hän huomannut mitään ympärillään; hän poikesi autiolla sivukadulle ja kulki hitaasti, pää alas painuneena, syviin ajatuksiin vaipuneena.

"Tarvitseeko minun välittää Regina tädin puheista?" ajatteli hän. "Tarvitseeko kiinnittää huomiota siihen, mitä vanha, kärtyinen, hemmoteltu eukko, joka on tottunut siihen, että kaikki häntä pökkuroivat, puhuu — että hän napisee sitä, että ihmiset eivät tule kotiin juuri sinä hetkenä, jolloin hänen mielestään hänen portaisaansa on oleva hiljaista? Mitäs siitä? He ovat nuoria ja iloisia ja käyvät tietysti mielellään huvittelemassa. Ja että siellä aina on vieraita? Johtuu tietysti siitä, että he ovat hyviä ja vieraanvaraisia ihmisiä. Voiko ajatella mitään tyhempää, kuin että aina on valmis ottamaan vastaan vaikutteita, kuten minä? Se on minun onnettomuuteni, se turmelee minun luonteeni ... minä voin tuntea itseni niin iloiseksi ja onnelliseksi ... ja sitten kuulen jotain, kuten tänään ... ja sitten ... sitten on kaikki pilalla... Tyhmyyttä ... heikkoutta... Joko on perhe kunniallinen, huolimatta huomaamattomasta asemastaan, tahi ei, huolimatta Regina tädin hyväksymisestä, ja siitä asiasta otan kyllä itse selvän... Sitäpaitsi ... enhän nai koko perhettä ... ja hän..."

Ja hän vaipui suloisiin rakkausunelmiin, jotka pian karkoittivat kaikki ikävät ajatukset, niin että häntä ympäröivät vain riemun, surumielisyyden ja kaihon kevätluuhduukset. Pian oli kaikki unohdettu, vieläpä aika ja paikkakin, niin että hän kulki pitkän matkan porttinsa ohi ja sai, puolittain harmistuneena, puolittain onnellisena rakkaushurmiossaan, etsiä taloa, missä hän asui.

Kun Eugen pari vuotta sitten muutti pois vanhempiansa luota, ruvetakseen, kuten hän sanoi, elämään nuorena miehenä, otti hän kotoa mukaansa vanhan hoitajattarensa Lovisan, tahi "Visan", joksi lapset sanoivat häntä. "Visalla" oli nykyään vain yksi harrastus: hoitaa asessorin taloutta ja pitää huolta hänestä ja hemmoitella häntä ja pitää valtansa alaisena, niin kuin ainoastaan vanha uskollinen palvelija voi tehdä.

Blumin perheen tapoihin kuului, että sen miespuoliset jäsenet menivät nuorina naimisiin. Säännönmukaisuudella, joka melkein oli tullut laiksi, rakastuivat he vakavasti noin kahdenkymmenenviiden vuoden ikäisinä, ilmoittivat heti asian vanhemmilleen, saivat heidän siunauksensa ja julkaisivat kihlauksensa. Noin vuoden kuluttua alettiin keskustella naimisiin menosta; vanhemmat ja appivanhemmat järjestivät asian, lupasivat määrätyn, suuremman tai pienemmän apurahan, ja häät pidettiin.

Eugen oli ainoa, joka oli rikkonut nämä vanhat tavat. Hän oli jo täyttänyt 33 vuotta, oli kaunis, hänellä oli hyvät tulot — mistä siis johtui, että hän yhä vielä eleli naimattomana? Ja paitsi sitä, että olisi ollut edullista päästä hänen kanssaan naimisiin, oli hän, huolimatta ylhäisenylpeästä käytöstavastaan, naisten suuressa suosiossa. Asia oli epäilemättä hyvin merkillinen. Hieman jäykkä ja ylpeä oli kuitenkin Eugen Blum, siitä olivat kaikki yhtä mieltä. Koko hänen olemuksensa oli täsmällisen virkamiehen, ei kukaan voinut sanoa, että hän virassaan tai esiintymisessään ihmisten kesken olisi tehnyt itsensä syypääksi virheeseen tahi laiminlyöntiin. Blumien oivallisuus oli hänessä saavuttanut huippunsa. Toverit ja ystävät nauroivat usein hänen täsmällisyyttään kaikessa, ja kun tuli puhe naimisesta, toistettiin aina, mitä eräs hänen nuoruudentovereistaan oli piloillaan lausunut: "Eugen Blum ei rakastu, ennenkuin on saanut vakinaisen paikan."

Eugen hymyili ja antoi heidän luulla mitä luulivat. Hän iloitsi siitä että kukaan ei aavistanut, miten runollinen tunne-elämä piili tuon jäykän kuoren alla, jossa päinvastoin olisi luullut ajatusten ja tunteitten olevan yhtä hyvässä järjestyksessä kuin kirjojen ja paperien hänen laatikoissaan. Hänen sydämessään oli pieni, salainen, hämärä kolkka, jossa versoivat hänen hienoimmat ajatuksensa ja tunteensa, ja jonne hänen oli tapana hiipiä kuten rakkauskohtaukseen yksinäisenä iltahetkenä; siellä hän hellästi hoivasi haaveitaan, onnellisena, kun ei ollut yhtäkään ihmistä, joka olisi aavistanut, että täsmällisellä, ankaralla, vaativalla Eugen Blumilla oli niin lapsellinen salaisuus.

Mutta nyt oli hän tavannut erään, joka oli avannut ovet tähän pyhitettyyn paikkaan selko selälleen ja astunut sinne haltijattarena. Ja lintuset alkoivat siellä laulaa riemuiten ja äänekkäästi, ja kukat levittivät tuoksuaan ja kevätuulet humisivat ilmassa ja täyttivät hänet huumauksella ja elämänilolla, jota hän ei ennen ollut aavistanutkaan...

Mikä oli hänet niin hurmannut?

"Hän" ei ollut kaunis, hänen kasvonpiirteensä eivät olleet säännölliset, vartalo oli melkein liian täyteläinen, hän ei ollut erittäin lahjakas, ja — sitä hän ajatteli hieman pelokkaana — hänen

sivistyksensä ei ollut kovinkaan suuri.

Ja kuitenkin — miten olikaan hän rakastunut...

Hän loihti esiin hänen kuvansa sellaisena, kuin hän oli laulaessaan. Niin, laulu — juuri hänen laulunsa oli hänet lumonnut. Hän ei ollut koskaan kuullut tai nähnyt mitään, joka veti vertoja hänelle, kun hän istui näpätellen kitaraa ja pää taivutettuna taakse päin lauloi laulujaan, lauloi niin että kevään koko tenho, luonnon koko unielämä näytti tulvivan huoneeseen...

Juuri se oli hänet niin vallannut — se vastustamaton välittömyys, joka virtasi hänen sävelistään — hänen hymyilynsä, joka oli valoisa kuin auringonnousu tuntureilla, hänen olemuksensa runollisuus, raikas, iloinen, tenhoisa kuin paimensävelmä. Se seikka oli murtautunut hänen elähtäneen, välinpitämättömän ylhäisen olemuksensa läpi, tunkeutunut salattuun unelmien maailmaan ja herättänyt kaiken sen, mikä siellä piili odottaen ja uneksien, kuohuilevaan elämään.

Mutta hänen vaimonaan?...

Mitenkä tämä pieni mustalaistyttö, jossa oli metsien ja korprien tuoksua, sopeutuisi Blumin perheeseen, missä kaikki, jopa tunteet ja ajatuksetkin, oli kiilloitettua ja siloitettua kuin hopea tarjoiluhuoneessa ja kupari keittiössä?

Hän huokasi syvään, mutta samalla levisi hänen kasvoilleen säteilevä hymyily — ja hän vaipui jälleen suloisiin unelmiin.

Mutta kyökkikamarissa istui "Visa" kutoen sukkaa ja lukien rosvoromaania, jossa oli hirmuisia kuvia. Hän värisi kauhusta ja ihastuksesta, mutta kuitenkin ei hän unohtanut joka kerta lehteä kääntäessään katsahtaa asessorin ikkunaan, joka oli vinosti vastapäätä hänen ikkunaansa pihan toisella puolella. Sillä Lovisan periaatteisiin kuului, että hän ei mennyt nukkumaan, ennenkuin valo sammui Eugenin huoneessa, jolloinka saattoi otaksua, että hän oli paneutunut levolle ja nukkunut. Sitä tapaa oli "Visa" noudattanut siitä asti, kun hän oli hoitanut Eugenia ja istunut hänen pienen korivaununsa ääressä lastenkamarissa.

III.

Pari vuotta sitten asui reviisori Hjort perheineen kauniissa talossa Sturekadun varrella, samassa, missä neiti Regina Blum, joka olisi tahtonut reviisorin ovelle panna osoitteen "Juokseva hirvi". Reviisorilla oli siihen aikaan hyvät tulot; pankkivirkansa ohella hän välitti tontinostoja ja muita kauppoja, ja kun kaupat olivat onnistuneet hyvin, kiiruhti hän perheineen mitä pikemmin tekemään lopun ansiosta, "nuollakseen näppiään" huonompina aikoina, kuten Hjortien oli tapana sanoa. Tuollainen kieltäytymysten aika oli nyt tullut: heidän oli täytynyt muuttaa vanhanaikuiseen taloon Lutternkadun varrella, jossa reviisori oli kohtuhinnalla onnistunut saamaan niin suuren huoneuston, kuin hän tarvitsi lukuisata perhettänsä varten.

Huolimatta porvarillisesta nimestään olivat Hjortit taiteilijasukua. Äiti oli nuorena ollut näyttelijätär, isä oli taitava huiluniekka, ja taiteilijan kevyt päivänperhosluonne oli heillä kaikilla veressä. Heidän kotinsa oli kaunis ja hauskasti sisustettu; kukkaisryhmät ja pienet pystykuvat, puhdevalkeat ja jouhikvartetit, hauskat tanssikemut ja syntymäpäivänvietot olivat tunnusmerkillisiä herrasväki Hjortin kodille. Mutta jos otti tarkemmin selvää kaikesta mitä siellä oli, löysi myöskin pölyisiä ja likaisia nurkkia, siivoamattomia laatikoita y.m.s. Kaikki perheen jäsenet olivat yhtä huolimattomia, mutta kaikilla oli aika-ajoin uusiintuvia järjestyksen puuskia, toisilla lievempiä, toisilla ankarampia. Silloin siivottiin kaikki laatikot, liinavaatekaappi, ruokakammio, hillokaappi; kaikki, sekä äiti että tyttäret, siivosivat aamusta iltaan, kunnes vihdoinkin koko koti oli niin puhdas ja siisti, että se olisi kelvannut vaikkapa itse rouva Blumille. Nyt he jonkun aikaa nauttivat luulosta, että he olivat erinomaisen siistiä, katselivat kauniita kaappejaan, huusivat, jos joku uskalsi siirtää lautasliinaa paikaltaan, ja voivatpa toisinaan kun itsetyytyväisyys kasvoi erittäin suureksi, pitää puheita toisten ihmisten huolimattomuudesta, muistamattomuudesta j.n.e., samalla kun he, täysin tietoisina noitten puheiden naurettavuudesta, iskivät veitikkamaisesti silmää toisilleen ja jäätyään yksin purskahtivat nauramaan omille puheilleen.

"Se on meidän onnettomuutemme", oli Lisbetin, sisarista kolmannen, tapana sanoa, "se on onnettomuutemme, että emme voi olla kokonaan huolimattomia, vaan että meissä asuu salainen, hivuttava järjestyksen halu. Pikku isä kulta, sen järjestyksen kipinän olemme perineet sinulta. Ja — se

pieni kipinä on meidän rikkautemme — se on meidän elämämme onnettomuus..."

Hjorteilla oli muuten, huolimatta huolista ja vastoinkäymisistä, aina hauska, aina ja kaikkialla. Hullunkuriset vehkeilyt, joista voisi kirjoittaa kokonaisen kirjan, ilveilyt ja yllätykset, valepukuihin pukeutumiset ja aprillipilat kukoistivat noiden hyvien, iloisten ihmisten parissa kuin kukkaset taimilavassa. Ja heille antoi niin mielellään anteeksi kaikki tuhmuudet; antoi anteeksi Lisbetille sen, että hän kerran lähetti sisäkön, joka oli hyvin lyhytkasvuinen, apteekkiin hakemaan "pygmeöljyä" ja sitten antoi hänen vieraitten kuullen, jotka olivat pakahtua nauruun, kertoa, mitä apteekissa vastattiin; ja sen, että hän kerran lähetti erään toisen samaan paikkaan pyytämään 25 pennillä "informaattoria", ja neuvoi hänen kieltävän vastauksen saatuaan kysymään "eivätkö herrat osanneet latinaa" y.m. samantapaista. Sillä sattui välistä niinkin, että Lisbet jonakin talvi-iltana kuljetti kotiinsa köyhän, viluisen eukon, jonka hän pani omaan sänkyynsä nukkumaan, istua roikutellen itse koko yön tuolilla. Tahni niin, että hän kyöneleet silmissä antoi viimeisen markkansa pienelle pojalle, joka kerjasi kadunkulmassa.

Sillä Hjortin perheellä oli aivan vanhanaikaiset mielipiteet hyväntekeväisyydestä. Heidän mielestään oli koko Yhdistys Hyväntekeväisyyden Järjestämistä Varten suuri "armottomuuslaitos", jossa joukko rikkaita, hyvinvoivia ihmisiä tutki köyhiä ja vaati, että heidän tuli olla siveellisesti täydellisiä, ennenkuin antoi heille apua. "Ukko Penn", joksi lapset sanoivat reviisoria, koetti tosin sen vähäisen miehisen ajatuskyvyn avulla, mikä hänelle oli annettu, todistaa talonsa naisille, että he olivat väärässä, mutta turhaan. Asia oli heidän mielestään kerta kaikkiaan niin, eikä sitä voinut auttaa. He olivat niin täynnänsä romantiikkaa, tunne-elämää ja sydämen hyvyttä, että heihin ei missään suhteessa voineet vaikuttaa Hyväntekeväisyshdistyksen viisaat, uudenaikaiset aatteet. Ajatella, että ei itse saisi auttaa köyhiä, jotka kerjäsivät ovella, pyytää heitä sisään, lämmittää heitä; antaa heille sitä, mitä ruokasäiliössä sattui olemaan, ja nähdä, miten he lämpenivät, tulivat kylläisiksi ja tyytyväisiksi, kuulla heidän kiitoksiaan ja siunauksiaan kesken ahmimisen! Että ei itse saisi puoleksi nauttien, puoleksi väristen kuulla hirveitä kuvauksia inhimillisestä kurjuudesta ja sitten kaikin voimin koettaa auttaa sitä! Että ei saisi antaa almuja pienille köyhille lapsille, jotka seisovat kadunkulmissa, ja nähdä miten heidän kasvonsa kirkastuivat — ei, siitä ilosta ei mikään maailmassa saanut heitä luopumaan! Tosin heitä toisinaan petettiin, mutta heillä oli ihmeellinen kyky unohtaa sellaiset ikävät seikat ja seuraavana päivänä uskoa köyhistä taas yhtä hyvää kuin ennenkin.

Perheen moniin omituisuuksiin kuului myöskin oma, erikoinen kieli; he käyttivät hyväilynimiä, väännettyjä sanoja, joita ei ymmärtänyt kukaan muu kuin he itse, niin että vieraat ihmiset, jos he sattuvat kuulemaan niitä, ihmettelivät, oliko heillä järki tallella. Niinpä sattui kerran Lisbet parolle, jolle kaikki onnettomuudet sattuvat, että hän vanhan tavan mukaan sanoi eräälle vanhalle, ylhäiselle herralle: "Niks, porsaani", lausetapa, jota sisarukset keskenään erittäin mielellään käyttivät. Vaikutus oli suuremoinen: vanhan herran peruukki nousi pystyyn hämmästyksestä ja Lisbetin musta tukka kauhusta.

Kaiken jälkeen mitä nyt on sanottu ei ole vaikea arvata, että kun perheen eräänä tammikuun päivänä piti lähteä tanssiaisiin, vallitsi koko huoneustossa ja erittäinkin tyttöjen huoneessa täydellinen sekasorto. Kukin oli kiintyneenä omiin toimiinsa, rouva Hjort omassa huoneessaan, Dora ja Lisbet omassa, eikä kukaan joutanut ajattelemaan sellaisia pikkuasioita, kuin että vierashuonetta koristivat tanssiaispuvut ja -kengät ja että nauharuusuja, hiusneuloja ja sukkia oli siroiteltuina joka paikkaan. Hjortin perhe antautui mielellään kokonaan niihin tehtäviin, mitkä kulloinkin sen mieltä kiinnittivät, ja antoi muun maailman hoitaa itseään; siksi olivat nyt kaikki poikkeuksetta syventyneet tanssiaisvalmistuksiinsa.

Nuorin tytöistä, Viva, pitkä, kahdeksantoistavuotias tyttö, joka vielä kävi koulua ja jolla oli letti niskassa ja kylmettyneet kädet, istui salissa lukien läksyjään ja pitäen sormia korvissaan, jotteivät tyttöjen huoneesta kuuluvat houkuttelevat äänet häiritsisi häntä. Kaksi poikaa, Karl ja Ernst, istuivat huoneessaan, myöskin syventyneinä opinnoihin, ja "ukko Penn", revisori Hjort itse, istui salissa lukien sanomalehtiä, varmana siitä että vaikka hän miten kauan lukisi, saisi hän kuitenkin odottaa seuralaisiaan.

"Ei, mutta Tulla, mitä sinä ajattelet!" huudahti Lisbet äkkiä, pysähtyen kesken työnsä — hän oli juuri asettamassa vastahakoista tukkaansa sykerölle — "etkö aio pukeutua? Kellohan on ... hirveätä, miten nopeasti aika kuluu... No, etkö jo kiiruhda?"

Tulla oli vanhin Hjortin tytöistä, noin pari vuotta yli kahdenkymmenen. Hän oli pieni ja lihavahko ja kulki kumarassa ja hieman keinuen. Hän käytti aina nenälaseja, jotka riippuivat nauhassa, tavallisesti rikkiäisessä, parhaimmassa tapauksessa solmuaisessa. Kasvoissa veti huomion puoleensa pitkä nenä, niin pitkä, että se muistutti jättiläissuurta pisaraa; sepä se pilasikin hänen kasvonsa, joita kaunistivat hyvät, ystävälliset silmät ja suloinen hymyily. "Perheneenä" — "ukko Pennin" perintöä — oli hänen, samoin kuin toistenkin sisarusten, suurin suru. Siitä ei ollut päässyt vapaaksi kuin Dora; hän oli perinyt

äitinsä kauniin, suoran nenän, joka oli toisten kateuden, tahi pikemminkin ihailun, esineenä.

Tullan kasvot saivat vakavan ilmeen.

"En", vastasi hän kainosti ja loi alas silmänsä, "minä en lähdekään tanssiaisiin."

"Ei, mutta mitä sinä puhut — etkö tule tanssiaisiin — niin hienoihin tanssiaisiin!"

Lisbet laske hämmästyksissään pitkän palmikkonsa kädestään ja kääntyi Tullaan päin, nähdäkseen, puhuiko tämä totta.

"En tule, sillä minä olen löytänyt parempaa", vastasi Tulla samoin kuin äsken.

Sekä Doran että Lisbetin pukeutuminen jäi kesken, he tulivat Tullan luo ja koettivat "syventyä" hänen vastaukseensa.

"Mitä tarkoitat paremmalla?" kysyi Lisbet innoissaan, mutta samalla hieman pelokkaasti.

"Sano, pikku Tulla!" virkkoi Dora, tarttuen Tullan käteen ja painaen sen rintaansa vasten.

Mutta Tulla ei voinut vastata. Hän katsoi avuttomana sisäriinsä, ja suuret kyynelkäärä alkoivat vierähtää pitkin hänen poskiaansa.

"Rakas pikku 'Nora Nubb', emme me tahdo pahoittaa mieltäsi, emme me ahdista sinua, oma kullannuppumme, ei, ei...!" huudahti Lisbet, ja molemmat sisaret hyväilivät Tullaa ja puhuivat hänelle lempeitä sanoja, aivan kuin hän olisi ollut pieni lapsi, jota täytyi lohduttaa. Sitten he uudelleen ryhtyivät pukeutumishommiinsa. Mutta Lisbet juoksi sitä ennen äidin luo, kiersi kätensä hänen kaulaansa ja kuiskasi: "Äiti, tiedätkö, että Tulla ei tule tanssiaisiin, hän on löytänyt 'parempaa'."

Rouva Hjort hämmästytti kovin, mutta ei kysynyt mitään. "Vai niin ... jahka ... rakas, pikku Tulla..." Muuta ei hän sanonut, mutta hänen kasvonsa tulivat mieltävien näköisiksi. Kukaan ei puhunut Tullalle mitään, mutta hänen ilmoituksensa herätti kaikissa kunnioittavaa ihmettelyä; heidän ihailunsa kaikkea salaperäistä ja ihmeellistä kohtaan oli saanut virikettä, he puhuivat kuiskaten keskenään siitä, mitä Tulla mahtoi tarkoittaa, ja mitä merkitsi se, että "hän oli löytänyt parempaa eikä lähtenyt tanssiaisiin."

Hjortin perheen elämäntapoihin kuului, että aina kun heidän piti lähteä jonnekin, rouva ja neidit säännöllisesti tulivat viime hetkessä tahi liian myöhään. Vaunut odottivat jo portilla, kun Lisbet vielä istui peilin edessä, laitellessaan vastahakoista tukkaansa.

"Olen niin vihainen, niin vihainen!" huudahti hän, kääntäen punoittavat, veitikkamaiset kasvonsa sisäriinsä, "olen niin vihainen, että ... syön vaikka rusinoita! Ja nenäni sitten! Oi, miten suuri se on tänään, tytöt sanokaa, eikö se olekin tänään suurempi kuin tavallisesti, suurempi kuin itse Tullan nenä!"

"Ei suinkaan, eihän toki!" vakuuttivat Dora ja Tulla yhtäaikaa. "Se on päinvastoin oikein pieni tänään!"

"Sen te sanotte vain lohduttaaksenne minua, senkin veitikat", nauroi Lisbet. "Mun nenäni on suunnaton", lausui hän, "sen vertaa ei ole koko Tukholmassa..."

Samassa astui sisään rouva Hjort valmiiksi pukeutuneena, pitseissä ja koristuksissa, töyhtö hiuksissa ja kauneilla kasvoilla epäilyttävän hieno ja nuorekas puna. Kun rouva Hjort oli lähdessä jonnekin, syventyi hän niin omaan pukeutumiseensa, että hän kokonaan unohti tytöt; he saivat tulla toimeen omin neuvoin vaatimattomine loppuunmyynneistä ostettuine pukuineen, eikä kukaan heistä tullut ajatelleksikaan, että äiti ei olisi ollut aivan oikeassa pitäessään ennen kaikkea huolta omasta komeasta ulkonäöstään.

"Mutta, äiti, kylläpä olet kaunis!" huudahti Lisbet ponnahtaen ylös tuoiltaan, "kerrassaan ihastuttavan kaunis!"

"Niin olet, äiti, äiti kulta!" huusivat toisetkin yhteen ääneen, ympäröiden äidin, joka hymyili ja käänteli itseään lapsellisen tyytyväisenä, jotta tyttäret saisivat häntä ihaila.

Samassa avautui ovi varovasti ja kynnykselle astui ukko Penn. Hän ja Tulla olivat toistensa näköiset kuin kaksi marjaa, sillä eroituksella vain, että hänen nenänsä oli vieläkin pitempi ja punaisempi, hänen silmänsä vieläkin lempeämmät ja hymyilynsä vieläkin liikuttavamman lapsellinen ja iloinen kuin Tullan.

"Tyttö kullat", alkoi hän, mutta Lisbet ei antanut hänen jatkaa.

"Oi, isä, etkö näe, miten äiti on kaunis!" huudahti hän, lyöden kätensä yhteen ja ojentaen ne isää kohti.

"Näen kyllä, sen olen nähnyt jo kaksikymmentäviisi vuotta — tarkoitan, että hän on aina ollut kaunis. Mutta lapsi kullat, vaunut ovat odottaneet jo neljänneksen ja Lisbet on vasta alushameisillaan."

"Älä pelkää, isäukko, minä kyllä joudun ajoissa. Kas niin ... viidessä minuutissa ... varo vaan, etten ole alhaalla ennen sinua!"

Hän syöksyi peilin luo, järjesteli vielä viimeisen kerran tukkaansa, irvisti kuvalleen peilissä ja veti yllensä leningin, sillävälän kun Tulla juoksenteli edestakaisin hakien viuhkoja, hansikkaita ja nenäliinoja, tahi polvillaan kiinnitti ylös Doran tai Lisbetin hametta.

"Emme saa antaa isän odottaa!" taisteli Tulla yhtämittä, joka kerran yhä innokkaammin.

"Isä", kuiskasi Lisbet, kun he hetki sen jälkeen valmiiksi pukeutuneina tulivat saliin, "Tulla ei lähde tanssiaisiin, hän on löytänyt 'parempaa!'"

Reviisori ei tiennyt mitä vastata. Hän ei enempää kuin toisetkaan ymmärtänyt, mitä Tullan sanat merkitsivät; mutta niiden salaperäisyys vaikutti häneen, ja hämillään ja liikuttuna hän pari kertaa ystävällisesti ja osaaottavasti siveli Tullan punoittavia poskia.

"Mutta, tyttöseni, etkö luule että tulet katumaan...?" sanoi hän epäröiden.

"Oi en, en", vastasi Tulla vilkkaasti, auttaessaan päällysvaatteita sisariensa ylle, "ennen olin aina niin hirveästi peloissani, kun piti lähteä tanssiaisiin; pelkäsin, että minua ei pyydettäisi tanssiin, ja yhtä paljon pelkäsin, että joku tekisi sen ... sillä en koskaan uskonut, että joku oikein todella tahtoi tanssia kanssani. Nyt pääsen ajattelemasta kaikkea sitä ja minulla on niin hauska kotona."

Kun Tulla vihdoinkin oli saanut kaikki vaunuihin ja palvelustytön kanssa pari kertaa juossut ylhäällä hakemassa viuhkoja ja hansikkaita, jotka olivat unohtuneet, varoittanut sisaria menemästä tanssisaliin hameet ylös kiinnitettyinä tai päällyskengät jalassa ja pyytänyt isää tuomaan kotiin vähän makeisia lapsille, huokasi hän helpoituksesta ja kiiruhti äidin ja sisarien huoneeseen panemaan järjestykseen hajalleen heitettyjä vaatteita ja muita esineitä. Sitten hän meni omaan huoneeseensa, joka oli makuukamarin toisella puolella, ja veti esiin yhden piirongin laatikoista. Siinä oli joukko valmiiksi ommeltuja lastenvaatteita; hän katseli niitä kauan ja silitti niitä hyväillen kädellään.

Kaksi unelmaa hallitsi Tullan koko sielunelämää. Hän rakasti intohimoisesti pieniä lapsia, ja hiljaisesta, salatusta toivosta, että hän kerran itse pääsisi äidiksi, oli vähitellen kehittynyt unelma, että hän saisi järjestää kodin pienille köyhille lapsille. Siinä hän osottaisi heille kaikkea sitä hellyyttä, jota hän tunsikin omaavansa, mutta jota hän ei saanut käyttää. Tätä tulevaa kotia varten hän valmisti ne vaatteet, joita hän joka ilta hiipi katsomaan, onnellisena ja hartaana, niinkuin pyhäkköön.

Toinen unelma kohosi korkealle yli ajan ja paikan. Se oli toivo, että hän kerran ikuisessa autuudessa Jumalan luona saisi tyydytystä rakkaudenkaipuulleen, ja tie tämän unelman toteutumiseen kulki haaveellisen uskonelämän kautta. Kukaan ei ollut tätä ennen saanut katsoa sinne — yksin oli hän kulkenut ja haaveksinut näillä hiljaisilla, pyhillä teillä — nyt vasta oli hän arasti paljastanut salaisuutensa vakuuttaessaan, että hän oli "löytännyt jotakin parempaa."

Tunnin toisensa perästä hän istui ommellen pieniä vaatteita, loihdutti esiin toisen kauniin vaateparren toisensa jälkeen tilkuista, jotka oli saanut eräältä rikkaalta ystävältä. Illallista hän ei syönyt; hän laittoi sen ainoastaan Vivalle ja pojille, ja kun nämä olivat paneutuneet nukkumaan ja kello oli kymmenen, joi hän lasillisen vettä ja imi sokeripalasta, laimentaakseen nälkäänsä. Sitten hän meni sänkykamariin, avasi äitinsä kirjoituspöydän laatikon ja otti talouskassasta 25 penniä, sillä niin paljon hän arveli illallisensa maksavan ja pani rahat säästölaatikkoon tulevaa lastenkotia varten. Sitten hän jälleen istuutui ompelemaan, ja kun hän noin yhden aikaan pani maata, rukoili hän ensin palavasti Jumalaa, että hän pian pääsisi järjestämään lastenkotiaan.

Ja sanomaton onnen tunne valtasi hänet; hänestä tuntui kuin olisi valoisa pilvi ympäröinyt hänet, ja kuin olisi ääni pilvestä puhunut: "Mitä ikinä pyydät, mitä ikinä sydämesi haluaa, sen saat — sillä minä rakastan uhreja ja rakkautta!"

IV.

Koko Hjortin perhe oli matkalla tanssiaisiin melkein ääneti. Rouva Hjortissa olivat näyttelijättären vaistot heränneet — se tapahtui aina juhlallisissa tilaisuuksissa — ja hän ajatteli, miten hän astuisi

sisään ja miten liikkuisi ja minkä ilmeen ottaisi. Doran mielessä väikkyi yksi ainoa kuva, ja Lisbetin ajatukset hyppivät asiasta toiseen: "Saa nähdä, pyydetäänkö minua tanssiin ... mitähän, jos joku rakastuisi minuun ... lienenköhän kiinnittänyt hameeni kunnollisesti ... kunpa ei nenäni vaan olisi kovin punainen." Ja "ukko Penn" oli hiljainen kuten aina. Hän nautti siitä, että sai istua hiljaa nurkassaan, eikä ollut pakoitettu puhumaan turhuuksia.

Rouva Hjort oli varmaankin iskenyt harhaan suunnitellessaan esiintymistään tänä iltana. Hämärät muistot niiltä ajoilta, jolloin hän esitti kuningatarta teatterissa, olivat varmaan johtuneet hänen mieleensä ja panneet hänen päänsä pyörälle, sillä hän astui saliin kuin kuninkaallinen henkilö ikään, tervehtien oikealle ja vasemmalle, ilman että kukaan vastasi hänen tervehdyksiinsä. Vihdoin hän kumarsi yhteisesti kaikille ja istuutui sohvaan — ja samalla levisi hänen kasvoilensa äkkiä liikuttavan lapsellinen ja säikähtänyt ilme, joka teki tyhjäksi koko kuninkaallisen esiintymisen. Tyttöjä hieman vaivasi tämä juhlallinen, epäonnistunut alkutoimitus; he nykivät äitiä hameesta saadakseen häntä lopettamaan tervehtimisensä, mutta kun se ei onnistunut, alkoi heistä tuntua että ihmiset olivat hirveän tuhmia ja epäystävällisiä, kun eivät vastanneet hänen tervehdyksiinsä.

Mutta harmit haihtuivat pian, sillä Doran ympäröi kohta joukko kavaljeereja, jotka puhellen ja nauraen merkitsivät nimensä hänen tanssilistaansa. Hän ei ollut mikään kaunotar, tuo pikku Dora Hjort, mutta hänellä oli häikäisevän kaunis hipiä ja säteilevän kirkkaat siniset silmät, ja hänen hymyilysensä oli vastustamaton. Hän oli yksi niitä onnellisia, joihin viehätty ja ihastuu, tietämättä itsekkään miksi.

Lisbetillä taas oli muita syitä, jotka estivät häntä ajattelemasta ketään muuta kuin itseään. Uteliaana tirkisteli hän ympärilleen, hintelä vartalo eteenpäin kenossa, ja pureskellen viuhkaansa. Niin monta herraa oli Doran ympärillä — eikö kukaan tulisi pyytämään tanssiin häntä, eikö kukaan rakastuisi häneen? Ja hänen poskiansa ja nenäänsä alkoi polttaa ja pistellä, ja suuret mustat silmät — hänen ainoa ylpeytensä — saivat yhä levottomamman ja onnettomamman ilmeen. "Voiko olla mahdollista, että kukaan ei aio pyytää minua, vaan ainoastaan Doraa — eivätkö he sitten tiedä, että minä tanssin paljon paremmin... Dora tanssii kömpelösti ... oi, jospa he vaan koettaisivat, jospa he tietäisivät, miten hyvästi minä tanssin" — ja hän hypähti tahtomattaan pari kertaa paikallaan — "oi, taivas, saanko nyt istua koko illan, vain sentähden että nenäni on niin pitkä — miksi on Jumala luonut isälle niin pitkän nenän, että siitä on tullut kaikkien hänen lastensa onnettomuus ... paitsi Doran ja... Oi, miten väärin ... miten väärin se on!"

Tähän loppuivat kuitenkin hänen synkät mietteensä, sillä eräs tuttu herra ilmestyi äkkiä hänen eteensä ja pyysi häntä tanssiin.

Lisbetin kasvot saivat heti toisen ilmeen; säteilevin silmin merkitsi hän ensimmäisen valssin ja alkoi hyppiä ja hyräillä ihastuksesta. Nyt ei enää ollut hätää, nyt tulisi kyllä pian koko tanssiohjelma täyteen, ja sitten — sitten joku rakastuisi häneen... "Kunhan vaan saavat nähdä, miten hyvästi minä tanssin, niin kyllä sitten..." ajatteli hän.

Doralla oli muita huolia. Miksi ei Eugen jo tullut — miten saattoi hän viipyä niin kauan, jos hän todella rakasti häntä? Miten kiihkeän kärsimätön olikaan Dora ollut, miten hitaasti olivatkaan hänen mielestään tunnit kuluneet, ja Eugen ei edes tullut niin ajoissa, että olisi voinut saada tanssin häneltä! Kohta oli koko hänen tanssiohjelmansa täysi! "Nuo tuhmat ihmiset, jospa he antaisivat minun olla rauhassa — kas niin, nyt en enää näytäkään heille ohjelmaani!" Ja hän pisti ohjelman vyöhönsä ja vastasi haikailematta, että hänet oli jo pyydetty kotiljonkiin, jonka hän päätti säästää Eugenille.

Vihdoin näki hän Eugenin suuren tanssisalin toisessa päässä. Hänen silmänsä alkoivat sädehtiä, niin että hänen vieressään olevan herran täytyi kääntyä katsomaan, mikä hänet teki niin kauniiksi. Silloin hän punastui yhä enemmän, aina hienoa, valkoista kaulaa myöten, ja hänen silmänsä tulivat kosteiksi mielenliikutuksesta.

Mutta kun Eugen tuli lähemmäksi, vavahti hänen sydämensä kauhistuksesta. Hän näytti niin juhlallisen jäykältä siinä hitaasti ja suorana kävellessään, että Doran koko rohkeus katosi. "Onko hän todellakin tuon näköinen", ajatteli hän, "en tunne häntä — pelkään ... mitä hän sanoneekaan, kun minulla on kotiljonki tallella ... hän tietysti arvaa, että olen säästänyt sen häntä varten ja petkuttanut toisia herroja..."

Vasta kun Eugen tuli lähemmäksi ja huomasi Doran, muuttui ilme hänen kasvoillaan; hänen silmissään välähti salama, ja välinpitämättömyys katosi ja jätti sijaa valoisalle, hieman surumieliselle hymylle, joka teki hänen jäykät, säännölliset kasvonsa miellyttävän näköisiksi.

Hän tuli suoraan Doran luo, kumarsi, puristi hänen kättään, ja katsoi häneen ikäänkuin sanoakseen: "Ymmärrättehän, että olen tullut tänne yksinomaan teidän tähtenne, teitä nähdäkseni, ja että muuten minusta tanssiaiset ovat sanomattoman ikävät?"

"Tulen myöhään", sanoi hän, "eikä teillä tietystikään ole yhtään tanssia jälellä?"

Ja hän ojensi kätensä saadakseen Doran tanssiohjelman ja hymyili veitikkamaisesti, ikäänkuin olisi hän tahtonut sanoa: "Teillä on tietystikin tanssi jälellä minua varten?"

Dora ei vastannut, hän ojensi vain tanssiohjelmansa, johon Eugen kirjoitti nimensä kotiljonkia varten. Sitten hän jäi Doran viereen seisomaan, leikkitteli hieman omavaltaisesti hänen viuhkallaan, puheli ja laski leikkiä matalalla, kuiskaavalla äänellä, joka antoi jokapäiväisimmillekin sanoille salaperäisen merkityksen. Vihdoin soitettiin tanssiin, ja Doran kavaljeeri tuli hakemaan häntä ensi valssiin; silloin tuli Eugen synkän ja tyytymättömän näköiseksi, ja kun Dora laski pyöreän, pehmeän kätensä tanssittajansa käsivarrelle, katseli hän heitä molempia tavalla, josta olisi voinut päätätä hänen kärsineen persoonallisen loukkauksen. Dora seurasi vastahakoisesti; kun hän oli astunut pari askelta, käänsi hän päätään ja katsahti Eugeniin säteilevin silmin, ikäänkuin sanoakseen: "Älä ole niin tyytymättömän näköinen — tiedäthän, että minä kaikkein mieluummin olisin sinun luonasi!"

Eugen ei koko iltana tanssinut muuta kuin yhden ainoan valssin Lisbetin kanssa. Silloin hänen kasvonsa saivat iloisen, leikillisen ilmeen; tuo nuori tyttö tanssi erittäin hyvin ja oli niin riemullisen iloinen, kun hänen tanssiohjelmansa oli melkein täysi, että hänen lapsellinen ilonsa tarttui Eugeniinkin. Mutta senjälkeen hän seisokeli koko illan ovien pielissä ja seurasi katseellaan Doraa.

Vihdoin oli illallinen syöty ja kotiljonki alkoi. Eugen, joka koko illallisen ajan oli palvellut Doraa niin varman näköisenä omistusoikeudestaan, että kukaan muu ei uskaltanut lähestyäkään, tarjosi nyt käsivartensa Doralle ja vei hänet saliin. Hän oli valinnut syrjäisen nurkan, toivossa että saisi istua siellä rauhassa Doran kanssa, mutta siinä hän erehtyi, sillä Doran luo tuli puhuttelijoita joka vuorolla ja lopuksi hän sai lukemattoman joukon kukkavihkoja. Eugenin kasvoille tuli taaskin tyytymätön ilme — mitä oli kaikilla luutnanttinukoilla täällä tekemistä, eivätkö he ymmärtäneet, että tämän ruusun oli hän poimiva, että heidän oli turha ojennella käsiään sitä ottamaan? Dora näytti sitävastoin yhä iloisemmalta ja onnellisemmalta. Hänestä oli niin sanomattoman hauskaa näyttää Eugenille, miten häntä, Doraa, kaikki ihailivat, ja nähdä tuo synkkä, mustasukkainen ilme hänen silmissään. Hänen teki mieli nauraa ääneen onnesta ja ihastuksesta.

Kun naiset jakoivat kotiljonkimerkkejä herroille, ei Eugen saanut muilta kuin Doralta. Nuoret tytöt olivat viisaampia ja selvänäköisempiä kuin herrat; he ymmärsivät, että Eugen tanssikavaljeerina ja kosijana ei enää ajatellut heitä, senvuoksi eivät hekään enää välittäneet hänestä.

"Näettekö eron teidän ja minun välillä", sanoi Eugen puoleksi surumielisesti, puoleksi veitikkamaisesti hymyillen, "teidän tienne on valoisa ja kukilla koristeltu, minun sitävastoin... Luuletteko, että ne ovat kaksi parallelliviivaa, jotka eivät voi kohdata toisiaan?"

Dora oli hämillään, katsoi ensin alas ja sitten ylös avuttoman näköisenä, ikäänkuin ei olisi tietänyt, mitä sanoa. Hän ei ymmärtänyt, mitä "parallelliviiva" merkitsi, ja se teki hänet levottomaksi, niin että hän ei osannut sanoa mitään.

Eugen ymmärsi väärin hänen vaitiolonsa, ja hänen silmänsä saivat äkkiä syvästi surullisen ilmeen.

"Jos ... jos minä antaisin teille yhden kukkavihkoistani", sanoi Dora nopeasti ja liikuttettuna hänen surullisesta katseestaan, "niin ottaisitteko sen ... tarkoitan, että tahtoisitteko kukkasen ... minulta?"

"Tarkoitatteko ... että antaisimme viivoille uuden suunnan", kuiskasi Eugen, kumartuen hänen ylitsensä, "voisivatko 18-vuotiaan ja 35-vuotiaan tiet kenties kuitenkin yhtyä?" lisäsi hän vielä matalammalla äänellä.

Dora ei vastannut, mutta valitsi huolellisesti kauneimman kukkasen kukkavihkoistaan ja ojensi sen hänelle, onnellisena ja voitokkaasti hymyillen. Hän tarttui siihen kiivaasti, vei sen huulilleen, ikäänkuin suudellakseen sitä, ja kätki sen sitten povelleen. Sitten hän tarttui Doraa vyötäisiin, tanssitti häntä kierroksen ja vei hänet senjälkeen ulos salista, pieneen tyhjään huoneeseen salin vieressä.

Siellä murtautuivat esille kaikki hänen tunteensa; hän sanoi Doralle, ei enää peitetyin sanoin ja hämärinä viittauksina, vaan suoraan ja selvästi, että hän rakasti häntä, että hän oli hänen hyvä enkelinsä, hänen ilonsa, hänen elämänsä aurinko, hänen kaikkensa. Hän ei ollut koskaan rakastanut ketään niin kuin Doraa, ja jollei Dora tahtonut tulla hänen vaimokseen, ei hän tulisi koskaan maistamaan rakkauden onnea.

Dora kuunteli silmät alas luotuina ja kalpenevin poskin; olipa, kuin olisi valkeata lunta satanut hienolle, heloittavalle hipiälle.

"Mutta sanokaa toki jotain — sanokaa jotain!" huudahti vihdoin Eugen kiihkoisesti.

"Oi, olen niin onnellinen, niin onnellinen", kuiskasi Dora värisevällä äänellä.

"Sinä siis rakastat minua", kuiskasi Eugen, puristaen Doran kättä, jota hän piteli omassaan, "minua ... minua itseäni ... ei asessori Blumia, ei edullista naimiskauppaa ... vaan minua ... vanhaa epäilijää..."

"Minä rakastan ... sinua", kuiskasi Dora, ja kainouden tunne, joka hänet valtasi, kun hänen piti sanoa "sinä", sai hänet puhumaan niin juhlallisesti, kuin olisi hän seisonut alttarin tahi tuomioistuimen edessä. "Onko se totta?" lisäsi hän, ja kainous ja hämmennys muuttui riemuitsevaksi, lapselliseksi iloksi, "onko se totta ... että me ... olemme kihloissa? ... sulhanen ja morsian?... minäkö ... minähän olen vasta 18 vuotta ... niinkö aikaisin ... saanko kertoa sen ... julkaisemmeko..."

Eugen hymyili Doran lapselliselle innostukselle, mutta samalla oli siinä jotain, joka tuntui hänestä vastenmieliseltä.

"Toistaiseksi pidämme sen omana salaisuutenamme, eikö niin?" sanoi hän, ja hänen äänessään oli moittiva sävy, joka säikähdytti Doraa, "ainakin muutaman päivän pidämme rakkautemme salassa ihmisten tungettelevalta uteliaisuudelta."

"Niin ... mutta miten kauan ... on vaikeata olla puhumatta siitä..."

"Vaikeata?"

Hän katseli Doraa ihmetellen ja pahoillaan.

"Niin, isälle ja äidille ja Anna Ekbergille, joka on paras ystäväni ja tietää kaikki salaisuuteni..."

Eugen ei heti vastannut. Tumma varjo laskeutui hänen kasvoilleen, ja pettymyksen tunne tuli äskeisen palavan innostuksen sijaan.

"Minä toivon, että et kerro kihlauksestamme vielä kenellekään — etkö tahdo täyttää sitä toivomusta?" sanoi hän matalalla äänellä.

"Kyllä — tietysti, koska niin tahdot!" vastasi Dora, mutta itsekseen hän ajatteli: "Paitsi Annalle, sillä me olemme luvanneet kertoa toisillemme kaikki salaisuutemme."

Eugen tarttui hänen molempiin käsiinsä, veti hänet luokseen ja katsoi kauan ja tutkivasti hänen silmiinsä; näytti siltä, kuin olisi hän tahtonut tuon nuoren, kehittymättömän olennon silmistä lukea, mitä hänen sielussaan liikkui. Epäselvästi kuin unessa oli hän siellä huomaavinaan jotain, joka ei miellyttänyt häntä; hän huokasi ja laski irti hänen molemmat kätensä. "Onko hän vilpiton?" ajatteli Eugen. "Vai valehtelevatko nuo kirkkaat, siniset silmät?"

Mutta Dora hiipi hänen luokseen ja katsoi hänen silmiinsä pelokkaasti ja lapsellisen viattomasti, ja silloin hävisivät kaikki ajatukset sen hurmaavan onnentunteen tieltä, jonka tuon nuoren tytön elämää uhkuva olemus herätti hänessä.

"Me tulemme onnellisiksi, Dorani", kuiskasi hän kiihkeästi ja veti hänet jälleen luokseen, "sen täyden, ehdottoman luottamuksen avulla, joka on rakkauden perustus. Eikö niin, armaani?"

"Niin ... niin", kuiskasi Dora ja nojautui pehmeästi ja hyväillen hänen rintaansa vasten. Luottamus — perustus — mitä hän siitä välitti? Hän aikoi rakastaa, eikä mitään muuta.

"Pane mieleesi, armas Dorani, että kun vaan on keskinäistä luottamusta, vilpittömyyttä, niin me tulemme onnellisiksi ... kaikkine vikoinemme, virheinemme ... vaikka miten paljon rikkoisimme toisiamme vastaan... Ymmärräthän, mitä tarkoitan?"

"Ymmärrän ... armaani..."

Ja sanomaton onnen tunne täytti Doran koko olemuksen, kun Eugenin kauniit mustat silmät noin katsoivat häneen. Tietysti heillä olisi "luottamusta", tietysti he tulisivat onnellisiksi, onnellisemmiksi kuin kukaan ennen heitä!

Kun kotiljonki oli päättynyt, sanoi Eugen hyvästi Doralle ja lähti pois. Hän ei tahtonut enää tavata ihmisiä, hän tahtoi olla yksin tunteineen. Hän olisi tahtonut olla katoolisessa maassa, voidakseen hiipiä jonkun kirkon pimentoon rukoilemaan ja ajattelemaan hiljaisuudessa, niin syvä ja vakava asia oli hänestä se liitto, jonka hän äsken juuri oli solminnut. Kunpa hän tulisi onnelliseksi, tuo kokematon, lapsellinen, lämminsydäminen nuori tyttö, ja kunpa hän ymmärtäisi, miten korkealle hän, Eugen, tahtoi asettaa hänet, miten paljon hän vaati vaimoltaan, mutta miten paljon hän myöskin oli valmis antamaan.

Nyt, kun tanssimusiikin säveleet ja Doran läheisyys eivät enää lumonneet häntä, hävisi osa siitä hurmauksesta, jota hän äsken oli tuntenut, ja levottomat ajatukset alkoivat vaivata häntä; ne tulivat

hänen mieleensä toinen toisensa jälkeen, hänen siinä kulkiessaan pitkin katua, turkinkaulus ylhäällä ja lakki niin alhaalla otsassa kuin mahdollista.

"Onni!" ajatteli hän, "eikö meitä pikemminkin odota levottomuus, taistelu — ja jos tahdon olla rehellinen itseäni kohtaan, eikö minun täydy tunnustaa, että sitä juuri pelkäänkin? Kaksi niin vastakkaista luonnetta ei voi sopia yhteen... Ihmeellistä ... eikö tunnu siltä, kuin aivan pakosta tekisi sitä, minkä uskoo koituvan itselleen onnettomuudeksi? Kuinka olenkaan taistellut — miettinyt — punninnut — ja kuitenkin en voi toisin tehdä. — Voiko oikeastaan kaksi ihmistä olla enemmän erilaisia? Erilaisia — ja kuitenkin niin samanlaisia. Sepä juuri on niin monen ihmisen onnettomuus, että he eivät ole yksinomaan sitä, mitä ovat, vaan että heissä on niin monta perusominaisuutta. Miksi en minä ole joka suhteessa pedantti? Miksi on minussa, joka olen perheeni kaikkien jäykkien, täsmällisten tapojen orja, samalla kertaa näin paljon romantiikkaa? Sillä romantillista on naida kahdeksantoista-vuotias tyttö, entisen näyttelijättären tytär, huonosti kasvatettu, kokematon, ymmärtämätön olento... se on haaveellista romantiikkaa, joka vie herra ties mihin! — Hui hai! Taas olen epäilijä, joka mietiskelen, epäilen, revin rikki kaikki. Tyhmyyttä ... tyhmyyttä ... kenessäpä ihmisessä ei ole ristiriitaisuutta? Elämän koulu juuri saattaa inhimillisen epäjohtomukaisuuden säännönmukaisuuteen... Lopeta, Eugen Blum, itsekkäät mietiskelysi, sillä ollaksesi rehellinen täytyy sinun tunnustaa, että mietiskelysi johtuu siitä, että pelkää, ettet tule onnelliseksi. Ajattele ennemmin sitä, että sinun ennen kaikkea tulee tehdä hänet onnelliseksi, ja saatpa nähdä, että koko elämänkatsomuksesi muuttuu."

Ja äkkiä hänestä tuntui, että kaikki hänen ympärillään ja hänen sisässään valkeni. Lumi narisi hauskaasti hänen jalkainsa alla, talvi-ilma ei enää ollut purevan kylmä, vaan raitis ja eloisa kuin Doran nauru, ja tähdet taivaalla välkkyivät niin majesteettillisen kirkkaina ja tyylinä, että kaikki pieni ja häiritsevä haihtui pois ja sijalle tuli suuri, melkein pyhä rauha.

Ja hänen sydämensä syvimässä, salaisessa sopukassa, jota hän niin mustasukkaisesti oli varjellut kaikkien katseilta, mutta jonka ovet ajatteleman nuori tyttö oli avannut selkosen selälleen, siellä alkoi soida ja laulaa — oli kuin lintuset olisivat viserrelleet tahi iloiset lapsen-äänät keväällä riemuinneet: "Sinä tulet onnelliseksi — tulet onnelliseksi — tulet onnelliseksi, sillä olet löytänyt elämän ihanimman onnen: rakastat ja olet rakastettu!"

V.

Kaikilla Blumin perheen jäsenillä oli jollain huomattavalla paikalla huoneustossaan öljyväreillä maalattu muotokuva, joka esitti vanhaa harmaapartaista, juhlallisen ja arvokkaan näköistä miestä, hännystakkiin puettua ja Vaasan ritarikunnan merkillä koristettua.

Se oli vanha kauppaneuvos Karl Eugen Blum, perheen kantaisä, aikoinaan yksi pääkaupungin rikkaimpia ja arvokkaimpia porvareita. Blumin perheessä eli yhä vielä muistotietoina kertomuksia tämän suurmiehen ajoilta, kertomuksia hänen vieraanvaraisesta kodistaan, Blumin perheen tanssiaisista, jonne ylhäinen aateli piti kunnianaan tulla kutsutuksi, eräästä kutsusta Karl Johanin luo, missä kauppaneuvokselle tarjottiin rahaministerin salkku, aatelis-arvo y.m., mutta jotka tarjoukset hyljätettiin. Hyljätty aatelis-arvo varsinkin oli tärkeä kohta noiden unohtumattomien muistojen joukossa; se kummitteli vieläkin komeissa nimikirjaimissa ja sineteissä, joissa oli vaakunaa muistuttavia merkkejä, tyyliteltyjä lehtiä ja kukkia.

Tätä vanhaa arvokasta esi-isää ympäröi kunnioituksen sädekehä, joka loi varjonsa koko perheeseen, aina sen nuorimpiin jäseniin saakka. Häneltä oli perintönä kulkenut myöskin Blumin perheen yhteinen ulkonäkö, niin että voitiin puhua "Blumien nenästä", "blumilaisista käsistä" j.n.e. Ja hän se oli myöskin ostanut Blumien suuren perhehaudan Uudella kirkkomaalla, jossa lepäsi kolme sukupolvea Blumeja, ja jota kaikki perheen jäsenet pitivät ainoana paikkana, missä joku Blumin nimeä kantava saattoi nukkua kuoleman unta.

Tämän etevän miehen muotokuvan alla istuivat eräänä iltana kauppaneuvos Blum nuor. ja hänen rouvansa, syntyisin Blum, miehensä serkku, molemmat sen kunnianarvoisuuden ympäröiminä, jota muotokuva säteili. Kauppaneuvos pelasi pasianssia, ja rouva kutoi sinisenvalkaavaa lapsenpukua. Kauppaneuvos koetteli nyt seitsemättä kertaa kärsivällisyyttään samassa pasianssissa; hänen mielikuvituksessaan kuuluivat onnellinen pasianssi ja hyvä yö-uni jollakin tavoin yhteen, ja senvuoksi hän joka ilta jatkoi korttiensa levittelemistä, kunnes voittoja oli enemmän kuin tappioita. Huoneessa oli kaikki hiljaista; paitsi sitä että aviopuolisot silloin tällöin vaihtoivat pari sanaa, ei kuulunut muuta kuin korttien kahinaa, rouvan puupuikkojen rapinaa, ja kellojen ääni, kun ne löivät joka huoneessa, ensin

vierashuoneessa, sitten salissa, ruokasalissa ja tupakkahuoneessa, ainoastaan parin sekunnin, korkeintaan yhden minuutin väliajoilla.

Noin kahdeksan aikaan soi ovikello, ja heti sen jälkeen astui Eugen sisään. Hän tervehti vanhempiaan pikemmin kohteliaasti kuin sydämellisesti, istuutui nojatuoliin ja tiedusteli tarkkaan isän ja äidin vointia, miten oli kauppaneuvoksen luovalon ja rouvan vatsan laita. Sitten kun nämä alkupuheet, jotka olivat välttämättömät Blumin perheen jäsenten kesken, olivat pidetyt, istuttiin hetkinen ääneti; herra ja rouva Blum odottivat, mitä Eugenilla oli sanottavaa, ja Eugen odotti sitä rohkeuden määrää, mitä hän tällä hetkellä tarvitsi. Rouva tukahdutti hienotunteisesti huokauksen, joka kohosi hänen rinnastaan, ja kauppaneuvos karisteli kurkkuaan ja päästeli tuontuostakin omituisia ääniä, joiden Eugen tiesi merkitsevän sisällistä levottomuutta.

Eugen oli hyvin kalpea; hänen mielensä oli kovasti kiihdyksissä. Hän ei yleensä pitänyt siitä, että ihmiset, vanhemmatkaan, sekaantuivat hänen asioihinsa. Hän ei mielellään puhunut itsestään ja tunteistaan, mutta tällä hetkellä tunsi hän, että hänen velvollisuutensa oli puhua vanhemmilleen kosinnastaan ja pyytää heidän myöntymystään avioliittoon. Tieto siitä, että tätä myöntymystä ei annettaisi ilolla, ei luonnollisestikaan parantanut hänen mielialaansa. Myöskin se häntä vaivasi, että tyttö, jonka hän aikoi esittää talon tulevana tyttärenä, ei oikeastaan ollut kaunis, ainakaan ei valokuvassa, missä ei näkynyt hänen kasvojensa kaunis hiپیä ja silmiensä sielukas ilme. Blumin perhe vieroksui yleensä rumia ihmisiä; rouva, koska itse oli ollut kaunotar, herra, koska oli nainut kaunottaren, ja lapset syystä että heidät oli kasvatettu ulkonäön mukaan arvostelemaan ihmisiä. Eugen tunsi senvuoksi arkuutta ja pelokkuutta ajatellessaan sitä arvostelua, minkä alaiseksi Dora oli joutuva.

"Olen tullut tänne kertoakseni, että se, mitä isä ja äiti niin monta kertaa ovat toivoneet, on nyt tapahtunut", sanoi hän vihdoin nieleksien hermostuneesti. "Olen jo kauan tuntenut kiintymystä erääseen nuoreen tyttöön, mutta kun en ole tiennyt, onko hän välittänyt minusta, en ole kertonut asiasta. Nyt tiedän, että olen saavuttanut hänen vastarakkautensa; pyydän sentähden siunaustanne avioliittooni Dora Hjortin, nuoren, suloisen tytön kanssa, josta varmaan on tuleva teille hyvä tytär."

Ilmoitus, joka annettiin liikutetulla ja juhlallisella äänellä, ei oikeastaan ollut yllätys; sekä herra että rouva Blum olivat toisten lastensa kautta kuulleet, että huhut viime aikoma olivat asettaneet Eugenin nimen yhteyteen Dora Hjortin kanssa, ja he olivat monta kertaa tiedustelleet Eugenilta asiaa, mutta aina saaneet kierteleviä vastauksia. Molemmat katsoivat nyt kuitenkin sopivaksi olla olevinaan hämmästyneitä.

"Rakas Eugen", sanoi rouva Blum hieman jäykästi, "tietysti onnittelemme sinua sydämestämme. Mutta ... mikäli olen kuullut, on sinun ... on se nuori tyttö, jonka olet valinnut, vasta melkein lapsi."

"Niin kyllä, hän on vasta 18-vuotias..."

Rouva Blum ei vastannut, pudisti vain päätään osaa-ottavasti hymyillen.

"Rakas poikaseni", sanoi kauppaneuvos jonkun verran ystävällisemmin kuin rouva, "isällisen siunaukseni tietysti saat ... onhan sinulla vapaus määrätä oman elämäsi, ja ethän ole tähän saakka tehnyt mitään, mikä ei olisi ollut hyvää ja oikein. Mutta pieni varoitus lienee kuitenkin tarpeen... Sinä olet melkein kaksi kertaa niin vanha kuin... kuin se tyttö, jonka olet valinnut... Ja sitten ... perhe ... olet kai hankkinut tietoja..."

Mutta nyt saivat Eugenin kasvot melkein jäykän ja ylhäisen torjuvan ilmeen, että hän herätti enemmän kunnioitusta kuin itse isoisä seinällä.

"Perhe on kunniallinen ja hyvä", sanoi hän lyhyesti, "vaikkakaan ei varakas. Mutta minulla on jumalan kiitos sen verran varoja, että voin itse elättää vaimoni, ilman kenenkään apua..."

"No, no", sanoi kauppaneuvos, äänessä hieman moittiva sävy. Hän oli auttanut kaikkia toisia lapsiaan, kun he menivät naimisiin, ja oli nyt Eugenin sanoissa huomaavinaan jonkinlaista uhittelua rikkaan isän hyväntahtoista sekaantumista vastaan hänen asioihinsa. Rouva Blum huokasi ja pudisti taas päätään surumielisesti hymyillen. Eugenin puheesta ja sydäntään kalvavasta suruisesta tunteesta, joka oli niin toista kuin mitä hän toisten lastensa kihloihin mennessä oli tuntenut, hän ymmärsi, että tässä oli monien ikävyyksien ja selkkausten alku. Ja miksi tämän piti tapahtua Eugenille — hienolle, järkevälle Eugenille — sitä hän ei voinut ymmärtää! Mutta tietysti oli hänen; eteensä osunut joku oikein ... hän ei edes ajatuksissaan lausunut sanaa, joka hänen mielessään liikkui.

"Eikö sinulla ole ... hm ... tulevan morsiamesi valokuvaa...?" kysyi hän vihdoin koettaen tekeytyä ystävälliseksi. Mutta hymyily, jolla hän koetti peittää jäykkyyttään, ei ollut ystävällinen, vaan naurettavan armollinen.

Eugen otti esiin valokuvan ja ojensi sen äidilleen.

Rouva Blum katsoi sitä hetkisen, ilman että ilme hänen kasvoissaan muuttui, ja antoi sitten kuvan miehelleen.

"Mikä pieni ruma otus", ajatteli hän, "sekin todistus siitä, että hän tietysti on..." ja taaskaan ei hän mielessään lausunut tuota vastenmielistä sanaa.

Kauppaneuvos tuli ystävällisemmän näköiseksi nähdessään Doran kuvan. Se viehätysvoima, mikä Doralla oli miehiin nähden, vaikutti nytkin.

"Hyvän ja suloisen näköinen", sanoi hän antaen kuvan takaisin Eugenille, joka katsoi siihen hellästi ja pisti sen lompakkoonsa.

"Niin, minusta näyttää, että hän on sellainen, josta herrat pitävät", sanoi rouva Blum; hymy, jonka hän koetti tehdä veitikkamaiseksi, oli melkein ilkeä.

"Toivon, äiti kulta, että kun opit tuntemaan Doran, saat nähdä, että hänestä myöskin naiset pitävät", sanoi Eugen sävyisästi.

Samassa soi ovikello.

"Kas niin", huudahti rouva Blum, "se on Dufva, tunnen hänen soittonsa... Mutta en ymmärrä ... eihän nyt ole hänen päivänsä... Hänpä tulee tosiaankin sopimattomaan aikaan."

Mutta eversti Dufva astui kaikissa tapauksissa sisään, pää pystyssä ja polvet kankeina kuten tavallisesti. Hän ei ensinkään huomannut, että vastaanotto ei ollut erityisen sydämellinen, hän tervehti iloisesti kaikkia ja istuutui kursailematta mukavimpaan tuoliin, minkä löysi. Hän oli päättänyt tänä iltana juoda teetä rouva Blumin luona, eikä ajatellut, tuliko sopivaan aikaan vai ei.

"Paha ilma tänään", sanoi eversti, hieroen tyytyväisenä käsiään. Tuuli ja lumiräntä ulkona teki huoneen lämmön vieläkin hauskemmakeksi ja miellyttävämmäksi.

Kauppaneuvos vaikenä ja rouva taivutti päätään, tunnustaen sillä everstin huomiot oikeiksi.

Eversti jatkoi sillä välin puheluaan, vaikenä silloin tällöin hetkiseksi, katsellen ympärilleen ja odottaen, että joku vastaisi hänelle, mutta kun ei vastausta tullut, jatkoi hän rauhassa mieltelmiään. Lopuksi hän äkkiä kääntyi Eugenin puoleen ja huudahti:

"Tiedätkö, ystäväiseni, sinusta on alettu juoruta. Miten on asian laita ... onko kaikki pelkkää puhetta, vaan saanko tosiaankin ... onko minulla kunnia, olin vähällä sanoa ... onnitella sinua?"

Toisenlaisten asianhaarain vallitessa olisi Eugen epäilemättä vastannut kierrellen, mutta nyt hän kaipasi osanottoa ja ystävällisyyttä; sitäpaitsi hän hämästä toivoi, että saisi everstistä liittolaisen vanhempiensa ylpeyttä vastaan.

"Kyllä", vastasi hän senvuoksi melkein ystävällisesti, "asia on todellakin niin — olen juuri kertonut vanhemmilleni kihlauksestani."

Toisenlaisten olosuhteitten vallitessa olisi everstinkin vastaus ollut toinen, sillä hänen mielestään oli avioliitto omiaan tekemään miehen onnettomaksi; mutta nyt hänestä, samoin kuin Eugenistakin, tuntui hyvältä saada liittoutua Blumin herrasväen pahaa tuulta vastaan.

"Siinä tapauksessa, rakas poikaseni ... onnittelen sinua ... onnittelen sinua sydämestäni!" huudahti hän ja syleili Eugenia. "Minä jo tiedänkin, kuka se on. Filippa, — eversti kutsui kaikkia palvelijoitaan tällä nimellä, hänellä ne vaihtuivat usein, niin että hänellä nyt oli jo kymmenes Filippa — Filippa on kai edes tämän ainoan kerran puhunut totta? Neiti Dora Hjort, eikö niin?"

"Niin", sanoi Eugen vastahakoisesti. "En todellakaan tiennyt, että kihlaukseni, jota niin paljon kuin mahdollista olen koettanut pitää salassa ihmisten tungettelevalta uteliaisuudelta, jo on ollut kaikkien piikojen hampaissa."

"Filippa on tällä kertaa saanut tietonsa varmoista lähteistä", nauroi eversti, "hän on kuullut uutisen eräältä toveriltaan, joka palvelee Ekbergillä, jossa sinun valittusi on kuin tytär talossa. Filippa juttusi kuten tavallisesti kaikenlaista, mutta vasta kun hän alkoi puhua sinusta, kuuntelin hänen puhettaan. Hullujen suusta saa toisinaan kuulla mieluisia totuuksia — tuo vanha noita kertoi, että sinun valittusi on niin korviaan myöten rakastunut, ettei voi puhuaakaan muusta kuin sinusta..."

Eversti veti Eugenia takinkauluksesta ja iski veitikkamaisesti silmää.

Eugen ei vastannut; hän oli hyvin kalpea, ja saattoi töintuskin säilyttää mielenmalttinsa. Oliko mahdollista, että Dora oli rikkonut heidän sopimuksensa — että hän oli puhunut heidän kihlauksestaan

palvelijattarienkkin kuullen? Hän, Eugen, oli pitänyt rakkautensa niin pyhänä, että oli tuskin voinut puhua siitä vanhemmilleen...

Ei tullut mitään Eugenin ja everstin toivosta, että voisivat yhdessä sulattaa Blumien ylpeyden; everstin viimeiset sanat vetivät vaan solmun vieläkin tiukempaan. Eugen ei puhunut enää mitään; hänen ajatuksensa pyörivät vain yhdessä asiassa: oliko Dora nyt jo pettänyt hänet?

Everstin iloksi ja kaikkein kevennykseksi tuli palvelija vihdoinkin ilmoittamaan, että teepöytä oli katettu.

Mutta kun istuttiin teepöydän ääreen ja rouva Blum hajamielisenä ojensi everstille kupin teetä, joka oli liian laimeaa, ja jonka hän sitäpaitsi oli kaatanut lämmittämättömään kuppiin, silloin ymmärsi eversti, että nyt eivät asiat olleet oikein. Sellaista ei ollut tapahtunut koskaan ennen, ei edes silloin, kun rouva Blum oli saanut tiedon isänsä kuolemasta ja eversti hieman levottomana oli ottanut vastaan kuppinsa hänen kädestään. Silloin oli tee ollut yhtä väkevää ja hyvää kuin ennenkin. Mutta nyt... Eversti ryyppäsi ja veti suunsa irviin, mutta ei uskaltanut sanoa mitään. Hän tunsu vain epämääräistä mielihyvää ajatellessaan, että talossa ei ollut enää useampia naimattomia lapsia, jotka saattoivat tuoda tuollaisia ikäviä, järkyttäviä uutisia...

Eversti oli niin hienotunteinen, että Eugen jäi hetkiseksi yksin vanhempiensa kanssa. Rouva Blum tunsu omantunnonvaivoja, kun oli kohdellut Eugenia niin kylmästi, ja koetti sentähden nyt osoittaa hänelle osanottoa, jota hän ei kuitenkaan sydämessään tuntenut.

"Milloin aiot julkaista kihlauksesi?" kysyi hän matalalla, lempeällä äänellä, pää hieman kallellaan.

"Sunnuntaina."

"Rakas poikaseni", alkoi kauppaneuvos, "isällinen velvollisuuteni on..."

"Ei, isä, älä puhu mitään enää", sanoi Eugen keskeyttäen hänet, "olen sen peruuttamattomasti päättänyt. Rakastan Doraa niin suuresti kuin mies konsanaan voi rakastaa, ja olen varma siitä että me molemmat tulemme onnellisiksi — sanomattoman onnellisiksi..."

Hän puhui tarpeettoman innokkaasti ja toisti viimeiset sanat useampaan kertaan. Sillävälin hän ajatteli: "Voisiko olla mahdollista, että he ovat oikeassa ... eikö hän ole sellainen, jollaiseksi häntä luulen ... eikö hän ole tosi ... yhteiskunnallinen asemaniko vain häntä viehättää..."

Kun hän hetkistä myöhemmin lähti pois vanhempiensa luota, raatelivat häntä jälleen epäilykset, jotka niin helposti saivat hänessä vallan. Kun sitten vanha Lovisa kotona avasi hänelle oven ja näki miten alakuloisen näköinen hänen herransa oli, tuli tuo kelpo vanhus vallan iloiseksi.

Aivan varmaan oli tuo kihlaus, joka ei ensinkään ollut asessori Blumin arvon mukainen, mennyt myttyyn!

VI.

Lisbet Hjort kulki pitkin Rantakatua kepein askelin ja hilpein mielin. Hän oli monta kertaa vähällä ruveta ääneen laulamaan, sitten hän hillitsi mielensä, katsoi ympärilleen nähdäkseen, oliko kukaan huomannut hänen aikomustaan, ja jatkoi taas matkaansa arvokkaamman näköisenä; hetkisen perästä hän taas alkoi hyräillä ja hillitsi itsensä samoin kuin äskenkin.

Hän oli kohdannut kokonaista kaksi herraa, joihin hän oli tutustunut viime tanssiaisissa, ja molemmat olivat tervehtineet tavalla, joka... Niin, ei voinut ajatella muuta, kuin että molemmat olivat rakastuneet häneen... Sitä silmäystä, jonka he olivat luoneet häneen ... juuri siten katsoo mies nuoreen naiseen, jota hän samalla kertaa sekä kunnioittaa että rakastaa...

Kotia tullessaan hän oli mitä parhaimmalla tuulella. Hänessä oli jotain, joka hyppi, nauroi ja tanssi, ja hän tunsu vastustamatonta halua jollakin tavoin purkaa elämäniloisia tunteitaan.

Hän löysi perheen nuorimmat jäsenet arkituvasta. Pojat olivat juuri lopettaneet syöntinsä, Tulla ja Viva istuivat työttöminä puhellen keskenään. Ainoastaan Doraa ei näkynyt.

"Nyt pidetään hauskaa", ajatteli hän, heitti päällysvaatteensa etehiseen ja tuli sisarien luo.

"Hyvää päivää, lapsikullat", sanoi hän totisen näköisenä, "voitteko arvata, mitä minulle kaupungilla tapahtui?"

"Ei, mitä sitten?" kysyivät kaikki ihmetellen.

"No, kun minä istuin raitiovaunussa, istui vieressäni kaksi rouvaa, ja he puhuivat ranskaa, ja se kuului aivan tällaiselta: ka ka-ka-ka-kaa ... ka-ka-ka-ka ka-kaa, ihan niinkuin kanat kaakottavat. Se oli niin hullunkurista, että minun oli vaikea pysyä totisena. No, ja kun sitten kuljin Rantakadulla, unohdin aivan kokonaan, missä olin, ja aloin matkia noita ranskattaria, juuri samassa kun kruununprinssi tuli minua vastaan — ja voitteko ajatella, että sensijaan että olisin tervehtinyt häntä, aloin kaakottaa hänelle vasten naamaa, ka ka-ka ka-kaa! Kruununprinssi näytti hyvin hämmästyneeltä, mutta ei virkkanut sanaakaan. Mutta samassa tuli eräs poliisikonstaapeli ja pani kätensä olkapäälleni, aivan niinkuin romaaneissa, ja sanoi; 'Olette puhunut rikollisia sanoja hänen majesteettiaan kruununprinssiä vastaan, mars vankilaan!'"

"Ei, mutta kuulehan, Lisbet..."

"Nii-in, juuri niin hän sanoi. 'Ei', sanoin minä, 'olen vain puhunut ranskaa.' 'Ei', sanoi poliisi, 'olette puhunut rikollisia sanoja, ja mars vankilaan. Te olette yleiselle turvallisuudelle vaarallinen.' No, eihän siinä mikään auttanut, minun täytyi mennä. Minut vietiin poliisikamariin ja oltiin juuri viemässä tuomioistuimen eteen. Silloin tuli vastaan eräs ... eräs — amiraali..."

"Amiraali!..." huudahtivat kaikki ihmeissään.

"Nii-in, ja voitte uskoa, että hän oli hieno tönköinen ja kaluunoineen ja muine koristuksineen. Hän alkoi sitten kuulustella minua. 'Olette puhunut rikollisia sanoja armollista kruununprinssiä vastaan.' 'Ei, teidän ylhäisyytenne, olen vain puhunut ranskaa.' Ja sitten aloin kaklattaa: 'kaka-ka-kaa!' 'Laskekaa irti tämä nuori nainen', sanoi amiraali liikutettuna, 'hän on sivistynein nuori nainen, jonka olen tavannut, hän puhuu puhdasta Pariisin ranskaa.' Ja hän oli niin liikutettu, että kyyneleet tippuivat hänen silmistään kaikille hänen koristuksilleen. No, ja minä lähdin matkaani varsin ylpeänä, ja poliisit seisoivat rivissä molemmin puolin ja hurrasivat ja heittivät päälleni appelsiineja ja poltettuja manteleita!"

Nyt oli Lisbet päässyt oikein vauhtiin, hän huitoi käsiään ja vilkutti silmiään kertoessaan, ja lopetettuaan hän otti taskustaan pari appelsiinia ja pussillisen poltettuja manteleita ja heitti ne sisaruksille, jotka huutaen ja nauraen koettivat tavoittaa niitä ilmasta.

"Nepä olivat kilttejä poliiseja", sanoi Viva; hän oli onnistunut saamaan toisen appelsiineista ja alkoi nyt iloissaan heitellä sitä ilmaan, "saatte nähdä, että minäkin kohta rupean puhumaan vaarallisia sanoja!"

"Missä on Truda Vide?" kysyi Lisbet jo hieman totisemmin.

Kaikki sisaret katsoivat toisiinsa.

"Hän istuu huoneessaan", sanoi vihdoinkin Viva salaperäisen näköisenä.

"Istuu huoneessaan? Onko hän tehnyt jotakin pahaa? Aiotaanko ehkä hänetkin viedä 'amiraalin' eteen?"

"Ei, rakas Lisbet", sanoi Tulla, "asia on paljon pahempi. Ajattelehan, asessori Blum on ollut täällä ja juhlallisesti pyytänyt Doraa vaimokseen."

"Auttakaa, hyvät ystävät, minä pyörryn!" huudahti Lisbet, painaen käden sydämelleen ja peräytyen silmät ummessa pari askelta taaksepäin. "Hermostuneelle nais-ihmiselle täytyy varovasti ilmoittaa sellaiset kauheat asiat. Oih, se oli hirveätä..."

"Niin, mutta se on hienoa", sanoi toinen pojista tyytyväisenä, "'lankoni Blum', se on hienoa."

"Vielä mitä", huudahti Lisbet, "kaikkea muuta kuin hienoa! Eugen Blum oli juuri se amiraali, jonka piti tuomita minut!..."

"Niin, mutta hänhän oli kiltti ja antoi sinun mennä!"

"Niin kyllä, mutta vasta sitten kun sai kuulla, miten sivistynyt minä olen! Ensin hän ei ollut kovinkaan kiltti, mokomakin ylpeä otus ... ai ... ai!"

Ja Lisbet huusi surkeasti, sillä Dora, joka samassa tuli sisään, veti häntä tukasta niin että hän oli vähällä mennä selälleen.

"Ai — jai — jai — teidän armonne ... teidän ylhäisyytenne, teidän kuninkaallinen korkeutenne, päästäkää, päästäkää!" huusi Lisbet nauraen ja vaikeroiden.

Dora kiskasi häntä varmuuden vuoksi vielä kerran tukasta.

"Jos sinä sanot minun Eugeniani otukseksi ja amiraaliksi, niin kyllä minä..." uhkasi hän nauraen.

"Oi — voi — voi, onhan sama mitä haukkumasanaa hänestä käytän, sanonpa häntä asessoriksi tahi 'amiraaliksi';" huusi Lisbet, vapauttaen itsensä Doran otteesta.

Kaikki sisaret ympäröivät nyt Doran.

"Rakas, pikku Dora — oletko tosiaankin nyt kihloissa ... ja jätät kohta meidät ... onnea, onnea, pikku Doris — onnea, rakas pikku sisko ... pikku sisko kulta", kuului joka taholta.

Dora punastui ja itki ja nauroi ja käänteli itseään joka puolelle, antaakseen kunkin sisaristaan suudella ja onnitella itseään.

Mutta Lisbet heittäytyi hänen kaulaansa ja huudahti:

"Onko se totta — oikein totta, että sinä olet kihloissa? että menet naimisiin ja pois meiltä ja saat lapsia ja — se on niin hirveän ikävää ja niin hirveän hauskaa — että en tiedä itkeäkö vaiko nauraa!"

Ja varmuuden vuoksi hän teki kumpaakin yhtäaikaan kilpaa Doran kanssa.

Tämä päivä oli juhlapäivä Hjortin perheessä; puuhaa ja touhua oli koko talossa, yksinpä keittiössäkin, missä keittäjätär ja sisäkö innokkaasti keskustelivat Dora neidin hienosta ja rikkaasta naimiskaupasta. Rouva Hjort, joka säännöllisesti kävi jokaisessa vähänkin huomattavassa loppuun-myyntissä, oli eilen huokealla hinnalla ostanut palasen uudinkangasta, jolla hän ja Tulla nyt taiteellisesti verhosivat erään oviaukon. Ja Lisbet kävi ostamassa kukkia kaikkiin maljakkoihin, niin että kun Eugen tuossa neljän aikaan saapui, oli kaikki niin siistin ja miellyttävän näköistä, että hän, paitsi sitä onnea, mikä hänet valtasi Doran ilosta säteilevänä juostessa häntä vastaan, tunsikin huojennusta ja mielihyvää, jonka systä hän ei välittänyt ottaa selvää.

Päivällistä syödessä vallitsi hyvin juhlallinen mieliala. Rouva Hjort oli naurettavan ystävällinen, sanoi Eugenia "pojakse" ja "rakkaaksi vävypojakse", Eugen oli kylmän kohtelias, ukko Penn hajamielinen kuten aina, ja muita perheenjäseniä vaivasi jäykkyys, johon tämä uusi tulokas oli syynä. "Minä kuolen ... minä tukehdu tähän juhlallisuuteen", ajatteli Lisbet epätoivoissaan, "minä teen jonkin tyhmyyden, heitän lasillisen vettä 'amiraalin' päälle ... minä sanon jotain mieletöntä, kunhan tämä piina vain loppuisi..."

"Isä, kuulehan", sanoi hän ääneen, "paljonko tämä pöytä maksaisi, jos se olisi poltetuista manteleista?"

"Poltetuista manteleista!" toisti reviisori nauraen, "ole vaiti, tyhmyri!"

"Entäs jos koko talo olisi poltetuista manteleista, paljonkos silloin..."

Äkkiä alkoi Viva nauraa hohottaa.

"Mitä nyt? Mitä naurat?" kysyi Lisbet, hämillään ja samalla iloissaan siitä, että juhlallinen tunnelma tuli häirityksi.

"Ettekö ole huomanneet..." alkoi Viva, mutta purskahti taas samassa kohti kurkkua nauramaan.

"Mitä nyt? Mitä?"

"Ettekö ole huomanneet, että ... että ... herra Eugenin ja Doran nenät ovat samanlaiset, paitsi että herra ... herra Eugenin on hieman pitempi..."

Nyt täytyi Eugeninkin nauraa. Viva istui siinä pienenä ja pelokkaana kuin linnunpoikanen ja katseli uteliaana suurin silmin milloin hänen, milloin Doran nenää.

"Et sinä saa sanoa minua 'herraksi'", sanoi hän ystävällisesti, nyökäyttäen päätään Vivalle, "sinähän olet minun pikku kälyni ja minä olen sinun lankosi."

Viva mumisi jotain kiitokseksi ja teki liikkeen, joka oli olevinaan kumarrus, samalla yhäti nauraen ja katsellen tuota nenien ihmeellistä yhtäläisyyttä.

"Se todistaa vain, että he ovat luodut toisilleen ja tulevat hyvin onnellisiksi", sanoi Lisbet, "sillä näetkös, Viva, se on aina nenä, joka ratkaisee ihmisen kohtalon..."

Hän huokasi syvään ja nyökäytti päätään Tullalle, joka nauraen vastasi hänelle.

Päivällisen jälkeen siirryttiin saliin, jota Tulla käytti makuuhuoneena talvella, silloin kun hänen pieni pohjoiseen päin oleva huoneensa oli liian kylmä. Eugen tarkasteli salavihkaa huoneita; ei missään näkynyt sanomalehtiä ja aikakauskirjoja, jotka hänen vanhempiansa kodissa tavallisesti olivat huolellisesti järjestettyinä erityisellä pöydällä; ainoastaan yksi rypistynyt numero "Päivän Uutisia" näkyi eräässä nurkassa.

Kun oli juotu kahvia, alkoi tunnelma kohota; Lisbet sammutti lampun ja pisti tulen uunissa oleviin puihin, sillä perheen tapoihin kuului, että vietettiin hetkinen puhellen ja soitellen puhdevalkean ääressä.

Lisbet veti tyynyn uunin ääreen, heittäytyi sille ja huudahti:

"Tartu kitaraasi ja laula, Truda Vide, sillävälän kun punaiset varjot tanssivat huoneessa!"

Eugen, joka istui uunin toisella puolella, käsi kiedottuna morsiamensa vyötäisille, katsoi ihmetellen Lisbetiin.

"Kuka on Truda Vide?" kysyi hän.

"Niin, tosiaankin", sanoi Lisbet nauraen ja nojaten päänsä käteensä, "Eugen" — hän lausui nimen arasti ja nopeaan — "Eugen ei tiedäkään, että kaikilla meillä täällä on useampia nimiä?"

"En, sitä en tiedä", myönsi Eugen.

"No niin, ensin on meillä ne nimet, jotka olemme saaneet almanakasta, tuollaiset tyhmät nimet, jotka eivät ilmaise mitään... Sitten on meillä omat oikeat nimemme, jotka ovat samanlaiset kuin me itsekin, ilmaisevat, minkä näköiset ja minkälaiset me olemme."

"Sepä on ihmeellistä. No, mikä on Doran nimi?"

"Dora on juuri Truda Vide. Minä olen Flora Hopper ja Tulla on Nora Nubb."

"Hyvin omituisia nimiä", sanoi Eugen nauraen, "mutta en ymmärrä, mikä niistä on samanlaista kuin te itsekin."

"On toki! Truda Vide on ihan niinkuin Dora! Truda on tummanvihreä, jossa on vaaleita viiruja. Viirut ovat t:ssä ja r:ssä. Vide on pehmeätä ja iloista ja uneksivaa, Truda Vide on salaperäistä ja tenhoavaa ... se on kansanlaulu, johon sisältyvät kaikki metsien ja vuorten ja järvien ajatukset ... se on auringon välkettä kuusimetsässä ja kevätuulen suhinaa puissa..."

Lisbet katseli nyt tuleen, hänen äänensä aleni melkein kuiskaukseksi, ja tummat silmät saivat salaperäisen haaveksivan ilmeen.

Eugen painoi Doran rintaansa vasten ja katseli hyväillen häntä. Oli kuin jotain Lisbetin haaveksivista unelmista olisi tarttunut häneenkin, hänestä tuntui äkkiä Doran koko olemus niin hurmaavan tuoreelta ja nuorelta ja keväisen tenhoavalta, että kyöneleet olivat vähällä nousta hänen silmiinsä.

"Flora Hopper on oikeastaan aivan liian kaunis nimi minulle", jatkoi Lisbet puheluaan. "En olekaan ottanut sitä itse, vaan Dora on antanut sen minulle. Se on minun ihannekuvani, sellainen, jollainen minä tahtoisin olla, ollakseni oikein miellyttävä ja tyylikäs. Flora Hopper on vaaleanpunaista ja levotonta ja vaihtelevaa, Flora Hopper tanssii sekä iloisenä että suruissaan. — Ja Nora Nubb, voiko mikään olla enemmän Tullan kaltaista kuin se? Se on kilttiä ja vaaleanviolettiä ja auttavaista ja käytännöllistä, se on niin kodikasta kuin tuli uunissa ja niin herttaista ja lempeätä kuin ääneen lukeminen sairashuoneessa. Nora Nubb! Nora Nubb! Ja samalla on siinä jotain lystikästä", jatkoi hän nauraen.

Tulla nauroi myöskin, mutta hieman surumielisesti. Hän tunsu hyvin eroituksen sisariensa ja itsensä välillä, laulun ja tanssin ja kaiken siinä piilevän runollisuuden, ja hyvyyden ja hyödyllisyyden ja — lystikkäisyyden välillä.

"Entäs minä — mikäs minun nimeni sitten on?" kysyi Eugen, jota Lisbetin puhe huvitti.

Lisbet kääntyi äkkiä ja katseli tutkivasti Eugenia.

"Tage Klok", sanoi hän sitten päättävästi. "Tage on vaaleansinistä ja vakavaa ja ritarillista. Klok on hirveän vaativaista ja ankaraa."

"Sinulla on vilkas mielikuvitus, Lisbet", sanoi Eugen nauraen. Samalla hän tunsikin jonkinmoista mielipahaa Lisbetin viime sanojen johdosta. Tekikö hän todellakin sellaisen vaikutuksen nuoriin tyttöihin? Sitä hän ei olisi uskonut...

"Ei, mutta nyt pitää Truda Viden laulaa, ennenkuin tuli sammuu!" huudahti Lisbet. "Tartu kitaraasi ja laula, Doraseni!"

Dora katsahti nopeasti Eugeniin, ikäänkuin kysyäkseen, tahtoiko hänkin, että hän laulaisi. Eugen ei vastannut, puristi vain hänen kättään ja loi häneen hellän silmäyksen. Eikö hän sitten tiennyt, että hän, Eugen, ei rakastanut mitään maailmassa niin kuin hänen lauluaan — eikö hän tiennyt, että sillä juuri hän oli valloittanut hänen sydämensä?

Dora otti kitaran seinältä, istuutui pöydälle, kuten hänen oli tapana tehdä laulaessaan, viritti kitaransa, näpäytteli sitä hieman ja alkoi laulaa. Hänen päänsä oli taaksepäin taivutettuna ja hänen kirkkaat silmänsä näyttivät katsovan kauas etäisyyteen. Hän lauloi heleällä, värisävällällä äänellä, ja hänen laulunsa oli kuin kirkkaiden, läpinäkyvien aaltojen hiljaista loisketta. Niin, Truda Vide oli kansanlaulu... Oli kuin hän olisi laulanut oman sydämensä laulua ... tahi luonnon laulua ... kevään kaihoa ja surumielisyyttä ... metsien ja niittyjen unelmia... Eugen ei ollut koskaan kuullut mitään, joka olisi tenhonnut häntä niinkuin Doran laulu... Kirkkaina ja hopeanhohtavina kuin kuun säteet tunkeusivat nämä säveleet hänen sydämeensä ... kyyneleet nousivat hänen silmiinsä, ja sanomaton onnen ja tuskan tunne täytti hänen sydämensä. Kaikki tuntui hänestä samalla kertaa niin suurelta ja laajalta ja avaralta ... ja hänen rakkautensa, hänen onnensa ja uskonsa oli rajaton ... ja kuitenkin oli hänen rinnassaan ahdistava tunne, tuntui kuin aika ja paikka olisivat tahtoneet tukahduttaa hänet, litistää hänet kokoon...

"Laula minun lempilauluni!" huudahti Lisbet, kun Dora vähäksi aikaa vaikenä.

Dora näpäytteli kitaran kieliä ja alkoi laulaa, ja hänen äänessään oli entistään vieläkin sydämellisempi kaiku:

"Tu me demandes, Marie,
Si l'amour est trompeur,
Si plus d'un fois dans la vie
On peut donner son coeur?
Non, non, mon ange,
Jamais l'amour ne change —
L'amour d'un jour
Ce n'est pas de l'amour!"

Hän äänsi ranskaa huonosti ja väärällä äänenpainolla. Se olisi muussa tapauksessa häirinnyt Eugenia, mutta nyt ei hän sitä huomannutkaan, niin ihmeellisen liikuttava oli hänestä tuo vieno, kainon sydämellinen laulu. Laulaessaan viimeistä säettä: jamais l'amour ne change, katsoi Dora koko ajan kihlattuunsa, kasvoilla ilme, jota tämä ei voinut koskaan unohtaa. Hän ei enää epäillyt Doran rakkautta, hän tunsikin taas riemuitsevan äänen sisässään kuiskaavan: "Ole onnellinen, sillä sinä rakastat ja olet rakastettu!"

Dora oli hetkisen hiljaa, sitten hän alkoi hapuillen soitella vienoja säveliä, siirtyi vähitellen pois haaveksivan hämärästä tunnelmasta, jonka oli äsken loihtinut esiin, helähytti muutamia iloisia, reippaita sointuja ja rupesi äkkiä soittamaan iloista tanssisäveltä.

Sanomattomaksi hämmästykseseen näki Eugen Lisbetin samassa ponnahtavan ylös lattialta ja alkavan tanssia. Tuli uunissa oli nyt palanut loppuun, huonetta valaisi ainoastaan hehkuvan hiiloksen punertava kajastus, ja sen valossa näytti tuon nuoren tytön tanssi omituisen hurjalta. Lisbetin liikkeissä ei ollut suloa, mutta niissä oli intohimoa ja notkeutta.

"Tanssin avulla tulee puhua, samoin kuin soitonkin ... liikkeillä tulee tulkita unelmia, kaihoa, ajatuksia", sanoi hän, ja pysähtyi Eugenin eteen, molemmat kädet koholla ja silmät kummasti loistaen pimeässä.

"Onko hän keimaileva vai onko hän vasta lapsi?" ajatteli Eugen ihmetellen.

Mutta Lisbetin tanssi tenhosi hänet samalla tavoin kuin Doran laulu. Koko perheessä oli jotain, joka liikutti häntä, jotain hellää, alkuperäistä, jotain lapsen tapaista, joka iloitsee kaikesta, joka kuuntelee satuja ja poimii kaikki kukat, jotka sattuvat sen tielle. Miten ystävällisiä he olivatkaan toisilleen, miten hyväileviä, miten kiitollisia ja ihastuneita kaikesta. Miten toisenlainen olikaan hänen perheensä, jossa kaikki olivat jäykkiä, vaativaisia, valmiita arvostelemaan kaikkea, mikä ei ollut heikäläistä. Hän ei muistanut, että hän koskaan olisi hyväillyt sisariaan, tuskin äitiänsäkään, jota hän kuitenkin suuresti kunnioitti.

Hän ei ollut selvillä omista tunteistaan, kun hän paria tuntia myöhemmin sanoi hyvästi morsiamelleen ja lähti kotiin. Hän tiesi vain, että hän oli kiihoittuneessa, huumaantuneessa mielentilassa, joka teki mahdolliseksi hänen tavallisen tuskallisen oman sydämensä ja salaisten vaikuttimiensa arvostelun. Kuitenkaan ei hän voinut päästä täysin vapaaksi tuosta arvostelun hengestä; hän toivoi, että yksi ainoa välitön lapsellinen tunne olisi voinut vallata hänet, kuten — hän ymmärsi sen — se voi vallata hänen uudet sukulaisensa, niin että he saattoivat iloita kaikesta. Mutta se pakeni häntä aina, ja aina oli hänen tunteissaan jotain kaihomielistä, kaikua tuskallisista kysymyksistä: "Minkälainen hän on — kuljenko kohti suurta ristiriitaa vaiko rajatonta onnea?..."

VII.

Parin päivän perästä oli kihlajaispäivälliset Eugenin vanhempien luona. Lapset ja vävyt, serkut ja tädit, sanalla sanoen koko suku oli kutsuttu tekemään Doran tuttavuutta. Paitsi sitä oli kesteistä annettu tieto eversti Dufvalle, ja vanha vahtimestari Delin, joka oli ollut mukana kaikissa kihlajaisissa, häissä ja ristiäisissä Blumin perheessä, oli pyydetty avuksi. Erityistä ruuanlaittajaa ei tarvittu, sillä mamsseli Gistren, talon vanha keittäjä, oli ainoa, joka voi tyydyttää Blumin perheen vaatimukset siinä suhteessa. Muuten olivat Blumien mielestä heidän vaatimuksensa ruuanlaiton suhteen aivan yhtä erinomaiset kuin heidän järjestyksen- ja velvollisuudentuntonsa, ja he hymyilivät sääliväisesti, jos joku uskalsi lausua poikkeavia mielipiteitä ruuanlaitosta ja tarjoilusta.

Jos Lisbet Hjort olisi kuvaillut, miltä herra ja rouva Blum näyttivät, kun he tuossa viiden aikaan, rouva puettuna pitsimyssyyn ja kallisarvoiseen silkkipöytäliinaan, herralla ritarimerkki rinnassa, istuivat komeassa kodissaan odottaen vieraitaan ja silloin tällöin luoden silmäyksen katettuun pöytään, joka notkui hopean ja kalliiden pöytäliinojen painon alla, olisi hän sanonut: "Nyt he aikovat 'arkebuseerata' meidät kaikki;" se oli sananparsa, jota he mielellään käyttivät, ja joka käsittämättömistä syistä oli heidän perhekielessään pantu merkitsemään suurta "nolausta". Herra ja rouva Blum tunsivat kyllä joitakin ylpeyden tapaisia tunteita; heidän mielestään oli sopivaa, että Eugenin morsian heti alun pitäen oppi ymmärtämään eroituksen hänen ja Eugenin yhteiskunnallisen aseman välillä.

Hjortin herrasväki ei, ihme kyllä, myöhästynyt minuuttiakaan. Kunnioitus, jota kaikki tunsivat Blumin perhettä kohtaan, vaikutti heininkin jo kaukaa ja sai heidät laittautumaan valmiiksi ajoissa. Rouva Blum tervehti juhlallisesti ja kohteliaasti poikansa tulevia appivanhempia, ja rouva Hjort vastasi hänen tervehdykseensä samalla tavalla, taivuttaen hänkin päätään yhtä sievästi ja lausuen hänkin yhtä jäykästi ja väkinäisesti toivomuksen, että molemmat nuoret tulisivat onnellisiksi ja että perheiden välille syntyisi hyvä ystävyys. Rouva Hjort matki aivan tietämättään rouva Blumin ylhäistä käytöstapaa, niin että tytöt, jotka seisovivat hänen takanaan, olivat vähällä purskahtaa hyvin sopimattomaan nauruun.

Eugen oli tullut vähää ennen kuin hänen morsiamensa. Doran mielestä oli hänen tervehdyksessään, kun hän kohteliaasti kumartaen puristi hänen kättään, jotain Blumilaisen alentuvaa, ja hän oli vähällä purskahtaa itkuun. Mutta kun esittelyt ja tervehdykset olivat ohi ja Eugen ja Dora saivat taas vapaasti puhella toistensa kanssa, oli hän jälleen yhtä hellä ja rakastavainen kuin ennenkin. Dora olikin tänään erittäin suloinen; hänellä oli puku, joka sopi hänelle erittäin hyvin, ja sekin lisäsi osaltaan Eugenin mieltymystä häneen.

Rouva Hjortille oli osoitettu paikka sohvassa, ja hän istui siinä suorana ja kauniina kuin mikäkin koristuskapine. Tuontuostakin tuli joku rouvista puhelemaan hänen kanssaan, ja molemmat olivat silloin sen näköisiä, kuin olisivat he täyttäneet raskasta velvollisuutta.

Tulla oli pelokkaana vetäytynyt piiloon erääseen ikkunakomeroon, ja Lisbet tuli kohta hänen perässään sinne. Ei kukaan puhunut sanaakaan heidän kanssaan. Mutta Lisbet ei kadottanut rohkeuttaan; hän piti lystiä seurueen kustannuksella, ja kertoi kuiskaten huomioistaan Tullalle.

"Mutta eivätkö nämä Blumit konsanaan lopu ... oi voi, tuolla tulee taas kokonainen perhe! En tiedä, mitä tämä loppumaton jono muistuttaa ... mutta jotain hirveätä se on ... ihan peloittoa... Ja miten lihavia he ovat ... jokaisella herralla yhtä suuri vatsa ... kyllä he mahtavat herkutella!... Tuossa taas kokonainen lauma, isä, äiti, lapset ... he tulevat sisään ja kumartavat aivan kuin unessa. Oi Tulla, Tulla, jos minun pitäisi olla täällä, muuttuisin suolapatsaaksi ... nyt jo alkavat sormenpäni jäätyä..."

"Ole toki hiljaa... Lisbet ... älä naura ... he katsovat meitä ... ole hiljaa, Doran tähden."

Ja Tulla katseli pelokkaana ympärilleen; hänestä tuntui, kuin monet kymmenet katseet olisivat halveksien suuntautuneet häneen ja Lisbettiin. Mutta koko joukossa ei ollut ketään, joka olisi edes

katsahtanut noiden molempien rumien, yksinkertaisesti puettujen tyttöjen puoleen. Vihdoin näki Lisbet Fanny Bergenstiernan, sen nuoren tytön, jonka hän oli tavannut jäällä, ja hän tuli heti paljon paremmalle tuulelle. Fanny esitti hänet ja Tullan toisille nuorille, ja pian he nauroivat ja puhelivat kuin tavallisesti.

Päivälliset moitteettoman hienoine ruokineen, viineineen ja passauksineen olivat yksitoikkoiset ja ikävät. Tavallinen määrä maljoja tyhjennettiin kihlauksen kunniaksi, mutta jokapäiväisyyttä ylemmäksi ei tunnelma hetkeksikään kohonnut. Blumit puhelivat kuten tavallisesti; se oli heidän kaltaistaan rauhallista, hupaista rupattelua, jota höystivät helppohintaiset satiirit ja pienet kiivastuksen puuskat, kun satuttiin koskettelemaan jotain Regina neidin hermoille vaarallista aihetta. Hjortit, jotka olivat tottuneet sydämelliseen seurusteluun ja hilpeään puheluun, olivat aina mykkiä tässä seurassa. Tulla ei avannut suutaan muuta kuin syödäkseen, mutta sitä hän teki perusteellisesti, toivoen seuraavana päivänä voivansa säästää sekä aamiaisen että illallisen, ja Lisbet, jolla oli vierustoverina pitkä, jäykkä nuorukainen — "kauppaneuvos" neljännessä polvessa — ei myöskään virkkanut mitään. "Oi, jospa kunnolla pääsisin täältä", ajatteli hän, "kunpa en vain nukkuisi tähän tai kuolisi, ennenkuin nousemme pöydästä ... kurkussani tuntuu niin kummalliselta ... on aivan kuin tukehtuisin kaikkiin näihin Blumeihin." — Rouva Hjort koetti yhä edelleenkin käyttäytyä yhtä arvokkaasti kuin Blumitkin ja sanoi muutamia epäonnistuneita kohteliaisuuksia, jotka herättivät naurua hänen selkensä takana. Mutta "ukko Penn" oli yläpuolella kaikkien tunnelmien; hän söi, hajamielisesti hymyillen, yhtä paljon kuin Tullakin, ja otti niin runsaat annokset että rouva Blum huolestuneena ihmetteli, oliko kaikilla Hjorteilla yhtä hyvä ruokahalu. Hän puheli vapaasti naapuriensa kanssa, ja hänestä tuntui, että seura, johon hän oli joutunut, oli harvinaisen hauska ja miellyttävä.

Kun päivällinen oli syöty, vetäytyivät Eugen ja Dora erääseen sivuhuoneeseen, jossa he saivat olla koko iltapäivän, ilman että kukaan häiritse heitä. Vihdoin tuli kuitenkin rouva Blum ja ilmoitti kylmän ystävällisesti, että nyt oli Eugen jo tarpeeksi kauan saanut olla kahdenkesken morsiamensa kanssa, nyt oli aika, että muutkin saivat nauttia hänen seurastaan. Rouva Blum oli kuullut, että Dora lauloi niin kauniisti, eikö hän tahtoisi laulaa heille jotain? Ja hän suuteli ohimennen nuorta tyttöä poskelle ja lausui toivovansa, että Dora tekisi uusille sukulaisilleen sen ilon.

"Mielelläni sen teen", vastasi Dora yksinkertaisesti, "pelkään vain, että tati odottaa minulta liian paljon; Eugen liioittelee niin kovin."

Ja hän loi sulhaseensa onnea säteilevän katseen, joka näytti sanovan: "Mutta on hauska että liioittelet!"

Eugen puristi hänen kättään ja pudisti hymyillen päätään.

Dora meni nyt rouvan mukana saliin, missä piano oli avattu, kynttilät sytytetyt, ja kaikki istuivat odottaen laulua. Dora ei ollut ensinkään halukas laulamaan; hän tunsi, että kuuntelijain puolelta hän ei saanut osakseen vähintäkään myötätuntoa, ainoastaan uteliaisuutta ja arvostelua, ja hänestä tuntui, että kaikki sävelet hänen rinnassaan kuolivat.

Hän sammutti kynttilät — omavaltainen teko, joka sai rouva Blumin hieman rypistämään otsaansa — ja istui hetken aikaa soitellen, päästäkseen oikeaan tunnelmaan. Ja siinä hän onnistuikin; sävelet, jotka hän loihti esiin, veivät hänet toiseen maailmaan, ja hän unohti ihmiset ympärillään, paitsi yhtä, jonka kuva väikkyi hänen sielunsa silmien edessä. Hän alkoi laulaa erästä Eugenin lempilaulua, ja hänestä tuntui kuin olisi hän istunut siinä aivan yksinään ja lemmitylleen laulanut heidän nuoren onnensa laulua. Hän istui kuten hänen tapansa oli, pää taivutettuna taaksepäin ja katse, joka oli samalla kertaa kauas tähtäävä ja sisäänpäin kääntynyt, suunnattuna ylöspäin, yli kuuntelijain päitten. Ja niin suuri oli hänen laulunsa tenho, että sitä ei voinut vastustaa edes jäykkä, epäsoitannollinen Blumin perhe. Itse Regina neitikin, jolla ei ollut vähintäkään musikaalista aistia, näytti liikutetulta. "Kaunista, kaunista", kuiskasi hän parisen kertaa, nyökähyttäen hyväksyen päätään. Ja Pilo neiti salli silmiensä kyyneltyä, ja hän toisteli — tällä kertaa sydämestään ja vakaumuksella: "Aivan niin, Regina, aivan niin!"

Kun Dora lopetti, kuului salissa hyväksyvä sorina, ja kiitoksia ja kohteliaisuuksia tuli tulvimalla. Kauppaneuvos puhui jotain Jenny Lindistä, jota Dora, iloissaan ja hämmästyksissään kun oli, ei ensinkään ymmärtänyt, ja rouva Blum syleili ja suuteli Doraa ensimmäisen kerran äidillisen hellästi. Eugen, joka seisoi Doran vieressä, kietoi kätensä hänen vyötäisilleen. Hänen kosteat silmänsä ja haaveksiva katseensa näyttivät sanovan: "Katsokaa nyt — enkö ollut oikeassa; ei ole sitä ihmistä, jota hänen sävelensä eivät tenhoaisi."

Hjortin perheelle tämä oli juhlahetki; Lisbet ja Tulla olivat pakahtua onnesta, he vuoroon punastuivat, vuoroon kalpenivat, ja kun Doran sävelet täyttivät salin, värisivät he ihastuksesta. He katselivat ympärilleen säteilevin silmin, ikäänkuin olisivat tahtoneet sanoa: "Se on meidän sisaremme ... meidän rakas Truda Videmme ... meidän prinsessamme ... meidän, meidän lemmittymme!" Ja rouva Hjort mietti, miten hän hienolla tavalla voisi antaa Blumin perheen tietää, että Dora oli perinyt kykynsä

häneltä.

Doran laulu oli murtanut jäykkyyden muurin, yhdessä-olo loppui aivan toisella tavalla kuin se oli alkanut. Kauppaneuvos, joka oli matkustellut paljon ja kuullut useitten Europan kuuluisimpien laulajattarien laulavan, jutteli ystävällisesti ja alentuvasti Doran kanssa, ja rouvat olivat heti selvillä siitä, miten hauskana ajanvietteenä Doran laulu tulisi olemaan heidän ikävissä päivällis- ja illalliskutsuissaan.

Kaikki olivat siis mitä parhaimmalla tuulella, kun Hjortit tuossa 10:n tienoissa sanoivat hyvästit ja lähtivät.

Mutta kun he tulivat kotiin, ja Eugen, joka oli saattanut heitä portille asti, oli lähtenyt, silloin purkausi Lisbetin tähän asti pidätetty iloisuus ilmoille. Ei auttanut, että ukko Penn varoittaen huusi "hiljaa, hiljaa"; portaita ylös kulkiessaan ja vielä etehiseen ja saliin tullessaankin hän nauroi ja puheli, aivan kuin hankkiakseen ilmaa keuhkoihinsa.

"Mitä kummaa tämä muistuttaa?" huudahteli hän kerran toisensa perästä, "tämä muistuttaa jotakin. Mutta mitä ... en voi mennä levolle, ennenkuin olen päässyt selville siitä. Nyt ... nyt sen tiedän! Se on Frödingin 'suvunlaulu'. Ettekö kuulleet, miten siellä soi joka nurkassa: 'me ... me ... me ... kaikki sukulaiset ... koossa pysymme'. Minne vain tuli, niin joka paikassa: 'me ... me ... me.' Ja ajatelkaahan, kun vanhukset kerran kuolevat ja tulee tappelu perinnöstä, huonekaluista ja rahoista ja jalokivistä... Silloin siellä käy kiukkuinen surina!"

Ja Lisbet väänteli itseään ja matki Blumeja ja nauroi, ja muut nauroivat mukana. Mutta äkkiä tuli Dora juhlallisen näköiseksi.

"Minä loukkaannun", sanoi hän lapsellisen pahastuneella äänellä, "sinä unohdat..."

"Niin, olen todellakin unohtanut, rakas Truda Vide", huudahti Lisbet ja syöksähti syleilemään Doraa, "olen kokonaan unohtanut, että sinä olet jo puoleksi Blum! Voi veikkoinen, se mahtaa tuntua kolkolta! Minä en tosiaankaan uskaltaisi olla sitä edes neljänneksi osaksikaan. En koskaan uskaltaisi mennä naimisiin kenenkään Blumin kanssa. Me, me, me ... rakkaat ystäväiset, koossa pysymme!"

Tuo lause huvitti Lisbetiä niin, että hän sitten monta päivää surisi Doran korvaan: "me-me-me ... me-me-me..."

VIII.

Kevätpuolella alkoivat Dora ja Eugen järjestää tulevaa kotiaan. He kävivät katsomassa huoneustoja ja kulkivat ostoksilla. Hjortin tytöt neuloivat minkä ennättivät Doran myötäjäisiä, ja rouva Hjort kulki loppuunmyynneissä ja osti huokealla hinnalla ylijääneitä kangaspalasia. Hjortin perheen oli vaikeata saada kokoon edes jonkunverran kelvollista vaatevarastoa Doralle, mutta rouva ei hellittänyt, hän kävi kaikki kaupungin puodit, tinki vahvasti ja antoi perheen paastota, niin että ukko Pennin nenä tuli vielä pitemmäksi kuin ennen; itse hän istui ompelukoneen ääressä myöhään yöhön.

Häät oli määrätty pidettäväksi syksyllä. Tosin varoittivat sekä kauppaneuvos että rouva Blum poikaansa, puhuivat kaikista niistä vaaroista, jotka johtuivat Doran nuoruudesta — hän oli vastikään täyttänyt 19 vuotta — mutta Eugen oli taipumaton. Hänestä oli juuri Doran nuoruus takeena siitä, että he tulisivat onnellisiksi. Hjortin perheessä oli paljon sellaista, josta hän ei pitänyt, ja hän toivoi, että niinkauan kun Dora vielä oli näin kehittymätön ja lapsellinen, hän helposti saisi hänet kasvatetuksi omien periaatteittensa mukaiseksi.

Pesän rakentaminen aiheutti usein pieniä erimielisyyksiä kihlattujen kesken. Eugen kysyi neuvoa yksinomaan äidiltään, ja kun rouva Hjort tahtoi olla mukana, syrjäytti hän hänet kohteliaasti, mutta kylmästi. Dora loukkaantui ja kosti olemalla kylmä häntä kohtaan, ja se sai taas Eugenin aivan suunniltaan. Doralla oli muuten, huolimatta nuoruudestaan, hyvin varmat mielipiteet, joita hän ei peljännyt tuoda ilmoille; ja hänellä näytti myöskin olevan taito sitkeästi ja itsepäisesti, vaikkakin melutta, viedä perille toivomuksensa. Toisinaan tuli Eugenin mieleen ajatus, että nämä erimielisyydet ehkä olivat alkua vaikeisiin taisteluihin. Sen mukana tuli aina epäily, rakastiko Dora todellakin häntä, vai oliko ainoastaan edullinen naimiskauppa ja halu päästä nuorena naimisiin, saanut hänet vastaamaan myöntävästi hänen kosintaansa; ja hänen käyttökseenä tuli silloin jotakin katkeraa ja ylpeätä, joka sai koko Hjortin perheen liittoutumaan yhteen ja nyt jo pitämään Doraa marttyyrina. Vielä toinenkin

epäily vaivasi häntä: oliko Dora vilpitiön ... oliko tuo raitis, avomielinen olento todellakin Dora itse, vai oliko hänessä kätkeytyä jotain, joka jonakin toisena kertana voisi purkautua esille ja osoittaa, että hän olikin aivan toinen, kuin miksi Eugen oli häntä luullut. Eikö hän oikeastaan ollutkin vasta luonnos, ja oliko hän ymmärtänyt oikein edes tuon luonnoksen ääriiviivat?

Hän olisi tahtonut kysyä Doralta — avomielisesti puhua hänen kanssaan asioita, jotka tekivät hänet rauhattomaksi, mutta hän ei voinut. Hän ei voinut ilmaista ajatuksia, jotka häntä vaivasivat, hän ei aina ollut itsekään selvillä niistä; ne jäivät usein pelkiksi surumielisiksi tunnelmiksi, jotka hän sitten hukutti siihen huumaukseen, jonka Doran läsnäolo hänestä herätti.

Blumit muuttivat aikaisin kesähuvilaansa Saltsjössä, Hjortin perhe sitävastoin asui koko alkukesän kaupungissa, missä rouva ja tytöt häärasivat helteessä Doran myötäjäisten kanssa. Vasta heinäkuussa, kun vuokrat tulivat huokeammiksi, hankkivat he kesäasunnon saaristossa. Se oli pieni tupa, jossa oli ainoastaan kolme huonetta, mutta siellä oli aina hauskaa ja sieltä kuului puhetta ja naurua, olipa päivä pilvinen tahi aurinkoinen. Lisbet kuljeskeli päivettyneenä ja nenä punaisena kallioilla ja kävi purjehtimassa kalastaja-ukkojen kanssa, ja Viva ja pikkupojat olivat aina paljain jaloin ja repaleisissa ja tahraisissa vaatteissa, mutta täynnä elämäniloa ja vallattomuutta.

Dora oli kesällä pari kertaa useita viikkoja Blumien luona ompelemassa myötäjäisiään ja oppimassa taloudenhoitoa, mutta vaikka hän miten olisi koettanut viihtyä hienossa huvilassa, missä komeat ruusut kukoistivat ja missä katetulta verannalta oli laaja näköala yli koko laivareitin, ei hän voinut. Aamupäivät, jolloin Eugen oli kaupungissa, olivat hänestä sietämättömän ikävät; rouva Blum istui tunnin toisensa perästä verannalla ommellen mamsseli Bendelinin kanssa, ja Dorasta tuntui, että ilma hänen ympärillään ei suinkaan ollut täynnä iloisia kesätunnelmia, kuten pienessä saaristotuvassa, vaan vaatimuksia, että hän pitäisi seurata anopilleen ja yhtä innokkaasti kuin hänkin päämäisi servettejä ja lautas-liinoja. Hänestä tuntui, kuin olisivat hänen jäsenensä jäykistyneet ja ajatukset herpautuneet, hän olisi tahtonut hypähtää ylös, ojennella itseään, laulaa heleimmällä äänellään, juosta puutarhaan poikimaan ruusuja. Mutta hän uskalsi tuskin kohottaa tuoliltaan; jos hän liikahti vähääkään, oli hän heti näkevinään anoppinsa silmät suunnattuina itseensä ja kuulevinaan hänen matalalla, kohteliaan-ystävällisellä äänellä kysyvän: "Mitä nyt, Dora — voitko pahoin ... soittamme Bergströmille?"

Vasta kun Eugen saapui, tuli Dora entiselleen, sillä silloin rouva Blum luopui omistusoikeudestaan häneen ja jätti hänet pojalleen. Eugen ja Dora tekivät aina päivällisen jälkeen pitkiä kävelyretkiä, jolloin Dora unohti koko ikävän aamupäivän, ja valoisina kevättiltoina hän nautti täysin siemauksin nuoresta onnestaan.

Eräänä päivänä olivat Eugen ja Dora kutsutut Regina tädin luo Ekholmin kartanoon. Se oli Regina tädin suuren, kauniin maatilan nimi, jossa kaikki Blumin lapset aina olivat saaneet viettää muutamia päiviä kesä- ja joululuvastaan. Ne päivät, jotka he viettivät tässä kartanossa, syöden marjoja puutarhasta tai pureskellen pähkinöitä uunin ääressä, vavisten kunnioituksesta ja ihmettelystä katsoessaan Regina tädin lumivalkeata tukkaa ja läpituokevia silmiä, väikkyivät sittemmin aina heidän mielessään kuin ihmeellinen, hurmaava tarina lapsuuden ajoilta, melkein yhtä juhlallinen kuin käynti joulukirkossa.

Oli säteilevän kaunis päivä, kun Eugen, Dora ja Lisbet — Regina tädin suopeus oli tällä kertaa ulottunut häneenkin — lähtivät Ekholmin kartanoon. Mutta kuitenkin se näytti tuovan muassaan pelkkiä vastoinkäymisiä ja onnettomuuksia. Ensiksikin tulivat Lisbet ja Dora niin myöhään laivalle, missä Eugen odotti heitä, että porraslautaa juuri oltiin vetämässä sisään; sitten repäisi Lisbet reiän uuteen hameeseensa, ja päästi kauhuissaan sellaisen hätähuudon, että kaikki matkustajat kääntyivät katsomaan häntä. Eugen tuli kaikesta tästä heti synkälle tuulelle. Dora ja Lisbet tekivät kyllä kaiken voitavansa lepyttääkseen häntä, mutta mikään ei auttanut. Eugen vastaili hänelle lyhyesti — hän istui ja ajatteli, että vastaisuudessa hän kyllä opettaisi vaimonsa pitämään vaaria ajasta — ja vasta perille tullessa hänen kasvonsa kirkastuivat. Mutta silloin synkkeni vuorostaan molempien sisarusten mieli. Siinä oli heidän edessään Regina tädin mahtava, valkeaksi rapattu linna, suorien lehtikujien, tasaisten pensasaitojen ja säännöllisten kukkalavojen ympäröimänä. Kaikki oli siinä omiaan herättämään juhlallista kunnioitusta. Eikä heidän mielensä keventynyt, kun he noustuaan ylös kiviportaita saapuivat ovelle, jonka palvelija, suora ja jäykkä kuin vahtisotamies, avasi heille, ja jonka sisäpuolella toinen, mahtavana kuin itsevaltiainen, otti vastaan heidän päällysvaatteensa ja päivänvarjonsa.

Lisbet paralle kävi heti sisään tullessa hyvin onnettomasti. Ensin hän kompastui kynnykseen, sitten Doran hameeseen, ja Regina neidin eteen tullessaan hän oli niin hämillään, että tuskin tiesi mitä teki. Perästäpäin hän muisti ainoastaan, että oli ollut vajoamaisillaan lattian alle, oli nähnyt ympärillään pilkallisia naamoja ja kuullut Regina tädin murahtelevan jotain, jonka hän tietysti saattoi otaksua olleen tervetuliaistoivotuksen, mutta joka hänen mielestään oli kiukkuinen huomautus nykyajan nuorisosta. Sitten hän muisti vain suuren pöydän täynnä herkullisia leivoksia, paksua kermaa ja punaisia mansikoita, muisti vielä, että kaatoi kermaa hameelleen ja pudotti lusikan lattiaan, ja oli taas

kuulevinaan peloittavaa murinaa nykyajan nuorisosta.

Sitten seurasi hauska kohta hänen muisteloissaan; surumielinen neiti Pilo opasti hänet ja Doran huoneeseen, jossa he saivat pukeutua päivällistä varten. Silloin tuli Lisbetkin entiselleen, hänen kielensä siteet aukenivat, ja iloissaan, että sai hetkisen olla vapaudessa, hän pyöritteli Doraa ja alkoi lörpötellä kuten tavallisesti.

"Minä en ole luotu elämään suuressa maailmassa", tuumiskeli hän, "en varmaankaan tule suorittamaan elämäntehtävääni siellä."

"Sen minäkin uskon", vastasi Dora.

"Katsoppas, Truda Vide!" jatkoi Lisbet, osoittaen sormellaan puutarhaan, "näetkö, minkälaisia ruusuja tuolla on! Meidän täytyy kummankin 'nykäistä' itsellemme yksi niistä!"

Hän juoksi ulos ja palasi hetkisen perästä, kädessä kaksi suurta, puoleksi auennutta ruusunnuppua.

"Oi, miten ihania!"

Ja Dora ja Lisbet koettivat kumpikin kilvan anastaa niistä kauniimman.

Iloisina ja tyytyväisinä he vähän ajan perästä tulivat saliin, missä muut päivälliselle kutsutut vieraat, seurakunnan kirkkoherra ja pari perhettä naapuritaloista, olivat koolla. Lisbet tunsu nyt itsensä, saatuaan puhella Doran kanssa, paljon rohkeammaksi kuin alussa. Hän päätti nyt käyttäytyä hienommin kuin aamulla, ei enää kumartaa niin kömpelösti, vaan oikein siroasti ja kauniisti, niin että Regina tätikin mieltäisi häneen. "Miten suloinen nuori tyttö", ajattelisi Regina täti, Lisbetin niijatessa hänelle, "ja miten tuo ruusunnappu sopii hyvin hänen norjaan vartaloonsa." Niin ajattelisi Regina täti... Mutta mitä nyt? Mitä oli tapahtunut? Miksi katselivat kaikki niin omituisesti häntä ja Doraa? Miksi tuli Regina täti niin ankaran näköiseksi nähdessään hänet ja Doran? Ja vanha Pilo — Lisbet ei ollut koskaan kenenkään silmissä nähnyt niin hätääntynyttä ilmettä kuin tällä hetkellä neiti Pilon...

"Rakas neiti Pilo", kuiskasi Lisbet vanhalle seuranaiselle, hiipien samalla hänen selkäänsä taakse, "mitä tämä tietää? Regina täti on niin vihaisen näköinen, ja Eugen — olemmeko tehneet jotain pahaa?"

"Lapsikullat", vastasi neiti Pilo myöskin kuiskaten, "tehän olette ottaneet ruusuja Regina neidin pensaasta..."

"Regina neidin pensaasta? Mutta eivätkö kaikki pensaat ole hänen?"

"Ovat, ovat toki!" vastasi neiti Pilo, hämmästyen suuresti sellaisista loppupäätelmistä. "Mutta nuo pensaat tuolla penkereellä ovat peräisin everstin ajoilta, eikä niihin saa koskea kukaan muu kuin neiti itse..."

"Voi, sehän on hirveätä ... mitä me nyt teemme? Lyökö hän meidät kuoliaaksi?..."

"Ei..." vastasi neiti Pilo hymyillen heikosti, "ei teitä ... vaan..."

"Mutta ... neiti kulta, antakaa anteeksi — sanokaa, mitä meidän pitää tehdä ... sanokaa..."

Samassa löi Regina neiti kätensä yhteen, puhelu taukosi heti, ja peräkanaa lähdettiin kulkemaan ruokasaliin, missä Regina neiti ystävällisesti hymyillen osoitti jokaiselle paikkansa pöydässä. Lisbet parka oli hyvin onnellinen, kun hän vihdoinkin pääsi istumaan tuolille, joka oli mahdollisimman kaukana teräväkatseisesta Regina-neidistä.

Päivällisen aikana ei Lisbetille sattunut mitään ikävyyksiä. Hän söi niin paljon kuin suinkin saattoi syödä herättämättä huomiota, mutta otti ruokaa niin välinpitämättömän näköisenä, että oli varma siitä, että palvelija piti häntä harvinaisen sivistyneenä nuorena naisena, tottuneena suuren maailman tapoihin. Sitäpaitsi oli hänestä erityisen hauskaa katsella Regina neidin ihraleukaa, tarkastella miten rauhallisena ja täyteläisenä se riippui, kun ei mikään häirinyt sen omistajatarta, mutta miten se heti alkoi aaltoilla, kun Regina neiti innostui, ja miten aaltoileminen kiihtyi innostuksen kasvaessa. Lisbet ei ollut koskaan nähnyt sellaista leukaa — saisikohan hänkin vuosien kuluessa sellaisen, vai kuuluiko se ainoastaan rikkaille, vanhoille neideille?

Regina tädin päivällisillä oli muuten aina jonkinlainen parlamentaarisuuden leima; hän ei suvainnut yksityistä ajatustenvaihtoa, vaan tahtoi yleistä pöytäpuhelua, jota hän johti kuin tottunut puheenjohtaja ikään, esittäen jonkun sopivan aiheen ja pakoittaen sitten toisen vieraan toisensa jälkeen lausumaan ajatuksensa siitä. Ja jos joku toisinaan uskalsi rikkoa näitä parlamentaarisia sääntöjä vastaan ja kuiskata jotain pöytätoverilleen, sai olla varma siitä, että Regina tädin terävä katse välähti lasien takaa ja erotti nuo varomattomat.

Päivällisen jälestä pujahti Lisbet pois koko seurasta ja juoksi puutarhan läpi puistoon. Kun hän oli varma että kukaan ei enää voinut nähdä häntä, kohotti hän käsivarsiaan, ojenteli itseään, hengitti syvään ja alkoi nauraa ja laulaa. Hän ei, jumalankiitos, ollut vielä kadottanut ääntään ja liikuntokykyään. Oi, miten ihanata olikaan täällä ulkona luonnon helmassa, tällaisena hurmaavana kesäiltana ... millaisia suuria, tuuheita puita ... miten kauniina hehkuivatkaan petäjien rungot laskevan auringon valossa, aivan kuin kupari ja kulta... Hän katseli ympärilleen loistavin silmin, ja elämänhalun ja ilon väristys kulki läpi hänen ruumiinsa. Oi, oli ihanata olla nuori ja iloinen ja kaunis... Sillä hän oli varmasti hyvin kaunis tällä hetkellä, hän tiesi sen... Vaalea leninki sopi hänelle erinomaisen hyvin ... hänen nenänsä oli hieno, karakteristinen ... hänen ryhtinsä ruhtinaallinen... Ja hän kulki nopein askelin, iskien kengänkorot kovasti maahan ja nauttien nuorekkaasta, notkeasta käynnistään, ja nyökäyttäen tuontuostakin hymyillen päätään omille iloisille ajatuksilleen.

Sitten hän alkoi laulaa omalla laatimallaan säveleellä:

Truda Vide, Flora Hopper ja Nora Nubb, ja Nora Nubb.

Aivan varmaan hänelle kohta tapahtuisi jotain hauskaa, hän tunsu sen... Kenties oli kotona jo kirje odottamassa... Ja romantilliset, epämääräiset haaveet täyttivät hänen mielensä — niitä liiteli ilmassa kuin kultasiipisiä sudenkorentoja tuolla kaukana kaislikon yllä...

Mutta kas, millainen pieni, kaunis vene tuossa, valkeaksi maalattu — se hänen täytyi ottaa ja lähteä soutelemaan! Ja hän kuvitteli jo mielessään miten sievältä hän näyttäisi siinä istuessaan vaaleassa leningissään, tummat silmät säihkyen, ja ympärillään ilta-auringon kultainen punerrus.

Hän sai etsiä kauan veneen avainta, mutta löysi sen vihdoinkin pienestä huvimajasta rannalta. Iloisena ja tyytyväisenä hän avasi veneen lukon, pani aivot paikoilleen ja alkoi soutaa ulos järvelle. Soutaessaan hän yhähti itsekseen lauleskeli:

Truda Vide, Truda Vide j.n.e.

Hän lauloi niin että sorsaparvi kaislikossa heräsi ja pyrähti lentoon. Silloin hän vasta oikein riemastui, paneutui pitkälleen veneeseen, ojensi kätensä ja lauloi vielä heleämmin:

Lennä, lintuparvi, lennä kauas pois! Satumaille kaukaisille ehdin kerran minäkin...

Ja hän soutti laulaen eteenpäin, muistamatta aikaa ja paikkaa, soutti kuin olisi hän tahtonut tavoittaa linnut lennosta tai saavuttaa kultakimalteiset pilvet kaukana lännen taivaalla...

Sillävälin oli Regina neiti, kun ensin oli juotu kahvia liköörin kanssa terrassilla, kutsunut vieraansa kävelyille puutarhaan ja puistoon. Edellä kulkivat ruustinna ja Regina neiti itse, jälestä tulivat muut vieraat parittain; sillä yhtä tärkeitä kuin parlamentaarinen järjestys pöydässä oli Regina neidistä käveleminen säännöllisessä järjestyksessä. Ihmiset eivät koskaan saaneet kulkea laumottain; se häiritsi hänen järjestyksen-aistiaan. Mutta äkkiä pysähtyi Regina neiti, ja neiti Pilo, joka kulki hänen takanaan, meni kalpeaksi kuin palttina. Mitä tämä merkitsi! neidin vene, johon ei saatu koskea muuta kuin hänen erityisellä luvallaan, oli poissa!

Regina neiti kääntyi kiivaasti seuranaisansa puoleen ja sanoi tuimasti:

"Mitä olen sanonut avaimesta, Pilo?"

"Kaksi vuotta sitten Regina määräsi, että sen tulee riippua huvimajassa; sen jälkeen en ole kuullut Reginan puhuvan siitä", kuiskasi neiti Pilo.

"Niin, ja minusta on aina ollut paha, että se on riippunut siellä", jatkoi Regina neiti, "ja nyt näet, miten on käynyt..."

Neiti Pilo ei vastannut, mutta ajatteli mielessään, että vaikka Regina tahtoisu ripustaa avaimen kassakaappiin, ei hän, Pilo parka, panisi vastaan.

"Kukahen on vienyt avaimen?" jatkoi Regina neiti ja katseli tutkivasti ympärilleen hakien pahantekijää.

Kukaan ei vastannut, mutta kaikki olivat huolestuneen näköisiä ja pitivät tapausta ennenkuulumattomana.

Regina neiti ei virkkanut enää mitään; hän oli pahalla tuulella, ja vieraitten kokeet saattaa häntä pilapuheilla ja hauskoilla jutuilla hyvälle päälle olivat tuloksettomia. Hän ymmärsi, kuka oli vienyt veneen, ja hän ajatteli mielessään, että jos Eugen olisi totellut hänen varoituksiaan ja välttänyt "juoksevaa hirveä", olisi sekä hän että hänen sukunsa säästynyt monesta harmista. Vasta lähtöhetkellä

Regina neiti tuli entiselleen. Dora ja Lisbet olivat panneet pois "perheruusut", ja veneen avain, jonka Pilo oli hakenut rannalta, minne Lisbet oli unohtanut sen, riippui hyvässä turvansa etehisen naulassa.

Kotimatka ei myöskään ollut hauska; laiva oli täpösen täynnä ihmisiä, niin että Eugenin oli vaikea löytää istumapaikkaa seuralaisilleen, ja itse hän oli koko ajan alakuloinen ja äänetön. Lisbet ei rohjennut virkkua sanaakaan, hän oli kuin lapsi, joka on tavattu pahanteosta, ja Doran kokeet saada keskustelua käymään eivät onnistuneet. "Oi, voi", ajatteli Lisbet, "miten me voimme mennä naimisiin Blumin perheen kanssa! Me tukehdumme, me kuolemme..."

"Rakas Eugen, älä ole enää vihainen meille", pyysi Dora, kun he erosivat Doran ja Lisbetin portilla, "eihän se ollut niin vaarallista..."

"Ei se ollut vaarallista", sanoi Eugen, kohauttaen olkapäitään, "mutta se oli sivistymätöntä. Ei juuri käyttäydytä sillä tavoin, kun ollaan ensi kertaa vieraissa..."

Lisbet alkoi nyyhkyttää, mutta Doraa harmitti Eugenin kylmä, ankara ääni, ja pahat ajatukset heräsivät hänessä.

"Sinä liehakoit Regina tättä vain sentähden, että hän on rikas!" sanoi hän yhtä terävästi kuin Eugenin. "Jos hän olisi köyhä, ei kukaan pitäisi minään majesteettirikoksena ottaa pientä kukkaa hänen penkistään."

Eugen ei vastannut, hän vain katsoi Doraa tuolla ihmeellisen rauhallisella katseella, joka silloin, kun hän oli kiihdyksissä, oli niin piinallisen syvä ja läpitukenkeva.

"Anna anteeksi, Eugen", sanoi Dora, joka heti katui sanojaan, "en tarkoittanut pahaa ... sitä, mitä sinä ajattelet ... oletko vihainen minulle?"

"En — en ole ... hyvää yötä!..."

Hän ojensi Doralle kätensä ja nosti hattuaan. Mutta Dora ei tarttunut ojennettuun käteen, vaan astui askeleen taaksepäin ja kyyneleet kohosivat hänen silmiinsä.

"En tahdo erota sinusta tällä tavoin..."

"Puhumme siitä toisen kerran — hyvää yötä nyt. Hyvää yötä, Lisbet."

Hän oli niin ankaran ja totisen näköinen, että kumpikaan tytöistä ei enää uskaltanut virkkua sanaakaan. He sanoivat hänelle hyvästi ja menivät sisään, Lisbet yhäti nyyhkyttäen, ja Eugen kiiruhti omalle taholleen.

Kun Eugen tuli kotiinsa ja ajatuksissaan kävi läpi päivän kaikki tapahtumat, tunsu hän itsensä alakuloisemmaksi ja epätoivoisemmaksi kuin konsanaan ennen. "Olen mennyt kihloihin huonosti kasvatetun lapsen kanssa huonosti kasvatetusta perheestä", ajatteli hän, "ja nyt ei auta muu kuin varustautua kärsivällisyydellä..."

Ja hän huokasi syvään ajatellessaan tulevaisuutta. Mutta kuitenkin ei hän tahtonut tehtyä tekemättömäksi, sillä niin paljon rakasti hän Doraa — mutta hän toivoi, ettei olisi koskaan nähnyt häntä...

Juuri kun hän ajatteli näitä katkeria ajatuksia, kuuli hän ovikellon hiljaa soivan. Hän heräsi mietteistään, ponnahti ylös ja kiiruhti ulos etehiseen. Hän aavisti, kuka se oli, ja tahtoi ehtiä ennen Lovisaa.

Kun hän avasi oven, seisoi Dora hänen edessään. Kesäillan vaaleassa hämyssä voi nähdä, miten hänen poskensa hehkuivat ja silmänsä loistivat kuten kuumeisella.

"Dora, oletko hullu?" kuiskasi hän kiihoittuneena, "tahdotko pilata maineesi, tahdotko tehdä itsesi mahdottomaksi tulemaan minun vaimokseni?"

"Siitä en välitä", huudahti Dora kiihkoisesti, "saat heittää minut ulos, jos tahdot ... mutta minä en voi nukkua ... minä en voi... elää ... muistaessani epäystävällistä eroamme... Ajattelehan, jos jompikumpi meistä kuolisi ... ja viimeinen sana välillämme olisi ollut katkera... Minä en kestä tätä ... meidän välimme täytyy jälleen tulla hyväksi..."

Ja hän tuli etehiseen ja heittäytyi nyyhkyttäen Eugenin kaulaan.

Hänen sydämellinen hellyytensä huumasi Eugenin; hän painoi hänet intohimoisesti rintaansa vasten, mutta päästi hänet heti jälleen, säikähtäen omaa kiihkoaan.

"Oi rakas Eugen", nyyhkytti Dora, "sano, että et enää — että et enää ole vihainen minulle..."

"En ... en ... en ... mutta nyt sinun täytyy mennä..."

"Etkö ole pahoillasi?..."

Hän hymyili surumielisesti.

"En tiedä ymmärrätkö oikein mitä tarkoitan, kun sanon, että tunnen mitä silloin täytyy tuntea, kun huomaa olevansa vieras sille, jonka kanssa tahtoisii jakaa kaikki..."

"Anna anteeksi ... anna anteeksi, enhän tarkoittanut mitä sanoin; kun kiivastuu, sanoo usein sellaista, mitä ei tarkoita..."

"Näetkös, sitä en minä oikein usko. Uskon päinvastoin, että juuri tuollaisten äkillisten mielenpurkausten hetkinä paljastamme sisimmät ajatukset toisistamme, sellaiset, jotka muuten salaamme — kohteliaisuudesta, säälistä tai viisaudesta. Tiedän, että sinä sisimmässäsi pidät minua ylpeänä, yläluokan ihmisenä, joka kumartelen rikkautta ja halveksin köyhiä, ja sen käsityksen minusta sinä suutuspäissäsi ilmaisit..."

"Nyt sinä paljastat itsesi, Eugen", sanoi Dora tyynemmin, "luuletko, että voi ajatella niin halpamaisesti siitä, jota rakastaa, niinkuin minä rakastan sinua. Jos niin on, niin täytyy sinunkin ajatella paljon paha minusta, vaikka salaat sen, arvatenkin sääliväisyydestä..."

"Nyt erehdyt. Minä en 'paljasta' mitään, minä vain lausun mielipiteen, jonka tyynenä ja vakuutuksella voin toistaa..."

"Eikö sitten koskaan voi sattua, että sinä kiivastuneena sanot jotain, jota et tarkoita?"

"Ei. Voin tosin, paha kyllä, kiivastua, mutta silloin juuri minä sanon mitä ajattelen. Muista se, Dora, vastaisen avioelämämme varalle, että jos minä joskus — josta Jumala varjelkoon — sanon pahoja sanoja sinulle, niin minä — tarkoitan ne myöskin..."

Dora ei vastannut. Hänestä tuntui tällä hetkellä Eugenin rakkaus niin suurelta ja valtavalta ja samalla niin ankaran vaativalta, että hän ei voinut sanoa mitään. Ja samalla hänet täytti sanomattoman suuri onnen ja rikkauden tunne — usko tämän rakkauden syvyyteen ja voimaan. Hän painoi päänsä Eugenin olkapäätä vasten ja kuiskasi:

"Muistan kaikki — teen kaikki, mitä tahdot, jos nyt vain unohdat tämän ikävän päivän ja olet iloinen ja hyvä pikku Dorallesi taas..."

Hän katsoi hymyillen Eugenia silmiin, ja Eugen hymyili hänelle takaisin.

"Mutta nyt sinun täytyy mennä", sanoi hän levottomana, "minä saatan sinua. Kiitos että tulit", lisäsi hän vielä nopeasti, puristaen hänen kättään.

Menessään he eivät puhuneet monta sanaa, mutta kun Eugen oli eronnut Dorasta, oli hän unohtanut tulevaisuuden pelkonsa ja antautunut toivorikkaitten, onnellisten ajatusten valtaan. Hän ei ollut koskaan uskonut Doran rakkauteen niin lujasti kuin tällä hetkellä...

Syyskuun keskivaiheilla pantiin Eugen ja Dora kuulutuksiin, ja häpäpäivä määrättiin. Vihkiminen tapahtui kirkossa, ja sen jälkeen antoivat herra ja rouva Blum päivälliset sekä Eugenin että Doran suvulle.

Häpäpäivän edellisenä iltana, kun Hjortin perhe parhaillaan touhusi häpäpäivävalmistuksissa ja kaikki talossa oli ylösalaisin, soi ovikello, ja rouva Blum lähetti palvelijansa kysymään, otettiinkö hänet vastaan. Hjortin rouva ja tytöt katsoivat toisiinsa ja tukahduttivat naurun. Tietysti ... otettiinhan hänet vastaan, vaikka hän olikin ikävä ja tuli sopimattomaan aikaan. Lähimmältä sohvalta raivattiin kiireesti vaatteet pois, ja rouva Blumille vakuutettiin, että hän oli hyvin tervetullut.

Kauppaneuvoksetar oli tavallista ystävällisempi, hän tervehti sydämellisesti ja puhui hetken aikaa matalalla äänellä ja liikutettuna huomisesta merkkipäivästä. Rouva Hjortin mielestä oli paikallaan, että hänkin oli liikutettu, ja hän puhui vielä matalammalla äänellä samasta asiasta. Vihdoin rouva Blum nousi, tarttui hymyillen Doraa käsipuoleen ja kysyi, eikö Dora tahtoisii viedä häntä omaan huoneeseensa, sillä hän halusi tänä iltana, kun Dora oli viimeistä päpäivää vanhassa kodissaan, olla vähän aikaa kahdenkesken rakkaan tulevan miniänsä kanssa.

Dora oli hyvin ihmeissään ja hieman peloissaankin, mutta noudatti tietysti heti hänen pyyntöään.

"Rakas Dorani", sanoi rouva Blum yhä vielä erittäin ystävällisesti, ottaen samalla taskustaan pienen

rasian ja rasiasta kauniin rannerenkaan, "halusin antaa sinulle tämän pienen muiston, ja toivon, että pitäisit sitä huomenna, hääpäivänäsi. Olen antanut samanlaisen lahjan kaikille lapsilleni, kun he ovat seisoneet tässä tärkeässä tienristeyksessä. Se on merkki siitä uudesta liitosta, joka nyt solmitaan sinun ja minun välillemme, siitä siteestä, joka tästä lähtien ainaiseksi liittää sinut rakkaana tyttärenä meidän perheeseemme."

Hänen äänensä oli yhä vielä matala ja alentuvainen, mutta se vapisi hieman, ja kun hän kiinnitti Doran käsivarteen kallisarvoisen koristeen ja syleili tulevaa miniäänsä, tulivat kyynelöt hänen silmiinsä. Dora oli hyvin liikutettu ja hyvin hämillään, mutta vielä enemmän iloissaan säihkyvästä rannerenkaasta, joka sopi niin hyvin hänen valkealle käsivarrelleen. Hän kiitti lahjasta, katseli koristusta ja ihaili sitä, mutta ei sitten tiennyt enää mitä sanoa.

"Ja sitten, pikku Dorani", jatkoi rouva Blum, istuutuen sohvaan ja vetäen Doran viereensä, "tahtoisin sanoa sinulle pari sanaa tulevasta miehestäsi. Tiedäthän, että kaikilla miehillä on omituisuutensa, ja että vaimon velvollisuus on, mikäli mahdollista, mukaantua niiden mukaan, jotta elämä kodissa olisi hauskaa sekä hänelle itselleen että hänen miehelleen ja lapsille. Eikö niin?"

"Nii-in", vastasi Dora, vaikka ei ensinkään ymmärtänyt, miksi juuri miehellä piti olla "omituisuuksia", joita vaimo oli velvollinen noudattamaan.

"Kuten tiedät, on nyt vallalla uusi suunta", jatkoi rouva Blum juhlallisesti, "naiset vaativat n.s. yhdenarvoisuutta miesten kanssa, äänioikeutta, omistusoikeutta j.n.e. Oi, Doraseni, ihanin 'yhdenarvoisuutemme' miehemme kanssa on, että hoidamme omaa pientä valtakuntaamme — kotiamme — niin, että hän palkaksi siitä eripuraisuudesta ja rauhattomuudesta, joka häntä kohtaa julkisessa elämässä, löytää sopusointua ja rauhaa kotonaan. Se on naiskysymyksen yksinkertainen ratkaisu, ja usko minua, että rakastava vaimo, joka on onnellisessa avioliitossa, ei tahdo kuulla puhuttavankaan 'omistusoikeudesta' rahoihinsa. Jos laki olisi pakoittanut minua itse hoitamaan rahojani, jotka toin pesään, olisin ensimmäiseksi työkseni valinnut mieheni holhoojaksi. Sano, etkö ymmärräkin minua, tyttöseni?"

"Kyl-lä", vastasi Dora, mutta mielessään hän ajatteli: "Se oli tyhmästi puhuttu, hyvin tyhmästi, sillä se ei auta mitään. Mutta kyllä sen kuulee, että anoppi ei ole koskaan ajatellut muita naisia kuin itseään ja tyttäriään..."

Rouva Blum jatkoi yhtä juhlallisella ja liikutetulla äänellä:

"Tahdon senvuoksi tänään, tänä vakavana hetkenä, jolloin seisot uuden elämän kynnyksellä, joka on tuova mukanaan uusia velvollisuuksia ja uusia tehtäviä, kertoa sinulle vähän tulevan miehesi luonteesta, johon onnen ja rakkauden hurmiossa varmaankaan et ole ehtinyt tutustua. Eugenilla on, kuten kaikilla miehillä, omat omituisuutensa. Hänen äärimmilleen kehittynyt järjestyksen-aistinsa tuntunee sinusta kenties pikkumaiselta, mutta usko, Doraseni, että tulevalle onnellenne on erittäin tärkeätä, että alusta alkaen noudatetaan kaikkia hänen toivomuksiaan siinä suhteessa. Älä anna hänen koskaan odottaa mitään — laita aina päivällinen valmiiksi ajoissa — jos teet sen alusta alkaen, tulee se tavaksi itsellesikin, saat nähdä, miten paljon se edistää kotoista onneanne. Minä en ole kertaakaan koko nelikymmen-vuotiaan avioliittoni aikana antanut mieheni odottaa päivällistä, ja minä uskallan sanoa, että me olemme olleet erittäin onnellisia."

Rouva Blum tuli vielä enemmän liikutetuksi, hän puristi yhteen hienot, ohuet huulensa, ja hänen silmänsä kyyneltyivät. Dora katseli häntä ja ajatteli, että jos voisi laskea rypyt hänen silmäkulmissaan, saisi varmaankin kaksikymmentä, niin pienet ja hienot ne olivat.

Rouva Blum tarttui Doran käteen, puristi sitä ja jatkoi:

"Tahdon vielä huomauttaa eräästä toisesta Eugenin ominaisuudesta. Hänellä on taipuisa ja hellä luonne — hän oli lapsena kiltein sisaruksistaan — mutta on muutamia asioita, jotka voivat herättää hänessä ehkä vähän ikävää ärtyisyyttä... Sen hän on perinyt isältään, sillä hänkin saattoi toisinaan antaa pikkuausioiden saattaa itsensä suunniltaan. Minä en tavallisesti ollut sitä huomaavinani, ajattelin, että se menee pian ohi. Tee sinäkin, Doraseni, samoin, älä vastusta häntä, älä ole itsepäinen, ole myöntäväinen, ja saat nähdä, että hyvä tuuli tulee pian takaisin ja te olette vältäneet yhden noita onnettomia perheriitoja, jotka hitaasti, mutta varmasti hävittävät kotoisen onnen. On päiviä, jolloin vaimon tulee olla erikoisen hienotunteinen miestänsä kohtaan; ne ovat ne päivät, jolloin miehen työ on tavallista rasittavampi. Minun miehelläni oli keskiviikko pahin päivä, silloin hän oli ärtyisä ja hermostunut — liiallisesta rasituksesta, toisinaan myöskin ikävyyksistä ja vastoinkäymisistä — mutta minä ymmärsin aina viisaalla tavalla välttää pahan tuulen purkaukset, ilman että hän edes huomasi minun vaikutustani. Perjantait ovat Eugenin vaikeimmat päivät, silloin hän helposti kiukustuu, ja niinä päivinä tulee sinun olla erityisen huomaavainen, pitää huolta siitä, että kaikki on järjestyksessä, tasoittaa kaikki vaikeudet ja olla häntä kohtaan iloinen ja ystävällinen. Oletko nyt ymmärtänyt minua,

lapseni, ja pannut neuvoni mieleesi?"

"Olen", vastasi Dora. Hän katseli salaviihkaa säihkyviä jalokiviä rannerenkaassaan ja ajatteli, että avio-
onni olisi varmasti vieläkin täydellisempi, jos mieskin ottaisi huomioon vaimon "omitusuudet" ja olisi
iloinen ja ystävällinen silloin, kun vaimoa kohtaavat harmit ja ikävyydet.

Rouva Blum nousi, syleili Doraa, sanoi häntä rakkaaksi tyttärekseen ja toivoi, että hän tekisi kaiken
voitavansa, jotta Eugen ja hän itse tulisivat onnellisiksi.

Dora vastasi välinpitämättömästi rouva Blumin hyväilyihin, mutta yhtyi kohteliaasti hänen
toivomuksiinsa. Doran vakava aikomus ainakin oli, että sekä hän että Eugen tulisivat maailman
onnellisimmiksi ihmisiksi, sen hän voi varmasti vakuuttaa anopilleen.

Rouva Blum suuteli vielä kerran, ikäänkuin vakuudeksi, Doraa poskelle ja meni sitten toiseen
huoneeseen, missä muut perheenjäsenet olivat koolla; siellä hän puhui muutamia sanoja ystävällisellä,
harmittavan alentuvalla äänellä ja lähti pois, muistuttaen vielä mennessään huomispäivän tärkeydestä
ja merkillisyydestä.

Kun rouva Blum oli poistunut, heittäytyi Dora sohvalle ja purskahti nauruun.

"Ette voi uskoa miten hullunkurinen hän oli! Hän antoi minulle kokonaisen reseptin, kokonaisen
pienen ruokalistan Eugenin onnea varten. Perjantaina tulee häntä kohdella erityisen hellävaroen, sillä
silloin hänellä on jotain, en enää muista mitä..."

Ja hän alkoi matkia rouva Blumia ja toisti ivaten hänen määräyksensä: maanantaina piti Eugenia
"innostuttaa", sillä silloin hän oli raukea sunnuntain jälkeen, tiistaina piti hänelle "syöttää rusinoita",
sillä silloin hän oli kiukkuinen j.n.e.

Kaikki nauroivat, lukuunottamatta rouva Hjortia. Hänen lapselliset kasvonsa olivat huolestuneen
näköiset, ja kirkkaissa silmissä kuvastui itsepäinen, ahdistava ajatus: oliko rouva Blum yksin oikeutettu
antamaan sellaisia ohjeita? Eikö Doran äidin myöskin pitänyt pitää huolta siitä, että hänen lapsensa
omitusuuksia ja luonnetta otettiin huomioon? Rouva Hjort alkoi äkkiä tuntea ahdistavaa levottomuutta;
koska hän oli Doran äiti, olihan hänen velvollisuutensa valvoa Doran oikeuksia.

Hän tuli senvuoksi melkein vallattoman iloiseksi, kun Eugen kohta sen jälkeen tuli tervehtimään
Doraa. Kauan ei hän sallinutkaan molempien rakastavaisten istua sohvannurkassa; hän oli jo täysin
selvillä siitä, mitä hän puolestaan tahtoi sanoa Eugenille, ja tuli nyt juhlallisesti pyytämään häntä
seuraamaan itseään muutamaksi hetkeksi toiseen huoneeseen.

"Varsin mielelläni", vastasi Eugen hämmästyneenä, nousi ylös ja seurasi anoppiaan sänkykamariin.

"Rakas poikani", sanoi rouva Hjort, levittäen kätensä syleilläkseen Eugenia, "Dora on nyt viimeistä
iltaa vanhassa kodissaan ... huomenna te teette ikuisen liiton keskenänne... Tahdon senvuoksi antaa
sinulle siunaukseni ... ja ... antaa sinun oikein tuntea, että nyt ... että tästälähin pidän sinua omana
poikanani."

Eugen ei ollut erityisen ihastunut, kun rouva Hjort syleili häntä; mutta hän vastasi kylmän
kohteliaasti, että hän kyllä kihlauksestaan asti oli pitänyt itseään appivanhempiansa poikana.

"Istu", sanoi rouva Hjort, siirtäen syrjään muutamia vaatekappaleita sohvalla, "tahdon puhua sinulle
muutaman sanan rakkaasta Dorastani."

Eugenia puistatti, kun hän näki sohvalla viruneet vaatteet, ja hän istuutui yhtä vastahakoisesti kuin
äskettä oli antanut syleillä itseään.

"Rakas Eugen", alkoi rouva Hjort juhlallisesti, vaikka vähän hämillään, "tiedän kyllä, että hartain
halusi on tehdä Dorani onnelliseksi... Mutta ehkä sinun tarvitsee vähän lähemmin oppia tuntemaan ...
hänen luonnettaan ja ominaisuuksiaan ... hänellä on, kuten meillä kaikilla ... muutamia ominaisuuksia...
Hänen herkkätuntoisuutensa, näetkös ... tarvitsee niin vähän ... jalo hevonen tuntee heti kannukset..."

Eugen vei käden suunsa eteen ja kierteli huolellisesti viiksiään, salatakseen hymynsä.

"Voin vakuuttaa, että en ole koskaan aikonut käyttää Doraa ratsuhevosena", sanoi hän. "Ja jos
jatkamme tuota kummallista vertausta, on kai pikemminkin minun asiani kantaa häntä."

"Niin kyllä — tietysti, tietysti ... mutta ... äidin tunteet ... ymmärrät tietysti häntä, kun itsekin olet niin
hyvä poika."

Eugenin mielestä oli loppulause sekava, mutta hän kumarsi kuitenkin myöntymyksen merkiksi.

"Ymmärräthän ... hän on niin nuori ... tuskin yhdeksäätoista täyttänyt ... suojele häntä ... varjele ... hän on niin kehittymätön ... hän on viaton kuin vastasyntynyt lapsi... Jos hän ei ole täydellinen ... jos sattuu jotain huolimattomuutta ... niin älä ole ankara... Olemme antaneet hänelle parhaimman kasvatuksen ... mutta, kuten sanottu, hän on niin nuori..."

"Lupaam tehdä kaiken minkä voin, saattaakseni Doran onnelliseksi", sanoi Eugen vakavasti.

"Minä uskon sen, uskon sen — kiitos, rakas Eugen. Uskallan myöskin sanoa, että nyt annan sinun haltuusi puhtaan liljan..."

"Kyllä, rakas anoppi", keskeytti Eugen kärsimättömänä, nousten sohvalta, "lupaam pitää hyvää huolta Dorasta, olipa hän sitten lilja tai ratsuhevonen. Vilpitön toivoni ja hartain haluni todella on, että voisni tehdä vaimoni onnelliseksi."

Nämä Eugenin vakavat sanat tekivät niin syvän vaikutuksen rouva Hjortiin, että hän puhkesi itkuun, sanoi Eugenia "pojakseksi" ja tahtoi uudestaan syleillä häntä. Mutta Eugen arveli nyt jo tarpeeksi rauhoittaneensa rouva Hjortin äidillistä levottomuutta, hän vetäytyi varovasti pois ja meni morsiamensa luo...

Seuraava päivä — Eugenin ja Doran hääpäivä — alkoi onnellisin enteillä. Aamulla tosin hiukan satoi, mutta sitten tuli kirkas auringonpaiste. Kaikki juhlamenot onnistuivat, kaikki tapahtui määrättyllä kellonlyönnillä — Blumeille se oli luonnollista, mutta Hjorteihin nähden sitä voi pitää harvinaisen hyvänä enteellä. Dora oli hyvin sievä hääpuvussa; ei mikään mielenliikutus rumentanut hänen hienoa hipiäänsä, ja hänen siniset silmänsä loistivat kuin lapsen, joka on saanut paljon joululahjoja. Eugen oli kalpea ja liikutettu; hän oli vanhempi ja vakavampi kuin Dora, ja tunsu senvuoksi kaikki paljon syvemmin. Doran ajatukset ja tunteet olivat yhtenä ainoana kevätriemuna, mutta Eugenin koko olemus keskittyi vakavaan päätökseen: koettaa suojella ja tehdä onnelliseksi tuo nuori, kokematon olento, joka tällä hetkellä uskottiin hänen huomaansa.

IX.

Lokakuun aurinko paistoi komeaan ruokasaliin, missä asessori Blum oli syönyt aamiaista, ennenkuin hän, lausuttuaan pitkät ja hellät hyvästit nuorelle vaimolleen, lähti virastoonsa. Aamiaispöydältä, jolla hieno pöytäkalusto komeili, ei ruokia vielä oltu korjattu pois; rouva oli juuri asettamassa leipäkoria ja sokeriastiaa kaappiin, ja hän teki sen hitain, arvokkain liikkein, ikäänkuin nauttien siitä, että sai pidellä käsissään niin kauniita esineitä.

Täytettyään nämä emännän velvollisuudet hän alkoi lauleskellen kulkea ympäri huoneissaan, nosti ylös ikkunaverhoa, joka riippui liian alhaalla, siirteli kirjoja sohvapöydällä, ja katseli hyväillen kallisarvoisia taide-esineitä, jotka koristivat salia. Sillävälin hänen kasvojaan kirkasti hymy, joka oli yhtä valoisa kuin auringon säteet, jotka lankesivat ikkunan edessä oleville kasveille.

Äkkiä hän näki oman kuvansa peilissä sohvän yläpuolella. Hän oli puettu vaaleansiniseen, pitseillä koristettuun aamupukuun, ja kun hänen omat, kiharan tukan ympäröivät kasvonsa ja säteilevät silmänsä hymyilivät hänelle peilistä, nauroi hän ihastuksesta ja pyörähteli parisen kertaa ympäri, tarkastellen miellyttävää kuvaansa joka puolelta.

"Miten on mahdollista", ajatteli hän, "että ihminen voi olla niin onnellinen kuin minä olen?... Onko elämässä todellakin suruja ... olen unohtanut sen — kaikki on minusta pelkkää onnea ja rakkautta..."

Hän pani kätensä ristiin niskan taakse ja seisoi hetkisen silmät puoleksi ummessa. Huulilla väreili hymy. "Jumalani, miten ihanaa on olla nuori ja kaunis ja rakastettu!" ajatteli hän.

Sitten hän naurahti jälleen ja katseli ympärilleen huoneessa, jonka Eugen oli järjestänyt hienolla taiteellisella aistilla, niin että värit ja viivat sulautuivat yhteen kokonaisuudeksi, joka antoi syvän ilon ja rauhan tunteen.

"Kaikki tämä on minun!" huudahti hän lapsellisesti ja ojensi kätensä, ikäänkuin syleilläkseen koko huonetta. "Ja täällä saan elää jok'ainoaan hetken yhdessä rakkaan Eugenini kanssa ... täällä minä odotan häntä kotiin työstä ... juoksen häntä vastaan ja suljen hänet syliini... Hän on minun ... minun omani ... minun mieheni ... minä järjestän kodin hänelle ... minä..."

Ja hän vajosi sohvalle, nojasi päänsä käteensä ja vaipui suloisiin unelmiin. —

Hän heräsi hätkähtäen unelmistaan kun uusi palvelija — vanha Visa oli saanut eron ja eläkkeen — tuli sisään ja ärsyttävän ivallisella äänellä kysyi, mitä rouva aikoi määrätä päivälliseksi.

Dora ja Eugen olivat ensimmäistä päivää häitten jälkeen kahden kotona; tätä ennen he olivat syöneet päivällistä kaikkien sukulaisten luona. Nyt tuli Doran itse tarttua talouden ohjiin, ja sen hän oli tänä hetkenä kokonaan unohtanut.

Ensimmäinen päivällinen kahdenkesken Eugenin kanssa! Nyt piti laittaa hienointa ja parasta mitä hän tiesi. Hän purskahti äkkiä niin iloiseen nauruun, että Sofia neitsyt ihmetellen katsoi häntä; hänen mieleensä johtuivat hänen lapsuutensa lempiruokat, jotka hän kerran juhlahetkenä, ukko Pennin ollessa hyvissä varoissa, oli saanut määrätä: "maksakakkua, mustikkasoppaa ja jäätelöä." Sitä ruokalistaa ei Eugen varmaankaan hyväksyisi. Ei, nyt tuli laittaa jotain oikein hienoa.

"Ehkä laitamme chateaubriandia?" ehdotti hän. Se oli parasta, mitä hän tällä hetkellä tiesi.

Sofia näytti hieman pilkalliselta. "Mutta sehän on aamiairuokaa", vastasi hän.

"Sitä meillä oli usein sunnuntaina päivälliseksi", sanoi Dora lapsellisesti, "se on niin hyvää!"

"No, siinä tapauksessa kai soitamme teurastajalle, että hän lähettää meille palasen 'selkälihaa'", sanoi Sofia.

"Selkälihaa?" Dora oli aivan unohtanut, mitä se merkitsi, mutta arveli, että pieni vastaväite ehkä kohottaisi hänen arvoaan.

"Miksi niin?" sanoi hän. "Miksi juuri 'selkälihaa'?"

"No, sitten kai otamme palasen 'sisäreittä'?"

Dora ymmärsi yhtä vähän.

"Miksi juuri 'sisäreittä'?" sanoi hän arvostelevasti.

Sofia neitsyt purskahti nauramaan.

"Ei kai rouva tahdo, että otamme 'ydinluuta'?"

Nyt ymmärsi Dora, että hänen arvonsa perheenemäntänä oli vaarassa. Sehän oli jo suorastaan pilaa, eihän 'ydinluista' voinut laittaa ruokaa! Hän päätti pelastautua rohkealla tempulla.

"Otetaan palanen 'ulkoreittä'", sanoi hän lyhyesti, "olkaa hyvä ja soittakaa teurastajalle."

"Jaha", vastasi Sofia halveksivasti, "no, ja mitäs laitetaan toiseksi ruuaksi?"

Dora mietti hetkisen, ja muisti taas erään lempiruokansa; hän vastasi arvokkaasti:

"Laitetaan 'köyhiä ritareita'."

"Mutta sehän on myöskin aamiairuokaa", sanoi Sofia, joka jo alkoi epäillä, oliko hänen nuorella emännällään järki tallella.

"Niin kyllä, mutta se on niin hyvää", sanoi Dora lapsellisen itsepäisesti.

"Olkoon vaan minun puolestani", vastasi Sofia, menen kyökkiin ja ryhtyen valmistuksiinsa, "saammepahan nähdä, mitä asessori sanoo..."

Aamupäivä tuntui Dorasta jokseenkin pitkältä; hänen ei tehnyt mieli mennä ulos, hän ei malttanut lukea, ja, ihme kyllä, kukaan ei tullut häntä tervehtimään. Hän kulutti aikansa puhelemalla telefoonissa, soittamalla, uneksimalla, katselemalla kuvaansa peilissä ja ihailemalla kauniita kapineitaan. Kun hän päivällisen aikaan kuuli Eugenin tulevan, syöksähti hän ylös pianon äärestä ja ryntäsi etehiseen, ja tuskin ehti Eugen panna kepin pois kädestään ja ripustaa takkinsa naulaan, kun Dora jo heitti kätensä hänen kaulaansa ja huudahti:

"Rakkaani, miten olenkaan ikävöinyt sinua! Miten jaksan elää kaikki aamupäivät ilman sinua? Tuo paha, paha hovioikeus!"

Eugen hymyili, veti hänet luokseen ja vastasi kiihkeästi hänen hyväilyihinsä.

"Miten voivatkaan kaksi ihmistä olla niin onnellisia kuin me!" kuiskasi Dora, Eugenin melkein tukahduttaessa hänet suuteloihin.

"Se on ihmeellistä", vastasi Eugen myöskin kuiskaten, "se on kuin unta ... minä, joka en koskaan uskonut onneen", lisäsi hän vielä matalammalla äänellä.

"Sinä!"

Dora katsoi häneen suurin, ihmettelevin silmin ja pyyhkäisi hiukset kasvoiltaan.

"Miksi et sinä uskonut onneen, sinä, jolla on kaikki, mitä ihminen voi toivoa?" jatkoi hän epäillen.

"Siksi että minun elämäni niin aikaisin sai aivan toisen, vastakkaisen suunnan", vastasi Eugen surumielisesti hymyillen.

"Miten niin ... kerro minulle ... kerro!..." huudahti Dora.

Hänen kasvonsa loistivat innostuksesta ja uteliaisuudesta kuin lapsen, joka odottaa saavansa kuulla satua.

"Ei nyt — eikä näin etehisessä, varsinkin kun on nälissään ja tuntee ruuan hajua", vastasi Eugen — "toisen kerran ja sopivammassa ympäristössä..."

He nauroivat molemmat, seisoivat hetkisen käsi kädessä katsoen toisiaan silmiin, heittivät sitten lapsellisen vallattomalla liikkeellä toistensa kädet ja lähtivät, Eugen omaan huoneeseensa ja Dora ruokasaliin.

Iloisina ja hilpeinä he sitten istuutuivat päivällispöytänsä. Onnellista tunnelmaa ei häirinnyt sekään, että pihvit olivat hyvin sitkeitä. Eugen oli vähän ihmeissään päivällisestä, hän kun oli tottunut hienoon ruokaan, mutta ei virkkanut mitään, söi hyvällä ruokahalulla ja näytti hetken hurmiossa olevan yläpuolella kaiken maallisen.

"Olitko tyytyväinen ruokaan, armaani?" kysyi Dora, kun he nousivat pöydästä.

"Se ei ehkä ollut aivan sellaista, jollaiseen minä olen tottunut", vastasi Eugen ystävällisesti ja vältellen, "mutta makuhan on niin erilainen. Ja minä olen vanhapoika, jolla on oma piintynyt makuni. Olisit kiltti, jos kyselisit äidiltä vähän neuvoja, hän tietää tarkalleen, mistä minä pidän."

"Kyllä ... kyllä... Tule nyt, uunissa on valkea ... nyt saamme viettää ihanan hetken ... ajattelehan, hämyhetki omassa kodissa oman rakkaan miehensä kanssa!"

Hän hypähteli ilosta ja kiiruhti saliin; Eugen seurasi häntä hymyillen ja ihastuneena.

"Nyt, armaani", sanoi Dora, vetäen Eugenin viereensä pienelle sohvalle ja nojautuen häneen, "nyt meillä on sopiva 'ympäristö' jutuille ja kertomuksille... Minkätähden luulit, että et koskaan tulisi onnelliseksi?"

"Ah — sitäkö ... en ymmärtänyt, mitä tarkoittit, olin unohtanut sen", vastasi Eugen hymyillen, "enkä tiedä, uskallanko puhuakaan siitä."

Doran kasvot synkistyivät. Hän kohotti nopeasti päätään ja katsoi tutkien mieheensä.

"Nyt sinun täytyy kertoa siitä ... muuten en saa koskaan rauhaa..."

"Pitääkö tyydyttää hemmoteltujen lasten uteliaisuutta?" kysyi Eugen veitikkamaisesti.

"Minä en ole hemmoteltu enkä lapsi enkä uteliaskaan", vastasi Dora. "Olen rakastava vaimo, joka tahdon omistaa mieheni kokonaan, sekä nykyisyydessä että tulevaisuudessa että menneisyydessä!"

Ja hän kietoi kätensä Eugenin kaulaan ja syleili häntä kiihkeästi.

"Armaani!"

"Sano minulle, mitä se oli!" pyysi Dora suudelmien lomassa.

"Se oli jotain hyvin tavallista ja yksinkertaisia, joka tuli tielleni ja synkensi sen, armaani. Se oli rakkauden unelma, josta jäi jällelle ainoastahan surumielinen muisto."

Dora huudahti hämmästyksestä.

"Rakastitko häntä enemmän kuin minua? Kuka hän oli?" kysyi Dora kiihkeästi.

"Kumpaan kysymykseen minun ensin pitää vastata?"

"Tietysti ensimmäiseen,"

"Sillä tavalla kuin rakastan vaimoani, en ole rakastanut ketään muuta", sanoi hän hellästi ja veti Doran puoleensa. "Mutta en ole myöskään rakastanut ketään siten ... sillä lailla ... kuin rakastin häntä ... joka verhosi suruun koko nuoruuteni."

"Eugen, minä tulen mustasukkaiseksi!" huudahti Dora ja polki leikillään jalkaansa. Mutta hän näytti kiihoittuneelta, hänen poskensa hehkuivat ja silmiin nousivat kyneleet.

"Sitä sinun ei pidä olla, Doraseni", sanoi Eugen hiljaa, "ei voi olla mustasukkainen taivaan enkelille. Hän kuoli, ennenkuin oli täyttänyt kahdeksaatoista vuotta... Mutta minä surin häntä — niin, oikeastaan surin häntä siihen asti, kunnes sain nähdä sinut. Silloin haihtui viimeinen surun varjo, ja siinä sydämeni sopukassa, missä säilytän hänen kuvaansa, on nyt vain valoa ja onnea ... hän elää muistossani vain lapsuuteni leikkisiskona..."

Dora ei vastannut; hän oli painanut päänsä Eugenin rintaa vasten ja itki hiljaa. Eugen silitti hellästi hänen kiharaa tukkaansa ja katseli häneen hymyillen. Doran kyneleet tekivät hänet niin onnelliseksi; ne selittivät paremmin kuin sanat, miten hyvin Dora oli ymmärtänyt tuon lyhyen sadun.

"Kuka hän oli?" kuiskasi Dora arasti.

Eugen olisi ollut iloisempi, jos Dora ei olisi tehnyt sitä kysymystä, mutta hän vastasi kuitenkin heti:

"Se oli Maikki tädin tytär."

Dora lakkasi itkemästä. Samana hetkenä, jolloin salaperäisyys Eugenin ensimmäisestä rakkaudesta hävisi, hävisi hänen kasvoiltaan syvä ja sydämellinen ilme.

"Vai niin — oliko se hän?" huudahti hän jokapäiväisellä äänellä, joka loukkasi Eugenia.

"Eikö sinusta näytä siltä, kuin hän olisi voinut herättää syvää rakkautta?" kysyi Eugen.

He kääntyivät molemmat katsomaan valokuvaa, joka oli salin pöydällä. Se esitti vanhanpuoleista naista ja nuorta tyttöä, jotka olivat hyvin toistensa näköisiä, molemmilla sama lempeä ilme silmissä.

"Kyl—lä ... ajattelin vain jotain ihmeellistä ... en tiedä mitä ... kun sanoit, että hän oli enkeli."

"Hän *oli* enkeli jo täällä maan päällä ollessaan; nyt hän on ylhäällä Jumalan luona", vastasi Eugen lyhyesti.

He istuivat hetkisen ääneti; kummallakaan ei ollut enää mitään sanottavaa. Hellä, sydämellinen tunne, joka äsken oli yhdistänyt heidän sydämensä, oli äkkiä haihtunut. Dora koetti kysellä jotain, mutta Eugen vastasi vältellen; hän ei nähtävästi tahtonut enää puhella asiasta.

"Hän loukkaantuu vähästä", ajatteli Dora, "enhän ole sanonut yhtään epäystävällistä sanaa."

Mutta sydämessään hän tunsu tuskallisen kylmyyden tunteen, jollaisen tunteen, kun huomaa epähienoilla sanoilla loukanneensa toista.

Kahvi tuotiin nyt sisään, ja mieliala tuli vähitellen taas iloiseksi. Eugen kertoi päivän tapahtumia, sanoi terveisiä Lisbetiltä, jonka oli tavannut ulkona j.n.e. Sitten siirtyi puhelu toisille aloille, he kertoivat toisilleen hauskoja juttuja lapsuutensa ajoilta, kuvaavia kummankin perheelle, ja puhelivat ja nauroivat kuin kaksi lasta. Vähitellen vaikenen nauru, äännet alenivat, ja lopuksi ei kuulunut muuta kuin viimeisten puitten rätinää uunissa ja hiljaisia kuiskauksia, joita keskeyttivät hellät, kiihkeät hyväilyt.

Mutta sinä iltana oli Doran vaikea nukkua. Hän oli jo kauan kuullut Eugenin tyynen, tasaisen hengityksen, mutta makasi yhä vielä valveilla, ajatellen miestänsä. Miten vakavalta, juhlalliselta, niin, melkeinpä uskonnolliselta kannalta hän otti kaikki! Kaikki oli hänelle velvollisuutta, kaikki muistot olivat pyhiä. Hän oli kerran näyttänyt Doralle vanhaa piipunpesää, joka oli ollut tuon ihmeellisen isoisän-isän oma, ja Dora oli varsin hyvin huomannut, että hän ei ensinkään pitänyt siitä, että Dora ei ollut juhlallisen näköinen katsellessaan sitä.

Dora oli vähällä nauraa hänelle siinä maataksaan ja mietiskellessään, mutta tunsu samalla tuskallista ihmettelyä, joka esti häntä siitä. Eugen oli niin hyvä, niin hellä, niin silmittömästi rakastunut häneen, mutta kuitenkin...

Yön hiljaisuudessa, kun ajatuskyky teroittuu ja tunteet tulevat kuumiksi, tunsu hän äkkiä, kuin aavistuksena, kuin varoittavana enteenä, — jonka hän kuitenkin unohti jo seuraavana aamuna — miten vaativaa ja vastuunalaista on olla tekemisissä niin hienon ja sielukkaan henkilön kanssa kuin Eugen oli.

X.

Kului muutamia viikkoja, ja Eugen, joka yhä oli onnen ja rakkauden hurmiossa, lausui ainoastaan hyvin lempeitä moitteita, kun päivälliset herkullisuuteen nähden pysyivät yhtä yksinkertaisina kuin ennenkin, ja tarjoamisaikaan nähden tulivat yhä myöhäisemmiksi.

"Miten on, oletko puhunut äidin kanssa 'ruokalistostamme'?" kysyi hän eräänä päivänä puoleksi leikillä, puoleksi pahoillaan, kun oli saanut päivälliseksi kalaa ja huonosti valmistettua kaurasoppaa.

"En, rakas, en ole ... arvelin, että oli hyvä näinkin, ja ... sitäpaitsi olen unohtanut..."

"Etkö tahdo koettaa muistaa, kun tiedät, että minä sitä toivon?" jatkoi Eugen moittivasti.

"Kyllä ... kyllä koetan..."

Mutta Dora ei kysynyt. Hän jätti sen tekemättä kerran toisensa perästä, vaistomaisesti koettaen lykätä sen siksi, kunnes jälleen olisi unohtanut koko asian.

Sillä hän ei tahtonut kysyä neuvoa rouva Blumilta — kahdesta syystä. Toinen syy oli se, että häntä harmitti, että Eugen alati vetosi vanhempiinsa ja kotiinsa ja siellä vallitseviin tapoihin, ikäänkuin mikään muu ei olisi kelvannut. Miksi piti heidän, Eugenin ja Doran, elää toisin kuin Doran vanhempien? Miksi ei hän saisi laittaa samanlaista ruokaa kuin hänen äitinsä laitto, hänen äitinsä, joka oli niin viisas ja käytännöllinen ihminen?...

Toinen syy oli se, että Dora oli huomannut, että jos hän hoitaisi taloutta yhtä yksinkertaisesti kuin tähänkin asti, jäisi hänelle niistä rahoista, jotka Eugen antoi hänelle, osa köyhiä ja Tullan lastenkotia varten. Ja suuressa onnessaan tunsu hän, enemmän kuin koskaan ennen, tarvetta tehdä muita onnellisiksi, levittää ympärilleen iloa ja onnea. Eugen, joka tietysti kuului Yhdistykseen Hyväntekeväisyyden Järjestämistä Varten, oli lausunut Doralle toivovansa, että Dora ei koskaan antaisi kerjäläisille mitään kotonaan, ja oli antanut hänelle "vihreän kirjan", josta piti antaa lippuja tarvitseville, edelleen jätettäväksi Yhdistykselle Hyväntekeväisyyden Järjestämistä Varten. Dora otti kirjan, kuunteli hajamielisesti Eugenin tarkkoja määräyksiä ja pani sitten kirjan kirjoituspöytänsä laatikkoon, josta sitä ei milloinkaan otettu esille.

Kerjäläisiä otti Dora vastaan keittiössä, missä hän istui puhellen heidän kanssaan, syöttäen heitä ja antaen heille vaatteita ja rahaa. Ja mitä onnellisemmaksi hän tunsu itsensä, sitä enemmän hän antoi. Ja tuontuostakin toi hän Tullalle viitosen tai kymmenmarkkasen, jotka hän oli säästänyt talousrahoista, ja jotka Tulla, punastuen ilosta, kätki säästölaatikkoonsa.

Aikaan nähden oli Doran vielä vaikeampi käsittää Eugenin järjestyksen tarvetta. Hänestä, joka luonteeltaan oli suruton ja huoleton, oli aivan samantekevää, syötiinkö määrättyllä ajalla vai eikö. Mitä se teki, jos söi pihvinsä kymmentä minuuttia aikaisemmin tai myöhemmin, mitä sillä oli tekemistä onnen ja rakkauden kanssa? Se oli pikkumaista ja ikävää, ja sitä tuli hänen ja hänen rakkaan Eugeninsa välttää. Dora ei sitäpaitsi välittänyt paljon ruuasta; hän piti enemmän makeisista, joita hän söi pitkin päivää, mieluummin vuoteessa.

Eräänä päivänä, kun Eugen tyytymättömänä ja moittien uudestaan kysyi, oliko Dora neuvotellut hänen äitinsä kanssa talouden hoidosta, nipisti Dora häntä leikillään korvasta ja sanoi:

"Kuulehan, rakas ritarini Tage Klok, olen huomannut, että sinä olet oikea herkkusuu! Ollaksesi nuori, vastaanainut aviomies, välität aivan liian paljon ruuasta!"

"Sitä en luule", vastasi Eugen, vetäytyen syrjään ja hymyillen happamasti, "mutta minä olen tottunut järjestykseen kaikessa."

"Onko hieno ja herkullinen ruoka samaa kuin järjestys?" kysyi Dora hieman ärsyttävästi.

"Liiottelet. Mielestäni ei minua voida sanoa herkkusuuksi sentähden, että tahtoisin vähän toisenlaista ruokaa kuin meillä on..."

Dora tuli äkkiä vakavaksi.

"On niin paljon köyhiä, joilla ei ole edes leipää ravinnokseen", sanoi hän, ja hänen silmänsä saivat sen syvän ja lämpimän ilmeen, joka niillä oli hänen laulaessaan, "ja jos elää yksinkertaisesti, voi auttaa paljon useampia."

"Tietysti. Mutta olkaamme johdonmukaisia — asukaamme parissa huoneessa, myökäämme huonekalumme, syökäämme silliä ja perunoita. Silloin voimme auttaa vielä useampia. Mutta ne ovat kansantaloudellisia kysymyksiä, joita sinä et ymmärrä, ja joista ei kannata puhua. Minä annan sinulle rahaa taloutta varten, ja tahdon senvuoksi saada sen järjestetyksi mieleni mukaan. Pyydän senvuoksi vielä kerran, että kysyisit neuvoa äidiltäni. Muussa tapauksessa teen sen itse — toivon että ymmärrät, että hienotunteisuudesta tahtoisin, että *sinä* sen tekisit!"

Dora ei vastannut, ja Eugen lähti pois; ensimmäisen kerran naimisissa-olonsa aikana he erosivat, ilman että olivat antaneet suutelojen ja hyväilyjen haihduttaa pahan tuulensa.

Dora seiso i hetkisen liikkumattomana ja katseli mieltien eteensä. Sitten hän äkkiä purskahti nauruun. Miten tyhmä Eugen oli, kun luuli, että hän ei ymmärtänyt kansantaloutta! Oi, jos hänellä vain olisi ollut valta käsissään, olisi hän kyllä tiennyt, miten järjestää asiat. Hän olisi käskenyt kaikkien rikkaitten jakaa omaisuudestaan köyhille, rikkaita ei olisi saanut olla olemassakaan, eikä siis myöskään köyhiä. Oi, miten hänen olisi tehnyt mieli mennä varastamaan kaikkien vanhojen, ahnaitten ukonrähjyksien kassakirstuista rahaa, antaakseen sen köyhille, hyville ihmisille, joiden täytyi kerjätä. Jospa hänellä olisi ollut edes pieni osa ahnaan ukko Blumin rahoista — sillä ahnas hän oli, sen näki hänen kynsistään — olisi hän heti rakentanut kodin Tullan pienille lapsille, jotka saivat kulkea ja odottaa hoitoa ja rakkautta, vain sentähden, että puuttui vähän rahaa. Ja häikä ei ymmärtäisi kansantaloutta!...

Ruuan suhteen tapahtui kuitenkin vain hyvin vähän muutoksia asessori Blumin kodissa; Dora ajoi läpi oman ohjelmansa viekkaukella ja sitkeydellä, jonka edessä Eugen oli aivan neuvoton, ja jota hän ihmetteli kuin luonnonilmiötä. Oliko hän aivan erehtynyt Doran suhteen? Oliko pelkkää tyhmää haaveilua hänen luulonsa, että hän voisi muodostaa kehityttömän kahdeksantoistavuotiaan tytön omien mielipiteittensä mukaiseksi?

Ei kestänyt kauvan, ennenkuin Eugenin järjestyksen-rakkaus ja Doran huolimattomuus toisillakin aloilla iskivät yhteen. Eugen oli perinyt kotoaan paljon tapoja, jotka hän innokkaasti tahtoi, että Dorakin olisi omistanut, mutta jotka Dorasta tuntuivat vain kummallisilta ja naurettavilta. Miten sietämätöntä oli esim. kulkea ja vetää alas kierrekaihtimia, heti kun joku auringonsäde pilkisti huoneeseen! Voiko ajatella jotain niin hullunkurista, kuin että lokakuun aurinko voisi polttaa mattoja ja uutimia? Doran kodissa ei koskaan suljettu ulos aurinkoa.

Eräänä sunnuntaina aamupäivällä, kun salin huonekalujen päällyksiä ei vielä oltu pantu paikoilleen ensimmäisten kutsujen jälkeen, tuli Eugen huoneestaan keskipäivän hetkenä, ja näki, miten aurinko paistoi suoraan heidän neljännessä kerroksessa olevaan huoneustoonsa. Hän veti ponnekkaisesti alas kaihtimet ja meni Doran huoneeseen, jossa tämä seiso i peilin edessä pukeutumassa, lähteäkseen kävelyille Eugenin kanssa.

"Dora, tiedättekö, että salin huonekalujen päällykset eivät vielä ole paikoillaan, ja että aurinko paistaa suoraan aralle kankaalle?" sanoi hän terävästi.

Dora kääntyi häneen päin ja nauroi.

"Hyvänen aika, Eugen! Sinähän puhut sellaisella äänellä, että voisi luulla sinun sanovan: 'Dora, oletko jo rikkonut lupauksen, jonka annoit minulle alttarin ääressä?'"

Eugenin silmissä välähti kuin salama. Dora säikähtyi, sellaista ilmettä ei hän ollut koskaan nähnyt Eugenin kasvoilla.

"Rakas Eugen, anna anteeksi!" pyysi hän nöyrästi ja tarttui Eugenin käteen. "Älä ole vihainen — koetan tulla paremmaksi ... kas niin ... katso minuun ystävällisesti ... nythän on niin kaunis ilma ... me menemme ulos, ja meillä on niin hauskaa."

Ja hän pyysi ja rukoili, kunnes vihdoin sai Eugenin kasvoilta häviämään tuon vihastuneen ilmeen.

Mutta tämä sunnuntai näytti tuovan mukanaan pelkkiä ikävyyksiä. Dora ja Eugen viipyivät kauan kävelyllään, ja kun he tulivat kotiin, oli Dora väsyksissä ja tahtoi mennä hetkiseksi lepäämään; mutta Eugen pyysi innokkaasti, että hän heti lähtisi pukeutumaan, sillä muuten he tulisivat liian myöhään päivällisille Eugenin vanhempien luo. Ja tulla liian myöhään sinne — se oli jotain, josta Dora tiesi koituvan paljon harmia.

Dora haukotteli, mutta meni sänkykamariin ja otti esiin pukunsa. Samassa soi telefooni; se oli Lisbet, joka tahtoi välttämättä puhua Doran kanssa hyvin tärkeästä asiasta. Dora kiiruhti ulos, virkkuna ja uteliaana.

"Hyvää päivää, Dora!" huusi Lisbet, "sano minulle, oletko sinä mielestäsi enemmän paha kuin hyvä?"

"Mitä? mitä sinä puhut?"

"Oletko sinä mielestäsi enemmän paha kuin hyvä? Tulla ja minä olemme väitelleet siitä asiasta ... hän väittää, että kaikki ihmiset — ja hän itse enin kaikista! — ovat pahoja. Hän puhuu tietysti raamatun mukaan; minä taas sanon, että ihmiset ovat enemmän hyviä kuin pahoja. Mutta eihän auta puhua selvästi, vakuuttavasti ja järkevästi sellaisten tunneihmisten kanssa kuin Tulla — täytyy olla esimerkkejä elämästä; senvuoksi aion kysyä kaikilta mitä he arvelevat ... isältä ... äidiltä ... kutsuin juuri sisään vanhan Kaisan ja kysyin häneltä, pitääkö hän itseään enemmän pahana kuin hyvänä. Ensin hän tosiaankin näytti enemmän pahalta kysymyksieni johdosta, mutta kun hän sai kuulla, miten syvästi langenneena Tulla itseään piti, rauhoittui hän ja luuli kyllä olevansa samanlainen!"

Ja Lisbet nauroi niin että telefooni kaikui.

"No, mitä sinä arvelet itsestäsi?"

"Luuletteko te kaikki olevanne enemmän hyviä kuin pahoja?" ihmetteli Dora.

"Tietysti ... tietysti on ihminen, jonka Jumala on luonut omaksi kuvakseen, enemmän hyvä kuin paha ... ainoastaan Tulla luulee..."

"Silloin minä yhdyin Tullaan", sanoi Dora nauraen, "sillä säälin häntä, jonka täytyy olla yksin teitä kaikkia vastaan."

"Äsh, miten huonoa! Se on juuri sinun kaltaistasi! Entäs mitä sanot Eugenista?..."

"Niin — se on vähän vaikeata sanoa — voinko minä nähdä hänen sydämeensä..."

Samassa avasi Eugen oven oman huoneensa ja etehisen välillä.

"Dora, mitä sinä ajattelet?" sanoi hän ankarimmalla äänellään, rypistäen kulmakarvojaan, "lopetä heti puhelusi. Sinulla ei ole enää kuin kaksikymmentä minuuttia pukeutumiseesi..."

"Enemmän paha!" huusi Dora nauraen puhelimen torveen, "aivan varmasti paha ... nyt minulla ei ole enää aikaa, hyvästi nyt ... ei, ei — minulla ei ole aikaa ... hyvästi ... sano terveisiä vanhoille ja nuorille!..."

Hän syöksyi sänkykamariin, varmasti päättäen tulla valmiiksi ajoissa. Mutta kun Lisbetin virkistävä puhelu oli lakannut, tunsu hän itsensä taas niin uniseksi ja väsyneeksi, että ei voinut muuta kuin haukotella kerran toisensa perästä. "Lepään viisi minuuttia", ajatteli hän, heittäytyi sohvalle kello kädessä ja nukkui heti. Ja huolimatta siitä erinomaisesta varovaisuustoimenpiteestä, että hän nukkui kello kädessä, nukkui hän sikeästi vielä silloinkin, kun Eugen hetkisen perästä valmiiksi puettuna tuli häntä noutamaan.

Dora oli vähällä pyörtyä säikähdyksestä, kun hän avatessaan silmänsä näki Eugenin seisovan sohvan ääressä ja katselevan häntä. Hänestä tuntui, että Eugenin koko hieno, moitteeton olemus, hänen napitettu pitkätakkinsa, hyvin hoidetut kätensä, hienot viiksensä olivat täynnä moitetta hänen pörröistä tukkaansa ja huolimattontu pukuansa kohtaan.

"Oo, miten hirveätä ... rakas Eugen ... anna anteeksi... olin niin uninen ... nukuin..."

"Siltä näyttää", vastasi Eugen kylmän tynesti, "valitsit hiukan sopimattoman hetken, mutta sitä ei voi enää auttaa. Soitan nyt, että sinä et voi tulla, ja menen yksin."

"Ei, hyvä, rakas Eugen — älä ole vihainen minulle ... olen heti valmis..."

Ja hän haki hätäisesti sukkia ja hameita ja shaaleja, saamatta aikaan muuta kuin entistä suuremman sekasorron.

"Et ehdi enää", sanoi Eugen samalla kylmällä äänensävyllä kuin äsken, "meidän perheessämme ei ole tapana tulla liian myöhään päivällisille. Toisen kerran tahdot kenties noudattaa meidän tapojamme..."

Dora vaipui sohvalle, kyneleet nousivat hänen silmiinsä, ja huulet alkoivat vapista.

"Miten voit olla niin ankara minua kohtaan", kuiskasi hän.

"Kas niin — Dora, älä ole pahoillasi", sanoi Eugen lempeämmin ja silitti hänen punoittavaa poskeaan, "olen vakuutettu siitä, että tällaista ei toista kertaa tapahdu. Sinä tiedät, miten pikkumaisen tarkkoja vanhempani ovat ajan suhteen — minulla ainakaan ei ole rohkeutta tulla liian myöhään

sunnuntaipäivällisille... Hyvästi nyt — tulen kotia iltapäivällä."

Hän suuteli Doraa ohimennen ja poistui huoneesta.

Mutta hän ei sanonut Doralle oikeata syytä, miksi hän pakoitti hänet jäämään kotiin. Hän ei sanonut, että hän ei voinut sietää noita enemmän tai vähemmän pistäviä huomautuksia, noita sanattomia: "emmekö aavistaneet sitä", joita hän aina sai vanhempiensa kodissa, kun Dora oli vähimmälläkään tavalla ollut huolimaton, ja jotka hänen herkkätuntoisuutensa teki pahemmiksi kuin ne olivatkaan.

Eugen oli koko päivällisen ajan alakuloinen ja rouva Blum tukahdutti huokauksen joka kerran, kun katseli hänen kalpeita kasvojaan, joilla oli hajamielinen ilme. Oliko se jo alkanut, se, jonka kerran, ennemmin tai myöhemmin, täytyi tulla? —

Eugen huomasi äitinsä katseen ja se kiusasi häntä niin, että hän tuskin saattoi hillitä itseään. Rouva Blum oli nimittäin viime aikoina ottanut tavakseen katsella häntä osaaottavasti, jo kohdatessaan hänet kysyä: "Miten nyt voit, rakas poikani?" — äänenpainolla, joka suuresti hermostutti Eugenia. Siitä tavasta täytyi hänet totuttaa pois.

Kuuden aikaan, kun muut herrat lähtivät klubiin, lähti Eugen kotia. Sänkykamarissa tapasi hän Doran joka istui ja luki, silmät itkusta punaisina. Hän oli niin suloisen ja avuttoman näköinen, kun hän säikähtyneenä katsahti mieheensä, että Eugenin koko suuttumus hävisi.

"Rakas, pikku kultaseni", sanoi hän hellästi, syleillen häntä, "anna anteeksi, jos olin liian ankara sinua kohtaan. Mutta tiedäthän..."

"Kyllä", vastasi Dora, iloissaan kun näki Eugenin lauhtuneen, "annan anteeksi sinulle. Jos vain sinäkin annat anteeksi minulle ... että minä olen niin huono ihminen, huolimaton, epäluotettava ... ja vaikka minkälainen."

"Vaiti, Doraseni", sanoi Eugen nauraen, "sitä en ole koskaan sanonut."

"Et, mutta sinä olet ajatellut sitä — tänään olet koko päivällisen ajan ollut hyvin onneton ja tuntenut hirmuisia aavistuksia tulevaisuuden suhteen. Etkö olekin?"

Eugen ei vastannut, hän veti vain Doran luokseen ja tukahdutti hänen kysymyksensä suuteloihin.

"Tiedän, armas Dorani, että tahdot koettaa tulla säntillisemmäksi minun tähteni", kuiskasi hän hellästi.

He puhelivat ja kuiskuttelivat vielä vähän aikaa keskenään, sitten sanoi Dora äkkiä, ja veitikkamaisuus loisti jälleen hänen silmissään:

"Eugen kulta, minua niin väsyttää — rupeaa väsyttämään, kun istuu yksinään kotona ja itkee — tahdotko olla hyvä ja soittaa Lisbetille, että minä olen 'enemmän paha'?"

Eugen katseli häntä ihmetellen ja epäluuloisena.

"Mitä tarkoitat?"...

"Juuri sitä mitä sanoin. Sinun ei tarvitse sanoa muuta kuin: 'Dora on mielestään enemmän paha!'"

Eugenia ei tällä hetkellä juuri miellyttänyt pilanteko. Hän näytti loukkaantuneelta, kohautti olkapäitään ja sanoi lyhyesti, mennessään huoneeseensa:

"Sen saat sanoa itse, sitten kun väsymyksesi on mennyt ohi."

Dora vaipui nauraen takaisin sohvalle. Hän oli jälleen hyvällä tuulella, ja häntä harmitti, että Eugen ei ottanut osaa hänen pilantekoonsa. Mitähän Lisbet olisi sanonut, jos olisi kuullut Eugenin juhlallisella äänellä vakuuttavan, että hän, Dora, oli enemmän paha kuin hyvä!

Mutta siitä päivästä alkaen tapahtui Dorassa kummallinen muutos. Hän ei enää puhellut ja nauranut kuten ennen, hän oli hajamielinen ja uneksiva; ja kun hän iltasin lauloi Eugenille, tuntui Eugenista, että niin ei hän ollut koskaan ennen laulanut. Ihmetellen ja liikutettuna kuunteli hän, miten kiihkeitä, palavia säveliä hänen pieni lapsellinen vaimonsa loihti esiin.

Eräänä päivänä päivällisen jälkeen, kun he juuri olivat tulleet saliin, kiersi Dora äkkiä kätensä Eugenin kaulaan ja kuiskasi:

"Jos olet oikein, oikein hyvä, kerron sinulle jotain hyvin hauskaa!"

"Vai niin! No mitä sitten?" kysyi Eugen hymyillen.

"Mutta silloin sinun pitää olla oikein hyvä", jatkoi Dora salaperäisesti, "sinun pitää olla oikein hyvä ... et saa milloinkaan suuttua pieneen vaimoosi ... et saa koskaan lausua kovia, epäystävällisiä sanoja... Sinusta tulee kohta oikein hyvä ja kiltti isä!..."

Hän kohotti päätään, kietoi käsivartensa vielä lujemmin Eugenin ympärille ja katsoi häneen riemuitsevasti hymyillen.

Mutta Eugen tuli aivan kalpeaksi. Hän otti asian niin syvästi, niin juhlallisesti, että hän tuskin voi puhua mielenliikutuksesta; hän vain painoi Doran kerran toisensa perästä rintaansa vasten.

"Onko se mahdollista?" kuiskasi hän vihdoin vapisevalla äänellä.

"Tietysti se on mahdollista!" huudahti Dora nauraen, ja hänen äänensä kuului niin lapsellisen huolettomalta ja itsetiedottomalta Eugenin syvän vakavan äänen rinnalla, "luulitko sinä että me kaksi, jotka olemme niin onnellisia ja niin rakastuneita, emme saisi pikku palleroina rakastaaksemme ... rakastaaksemme heitä."

Ja hän nojautui Eugenin rintaa vasten ja katseli eteensä haaveksivan, hymyilevän onnellisin katsein.

"Oi, Eugen, minusta tuntuu kuin kuolisin onnesta!"

Hän sulki silmänsä ja antoi päänsä painua Eugenin olkapäätä vasten, ikäänkuin suloinen raukeus olisi hänet vallannut.

"Rakas, kallis vaimoni — minustakin tuntuu, kuin olisi se aivan liian suuri onni!"

Ja Eugen syleili ja suuteli Doraa ja kuiskaili hänelle helliä, sydämellisiä sanoja, parhaita, mitä hänen rakkautensa saattoi keksiä.

Myöhemmin illalla kysäisi Dora äkkiä:

"Minkä nimen annamme pikku tytöllemme?"

"Tytöllemme?" toisti Eugen kummastuneena, "miksi luulet, että se on tyttö?"

"Siksi että luulen, että sinä mieluummin tahdot tytön, ja tiedän, että jos oikein hartaasti toivoo jotain sille, jota rakastaa, saa sen. Sentähden minä saan pienen tytön, ja olen jo ostanut lankaakin kutoakseni sille pienen peitteen."

"Armas, armas Dorani! Minä olen yhtä onnellinen, olipa se tyttö tai poika."

"Sano nyt, minkä nimen annamme hänelle — sillä sinä saat määrätä nimen, olipa se nyt kumpi hyvänsä..."

"Jos se on poika, saat sinä määrätä", sanoi Eugen leikillään...

"Ei", vastasi Dora, joka oli aivan täynnä jalomielisiä ja epäitsekkeitä ajatuksia, "sinun pitää määrätä; minä vain ehdotan. Annammeko mielestäsi hänelle nimeksi Märta?"

"Enpä ole juuri ajatellut sitä ... mutta se on hyvin kaunis nimi..."

"Niin kyllä ... arvasin, että pitäisit siitä... Siispä sanomme häntä Märtaksi. On niin hauskaa saada puhella hänestä ikäänkuin hän jo olisi olemassa..."

Ja siihen se jäi. Pieni olento, joka vielä uinaili käsittämättömissä kätköissä, oli jo nimeltään Märta. Hän oli melkein aina läsnä vanhempiensa aterioissa, hän leijaili näkymättömänä heidän ympärillään, kun he viettivät hämärää hetkeä, hän makasi myhäillen pienessä korivaunussaan heleän peitteen alla, lämpimänä ja punaposkisena, hän juoksenteli ympäri huoneissa ja teki pahaa ja nauroi ja lauloi — kaikki ylen onnellisen äitinsä mielikuvituksessa.

XI.

Koko ajan kun Dora oli raskaana, oli hän säteilevän iloisella mielellä, jota ei mikään voinut järkyttää. Ikävyydet ja harmit haihtuivat kuin aamuiset usvattaret, ja hänen naurunsa ja laulunsa kaikuivat raikkaina ja heleinä, kuin kastehelmet, jotka hyppelivät poimulehden lehdillä.

"Mistä tulevat säveleesi?" ihmetteli Eugen, kun Dora toisinaan iltasin istui tuntikaudet pianon ääressä tai näpätellen kitaraansa.

"Mistäkö ne tulevat?" vastasi hän ihmetellen, silmät suurina, "sydämeni syvimmästä ... siitä, joka on oikein *omaa itseäni*... Oikeastaan en olekaan oikein 'oma itseni' muulloin kuin laulaessani."

Hänen kasvonsa saivat vakavamman ilmeen ja hän jäi uneksien katsomaan eteensä.

"Mitä näkee hän silloin, kun hänen kasvonsa saavat tuollaisen ilmeen?" ajatteli Eugen. Ja tuskan tunne vihlaasi äkkiä hänen sydäntään, karkoittaen sieltä onnen tunteen.

Dora oli enimmäkseen terve, mutta häntä vaivasi usein väsymys, jota vastaan hän ei yrittänytkaan taistella. Hänestä oli hauskinda maata sohvallaan, ja kun hänen piti lähteä ulos, ajoi hän mieluummin mukavissa vaunuissa tai käveli hitaasti, nojaten Eugenin käsivarteen. Se oli hänestä intresanttia ja hauskaa; muuten oli hänestä kaikki tähän aikaan hauskaa, yksinpä pahoinvointikin.

Eugenia huolestutti, kun Dora lopulta ei tahtonut liikkua juuri ollenkaan. Hän koetti kaikilla mahdollisilla keinoilla houkutella häntä ulos, hän neuvotteli lääkärin ja äitinsä kanssa, mutta turhaan. Rouva Blum, joka, huolimatta vanhoillisuudestaan muilla aloilla, oli omistanut koko nykyaikaisen terveydenhoito-opin, piti tieteellisiä esitelmiä Doralle, varoitti häntä, puhui ilman ja liikunnan vaikutuksesta j.n.e.

"Mutta kun minua niin väsyttää", sanoi Dora valittaen.

Rouva Blum hymyili happamasti. Hän ei pitänyt siitä, että ihmiset valittavat väsymystä tai sairautta; hän vaati muilta samanlaista stoalaisuutta kärsimyksissä kuin itseltäänkin. Ja hän kertoi, miten sairas hän raskautensa aikana aina oli ollut, mutta miten hän kuitenkin oli pysynyt pystyssä, eikä ollut koskaan laiminlyönyt pienintäkään pikkuseikkaa taloudestaan; hän puhui paiseista rinnassa, veritulpista j.n.e. kunnes Dora parka kauhusta aivan kalpeni ja änkytti: "Äiti kulta, älä puhu enää..."

"Siinä sen näet", vastasi rouva Blum etevämmän säälillä, "sinä et voi kuulla puhuttavan siitä, mitä minun suurten taloushuolieni ohella täytyi kärsiä, valittamatta, voimatta puhua siitä kenellekään. Mutta minä kestin sen ... sen voi aina kestää ... meidän naisten täytyy oppia kärsimään, voittamaan itsemme... Ja mitä enemmän jaksamme kärsiä, sitä lujemmiksi tulemme. Koeta siis, rakas pikku Dora, voittaa väsymykseni ... älä välitä siitä, hoida kotiasi kuten tavallisesti ... käy kävelemässä ... ole niin kuin olisit terve."

"Tahdon koettaa..." vastasi Dora.

Mutta kun rouva Hjort sitten tuli hänen luokseen, kertoi hän valittaen kaikista määräyksistä, joita anoppi oli antanut hänelle.

"Ajattelehan, äiti, hän puhui minulle paiseista rinnassa ja kaikenlaisista hirmuista ... hän tahtoo, että kävelisin tuntikausia ... minä, jota muutenkin niin väsyttää..."

Rouva Hjort löi kätensä yhteen ja kohotti katseensa taivaaseen päin.

"Lepää sinä, rakas lapseni, lepää! Älä välitä siitä, mitä Sofi sanoo ... minulla on ollut seitsemän lasta ja kolmet keskeiset, Sofilla on tosin ollut yhtä monta lasta, mutta arvatenkaan ei yksiäkään keskoisia..."

Ja rouva Hjort kohotti päätään etevämmyytensä tunnossa.

"Luota minun kokemuksiini ... lepää, lapsi parkani ... siihen on Eugenilla varaa ... mistä aiheutuivat minun keskenmenoni? Juuri liiallisesta rasituksesta... Mutta sitä ei Sofi ymmärrä ... hän, joka koko elämänsä on elänyt työttömyydessä ja ylellisyydessä..."

Doran mielestä se oli viisaasti ja hyvällä tarkoituksella puhuttu, ja hän seurasi niin paljon kuin voi äitinsä neuvoja.

Eugenin iloksi sairastui rouva Hjort influenssaan juuri silloin, kun Doran synnyttämisen aika tuli. Molempien anoppien taistelu Dorasta raukesi siis itsestään; rouva Hjort paralla ei ollut enää mitään sanottavaa, hän ei ollut voinut antaa Doralle muuta kuin muutamia pieniä yksinkertaisia vaatekappaleita odotettua pienokaista varten, ja nyt hän makasi sairaana kuumeessa. Rouva Blum sitävastoin, joka oli antanut täydellisen, kallisarvoisen vaatevaraston, kauniista korivaunun sisustuksesta kaikensuuruisiin ja -karvaisiin röijyihin ja kapaloihin saakka, määräsi ja johti kaikkea, hoitajattaren ja lääkärin avustamana.

"Niin se on", huokasi rouva Hjort, "rikkaat ne aina pääsevät voitolle."

Eräänä aamupäivänä — Dora oli yöllä voinut pahoin ja rouvaa, jonka piti auttaa synnytyksessä, oli

lähetytty hakemaan — sai Eugen telefonitse sanan, että hänen piti kiireimmän kautta tulla kotia; synnytystyö oli jo alkanut.

Levottomana noudatti Eugen kutsua; etehisessä hän kohtasi rouva Blumin, joka hyvin innoissaan ja tärkeänä vakuutti hänelle, että kaikki oli niinkuin olla pitikin, mitä parhaimmassa järjestyksessä, rouva ja hoitajatar saapuneet j.n.e. ja että Eugen saattoi olla aivan levollinen.

"Mutta entäs Dora ... Dora", kuiskasi Eugen vapisevalla äänellä.

"Dora on kiltti ja rohkea", vastasi rouva Blum hiukan paheksuvasti, niinkuin ei mikään muu olisi voinut tulla kysymykseenkään.

Eugen tahtoi heti kiiruhtaa vaimonsa luo, mutta rouva Blum pidätti häntä.

"Ei — Dora tahtoo mieluummin olla yksin — tarkoitan, että hän ei tahdo, että sinä olet sisällä. Hän käski minun sanoa, että hän ei pelkää, että hän ei tahdo, että sinä olet läsnä näkemässä hänen tuskiaan ja kaikkea muuta epämiellyttävää, mitä sellaisessa tilaisuudessa luonnollisesti sattuu. Vasta sitten kun kaikki on ohi — kun kaikki on kaunista, kuten hän sanoi, saat sinä tulla sisälle!"

"Armas Dorani!" kuiskasi Eugen liikutettuna.

"Niin, Dora on oikein rohkea — ilahuttavan rohkea. Muutamat vaimot kiusaavat miesparkojaan tahtomalla pitää heitä kädestä tuskien aikana; luja ja hienotunteinen nainen ymmärtää, että hänen päinvastoin tulee sääliä miestänsä. Minä tahdoin aina, että mieheni olisi niin kaukana kuin mahdollista, ja olen iloinen, että Dora ymmärtää tehdä samoin."

Samassa kuului makuukamarista tuskanhuuto.

Eugen tuli kalmankalpeaksi.

"Mitä ... mitä se oli?" änkytti hän.

"Ei mitään — ei mitään", vastasi rouva Blum lyhyesti, "mene nyt huoneeseesi ja odota siellä. Niinpian kuin kaikki on ohi, tulen ilmoittamaan sinulle. Älä huoli olla levoton — kaikki on niin hyvin kuin olla voi ... koeta lukea tahi kirjoittaa, ja jos kuulet jonkun pienen valitushuudon, niin muista, että se ei merkitse mitään, se on vain niinkuin olla pitää."

Hän lykkäsi Eugenin huoneeseensa, sulki oven hänen jälkeensä ja meni Doran luo.

Eugen koetti todella seurata äitinsä määräyksiä; hän otti kirjan ja koetti lukea, hän istuutui kirjoituspöytänsä ääreen kirjoittamaan, mutta ei voinut tehdä kumpaakaan. Koko hänen huomionsa oli keskittynyt vähäisempiinkin ääniin, jotka tulivat ulkoapäin.

Hän nousi ja käveli edestakaisin huoneessa, tukahduttaakseen levottomuutensa. Tuontuostakin kuuli hän huudon, yhtä usein kuvitteli hän kuulevansa, ja joka kerran hän pysähtyi kalpeana ja levottomana. "Menenkö sisään?" ajatteli hän. "Lieneekö se vaarallista? Miksi ei kukaan tule minun luokseni?"

Ja siinä kävellessään ja tuskaisena odotellessaan lapsensa syntymistä tuli hän ensi kerran ajatelleeksi, että niin täytyi kaikkien naisten kärsiä, eikä ainoastaan kerran, vaan useasti — hänen äitinsä, hänen sisariensa, kaikkien, jotka saivat maistaa äitiyden onnea. Nuo heikot, hennot olennot saivat kärsiä — heidän täytyi kärsiä tuskia, jotka pusersivat heidän rinnastaan tuskanhuutoja. Ja mies? Hän tunsu tällä hetkellä melkein pähäpää omasta hyvinvoinnistaan. Hän koetti ajatella toisia asioita ... esim. sotaa ... niin, sodassa sai mies kärsiä ... siinä mies päästi vihlovia valitushuutoja. "Niin on luonto määrännyt" ajatteli hän, "mies kärsii ulkona elämän riehuvassa taistelussa, nainen kotona, hiljaisuudessa ... se on oikein ... se on oikeudenmukaista." Mutta omituista oli, että noilla vaikerovilla sotilailla, joita ajatteleamalla hän koetti rauhoittaa mielikuvitustaan, oli kaikilla naisen piirteet, vaalea, kihara tukka, siniset, säteilevät silmät ja punaiset, puoliavoimet, täyteläiset huulet...

Äkkiä kuului huuto, tuskallisempi kuin edelliset. Hän vavahti, hän oli vähällä pyörtyä, ja vapisevin käsin kaatoi hän itselleen lasillisen vettä ja vaipui sohvalle. "Nyt se on kohta ohi", ajatteli hän, "kärsivällisyyttä vain ... nyt se on ohi... Jumalan avulla on kestävä kauan, ennenkuin Dora parkani tarvitsee toista kertaa kokea tällaista..."

Ja hänen siinä istuessaan ja odottaessaan syntyi hänen sydämessään ajatuksia, toinen toistaan hienompia ja kauniimpia, jotka hän ikäänkuin hyväillen ja lohduttaen omisti nuorelle vaimolleen. "Voinko olla kyllin hyvä, kyllin hellä häntä kohtaan?" ajatteli hän, "tahdon kantaa häntä käsilläni ... koskaan en sano hänelle kovia, ankaria sanoja... Pikku Dora parkani ... nyt vasta ymmärrän, miten paljon kunnioitusta me miehet olemme velvolliset osoittamaan vaimoillemme ja äideillemme..."

Ajattellessaan näitä ajatuksia ja tehdessään näitä hyviä päätöksiä pyyhki hän lakkaamatta hieää otsaltaan, ja nieleskeli hermostuneesti tukahduttaakseen pahoinvointiaan.

Vihdoin ei hän enää kestänyt kauempaa; hän nousi kiireesti ja päätti mennä katsomaan, miten Doran laita oli.

Mutta kun hän tarttui ovenripaan avatakseen oven, kuuli hän huudon, niin vihlovan ja sydäntäsärkevän, ettei hän koskaan ollut kuullut mitään senkaltaista.

Nyt ymmärsi Eugen, että kaikki oli mennyttä — niin huutaa ihminen ainoastaan silloin, kun kuolon käsi tarttuu hänen nuoreen, voimakkaaseen elämäänsä.

Kalmankalpeana hoiperteli hän takaisin sohvalle, vaipui alas ja peitti kasvonsa käsiinsä. Oi Jumala, Jumala ... oliko tuo kaunis satu nyt jo loppunut ... eikö hän koskaan enää saisi nähdä noita iloisia, ystävällisiä kasvoja ... kuulla tuota laulua, joka oli tenhonnut hänet niinkuin kevät ja elämä ihmisen tenhoavat ... jäisikö koti nyt tyhjäksi ... pimeäksi ... äännettömäksi... Ja hänestä tuntui, että jokainen ankara sana, jonka hän oli lausunut, oli tulikirjaimilla painettuna hänen silmiensä edessä...

Hetkisen perästä kuuli hän askelia salista ... rouva Blum tuli ilmoittamaan...

"Minun täytyy rohkaista itseni", ajatteli hän ja nousi seisomaan.

Askeleet lähenivät nopeasti, ovi avautui, ja kynnyksellä seiso i rouva Blum, ilosta säteilevin kasvoin.

"Tule — tule!" huusi hän, ojentaen kätensä poikaansa kohti.

"Dora ... Dora ... eikö hän ole ... kuollut", änkytti Eugen kuin unissaan.

"Dorako kuollut? Hän ei ole koskaan elänyt rikkaampaa elämää kuin nyt..."

"Mutta äskeinen huuto?" kuiskasi Eugen ja pyyhkäisi otsaansa.

Rouva Blum nauroi melkein vallattomasti.

"Niin huutaa jokainen nainen sinä hetkenä kun lapsi syntyy. Se on aivan luonnollinen asia. Kaikki on mennyt niin hyvin... Dora on ollut niin kärsivällinen ja järkevä ... oikein kärsivällinen ja järkevä."

Ja hän painosti erityisesti viimeisiä sanoja, aivan kuin olisi tahtonut korottaa arvolauseita todistuksessa.

Eugen ei voinut vastata. Hän katseli arasti äitiään ja seurasi häntä sitten, yhä vielä kuin unessa, mutta tällä kertaa ihmeellisessä ja suloisessa.

Kun ovi avautui ja hän astui sänkykamariin, tuntui hänestä kuin olisi hän tullut pyhäkköön. Uusi elämä oli alkanut — ja tämä hento elämä uinuvine voimineen oli osa Dorasta ja hänestä, se oli jatko heidän ajatuksilleen ja tunteilleen, se oli olento, jonka heidän sisällinen rikkautensa oli synnyttänyt... Rakkauden ja elämän ja ikuisuuden mysteeriot ympäröivät hänet tällä hetkellä.

Kalpeana ja voimattomana, mutta kasvot säteillen onnesta lepäsi Dora vuoteessaan, hoitajattaren vaaliessa pienokaista. Dora katseli herkeämättä ovelle, ja kun se avautui, kohtasivat hänen ja Eugenin katseet heti toisensa. Eugen meni vuoteen luo, polvistui sen ääreen ja suuteli Doran ojennettua kättä.

"Näetkös!" sanoi Dora kyyneleet silmissä, hymyillen veitikkamaisesti; "tulihan tyttö, niinkuin minä tahdoin."

"Tule nyt katsomaan pienokaistasi", sanoi rouva Blum, "sitten saat jälleen mennä pois."

Eugen totteli heti, nousi ylös ja katseli vastasyntyntä.

"Sepä on tanakka tyttö", sanoi hän ja hyväili varovasti pientä punanahkaista olentoa, joka liikutteli jäseniään kuin sammakonpoikanen.

Hän oli hämillään ja tuns i olevansa tarpeeton; hän oli hämäästi tuntevinaan, että rouva Blum ja Dora vaativat, että hän olisi ihastuksissaan pienokaisesta, mutta hän ei enää tiennyt mitä sanoa, lapsi tuntui hänestä melkein vieraalta. Ja jälleen syntyi hänessä uusi ajatus: että sinä juhlallisena hetkenä, jolloin uusi elämä syttyy, jolloin pieni matkamies, yksinään ja avuttomana, tulee vieraaseen maailmaan, ottavat naiset hänet vastaan, muodostavat naiset suojelusvahdin hänen ympärilleen — kun taas mies seisoo siinä arkana ja hämillään, mietiskellen elämän suurta arvoitusta...

"Nyt saat mennä", sanoi rouva Blum, "Doran pitää saada hoitoa ja levätä; tahdoin vain, että kävisit

tervehtimässä esikoistasi ja näkemässä nuorta vaimoasi."

Eugen suuteli vielä kerran Doraa ja hiipi sitten pois, liikuttettuna ja onnellisena, täynnänsä juhlallisia tunteita...

Dora voimistui hyvin pian, kun mitään sairauksia ei sattunut; hän imetti itse lastaan ja näytti silloin, pidellessään pienokaistaan paisuvalla povellaan, itse terveyden ja onnen perikuvalta. Pikku tytön punainen iho vaaleni pian ja Eugenin myönsi nyt, mitä hän ensin ei voinut, että se oli hyvin suloinen pieni lapsi.

"Hän on sinun näköisesi", sanoi Eugen ihastuneena, "hänellä on sinun siniset silmäsi."

"Eipäs", vastasi Dora innoissaan, "sinun näköisesi hän on ... katso nyt ... sinun kaunis nenäsi."

Eugen nauroi ja suuteli heitä molempia. Hänen mielestään he yhdessä olivat kuin kaunis keväinen kuva...

"Muistatko, Dora, että lupasit, että jos lapsemme olisi tyttö, saisin minä antaa hänelle nimen?"

"Muistan kyllä, ja sen sinä saatkin!" huudahti Dora, joka yhä vielä oli täynnä jalomielisiä, epäitsekäitä ajatuksia. "Kukapa muu sen saisi tehdä! Etkö enää pidä Märtaasta? Silloin otamme toisen nimen."

Ja hän hiipi hänen luokseen ja katseli häneen hellästi, valmiina luopumaan kaikista omista toivomuksistaan.

"Kiitos, armaani", kuiskasi Eugen vastaukseksi, "silloin ehdotan, että antaisimme hänelle nimeksi Maria, eikä Märta..."

Dora näytti hiukan pettyneeltä.

"Hyvä Eugen, tokko sitä nimeä! Eihän hän ... tarkoitan, että ... eikö *hän* ollut nimeltään Maria..."

Sen hän sanoi niin lapsellisen suloisesti, niin ilman vähintäkään mustasukkaisuutta, että Eugenin täytyi hymyillä.

"En tahtonutkaan antaa lapsellemme nimeä *hänen* mukaansa, vaan kaikista ensimmäisen rakkauteni, lapsellisen ihailuni esineen, Maikki tädin mukaan. Koska nyt olen alkanut ripittää itseäni, tahdon sen tehdä loppuun asti. Näetkös Doraseni, vaikka niin suuresti kunnioitan ja ihailen äitiäni, en ole kuitenkaan koskaan ollut häneen niin sydämestäni kiintynyt kuin Maikki tätiin..."

"Mutta, Eugen", sanoi Dora paheksuvalla äänellä, "äidillä on toki aina oleva ensimmäinen sija."

"Sydämellä on omat lakinsa, se kiintyy niihin, jotka se itse valitsee, eikä noudata meidän määräyksiämme. Minulla oli perheessämme aina jonkunverran syrjäytetty asema, minulla oli paljon ajatuksia ja mielikuvitelmia, joita eivät muut ymmärtäneet, ja minua pidettiin senvuoksi hyvin omituisena lapsena. Mutta Maikki tädissä oli juuri sitä, mitä minä kaipasin, ja mitä kotona en löytänyt; hänessä oli runollisuutta, hän tajusi sadun ihmeitä, hänessä oli uskonnon antamaa suloista sydämellisyyttä... Se hituinen uskonnollisuutta, mitä minussa on, on Maikki tädiltä saatua..."

"Minkälainen hän sitten oli?" kysyi Dora ihmetellen.

Eugen katseli uneksien eteensä.

"Hänessä oli jotain enkelimäistä ja jotain tonttumaista ... eli pikemminkin, hän oli kuin hyvä haltija. Hänellä oli tapana tulla meille kerran viikossa pikku Gerdan kanssa. Me lapset leikimme yhdessä, mutta lopuksi tulimme aina Maikki tädin luo ja pyysimme hänen kertomaan satuja tai tapahtumia raamatusta. Kun hän istui siinä sukkaneele kädessä ja kasvoilla iloinen, veitikkamainen hymy, oli hän aivan kuin pieni hyvä haltija, joka loihtii esiin satujen ihanuuden. Mutta kun hän kertoi Vapahtajan elämästä, loistivat hänen kasvonsa, ja minusta tuntui, kuin olisi enkeli tullut huoneeseen. Tätä kaikkea en silloin vielä ymmärtänyt; vasta nyt perästäpäin on Maikki tädin kuva ja nuo hiljaiset lauantai-illat, jolloin hän tuli meille, muodostunut minulle saduksi ja legendaksi, muistoksi, joka liittyy joulukynttiläin loistoon ja jouluyön rauhaan ja kaikkeen hienoon ja kauniiseen ja salaperäiseen, jota tunsin lapsena. Senvuoksi luulen, että olisi onneksi pikku tytöllemme, jos antaisimme hänelle nimen Maikki tädin mukaan..."

Dora oli yhä vielä alla päin.

"Mutta etkö luule että äitisi pahastuu, jos nimitämme tytön Maikki tädin, emmekä hänen mukaansa?"

"Sofi" oli rumin nimi minkä Dora tiesi, mutta hädissään esitti hän mitä hyvänsä, päästäkseen

"Marista".

"En luule", vastasi Eugen luottavasti. "Mutta nytpä muistin jotain, jonka olin vähällä unohtaa. Tietysti meidän täytyy antaa työllemme nimi sekä minun äitini että sinun äitisi mukaan, sehän on samalla sinunkin mukaasi. Mutta voidaanhan häntä sanoa Mariaksi."

Dora huokasi — siinä nyt oltiin! Mikä kauhea valikoima nimiä: Maria Sofia Dorotea.

Hän istui hetken aikaa miettien, miten pääsisi tästä pulasta. Hän tahtoi niin mielellään tehdä Eugenille mieliksi, hänestä oli Eugenin ajatuksessa jotain runollista ja kaunista, mutta hän tahtoi myöskin mielellään vapauttaa lapsi parkansa "Marin" nimestä.

Äkkiä hänen kasvonsa kirkastuivat ja hän löi iloissaan kätensä yhteen.

"Sovitelkaamme, Eugen! Hän saakoon nimensä Maikki tädin mukaan, jos vaan sallit, että annamme hänelle nimeksi 'Mai' Marian asemesta. Sehän on niin kaunis nimi, ja muistuttaakin enemmän 'Maikkia'."

"Aivan oikein", vastasi Eugen tyytyväisenä, "sehän on ihan kuin Maikki. Hyvin hyvä, kultaseni — sehän on oikein runollinen nimi — pikku Mai!"

"Ristimmekö hänet siksi?"

"Ristimme! Et olisi voinut keksiä kauniimpaa ja miellyttävämpää nimeä."

Ja he nauroivat molemmat kuin kaksi iloista, onnellista lasta.

Pikku tytön nimeksi tuli siis "Mai", eikä Märta. Dora sanoi, että hän oli pieni "kevätkukka", joka oli puhjennut vasta kesäkuussa.

XII.

Huolimatta Eugenin hartaalla mielellä lausumasta toivomuksesta, että kestäisi kauan ennenkuin lapsensynnyttäjän valitushuudot jälleen kaikuisivat hänen huoneissaan, tapahtui hänen ja Doran avioliiton alkuaikoina että perhe melkein joka vuosi lisääntyi, kunnes suuressa, ilmapassa lastenkamarissa — uudessa huoneustossa, jonne he muuttivat Main syntymisen jälkeen — neljän pienen tytön sängyt seisoivat rinnakkain.

"Näetkö, me saamme pelkkiä tyttöjä", sanoi Dora leikillään. "Enkö olekin hyvä ja kuuliainen vaimo?"

"En tiedä milloinkaan ilmaisseeni vastenmielisyyttä omaa sukupuoltani kohtaan", vastasi Eugen myöskin leikillään. "Se on sinun harhaluulojasi. Mutta oli miten oli — olen hyvin tyytyväinen tyttöihini, enkä antaisi pois yhtäkään pienistä prinsessoistamme."

Dora parani pian lapsivuoteistaan, kaikki meni hyvin ja säännöllisesti, mutta häntä vaivasi yhäti väsymys; se oli luonnollinen seuraus niistä hengen ja ruumiin rasituksista, joita hänen niin nuorella iällä täytyi kärsiä. Hänen kuohuva elämänilonsa oli ikäänkuin laimentunut, hänen katseessaan oli jotain kaukonäköistä, josta saattoi aavistaa, että uusia ajatuksia ja tunteita oli hänessä herännyt.

Myöskin Eugenin ulkonäkö oli vähitellen muuttunut. Onnen kajastus, joka hänen avioliittonsa ensi aikoina oli kirkastanut nuo vakavat piirteet, oli poissa, hänen silmiensä väliin oli ilmestynyt uusia rypyjä, ja yhä useammin alkoi hänen äänessään olla ärtyisä kaiku.

Hänen kauniista päätöksestään olla koskaan lausumatta Doralle kovia ja epäystävällisiä sanoja ei pian ollut paljoakaan jällellä. Kun hän näki kodissaan vallitsevan huolimattomuuden, joka lisääntyi sitä mukaa kuin perhe kasvoi, ja joka johtui Doran levon tarpeesta ja hänen tavastaan antautua haaveiluihin ja toimettomuuteen, koetti hän kyllä hillitä kärsimättömyyttään, mutta ei ainoastaan oikeutenaan, vaan vieläpä velvollisuutenaankin alati torailla Doralle ja palvelusväelle. Hänelle tuli piintyneeksi, lopulta aivan itsetiedottomaksi tavaksi tehdä joka päivä muistutuksia, tullessaan aamulla saliin, katseli hän tutkivasti, otsa rypyssä ympärilleen, ja iski sitten moitteineen joko Doran tahi palvelustytön kimppuun. Ja Doralle tuli yhtä piintyneeksi tavaksi tehdä pientä petosta, kierrellä ja valehdella, jotta välttäisi Eugenin nuhteet. Vähitellen ja huomaamatta tuli hänelle tavaksi toimia liitossa palvelijattarien kanssa; hän vilkuili heihin Eugenin selän takaa eikä halveksinut heidän apuaan, kun tuli pelastautua pulasta.

Niin liukuivat he vähitellen ja huomaamattaan harmaaseen jokapäiväisyyteen, joka oli täynnä toraa ja tyytymättömyyttä ja luottamuksen puutetta; siitä he heräsivät ainoastaan silloin, kun tunteet ajoivat heidät intohimoisiin syleilyihin ja hyväilyihin.

"Kunpa kuitenkin koettaisit voittaa väsymystäsi", oli Eugenin tapana sanoa, kun Dora aamupäivin usein makasi kahteentoista asti, ja hänen äänessään, jonka hän koetti tehdä ystävälliseksi ja huolehtivaksi, väreili tukahdutettu viha. "Ei saata olla terveellistä, että joka aamu makaa kymmeneen tai kahteentoista, eikä mene koskaan ulos. Kun minä ajattelen äitiäni..."

"Kyllä ... kyllä..." keskeytti Dora, peläten että Eugenin alkaisi puhua hänelle paiseista rinnassa ja veritulpista, "kyllä minä koetan."

Ja eräänä aamuna hämmästytti hän miestänsä tulemalla määrääjällä aamiaispöytään. Aamupäivällä hän pukeutui kävelypukuun, suuteli pikku tyttöjään, Maita, Sonjaa ja Gertrudia, jotka hyppelivät ja visertelivät hänen ympärillään, kehoitti heitä olemaan kilttiä sillä aikaa, kun äiti oli poissa, meni lastenkamariin ja leperteli pikkuisen yksivuotiaan Märthan kanssa, joka lihavana ja punaposkisena makasi korivaunussaan, ja lähti sitten ulos.

Päivä oli ihana, ilma tuntui puhtaalta ja virkistävältä; Dora oli todellakin kiitollinen Eugenille siitä, että hän oli pakoittanut hänet lähtemään ulos. Ja väsymys hävisi, ihme kyllä, hänen kävellessään; hän alkoi lopulla tuntea itsensä oikein virkeäksi, ja tuli vihdoinkin ajatelleeksi, että hänen pitäisi mennä vanhaan kotiinsa tervehtimään omaisiaan. Hän ei ollut käynyt siellä pitkään aikaan — he tiesivät kyllä, miten heikko hän oli ollut — ja oli sentähden hauska ajatella, miten iloiseksi he tulisivat nähdessään hänet.

He tulivat todellakin iloisiksi, ja häntä kohtasivat joka puolelta tervehdykset ja huudahdukset. "Rakas pikku Truda Vide!" "Sydänpöysemme!" "Pikku Doris!" kuului joka taholta, ja hän sai kääntyä puolelta toiselle, ehtiäkseen vastata kaikkiin suuteloihin ja rakkaudenosoituksiin. Kaikki häärivät hänen ympärillään; rouva Hjort asetti hänet istumaan leposohvalle ja pani tyynyjä hänen selkäänsä taakse, ja Lisbet levitti peitteen hänen jaloilleen.

"Lepää sinä vaan, rakas Dora", sanoi rouva Hjort huolestuneen näköisenä, "lepää, lapsi parkani, siihen on Eugenilla varaa. Tuollaiset rasittavat kävelyretket ne juuri tekivät, että minä sain keskeiset."

Dora nauroi. Joka kerran kun hän oli äitinsä luona sai hän kuulla "keskeisistä", ja anoppinsa luona "paiseista rinnassa" ja "veritulpista".

Rouva Hjortilla oli usein, ja varsinkin Eugenin läsnäollessa, tapana painostaa sanaa *parkani* tavalla, joka huvitti Doraa, mutta joka harmitti Eugenia yhtä paljon kuin hänen oman äitinsä selittämättömällä äänenpainolla tekemä kysymys: "Mitä sinulle kuuluu, poika parkani?" "Kiitos, hyvää, erittäin hyvää", vastasi hän silloin aina niin jäykästi ja lyhyesti, kuin olisi hän sensijaan lausunut: "Niin pahaa kuin mahdollista." Päin vastoin kuin Dora ei hän ollut vielä kertaakaan omaisilleen maininnut epäkohdista kotonaan... Vaikka hän hyvin mielellään olisi puhunut jonkun viisaan ja helläsydämisen naisen kanssa monista seikoista, joita hän ei itse arvellut ymmärtävänsä, sulkeutui hän nyt, kuten aina ennenkin, ylpeästi ja itsepäisesti omaan itseensä. Sillä hän tiesi, että jos hän vähimmässäkään myöntäisi oikeiksi ne juorut, joita palvelijat jo olivat ruvenneet levittämään, saisi tuo lausumatta jäänyt: "emmekö sanoneet sitä?" uutta vauhtia ja leviäisi kulovalkean tavoin koko suvun keskuuteen, ja sitten tulisivat hänen ja Doran asiat yleiseksi puheenaiheeksi kaikissa perhekutsuissa, ja sisaret ja langot ja sisarenlapset — kaikki tahtoisivat esittää mielipiteensä ... ja se ajatus oli hänestä sietämätön.

Dora sensijaan kuvaili häikäilemättä omaisilleen avioelämänsä kaikkia yksityiskohtiaan myöten, ja aikaansai siten — riippuen siitä, millä mielellä hän kulloinkin oli — traagillisia tai koomillisia kohtauksia, tavallisesti jälkimäisenlaatuisia. Nauraen kertoi hän kuulijakunnalleen Eugenin pikkumaisuudenpuuskista, ja Lisbet antoi kuvaukselle lisäksi dramaattista vauhtia.

"Auttakaa, auttakaa!" huudahti hän, hoiperrellen taaksepäin, käsi sydämellä, "asessori Blumin aviollinen onni on särkymäisillään — ei, anteeksi, tarkoitin toimituspäällikkö Blumia! Auttakaa!"

"Mitä nyt?" kysyi ukko Penn huolestuneena lehtensä takaa.

"Oi, se on hirveätä ... älä säikähdä, ukkoseni, mutta se on todellakin hirveän surullista — eilen ei ollut sokeria sokeriastiassa, kun herra toimituspäällikkö suvaitsi tahtoa siroitella sitä letuilleen! Auttakaa! Minä menehdyn mielenliikutuksesta...!"

Ja hän nauroi, ja muut nauroivat mukana. Toisen kerran taas he kaikki itkivät ja valittivat, kun Dora kyöneleet silmissä kertoi, miten kova ja vaativa Eugen oli häntä kohtaan.

Tällä kertaa ei kuitenkaan puhuttu Doran asioista; ne olivat joksikin aikaa siirretyt syrjään, ja koko

perhe, molemmat vanhat palvelijat siihen luettuina, pohti innokkaasti muuatta tapausta, joka vähän aikaa sitten oli sattunut; Lisbet oli rakastunut, eikä, kuten tavallisesti, toivottomasti ja fantastisesti, vaan todellakin vastarakkauden toivossa. Näistä toiveista piisasi nyt perheellä puhetta; ja innostusta ylläpiti Lisbet, joka alituisesti ahdisti kaikkia kysymyksillään. Nyt oli hän iskenyt Doraan, ja esitti hänelle kaikki epäilykset ja kaikki mahdollisuudet.

"Luuletko todellakin, että hän voi rakastaa minua? Hän sanoi eräänä päivänä, että hän ei välitä naisen ulkonäöstä, vaan että liikkeet — koko olemus ... sillä hän tietysti tarkoitti minua."

"Tietysti hän rakastaa sinua — rakastaa äärettömästi — senhän kuulee kaikesta."

"Mutta nenäni, minun nenäni! Oi, että Darwinin on pitänyt keksiä tuo perinnöllisyyden laki..."

"Älä ole tyhmä, Lisbet", sanoi Viva, josta oli tullut kirjatoukka, joka kävi seminaarissa, käytti nenälaseja ja oli yhtä viisas kuin kaikki perheen muut jäsenet yhteensä, "Darwin ei ole 'keksinyt' perinnöllisyyden lakia, yhtä vähän kuin Newton on keksinyt painolain ... eikä se sitäpaitsi olekaan Darwin..."

"Se ei minua liikuta!" keskeytti Lisbet, "en siedä Darwinia ... ajatelkaahan, jos minä nyt ... jos nyt joudun naimisiin, ja minun lapsi parkani saavat samanlaisen nenän kuin minäkin — saavat kärsiä yhtä paljon kuin minäkin..."

"Mutta eihän ole sanottu, että käy niin", lohdutti Dora, "eikös hänellä ole kaunis nenä?"

"On kyllä erinomainen! Yhtä erinomainen kuin sinun Eugenillasi", sanoi Lisbet leikkillisesti, katsoen Doraan.

"Mutta mitä hyödyttää hänen kaunis nenänsä, jos hän ei rakastakaan minua? Mitä luulet, Kaisa? Sano, Kaisa, luuletko, että hän rakastaa minua?"

Ja hän hyökkäsi vanhan Kaisan kimppuun, joka tuli hakemaan vinnin avainta.

"Tietysti hän rakastaa ... mitäpä muuta nuoret miehet tekisivät", vastasi Kaisa lyhyesti ja päättävästi.

"Tietysti, Lisbet — tietysti hän rakastaa sinua — sinä tulet niin onnelliseksi — niin onnelliseksi!" kuului hyväillen ja lohduttaen joka taholta. Ja Lisbet antautui hymyillen ja onnellisena kaikenlaisten kauniiden unelmien valtaan, ruvetakseen hetkisen perästä jälleen moittimaan Darwinia ja valittelemaan perinnöllisyyden lakia. —

Myöskin seuraavana aamuna tuli Dora, Eugenin ihmeeksi, määrääjällä aamiaispöytään.

"Ajattelehan, Eugen", sanoi hän, kun he olivat istuneet hetken aikaa äänettöminä, "Lisbet on nyt täydellä todella rakastunut."

"Vai niin", vastasi Eugen, kohauttaen kulmakarvojaan, "vai niin ... enpä juuri ihmettele sitä."

"Jollet välitä siitä sen enempää, niin en kerrokaan..." vastasi Dora loukkaantuneena.

"Tietysti minä 'välitän' siitä, rakas Dora", sanoi Eugen nauraen, "sanoin vain, etten ihmetellyt sitä. Mitäpä muuta nuoret tytöt tekisivät?"

Dora purskahti nauramaan. Eugen ja Kaisa näyttivät tulleen samoihin johtopäätöksiin ihmissydämen suhteen.

"Mitä sinä naurat?"

"Oh, en mitään ... kaikkea ... kaikki on niin samankaltaista... Mutta jos todellakin välität pikku sisarestasi, niin kerron sinulle..."

Ja hän kertoi vilkkain elein Lisbetin koko historian, kertoi, miten hän noin kaksi viikkoa sitten oli tavannut metsässä nuoren opettajan — se oli niin runollista — Lisbet oli kaatunut ja satuttanut itseään hiukan, opettaja oli auttanut häntä, he joutuivat puheisiin ja ... ei kestänyt kauan, ennenkuin he huomasivat, miten kiintyneitä he olivat toisiinsa. He olivat oikeastaan rakastuneet toisiinsa samana hetkenä, kun näkivät toisensa. Hän ei tosin vielä ollut kosinut, mutta eipä paljoakaan puuttunut...

"Onhan se hyvin runollista", myönsi Eugen, "mutta eiväthän he voisi mennä naimisiin, vaikka hän kosisikin — millä he eläisivät?"

"Oh, siitä kyllä suoriutuu, kun vaan rakastaa toisiaan..."

"Nyt sinä puhut kuin lapsi, vaikka olet perheenemäntä ja neljän lapsen äiti! Mitä luulet meidän

taloutemme maksavan?"

"Mutta eihän voi verratakaan — sinä, jolla on niin suuret vaatimukset, ja köyhä opettaja..."

"Niin kyllä, mutta 'köyhä opettaja' ei myöskään tahdo nähdä nälkää..."

Dora vaipui ajatuksiin; hän ei juuri ollut ajatellut asian rahallista puolta. Mutta pitikö nyt Lisbetin onnen raueta mitättömien raha-asioiden vuoksi? Jotain täytyi tehdä — hänen täytyi jollakin tavoin koettaa auttaa Lisbetiä ... miksi piti hänen ja Eugenin elää yllisyydessä, kun Lisbet parka ei edes voinut mennä naimisiin?

Hän heräsi mietteistään kun Eugen kysyi, joko hän oli syönyt, jonka jälkeen he nousivat pöydästä ja suutelivat toisiaan.

Eugen meni lastenkamariin sanomaan hyvästi pikku tytöilleen. He olivat jo syöneet aamiaista ja leikkivät parhaillaan suuressa, ilmapavassa lastenkamarissa, jonne aamuaurinko loi säteitään.

Pikku Maille oli sattunut onnettomuus: hän oli saanut tahran esiliinaansa, ja istui nyt lapsenhoitajaneidin sylissä, joka hieroi tahraa pois ja samalla kehoitti Maita olemaan varovaisempi toisen kerran. Tällöin tuli neiti, ainakin pikku Main mielestä, olleeksi liian innokas liikkeissään, sillä pikku tyttö katsoi häneen lapsellisen arvokkaan näköisenä ja sanoi:

"Et saa ravistella isän pikku Maita, kuuletko!"

Julia neiti nauroi; pikku Mai oli hänen, samoin kuin muiden, lemmikki, eikä hän suinkaan tahtonut "ravistella" häntä muuta kuin ihastuksesta! Eugen, joka seisoi Main vieressä silittellen hänen tukkaansa, kumartui hymyillen alas ja suuteli häntä. Pikku tytön kasvoilla oli niin rauhallisen vakava ilme; hän oli niin selvillä etuoikeutetusta asemastaan, tietäessään olevansa "isän pikku Mai." Sillä pikku Mailla oli etuoikeutettu asema kotonaan; hän oli jo äidin kohdussa maatesaan se, joka oli määrätty tulemaan lempilapseksi sisariensa joukossa, hän oli se, jossa yhtyivät isän ja äidin parhaimmat, hienoimmat ominaisuudet. Hänellä oli Eugenin kauniit, säännölliset piirteet ja Doran hieno hipiä, ja sama onnellinen sopusointu vallitsi myöskin hänen luonteessaan. Hän oli sekä isän että äidin lemmikki — hän oli tuo ihmeellisten aavistusten, tuo suloisten, surumielisten aavistusten lapsi, se, joka saa viimeisen ajatuksen illalla...

Toisten pienten tyttöjen ei koskaan juolahtanut mieleenkään tuntee kateutta Mai-siskoa kohtaan; heidän mielestään oli Main etuoikeutettu asema aivan luonnollinen asia, se oli yhtä luonnollista kuin että Mai oli pitkä ja hoikka, Sonja ja Gertrud pyöreitä ja pehmeitä kuin lankakerät, ja pikku Märta punainen ja pullea kuin kirsikka. He olivat kaikki isän pikku tyttöjä, jotka pitivät hänestä niin hirveästi, ja jotka saivat kaikki mitä he tahtoivat, paitsi silloin kun isällä oli tuo paha ryppy otsassa, sillä silloin ei saanut mitään; mutta "isän pikku Mai" oli isän oma aivan erikoisella tavalla. Ja kun he sitten suuriksi tultuaan muistelivat lapsuuttaan, asettivat he aina pikku Main erityiseen, salaperäiseen yhteyteen isän kanssa?

Iloisina hyppivät ja visertelivät pikku tytöt Eugenin ympärillä; Märta ojenteli kirkuen käsiään, ja Mai vääntäytyi irti Julia neidistä, päästäkseen rutistamaan ja syleilemään isää. Eugen katseli heitä loistavin silmin ja koetti jakaa suosiosoituksiaan niin oikeudenmukaisesti kuin mahdollista. Hänen vakavat, ankarat kasvonsa olivat miltei lapsellisen lempeät, kun hän puheli pikku tyttöjensä kanssa.

"Isä, leiki vähän kanssamme!" pyysivät he ja vetivät häntä takista ja käsistä, "makaa lattialla, että saamme kävellä päälläsi!"

"Ei nyt, lapsukaiseni", sanoi Eugen ja taputti ja hyväili heitä, toista toisensa jälkeen, "isän pitää nyt mennä työhön..."

"Mutta iltapäivällä — lupaatko, isä, että sitten makaat lattialla ja olet olevinasi saari, että me saamme kiivetä päällesi?"

Eugen myöntyi auliisti tuohon kummalliseen pyyntöön, ja pikku tytöt hyppivät hänen ympärillään ja huusivat: "Oi, miten hauskaa!"

"Hyvästi, pienet kultaseni!" sanoi Eugen, suuteli heitä kutakin ja kiiruhti nopein askelin pois.

Kun hän tuli ulos lastenkamarista, saivat hänen kasvonsa jälleen vakavan ilmeen — tänään oli hän melkeinpä ankaran näköinen. Hänessä oli herännyt ajatus — pieni, mitätön ajatus, joka vaivasi ja ahdisti häntä kuin tikku silmässä.

Hänen kärsivällisyytensä oli viime aikoina usein joutunut kovalle koetukselle kotona vallitsevan epäjärjestyksen, ruoka-aikojen säännöttömyyden ja muitten samankaltaisten harmien takia. Mitään

loistavia koetuksia ei hän tosin ollut kestänyt, hän oli ollut ärtyisä ja kiukkuinen, mutta Dora ei myöskään ollut parantanut itseänsä; hän oli toisinaan nöyrästi pyytänyt anteeksi ja luvannut parantaa itseään, toisinaan oli hän kohdellut häntä synkeällä vaitiololla, joka hänen selkensä takana puhkesi poikamaiseen nauruun.

Tänään oli hänessä herännyt uusi ajatus: jos Dora todellakin rakasti häntä, jolleivät hänen tunteensa olleet pelkkää haaveilua, eikö hänen silloin pitäisi edes koettaa noudattaa hänen toivomuksiaan? Oliko rakkaus vain laulamista ja löpertelemistä — eikö se milloinkaan pakoittanut uhraamaan tapojaan, muuttamaan käsitystään elämästä?

Hänen piti tänään heti päivällisen jälkeen lähteä kokoukseen, ja hän olisi senvuoksi mielellään tahtonut syödä ajoissa. Pysikö hän liikoja, kun halusi sitä? Eikö vaimon rakkauden- ja velvollisuudentunnon olisi itsestään pitänyt pakoittaa häntä tällaisessa tapauksessa noudattamaan miehensä toivomusta?

Hän joutui mitä traagillisimpaan mielentilaan siinä seistessään ja järjestäessään papereita salkkuunsa. Hänestä tuntui tällä hetkellä, että kaikki oli auttamattomasti hukassa — oliko Dora edes kertaakaan noudattanut hänen toivomuksiaan — eikö kotona kaikki ollut epäjärjestyttä, huolimattomuutta, pahaa siivoa... Hän ei löytänyt sanoja, millä jatkaa salaisia syytöksiään.

"Tahdon kuitenkin koettaa", ajatteli hän, karkoittaen synkät mietteensä, "onhan se niin vähäpätöinen asia ... koko elämä on pelkkää kehnoutta ja pikkumaisuutta — mutta rakkaus, huomaavaisuus, eikö se kuitenkin ole jotain, ilmenipä se miten mitättömässä muodossa tahansa? Rakastaako hän todellakin — kykeneekö hän tuntemaan mitään voimakkaita tunteita?..."

Näin ajatellen tuli hän Doran luo, joka istui salissa lukien aamulehteä.

"Dora", sanoi hän, koettaen puhua tynesti ja lempeästi, "minun pitää tänä iltana mennä kokoukseen klo 6, tahtoisitko senvuoksi laittaa päivällisen täsmälleen klo 5:ksi?"

"Kyllä!" vastasi Dora, nostamatta katsettaan lehdestä.

"Niin, mutta ei tavallisella tavalla", sanoi Eugen, ja hänen äänessään oli jo terävä sointu, "ei kymmentä minuuttia tahi neljännestuntia liian myöhään..."

"Mutta, rakas Eugen — akateeminen kvartti!" sanoi Dora poikamaisesti, "pitääkö minun olla täsmällisempi kuin professorien ja dosenttien? Ei, ei, älä suutu, sehän on vain leikkiä — minusta on hauskaa olla iloinen toisinaan ... minä lupaan laittaa päivällisen valmiiksi ajoissa."

Hänen kasvonsa saivat äkkiä hellän ja sydämellisen ilmeen ja hän ojensi Eugenille kätensä.

Eugen istuutui hänen viereensä.

"Näetkös, Dora", sanoi hän, ja hänen äänessään oli jälleen entinen lempeä kaiku, "olen ehkä liiankin usein puhunut tästä asiasta, mutta minusta tuntuu kuin olisi sinun mahdollon ymmärtää, miten suuren arvon minä annan säännöllisyydelle ja järjestykselle kodissamme..."

"Kyllä ... kyllä ... Tietysti minä ymmärrän, miten suuren painon sinä panet sille, muutenhan olisin ihan tyhmä..." nauroi Dora.

"Ei, sitä sinä et ymmärrä! Jos ymmärtäisit, niin sinä, jos hiukankaan rakastat minua, koettaisit järjestää asiat toisin. Minä en ole kova ja tyrannimainen, niinkuin sinä ja koko sinun sukusi arvelette ... minä olen lapsuudesta asti tottunut järjestykseen ... järjestyksen aisti on minussa synnynnäistä ... ja minä kärsin ... kärsin kuin väkivallanteosta ... epäjärjestyksestä kodissamme... Dora, etkö tahdo koettaa ... ei siksi, että se sinusta on tarpeellista tai välttämätöntä, vaan siksi, että tiedät, miten hartaasti minä haluan sitä ... etkö tahdo koettaa pitää kotiamme vähän paremmassa järjestyksessä, minun tähteni?..."

Hän oli puhuessaan vetänyt Doran luokseen, ja Dora kätki kasvonsa hänen rintaansa vasten. Hänen huulensa vavahtelivat ja silmät kostuivat pidätetystä naurusta. Eugen oli kaksi kertaa käyttänyt sanaa "kärsin", ja millä ponnella! Vaikka hän olisi menettänyt kaksi lastaan, ei hän olisi voinut puhua juhlallisemmin...

Dora katsahti ylös kostein silmin, tekeytyen vakavaksi. Eugen ei ollut tällä kertaa ensinkään osunut oikeaan. Mahtipontisuus, jolla hän puhui niin mitättömistä asioista kuin että päivällinen toisinaan myöhästyi tai että joku lasten hameista oli revennyt, oli Doran mielestä naurettava. Eikä se ollut yksinomaan naurettavaa, se oli myöskin tyrannimaista, että hän aina ahdisti Doraa, vaikka tiesi, miten väsynyt ja heikko hän oli. Helppo on miehen pitää parannussaarnoja — saisipa hän itse koettaa, minkälaista taloudenhoito on...

"Kyllä minä koetan", sanoi hän ja naurahti.

Eugen katsoi häneen epäillen ja ihmetellen. Nyt, kuten niin usein ennenkin, ei hän oikein tiennyt, mitä Dora tarkoitti. Sanomatta enää sanaakaan nousi hän ylös, nyökäytti päätään Doralle ja lähti pois.

"Hän on koomillinen", ajatteli Dora, jäätyään yksin, "hänen olisi tosiaankin pitänyt ruveta näyttelijäksi, suuremmoisten osien esittäjäksi ... 'kärsin' — 'kärsin'."

Äkkiä tunsu hän pistoksen omassatunnossaan.

"Koetan joka tapauksessa parantaa itseäni — koetan olla välittämättä Blumin perheen naurettavasta pikkumaisuudesta ... hänelle on järjestys elämän kysymys, se on tärkeämpi kuin vaimo ja lapset... Siis pitää päivällisen tänään olla valmiina täsmälleen kello 5 — täsmälleen ... täsmälleen."

Ja hän toisteli sitä moneen kertaan, mennessään keittiöön antamaan määräyksiään.

Sitten hän meni pikku tyttöjensä luo, jotka ottivat hänet vastaan huutaen ilosta, ja riippuivat hänen hameessaan ja käsivarressaan. Hän tanssi ja leikki ja lauloi heidän kanssaan — lauloi heidät pois todellisuudesta, satujen taikalinnaan, rinteille ja kukkuloille, keskelle kevättä ja päivänpaistetta, lauloi heidät "kesätuulten saarelle" ja halki ilmojen, missä tähdet käyvät laitumella kuin pienet lampaat ja kuu kaitsee heitä kuin paimen.

"Laula vielä — laula vielä — äiti!" huusivat lapset ja pitelivät kiinni hänestä, kun hän tahtoi mennä. Ja hän jäi, ja neljännestunti toisensa jälkeen kului huomaamatta, ja hän oli saman satutunnelman vallassa kuin lapsetkin..

Vihdoin hänet keskeytti telefonin soitto. Lisbet pyysi — ei, *käski* hänen tulemaan kotiin ... *se* oli tapahtunut ... muuta ei Lisbetin tarvinnut sanoa...

Dora suuteli pienokaisiaan, sanoi, että äidillä oli hyvin tärkeitä asioita toimitettavana, määräsi, miten lapset olivat puettavat kävelyä varten, ja riensi sitten innoissaan ja uteliaana noudattamaan Lisbetin kutsua.

Hän tapasi Lisbetin huolestuttavan hurjan ilon vallassa. Hänen silmänsä säihkyivät kuin mustat jalokivet, ja puna hänen poskillaan tuli ja meni kuin pilvet tuulien ajamina. Hän ei voinut seistä eikä istua yhdessä kohdin, hän juoksenteli edestakaisin, hyppi ja heilutti käsiään kertoessaan Doralle, miten se oli tapahtunut, miten he olivat seisseet, kun hän kosi, mitä hän oli sanonut, miten hän oli tarttunut hänen käteensä, miten hän oli ollut puettu j.n.e. loppumattomiin.

"Ajattele, Truda Vide", sanoi hän ja ravisteli ja nipisteli Doraa, huolimatta tämän hätähuudoista, "ajattele, että minä tyttö parka tulen niin onnelliseksi! Minä, joka luulin, että pitkän nenäni takia saisin koko elämäni ijän istua jossain pimeässä nurkassa ja nakerrella mustaa leivänkannikkaa, minä saankin istua kunniapaikalla ja syödä mitä ihanimpia ruokia. Sääli, sääli kaikkia ihmisparkoja, jotka eivät saa sitä! Minä saan rakastaa ... rakastaa ... saan pienen kodin hoitaakseni ... voi, miten siistinä minä tulen pitämään sen ... jok'ikisen sopen puhdistan ... palvelijaa emme ota ... minä laitan itse ruuan ja siivoan ... hänelle! Ja sitten pienokaisia, joita saan rakastaa ... rakastaa. Luuletko, että on toista niin onnellista ihmistä kuin minä?"

Ei, sitä ei Dora luullut.

Ja onnensa ylenpalttisuudessa alkoi Lisbet tanssia erästä kummallista soolotanssiaan. Hän liiteli ympäri huonetta vilkkain elein, kuin olisi hän tanssinut satua elämän kevättriemuista — sitten tulivat liikkeet äkkiä pehmeiksi, kiihkeiksi, juhlallisiksi, ikäänkuin hän niitten avulla olisi tahtonut tulkita sydämensä syvimpiä tunteita.

Dora vuoroin nauroi, vuoroin itki — Lisbetissä oli jotain samalla kertaa naurettavaa ja liikuttavaa, kun hän tanssi pitkine nenineen ja suurine, mustine, säihkyvine silmineen.

"No, Flora Hopper, milloin aiotte mennä naimisiin?" kysyi Dora, kun Lisbet lopetti tanssinsa.

"Niin pian kuin mahdollista", huudahti Lisbet huohottaen, "niin pian kuin saamme hyysätyksi pari pientä huonetta ja saamme kokoon vähän talouskapineita."

Rouva Hjort, joka istui ommellen, huoahhti syvään ja merkitsevästi. Hän oli, huolimatta siitä, että ennen oli ollut taiteilija, perheenjäsenistä ainoa, joka jonkun verran ymmärsi taloudellisia asioita.

"En ymmärrä miten saamme kokoon myötäjäiset Lisbetille", sanoi hän valittaen, "isällä on ollut niin paljon menoja."

"Kas niin, äiti kulta, älä nyt huolehdi turhia! Saamme me kokoon ainakin niin paljon, kuin pöytiin ja tuoleihin tarvitaan! Ja voimmehan pahimmassa tapauksessa ottaa pienen lainan, amorteerata ... *amorteerata.*"

Hän katseli ympärilleen ylpeästi hymyillen ja painosti erityisesti viimeistä sanaa, jota hän nähtävästi erityisellä mielihyvällä käytti.

"2,000:lla kruunulla vuodessa!" sanoi rouva Hjort, huoaten yhtä merkitsevästi kuin äskenkin.

"No se nyt ei liene vaikeata! Minusta on 2,000 kruunua koko omaisuus! Ajatelkaahan, miten monta viitosta ja kymmenlappua siinä on!"

"Than kuin isänsä!" sanoi rouva Hjort. "Hänkin usko aina, että kaikki riittää ja että kaikki menee hyvin ja että kaikki ihmiset ovat kilttiä ja hyväntahtoisia. Mutta hänellä jos kellään on ollut huolia ja häntä jos ketään ovat ihmiset pettäneet!"

Tytöt nauroivat. Heillä oli kaikilla isänsä huoleton, hyväntahtoinen luonne, ja ankarat varoitukset ja ikävät kokemukset eivät voineet estää heitä yhä edelleenkin näkemästä elämää ruusunpunaisessa valossa. Lisbetin naimisiinmeno köyhän opettajan kanssa, jolla oli palkkaa 2,000 kruunua vuodessa, oli heistä kaunis idylli, jota eivät mistään hinnasta saaneet häiritä viisastelevat, epäilevät laskelmat.

Ja niin kuluivat tunnit Hjortin perheen puhellessa, juodessa kahvia ja neuvotellessa. Äkkiä Dora huudahti ja ponnahti ylös. Salin vanha seinäkello löi viisi lyöntiä — hänhän oli kokonaan unohtanut lupauksensa Eugenille!

"Ole aivan huoletta", lohdutti Lisbet, "tuo kello käy neljännestunnin edellä."

"Eipäs", väitti Tulla, "se käy neljännestunnin jälessä."

"Kumpi se on, kumpi se on", vaikeroi Dora, pukeutuen hätäisesti, "siitähän riippuu kaikki."

"Älä välitä siitä, Doraseni", sanoi Lisbet nauraen, antaen Doralle hansikkaat ja lykäten hänet ulos ovesta, "usko sinä vaan, että se käy neljännestunnin edellä, siitä on sinulla suurin hyöty. Täällä talossa ei kuitenkaan kukaan tiedä, miten paljon kello on."

Ja Dora parka syöksyi suin päin rappuja alas ja kiiruhti henki kurkussa kotiansa...

Kellon lyödessä puoli 5 oli Eugen lähtenyt virastostaan, toivossa että Dora pitäisi lupauksensa ja laittaisi päivällisen valmiiksi ajoissa. Hänen toivonsa ei kuitenkaan ollut varma, ja mitä lähemmäksi hän tuli kotiaan, sitä heikommaksi se tuli. Sensijaan hän alkoi tuntea melkein traagillista elämään kyllästymistä, ja se tunne lisääntyi, mitä enemmän hän ajatteli ristiriitaa, mikä oli mitättömän asian ja sen intohimon välillä, jolla hän sitä ajoi. Tosiasia oli — hän ymmärsi selvästi — että tällä hetkellä hänen rakkautensa Doraan oli vaarassa; hän oli pannut kaikki yhden toivomuksen varaan, ja jollei Dora nyt ollut noudattanut hänen toivomustaan, lanka katkeaisi — mutta tieto siitä teki hänet vielä onnettomammaksi. Hän oli tehnyt pienen, vähäpätöisen asian elämänkysymykseksi; tällä hetkellä hänestä oli samantekevä, saiko hän päivällistä vai eikö — hän ei halunnut muuta, kuin todistusta Doran rakkaudesta...

Portin edustalla hän kohtasi erään vanhan ystävän.

"Sinäpä olet synkän ja miettiväisen näköinen", sanoi ystävä puoleksi huolestuneella, puoleksi leikkisellä äänellä, jolla Eugenin ystävät tavallisesti puhuttelivat häntä, kun hänellä oli tuo ilme kasvoillaan. "Onko mitään ikävää tapahtunut?"

"Ei", vastasi Eugen lyhyesti, "terveyteni on vain viime aikoina ollut huono..."

Ja lausuttuaan vielä muutamia välinpitämättömiä ja valheellisia sanoja kulki hän edelleen, huulilla katkera hymy. Miten pientä ja kurjaa elämä sentään oli! Miten tuhansin tavoin se veti lokaan ihmisen pyhimmät ja jaloimmat tunteet! Mitähän olisi ystävä sanonut, jos Eugen olisi kertonut hänelle kaikki ajatuksensa, jos hän olisi sanonut, että jollei päivällinen tänään ollut valmiina kello 5, saisi hänen rakkautensa kuoliniskun?

Hermostuneena ja kiihdyksissä juoksi hän rappuja ylös. Siellä tuli häntä vastaan eräs nainen, joka hitaasti kulki hänen ohitsensa, ja hän, joka tavallisissa oloissa oli kohteliaisuus itse, sai nyt suurella vaivalla hillityksi itseään sen verran, että noudatti tavallisia kohteliaisuuden sääntöjä kohdatessaan naisen. Mutta juuri kun hän tarttui oveen avatakseen sen ja Dora ja koti ja lapset muistivat hänen mieleensä, tuntui hänestä, että kaikki valkeni. "Miten paha ja epäluuloinen minä sentään olen", ajatteli hän, "miten synkältä kannalta otan kaikki asiat! Miten voin luulla, että vaimoni ei tekisi, mitä niin hartaasti olen pyytänyt, täytyyhän hänen ymmärtää, miten suuren merkityksen olen pannut tuohon

näöltään niin vähäpätöiseen asiaan. Oi niin, varmasti olen tehnyt paljon vääryyttä Doraani kohtaan."

Ja tuuditettuaan pelkonsa uneen sisällisten yksinpuhelujensa avulla, avasi hän melkoista keventyneemmällä mielellä oven ja astui sisään. Hän oli todellisen mielenliikutuksen vallassa; hän ikävöi kiihkeästi, innokkaasti, niinkuin lapsi ikävöi joululahjoja, että päivällispöytä olisi katettu ja Dora tulisi häntä vastaan iloisena ja ystävällisenä. Hän halusi niin mielellään tällä hetkellä tuntea ainoastaan rakkautta vaimoan kohtaan. Hän otti hitaasti päällysvaatteet päältänsä, hitaasti meni hän omaan huoneeseensa — tietämättään tahtoi hän antaa Doralle aikaa tulla valmiiksi. Viittä minuuttia yli viiden tahtoi hän astua saliin — ei enemminkin — hän ei tahtonut pyytää liikoja. Nyt hän katsoi kelloa kymmenennen kerran — kolme ... neljä minuuttia yli — nyt oli aika tullut.

Hän meni salin läpi ruokasaliin ja pysähtyi kynnykselle, otsa rypyssä. Pöytä ei ollut edes katettu.

Hänen kasvonsa jäykistyivät. Kaikki synkät, katkerat ajatukset heräsivät jälleen hänessä. Dora oli parantumaton ... vailla lujuttua ... ja sellainen oli hänen rakkautensakin; se oli pelkkää leikkiä, löpörtelyä, eikä mitään muuta. Hänestä tuntui, että hänen avioliittonsa nyt muuttui taisteluksi, jossa hänen vain tuli koettaa pitää ohjokset tiukalla.

Hän meni keittiöön ja kysyi tuimasti, miksi ei pöytä ollut katettu.

"Herra varjelkoon!" huudahti palvelustyttö säikähtyneenä, "onko kello jo niin paljon?..."

Ja hän syöksyi sisään ja alkoi kiireimmän kautta kattaa pöytää. Hän oli puhdistanut hopea-astioita ja sen ohessa kokonaan unohtanut ajan kulun.

Samassa soitti joku ovikelloa rajusti, ja kun Eugen avasi oven, seisoi Dora ulkopuolella, punaisena ja huohottaen.

"Rakas Eugen, anna anteeksi", pyysi hän itku kurkussa, kiskoessaan vaatteita päältänsä, "olen juossut läikähtyäkseni ... kellot kotona kävivät väärin..."

"Sen kyllä uskon", sanoi Eugen kuivasti, "mutta nyt ei sinun enää tarvitse kiirehtiä, minä menen ulos syömään, kuten näet."

"Oi, Eugen, älä ole niin paha minulle," huudahti Dora, ja kyyneleet tulvahtivat hänen silmistään, "näethän, että kaikki on jo valmista... Rakas, Eugen ... rukoilen sinua, älä rankaise minua niin kovasti..."

Ja hän ojensi rukoillen häntä kohti kätensä.

"Minulla ei ole halua syödä kotona", sanoi Eugen väsyneesti, "sitäpaitsi voitan aikaa tällä tavoin. Hyvästi."

Dora pyysi ja rukoili, mutta ei saanut ankaraa ilmettä häviämään hänen kasvoiltaan. Hän otti sanaa sanomatta hattunsa, nyökäytti kylmästi päätään Doralle ja lähti pois.

"Oi, että voit lähteä luotani noin ... että voit saattaa minulle sellaisen surun", vaikeroi Dora, ja vaipui itkien tuolille.

Sinä iltana sai hän yksinään itkeä monta katkeraa kyyneltä, sillä ensimmäisen kerran heidän avioliittonsa aikana ei Eugen tullut kotia ennenkuin myöhään yöllä.

XIII.

Näytti siltä, kuin tuona onnettomana päivällishetkenä paras ja hienoin Eugenin rakkaudesta Doraan olisi ijäksi hävinnyt. Dora ei enää saanut samaa valtaa hänen ylitsensä kuin ennen, hän ei enää nauranut hänen lapsellisille kujeilleen, hän ei enää pyytänyt häntä laulamaan, ja kun Dora ponnisteli tullakseen ahkeraksi ja sääntilliseksi, Eugen ainoastaan epäilevästi hymyili. "Ne ovat oikkuja", ajatteli hän, "tänään hänen pistää päähänsä olla ahkera perheenemäntä, huomenna hän on jotain muuta." Hän oli taistellut viimeiseen asti luontaista synkkämielisyyttään vastaan, hänen rakkautensa oli pakoittanut häntä luottamaan tulevaisuuteen; mutta nyt hän heitti kaiken taistelun ja antautui toivottomuuden valtaan. Doran viat esiintyivät hänelle selvinä, jopa suurennettuina, ja hän ajatteli toivottomana tulevaisuutta. Sekasortoinen, huonosti hoidettu koti, huonosti kasvatetut lapset, riitaa ja toraa, hän itse kivuloinen ja ennen aikojaan vanhentunut, ja kaiken tämän keskellä Doran huoleton, ärsyttävä iloisuus

— sellaista tulevaisuutta hän alati kuvitteli mielessään...

Eugenia kohtasi tänä syksynä toinenkin suuri suru: hän menetti isänsä. Kauppaneuvos oli tosin lähes 80 vuoden ikäinen ja oli viime aikoina ollut hyvin raihnainen, mutta siitä huolimatta saattoi hänen kuolemansa koko suvun musertavan raskaan mielialan valtaan. Siinä määrin oltiin kiinnetty vanhoihin sukutapoihin, oltiin ikäänkuin kietouduttu vanhoihin perhetraditiooneihin, joita ei koskaan oltu järkytetty: sunnuntaipäivällisiin isoisän ja isoäidin luona, visseihin tiettyihin joulu- ja syntymäpäivälahjoihin, kesäoleskeluihin Blombackassa, uudenvuodenkäynteihin määrättyllä kellönlyönnillä j.n.e. että kaikki, vieläpä lapsetkin, ihmettelivät, miten muutos ollenkaan saattoi olla mahdollinen. Ja kun suvun jäsenet isoisän kuoleman jälkeen kokoontuivat rouva Blumin luo, naisilla mahdollisimman paljon kallista suruharsoa puvuissaan, vallitsi koko seurassa sellainen suruharsotunnelma, ettei edes ukko Dufva uskaltanut häiritä sitä juoruillaan ja puheillaan ruuan hyvyydestä ja teen oivallisuudesta.

Eugeniin näytti isän kuolema kovasti koskeneen. Ensiksi suri hän todellakin vainajaa, jota hän oli vilpittömästi rakastanut, toiseksi oli hän siksi velvollisuudentuntoinen, että hän surunauha hatussa ja takinhihassa olisi ollut surullisen näköinen tunteistaankin huolimatta, ja kolmanneksi oli hänestä tähän aikaan mieluista saada ulkonainenkin pätevä syy synkkämielisyyteensä.

Dora koetti hellästi lohduttaa häntä eikä voinut ymmärtää, miksi hän niin välinpitämättömänä otti vastaan hänen hyväilynsä. Noina surun hetkinä, kun hän näki Eugenin kalpeana ja kyyneleet silmissä seisovan isänsä ruumisarkun ja avatun haudan ääressä, unohti hän kokonaan heidän välillään vallinneet erimielisyydet, ja tunsikin ainoastaan rakkauden myötätuntoa.

"Älä sure niin, armaani, älä sure niin kuin ne, joille ei toivoa ole", kuiskasi hän lapselliset kainosti, hyväillen Eugenin kättä.

Mutta Eugen ei tarttunut hänen käteensä, ja katse, jonka hän loi häneen, oli välinpitämätön, melkein kylmä.

"Kun rakastettu ja kunnioitettu isä kuolee, on luonnollisin tunne syvä ja pysyvä suru", vastasi hän juhlallisesti. —

Ja Dora vetäytyi loukkaantuneena hänestä, ihmetellen, miksi Eugen oli niin suuresti muuttunut —

Perheen jäsenten kesken pohdittiin kauan kysymystä, missä ja miten joulua tänä vuonna oli vietettävä. Isoäiti sanoi tosin joka kerran, kun oli kysymys siitä, että hän ei ensinkään tahtonut viettää sitä — nuoren väen suureksi säikähdykseksi, joka luuli sen merkitsevän kieltäytymistä joululahjojen antamisesta — mutta lopuksi päätettiin, että isoäiti viettäisi joulua Bergenstiernan luona ja Eugen perheineen kotonaan. Dora tahtoi silloin kutsua vanhempansa ja sisaruksensa heille, ja huolimatta siitä, että Eugen ei olisi tahtonut niin paljon väkeä jouluillaksi, sai hän tahtonsa ajetuksi läpi.

Sekä Eugenilla että Doralla oli paljon joululahjoja ostettavana. Mutta sensijaan että Dora vielä viime hetkenä riensi paikasta toiseen saadakseen kokoon mitä tarvitsi ja valvoi öitä saadakseen työnsä valmiiksi, oli Eugen jo aikoja sitten ostanut kaikki lahjansa, pannut ne paketteihin, lakannut ja varustanut ne värsyillä, jotka hän oli sommitellut kulkiessaan virastoonsa ja sieltä takaisin. Ei puuttunut enää kuin muutamia lahjoja lapsille. Isän ja äidin oli tapana jouluaaton edellisenä päivänä mennä ostoksille yhdessä, ja silloin saivat pienokaiset ilmaista, mitä he kaikkein hartaimmin halusivat. Huutaen ja nauraen hyppelivät he isän ympärillä, kiipesivät hänen syliinsä ja kuiskuttivat pienet salaisuutensa hänen korvaansa. "Pikkuinen", joka ei ollenkaan välittänyt vuoroista eikä arvoasteista, huusi lakkaamatta innoissaan: "pikkuinen tahtoo pienen porsaan, pikkuinen tahtoo pienen porsaan!"

"Sen sinä saat", vastasi Eugen ja suuteli häntä nauraen. Nyt oli synkkä ilme hänen kasvoiltaan hävinnyt, hän oli melkein yhtä onnellisen näköinen kuin kirkuvat pienokaiset hänen ympärillään.

"Entäs pikku Mai, mitä sinä tahdot?" kysyi Eugen, pannen pois "pikkuisen" ja ottaen Main syliinsä.

Mai tuli hyvin vakavan näköiseksi. Hän rypisti otsaansa ja katsoi mieltien eteensä, sitten hän kietoi kätensä Eugenin kaulaan ja sanoi hitaasti ja selvästi:

"Isän pikku Mai tahtoo pienen oravan."

"Minkälaisen?" kysyi Eugen yhtä vakavalla ja toimeksaan kuin pikku tyttökin.

"Sellaisen kuin Karinin ... sen pitää istua oksalla ja sillä pitää olla hyvin suuri häntä, joka on pystyssä näin..."

Ja Mai kohotti pieniä käsivarsiaan näyttääkseen, miten suuren oravan hännän piti olla.

Eugen hyväili tyttöstä ja katseli vähän aikaa vajaiten hänen hienoja piirteitään. "Sinä pikkuinen", ajatteli hän, ja hänen omat kasvonsa saivat niin lempeän ja lämpimän ilmeen, "sinä opetat vielä kerran isäisikin tulemaan paremmaksi ... sinä sulatat kaiken kovan ja katkeran minussa..."

Ja hän suuteli vielä kerran lasta, ennenkuin tämä lapsellisen innokkaasti vääntäytyi irti hänen sylistään ja juoksi sisariensa luo, jotka huutaen ja nauraen tavoittelivat käärröä, jota Dora, yhtä vallattomana kuin hekin, piteli korkealla ilmassa.

Eugen teki todellakin kaiken voitavansa hankkiakseen pikku Maille kauniin oravan, jolla oli suuri häntä. Ensin hän meni Bergenstiernan luo, saadakseen tietää, mistä Karinin orava oli ostettu, sitten hän meni heidän mainitsemaansa puotiin, ja kun kaikki oravat sieltä olivat loppuunmyytyt, lähti hän kulkemaan puodista puotiin, katua ylös, toista alas, hankkiakseen yllämainitun leikkikalun. "Rakas Eugen, meillä ei ole aikaa", sanoi Dora monta kertaa, ja kun Eugen ei hellittänyt, erosi hän hänestä ja antoi hänen yksinään hakea vaikeasti löydettävää otusta. Ja Eugen jatkoi vaellustaan monta tuntia, myöhään iltaan saakka. Hänen täytyi melkein nauraa itselleen — mutta kun hän ajatteli tuota suloista, säteilevää lapsen hymyä, ei mikään työ tuntunut hänestä liian suurelta. Vihdoin näki hän eräessä ikkunassa juuri sellaisen oravan, josta Mai oli puhunut, oikean pienen täytetyn elukan, pitkähäntäisen, joka istui oksalla. Melkein vavisten innosta kiiruhti hän sisään, osti leikkikalun ja lähti sitten kotiin aarteineen. Miten iloiseksi hän tulisikaan, pikku Mai — miten kiihkeästi hänen pienet kätönsä tarttuivatkaan oravaan ja miten hänen silmänsä loistaisivat ... hän näki kaiken sen elävästi silmänsä edessä.

Jouluaatto oli meluisa ja rauhaton. Doralla oli suuri vastaanotto; hän oli kutsunut luokseen suuren joukon köyhiä, joille hän jakeli lahjoja ja rahaa. Koko aamupäivän oli keittiö täynnä väkeä, ihmisiä tuli ja meni, Dora ja Julia neiti ja palvelijattaret juoksentelivat edestakaisin pakettien ja leipien kanssa ja lapset kävivät kyökin ovelta tirkistelemässä. Ja kattilat kiehua porisivat liedellä ja ilma oli niin täynnä iloista puheen sorinaa, kiitoksia, siunauksia, naurua ja huudahduksia, kuin kaunis kesäpäivä on täynnä kukkien tuoksua ja hyönteisten surinaa.

Mutta seuraus tästä kaikesta oli, että kun Eugen päivällisen aikaan tuli kotiin, oli kuusi koristamatta, Doralla viimeinen lahjansa valmistamatta, ja päivällinen oli tavallista enemmän myöhästynyt.

"Kuinka kumman lailla saamme kaikki valmiiksi ajoissa?" ihmetteli Eugen. "Vieraat tulevat kello kuusi, ja nyt on kello jo yli viiden."

"Saamme kyllä, aivan varmasti saamme", vastasi Dora toivehikkaasti.

Eugen ei enää virkkanut mitään, vaan lähti omaan huoneeseensa laittamaan käärröön viimeisiä lahjojaan. Hänen oli mahdoton voittaa vastenmielisyyden tunnetta, joka hänet valtasi, kun hän näki kodissaan vallitsevan epäjärjestyksen. Hän muisti erinomaisen järjestyksen lapsuudenkodissaan, joulukuusen, jonka jo päivää ennen koristivat lapset ja palvelijat, ylhäisen hiljaisuuden, jonka rinnalla lasten ilo tuntui vieläkin suuremmalta, ja säännölliset, horjumattomat tavat, joita kaikki noudattivat, mutta jotka eivät vaivanneet ketään. Ja täällä, hänen kodissaan, mikä huolimattomuus, mikä epäjärjestys kaikkialla!

Huolimatta Doran vakuutuksesta ei mikään ollut valmista, kun Hjortin joukko saapui, vaikkakin he, tapansa mukaan, tulivat puolta tuntia yli määräajan.

He tulivat, mukanaan monta koria täynnä joululahjoja. Eugen oli ihmeissään, kun näki toisen korin toisensa jälkeen kannettavan sisään, ja uskalsi vihdoin epäillen kysyä, eikö tässä ollut jokin erehdys. Ei toki, ne olivat kaikki Hjortin herrasväen — kolme koria täynnä joululahjoja, jotka olivat käärityt sanomalehtipaperiin ja varustetut mikä pitemmällä, mikä lyhemmällä värssyllä. Jouluteki kaikki Hjortin perheen jäsenet jälleen lapsiksi; lahjojen arvo ei merkinnyt mitään, niitä piti vain olla mahdollisimman paljon, ja kaikkien piti olla varustetut värssyllä.

Kaikki olivat säteilevän iloisella tuulella; ukko Penn "kehräsi" tyytyväisyydestä, kuten Lisbet sanoi, rouva Hjort oli hiukan hellämielinen, kuten aina suurina juhlina, enot ja tädit leikkivät ja riehuivat lasten kanssa ja huuto ja nauru ja meteli kaikui koko talossa. Nyt oli joulukuusi valmis ... nyt piti Doran soittaa ... ja nyt tanssimaan ... hurraa, hurraa! Tuskin voitiin olla hiljaa sen verran että saatiin tee juoduksi ja Eugen vanhan tavan mukaan luki joulukertomuksen ja alotti jouluvirren, jonka aikana palvelijattaret tulivat sisään ja ottivat osaa lauluun.

Nyt oli se, jota lapset ja nuoriso oikeastaan pitivät vain alkuvalmistuksena, toimitettu, nyt alkoi itse jouluaatto, s.o. kaikki tulivat saliin, tunnelma kohosi huippuunsa, lapset huokailivat ja saattoivat tuskin hengittää ihastuksesta, isä istui mukavaan tuoliin, korit lahjoineen tuotiin hänen viereensä ja nyt ... nyt avattiin ensimmäinen käärrö!

Ja sitten alkoi lahjoja tulvia ilon- ja riemunhuudahdusten, naurun ja kiitosten kaikuessa joka taholta.

Hjortien sanomalehtipaperia karttui lattialle yhä enemmän; Eugenia harmitti lahjojen huolimaton käärröön-pano; hänestä oli vastenmielistä tarttua tahraiseen paperiin, eikä hän voinut nauraa kaikille runon muotoon pannuille tyhmyyksille, jotka seurasivat lahjoja; mutta hän alistui kohtaloonsa ja käyttäytyi koko ajan moitteettoman kohteliaasti.

Varsinkin Lisbetillä oli erinomainen taito keksiä joululahjavärssyjä ja ostaa huokeita joululahjoja. Hän oli huutokaupasta ostanut muutamia vaivaisia maustepurkkeja, ja ne hän nyt lahjoitti Doralle, kaikki varustettuina kurjilla värssyillä, esimerkiksi:

"Kun panet tähän purkkiin neilikkaa,
Niin ilosta saat huutaa: hei, likka!"

Lisbetin värssyt herättivät ilmeisen typeryytensä takia kuulijoissa naurua ja vilkasta kättentaputusta, jotka niiden tekijä otti vastaan kainosti ja tyytyväisenä hymyillen, luoden samassa pelokkaan katseen Eugeniin, joka jäykkänä ja juhlallisella äänellä luki ne.

Näiden yksinkertaisten lahjojen jälkeen tulivat Eugenin melkein peloittavan kallisarvoiset lahjat, käärittyinä hienoon paperiin, jolle Lisbet tuskin olisi uskaltanut kirjoittaa, lakattuina ja varustettuina suurella punaisella sinetillä ja pitkillä kaunisointuisilla säkeillä, jotka olivat niin taitavasti ja huolellisesti somitellut, kuin olisivat ne aiotut kilpikirjoituksiksi Ruotsin akatemialle. Lisbetiin tämä täydellisyys vaikutti melkein masentavasti; hän ihmetteli vain, mitä sitten tehtäisiin, kun Eugen oli lukenut värssynsä, hän katseli pelokkaasti ympärilleen ja pani kätensä ristiin, kuin olisi hän ollut kirkossa. Samalla hän varovasti veti jalallaan luokseen tuota hienoa käärepaperia, ja otti sen ylös ja pisti taskuunsa.

Äkkiä kuului kaikuva riemuhuuto:

"Oravani, oi, oravani!"

Ja Mai tarttui molemmin käsin kauniiseen oravaan, jota Eugen leikillisen hitaasti veti esiin käärepapereista. Sitten hän painoi sen rintaansa vasten ja suuteli sitä, ja sitten hän suuteli isäänsä. "Kiitos, kiitos, rakas isä kulta!"

Lisbet katseli ihmetellen Eugenia. Hänen jäykät kasvonsa olivat ikäänkuin muuttuneet, ne loistivat onnesta ja rakkaudesta, ja silmät olivat kynnelistä kosteat. "Mitä ihmettä", ajatteli hän itsekseen, "amiraali itkee!"

"Pikkuisen" porsas, Gertrudin kuvakirja ja Sonjan nukke otettiin vastaan yhtä suurella riemulla; sitten rupesi "pieniä" lapsia nukuttamaan ja heidän piti mennä maata, mutta Mai, joka oli jo suuri tyttö, kokonaista kuusi vuotta, sai olla ylhäällä illalliseen asti. Sitten piti hänenkin mennä nukkumaan, mutta sitä ennen hän vielä kerran rutisti Eugenia ja kuiskasi: "Kiitos, isä kulta, oravasta!" Mennessään lastenkamariin hän yhäti piti oravaa painettuna rintaansa vasten, ja kun Julia neiti riisui hänet, oli orava tuolilla hänen vieressään. Sänkyyn päästyään hän tahtoi oravan viereensä, ja siinä se sitten nukkui koko yön hänen rinnallaan.

Kun kaikki korit vihdoin olivat tyhjä ja illallinen lipeäkaloineen ja puuroineen ja manteleineen puurossa oli syöty ja Hjortin hilpeän perheen lähdettyä viimeisten askelien kaiku portaista oli hävinnyt, huokasi Eugen ja ojenteli itseään.

"Mitä nyt, Eugen? Miksi et ole iloinen?" kysyi Dora ystävällisesti.
"Meillähän on ollut niin hauskaa, niin hauskaa."

Ja hänen kasvonsa säteilivät lapsellista iloa.

"Olen vähän väsynyt", sanoi Eugen kylmästi hymyillen, "olen avannut vähintään pari sataa käärröä ja lukenut yhtä monta nerokasta runonpätkeää. Se kysyy jo voimia."

Kun hän tuli omaan huoneeseensa, pysähtyi hän ikkunan ääreen, siirsi syrjään ikkunaverhon ja seisoi hetkisen katsellen ulos rauhalliseen, tähtikirkkaaseen talviyöhön. Niin kyllä, heillä oli ollut "hauskaa", kuten Dora sanoi, riemu ja ilo ja rakkaus ja kiitollisuus oli kutonut satuloistetta heidän jouluaattonsa ympärille, mutta — miten tyhjältä hänestä tuntui kaikki! Miten arka olikaan tuo pieni kipeä kohta tuolla sydämen syvimmissä... Hän alkoi pelätä itseään; hän huomasi, että surumielisyyttä, joka hänessä oli ollut, aina ensimmäisestä katkerasta nuoruudensurusta asti, mutta jonka Doran rakkaus oli karkoittanut, alkoi jälleen kohottaa päätään, hän tunsikin hyvin kaikki vanhat oireet...

Vastapäätä olevan talon yläpuolella loisti suuri, kirkas tähti. Hän seisoi katsellen tähteä — hänestä oli tuossa lempeässä, säteilevässä valossa jotain tuttua ... jotain, joka nosti rakkauden ja hellyyden kyöneleet hänen silmiinsä... Niin, se muistutti pikku Main silmiä, hänen suuria, tumman kirkkaita

lapsensilmäään.

Ja hänet valtasi äkkiä kummallinen tuskan ja yksinäisyyden tunne, kaipaus tuonne, tuon kirkkaan tähden luo, joka loisti kaukana ikuisissa korkeuksissa, jonne hänen ajatuksensa ei löytänyt tietä...

Mutta pikku Mai uinaili tuolla sisällä tyynenä ja rauhallisena, nähden kauniita jouluyön unia.

XIV.

Kun Doran lapsivuoteet joksikin aikaa lakkasivat, tuli hän vähitellen jälleen entiselleen, hänen väsymyksensä hävisi, hänen laulunsa sai entisen raikkautensa, hänen ruumiinsa entisen joustavuutensa. Tämän jälleen saavutetun nuoruudeninnon mukana sai hän ikäänkuin uutta elämänhalua. Hänen lapsellinen nautinnonhimosensa ja romanttinen toiminnanhalunsa, jotka liian aikainen raskas työ oli laimentanut, heräsivät jälleen kaksin verroin voimakkaampina. Hän tahtoi huvitella, hän tahtoi laulaa, tanssia, olla ihmisten joukossa, puhella, vaihtaa ajatuksia, "elää elämää", kuten hänen säteilevä, innostunut lapsenkatseensa näytti sanovan.

Tämä muutos ei herättänyt Eugenissa iloisia tunteita. Kun hän näki Doran kuumeisen levottomuuden, ikävöi hän melkein sitä aikaa, jolloin hän mieluummin lepäili puolinukuksissa sohvalla. Mitkä äärimmäisyydet koskettavatkaan toisiaan naisen luonteessa! Kohtuutta ... malttia ... sitä ei ole, heidän täytyy joko nukkua tai tanssia, itkeä tai nauraa — tasainen tyyni työteliäisyys, säännöllinen arkituuli on heille mahdotonta. Hän koetti, niin paljon kuin voi, hillitä Doran vilkkautta, mutta hän ymmärsi hyvin, että hän siten vain jännitti jouta kireämmälle. Doran koko olemus, hänen nuoruudenvoimaa uhkuva ruumiinsa, hänen häikäisevä hipiänsä ja säteilevät silmänsä, se oli kuin kevätpuro, jonka täytyy päästä eteenpäin, kuohua yli kivien, tunkeutua maahan — jos sitä yhdellä taholla kohtaa este, hakee se tietä toisaalla.

"Rakas, hyvä Eugen", sanoi hän eräänä päivänä, kietoen kätensä Eugenin kaulaan ja katsellen häntä lumoavasti hymyillen, "saammeko pitää tanssiaiset? Täytyyhän meidän kuitenkin pitää kutsut seurapiirillemme, ja tanssiminen on niin hauskaa!"

"Tanssiaiset", toisti Eugen, irroittaen Doran käsivarret kaulastaan, "minkätähden me pitäisimme tanssiaiset? Me, vanha pariskunta, jolla on neljä lasta kasvatettavana?"

"Olenko minä todellakin 'vanha'?" Dora hymyili ja asettui hänen eteensä, kädet levällä ja pää hiukan keikailevasti taivutettuna taaksepäin.

"Et", vastasi Eugen, välittämättä vähääkään hänen kiemailustaan, "mutta olet onnettomuudekseen joutunut naimisiin vanhan miehen kanssa. Ja toistaiseksi määrää vielä mies, mitä hänen perheessään tapahtuu. Äitini ei ollut vanhempi kuin sinäkään, kun hän joutui naimisiin, ja hän..."

"Tiedän, tiedän", keskeytti Dora nauraen ja kärsimättömänä, "mutta hän onkin täydellinen nainen, minulta raukalta et toki voine vaatia samaa..."

"En, en vaadikaan, sen voin sinulle vakuuttaa, en lähimainkaan. Mutta sinä et kuitenkaan ole enää aivan nuori, ja sinun tulee sen vuoksi edes jossain määrin ymmärtää elämää. Naiset, jotka, kuten sinä, varhain saavat tuntea äidin onnea — jota toiset naiset usein koko elämänsä ajan ikävöivät — saavat kenties ostaa sen onnen uhraamalla jotain muuta. Myönnän kyllä, että uhri tässä tapauksessa on suunnaton, mutta sitä ei voi auttaa. Sen, jolla on neljä lasta ja suuri talous hoidettavana, tulee ajatella muuta kuin tanssiaisten pitämistä."

Hän puhui leikkillisellä äänellä ja nipisti Doraa piloillaan poskesta, mutta kaiken tämän alta kuuli Dora selvästi hänen sanoissaan piilevän harmin.

Hän ei vastannut mitään; hän vetäytyi syrjään ja ajatteli, että Eugen oli itsekäs, kuten kaikki, jotka Blumin nimeä kantoivat. Sentähden että hän oli vanha ja elämään kyllästynyt, tanssittuaan ja huviteltuaan koko nuoruutensa ajan, pitäisi hänenkin, Doran, nyt olla vanha ja elämään kyllästynyt. Eugenin olisi pitänyt saada kokea, hänenkin, miltä tuntui kokonaisen kuuden vuoden ajan, koko nuoruutensa ajan, olla kytkettynä lapsiin, synnyttää lapsia ja imettää heitä! Ehkäpä hänkin silloin hiukan vähemmän mahtipontisella tavalla puhuisi velvollisuuksista, "elämän vakavuudesta" ja "äidinonnesta".

Eugen ei näyttänyt kuitenkaan olevan aivan ehdoton vaatimuksissaan. Hän ei tosin suostunut

tanssiaisten pitämiseen, sillä hän inhosi sellaisia huvituksia, mutta asiata enemmän pohtiessaan hän tuli siihen johtopäätökseen, että juuri siksi, että Dora "onnettomuudekseen" oli joutunut naimisiin vanhanpuoleisen miehen kanssa, häntä ei tullut pakoittaa kaikessa hyväksymään miehensä epäilemättä jossain määrin synkkää elämänkatsomusta. Hän ei siis estänyt Doraa, hän salli hänen huvitella, käydä teattereissa, konserteissa, kutsuissa, vieläpä salli hänen toisinaan "elähyttää" heidän illalliskutsujaan muutamilla satunnaisilla tansseilla. Mutta nämä uhraukset, jotka perustuivat viisauteen eivätkä rakkauteen, eivät tuottaneet hänelle iloa; hänen mielensä oli raskas ja hänen esiintymistapansa kylmä ja jäykkä; ainoastaan silloin, kun hän oli yhdessä pikku tyttöjensä kanssa, tuli näkyviin se, mikä hänessä oli hellää ja lempeää.

Dora ei kuitenkaan etsinyt yksinomaan huvituksia. Hänen vilkasta mieltään kiinnittivät useat muutkin asiat, yhdistykset, esitelmät, kaikenlaiset yleiset, vieläpä valtiollisetkin kysymykset. Hänestä oli hauskaa keskustella, esittää itsenäisiä, mielikuvitusrikkaita mielipiteitään ja pakoittaa Eugenia ottamaan osaa keskusteluihin, jotka huvittivat häntä, kun hän oli hyvällä tuulella — hän sanoi Doran mielijohtumia naisellisen teräväjärkisyyden neronleimauksiksi — mutta jotka hän lopetti lyhyeen terävillä vastauksillaan, ollessaan kärsimätön ja ärtyisä.

Uudenvuoden jälestä hämmästytti Dora kerran Eugenia kertomalla, että Lisbetin kihlaus aiottiin julaista, ja että hän ja hänen kihlattunsa menisivät naimisiin jo seuraavana syksynä.

"Mutta sehän on sulaa hulluutta", vastasi Eugen harmistuneena, "miten he voivat tulla toimeen hänen palkallaan?"

"Kyllä he tulevat", vastasi Dora, loukkaantuen Eugenin moittivasta vastauksesta, "ei kaikkien mielestä elämän onni riipu siitä, ovatko sokeri- ja suola-astiat aina täynnä..."

Hän olisi tahtonut purra poikki kielensä, kun näki, minkä vaikutuksen nämä sanat tekivät Eugeniin.

"Jos sinä tuolla hienolla viittauksella tarkoitat minua, niin voin ilmoittaa, että oli aika, jolloin asetin ihanteeni korkeammalle", vastasi hän jääkylmästi.

Surun ja harmin kyneleet kohosivat Doran silmiin. Miksi — miksi piti hänen aina sanoa sanoja, jotka loukkasivat Eugenia? Mikä paha voima pakoitti hänen sanomaan niitä — ja mistä tuli se paha voima, Eugenistako vaiko hänestä itsestään?

"Eugen, anna anteeksi!" pyysi hän hetkistä myöhemmin, kun he nousivat pöydästä, "anna anteeksi nuo epäystävälliset sanat, jotka äsken sanoin ... tiedätkin, että kun harmistuu, puhuu sellaista, jota ei ensinkään tarkoita..."

"Päinvastoin", vastasi Eugen, ja hänen kasvoillaan oli sama kylmä, halveksiva ilme kuin äskenkin, "juuri silloin kun vihastuu, sanoo suoraan, mitä ajattelee."

"Et siis tahdo antaa anteeksi?"

"Rakas Dora, minulla ei ole mitään anteeksi annettavaa. Minkä sille voi, että sinusta minun maailmankatsomukseni on pikkumainen ja ikävä, enempää kuin sillekään, että minusta sinun maailmankatsomuksesi on pintapuolinen ja itseks. Ne ovat kaksi suuntaa, jotka eivät sovi yhteen."

Hän naurahti kylmästi, silitti ohimennen hänen poskeaan ja meni omaan huoneeseensa. Dora vei vaistomaisesti käden poskelleen; hänestä tuntui, kuin tuo kosketus ei olisi ollut hyväily, vaan epäystävällinen, kylmä henkäisy, jonka hän tahtoi pyyhkiä pois. Suuret kyneleet tippuivat hänen silmistään — miksi oli Eugen niin muuttunut ... oliko hän, Dora, todellakin ansainnut sen?

Täydelliseksi, kuten Eugenin äiti, ei Dora koskaan voinut tulla, sen oli hän alunpitäen sanonut. Mutta koettihan hän kuitenkin tulla paremmaksi, mikäli voi. Eugen sanoi, että päivällinen ei koskaan ollut valmiina ajoissa; se ei ollut totta ... usein, ainakin jokseenkin usein se oli valmiina. Eikä se ollut totta, että hän muka oli pintapuolinen ja itseks. Ehkäpä hän otti elämän syvemmin ja vakavamminkin kuin Eugen ... hän ei vaan ollut neljänkymmenen vuotias, eikä elämäänsä kyllästynyt ... eikä...

Hän nyhkytti, kuin olisi sydän ollut pakahtumaisillaan, ja piti itseään tällä hetkellä marttyyrina, joka vain odottaa kuolemaa. Mutta vähän ajan perästä hän jo lastenkamarissa lauloi ja nauroi yhtä iloisena kuin ennenkin.

Ja parin päivän perästä oli hänen elämänhalunsa ja rohkeutensa kohonnut siinä määrin, että hän uskalsi kysyä Eugenilta, eikö tämä tahtois antaa Lisbetille vähän apua myötäjäisten hankkimiseksi.

"Sinähän olet äskettäin perinyt niin paljon", sanoi hän luontevasti.

"Toisenlaisten olosuhteitten vallitessa täyttäisin mielelläni toivomuksesi", vastasi Eugen, "mutta

asiain tällä kannalla ollessa on Lisbetin naimisiinmeno mielestäni hulluutta..."

"Hulluutta? Miten niin?"

"Tiedät sen sanomattakin. Onhan selvää, että kun Lisbet, joka on niin huolimaton ja epäkäytännöllinen, menee naimisiin miehen kanssa, jolla on 2,000 kruunun tulot, seuraa siitä pelkkää kurjuutta.

"Sinä et tunne Lisbetiä ... et tiedä, mitä hän saa aikaan, kun hän rakastaa..."

Eugen nauroi.

"Kyllä minä tunnen hänet — tiedän, minkälainen hän on — minkälaisia te kaikki olette... Voihan hän odottaa — onhan muitakin, jotka ovat saaneet odottaa muutamia vuosia. Kun hänen 'Ernstillänsä' on vähintään 3,000 kruunun vuotuiset tulot, lupaan antaa 1,000 kruunua myötäjaisavuksi; sitä ennen en anna mitään, sillä se sotisi periaatteitani vastaan."

"Sinun periaatteitasi!" huudahti Dora kiihoittuneena. "Niin, sinun periaatteisiisi kuuluu, että pitää meluta ja juonitella tyhjästä, mutta silloin kun on kysymyksessä kahden ihmisen onni..."

Jälleen olisi hän tahtonut puraista poikki tuon harmillisen kielen, joka ei pysynyt aisoissa. Minkätähden hän aina kiivastui niin kovin? Eugen saattoi sanoa tuhat kertaa loukkaavampia sanoja kuin hän, mutta hän pysyi tyynenä, jäätävän kylmänä ja tyynenä, ja senvuoksi hän oli aina voiton puolella.

Niin hän oli nytkin. Hän ei sanonut mitään, loi ainoastaan halveksivan katseen Doran kiihoittuneisiin kasvoihin ja lähti pois.

Mutta sisässään hän hautoi mieliharmia ja katkeruutta. Doran harmit taas purkautuivat ulos pieninä, kiukkuisina vihanleimuksina, sitten hän oli taas yhtä iloinen kuin ennenkin. Hän ei ymmärtänyt, mitä pitkävihaisuus olikaan; hän uskoi, että kun hän oli itkenyt ja sanonut: "anna anteeksi!" ja Eugen oli vastannut enemmän tai vähemmän ystävällisesti "kyllä", — kaikki harmit olivat unohdetut ja kaikki oli taas ennallaan.

Eugenin sukulaisilta eivät hänen perheessään vallitsevat erimielisyydet kauan pysyneet salassa. Vaikeina hetkinä oli Eugen puhunut niistä äidilleen, ja vaikka tämä oli luvannut olla puhumatta niistä muille, ei hän ollut voinut pitää tätä lupausta muuta kuin näennäisesti; kun tuli puheeksi Eugenin ja Doran asiat, oli hän surullisen näköinen ja vastaili vältellen ja se antoi uutta vauhtia juoruille, jotka jo olivat liikkeellä.

Doran yhäti lisääntyvä huvittelunhalu huolestutti varsinkin rouva Blumia. Hän varoitti miniätänsä, kertoi, mitä pahaa johtuu siitä, että vaimot laiminlyövät kotinsa, esitti itsensä esimerkiksi j.n.e.

"Mutta minä en ole paljon poissa", vastasi Dora viattomasti ja avasi ihmetellen siniset silmänsä, "voin vakuuttaa, että se on erehdys — minusta ei mikään ole haus Kempaa kuin olla pienokaisteni luona."

Rouva Blum huokasi.

"Entäs minkälainen on Julia neiti, tuo nuori tyttö, jonka huostaan uskot lapsesi?"

"Oi, hän on aivan erinomainen."

Ja Dora alkoi innokkaasti kuvailla, miten erinomainen Julia neiti oli; hän oli ollut heillä jo kolme vuotta, hän rakasti lapsia kuin omiaan — Dora ei tiennyt luotettavampaa henkilöä, jonka huostaan olisi uskonut lapset, kun hänen joskus täytyi jättää heidät.

Rouva Blum huokasi jälleen, mutta ei virkkanut enää mitään.

"En ymmärrä, mistä äitisi on saanut päähänsä että minä en hoida lapsiani", sanoi Dora Eugenille, "hän piti eilen minulle oikein parannussaarnan sen johdosta. Minä, joka olen niin rakastunut pienokaisiini! Se on jonkinlainen harhaluulo..."

Eugen kohautti olkapäitään ja hymyili väkinäisesti.

"Ehkä", vastasi hän lyhyesti, eikä enää puuttunut asiaan.

Eugen puolestaan omisti kaiken vapaa-aikansa pikku tytyilleen; hänen suurin ilonsa oli leikkiä heidän kanssaan, tutkia heidän luonteitaan ja seurata heidän kehitystään. Päivällisen jälkeen, jota lapset, "pikkuista" lukuunottamatta, nykyään söivät yhdessä vanhempiensa kanssa, saivat he tulla saliin, ja jollei Eugenilla silloin ollut paljon työtä tai jollei hän ollut kovin väsynyt, leikki hän hetkisen heidän

kanssaan. Lapset tiesivät, että he silloin saivat tehdä isälle mitä tahtoivat; he vetivät hänet huutaen ja nauraen kumoon lattialle ja panivat hänet esittämään saarta, jonka päälle he kiipeilivät; joka heistä silloin vierähti alas matolle, se putosi mereen, ja hänet piti hätähuutojen kaikuessa vetää ylös saarelle. Ja Eugenilla oli yhtä hauskaa kuin lapsillakin, hän oli sekä saari että pelastaja että kuvitusmestari yhtaikaa.

"Rasitat itseäsi liiaksi, Eugen", sanoi Dora, kun hän huohottaen koetti pysyä tasapainossa, jotteivät huutavat ja nauravat lapset putoaisi mereen, "kas niin, lapset, rauhoittukaa..."

"Ei — ei, anna heidän olla!" sanoi Eugen hiljaa, "heidän ilonsa on kuitenkin ainoata, mikä on todellista elämässä..."

Mutta kun leikki oli loppunut, piti isän saada palkkansa; silloin piti pikku Mai istua isän sylissä ja laulaa.

Mai oli perinyt äitinsä kauniin äänen ja mieltymyksen lauluun. Eugen sanoi, että hän ei ollut koskaan huutanut niinkuin muut lapset, hänen ensimmäinen äännähdyksensä oli ollut hiljainen, valittava viserrys, ja ennenkuin hän oppi puhumaan selvästi, hän jo seiso pianon ääressä, paineli koskettimia ja lauloi kirkkaita heleitä säveliä. Nyt hän osasi jo melkein kaikki laulut, joita äiti oli laulanut, Doran ei tarvinnut muuta kuin pari kertaa laulaa jotain laulua, kun Mai jo oppi sen ja lauloi mukana.

Siinä hän nyt istui isän sylissä ja lauloi, katsoen isää silmiin, otsa hieman rypyssä ja kasvoilla milloin vakava, milloin veitikkamainen ilme, toisen laulun toisensa perästä, kunnes vihdoin arveli isän saaneen tarpeeksi. "Ei nyt enää tällä kertaa, isä kulta", sanoi hän silloin viisastelevasti, pyörähti pois Eugenin sylistä, suuteli häntä ja juoksi toiselle taholle, alkaakseen jotain muuta hauskaa leikkiä.

Mutta Eugenin totisia kasvoja kirkasti valoisa hymy, joka oli ikäänkuin heijastusta kauniista laulusta ja viattomista lapsensilmistä, joihin hän niin kauan oli katsellut.

"Mitä tulee tuosta pikku tytöstä?" ajatteli hän, "saammekohan pitää hänet, vai ... vai..."

Hän ei tahtonut ajatella loppuun ajatusta, joka niin usein pyrki heräämään hänessä, hän sanoi sensijaan itselleen: "miksi aina katsoa kaikkea niin synkästi — miksi uskoa, että kaikki, mikä on hyvää ja kaunista, otetaan meiltä pois? Me ihmisparat tarvitsemme sitä päinvastoin liiankin hyvin..."

Usein, kun Eugen oli lastenkamarissa tai kun tyttöset olivat hänen luonaan ja Julia neiti oli mukana, sattui, että hän joutui puheisiin lastensa hoitajattaren kanssa. Vähitellen, huomaamattaan tuli hänelle tavaksi puhella ja laskea leikkiä Julia neidin kanssa. Tuo nuori tyttö oli hyvin puhelias, hänellä oli nopea käsityskyky, ja samoin kuin Doralla, paljon omintakeisia, valmiita ja jyrkkiä mielipiteitä. Hän ei ollut kaunis, hänen kasvojensa väri oli kalpea, melkein harmaa, tukka oli vaalean ruskea ja silmät tavallisesti puoliummessa — tämä viimeksimainittu ominaisuus oli kenties harkittua, sillä kun hän avasi silmänsä selkosen selälleen, hitaasti tai nopeasti, aina asianhaarojen mukaan, tekivät ne suuremman vaikutuksen. Hänen matalassa, sointuvassa äänessään oli myöskin jotain lumoavaa, samoin kuin hänen liikkeissään ja liukuvassa käynnissään. Kun hän puki lasten päälle, kun hän siivosi huonetta tai ompeli, näytti siltä kuin olisi hän hyväillyt liikkeillään kaikkia esineitä, niin miellyttäviä ne olivat.

Eugen ihmetteli usein, minkälainen Julia neiti oikeastaan oli; lapsia hän hoiti hellästi ja huolellisesti, sen hän tiesi, mutta jotain salaperäistä oli hänessä, josta Eugen ei pitänyt, mutta joka kuitenkin kiinnitti hänen mieltään. Ja niin tuli hänelle tavaksi, vastoin hänen luonnettaan ja tapojaan, kuunnella Julia neidin mietteitä elämän kysymyksistä.

Julia neidin oli tapana sanoa, että hän rakasti lapsia, ja sitä sanoessaan hän aina puristi jotain pikku tytöistä rintaansa vasten; hän ei voinut ymmärtää äitejä, jotka saattoivat hetkiseksikään erota pienokaisistaan — ja sanaa "hetkiseksikään" hän painosti aivan samalla intohimoisen hyväilevällä tavalla, kuin hän puristi pikku tyttöjä rintaansa vasten.

Eugen hymyili katkerasti, mutta ei virkkanut mitään. Kun Julia neiti oli useamman kerran lausunut näitä mietelmiä äidinonnesta, vastasi hän vakavasti, että hän piti itseään onnellisena, kun oli saanut niin hellän hoitajan lapsilleen. Julia neiti punastui ja loi äkkiä katseensa alas; kun hän jälleen kohotti silmänsä, oli ilme niissä arka ja pyytävä, kuin olisi hän rukoillut jotain. Mutta Eugen ei puhunut enää mitään. Hän leikki hetkisen lasten kanssa, ja Julia neiti nousi ylös, mennäkseen panemaan lasten vaatteita paikoilleen. Silloin sattui, että Eugen huomaamattaan usean kerran seurasi katseillaan Julia neidin pehmeitä, sulavia liikkeitä.

Kun Julia neiti myöhemmin illalla oli pannut lapset nukkumaan ja hän itse oli mennyt levolle ja kaikki oli hiljaista, makasi hän kauan valveilla, ajatellen ja mietiskellen. Hän rakasti todellakin noita pikku tyttöjä, rakasti sanomattomasti heitä kaikkia — mutta enin kuitenkin Maita, lasta, jolla oli hienot, kapeat kädet ja kauniit kasvot, joita hän ei väsynyt suutelemasta — hän ei voinut ajatella suurempaa

onnea, kuin olla heidän äitinsä. Silla jos hän olisi sitä — jos he sanoisivat häntä "äidiksi" ... niin silloin, silloin... Tuskallinen kaiho väräytteli nuoren tytön hentoa vartaloa. Hän ojensi ylös käsivartensa ja pani kätensä ristiin, ja suuret kyyneleet vierivät pitkin hänen poskiaa...

Eräänä päivänä päivällisen aikaan juuri kun Eugen oli tullut kotiin työstä, sai hän telefontse sanan, että Doran isä oli äkkiä sairastunut; vielä mainittiin, että Dora ei tahtonut jättää häntä, ennenkuin oli saanut kuulla, mitä lääkäri, jota oli lähetetty hakemaan, sanoisi.

Eugenin täytyi siis syödä päivällistä yksin Julia neidin ja lasten kanssa. Hän oli tänään synkimmällä tuulellaan, mutta lasten naurun ja Julia neidin vilkkaan puhelun vaikutuksesta vilkastui hän vähitellen. Julia neiti kertoi kaikenlaista, ja hän kuunteli — jota hän ei juuri usein tehnyt, kun naiset antoivat vapaan vallan puhetulvalleen. Mutta nuoren tytön matalassa äänessä ja vilkkaassa esitystavassa oli jotain suorastaan hypnotisoivaa. Hän käytti puheessaan huvittavia käänteitä ja vertauksia, ja painosti sanojansa pehmeillä, ilmehikkäillä liikkeillään. Hän kertoi pieniä tapahtumia kodista — lapsista ja heidän luonteistaan ja tavoistaan — ja ikäänkuin sattumalta mainitsi hän silloin muutamia Doran lausuntoja, jotka osoittivat, miten vähän tämä ymmärsi lasten sieluelämää. Heti sen jälkeen alkoi hän päivitellä, miten paljon puuhaa Doralla oli, miten paljon harrastuksia — oi, miten suuresti Julia neiti ihmetteli sellaista monipuolisuutta! — se oli toista kuin hän, tyttö parka, joka ei osannut muuta kuin rakastaa ja hoitaa pieniä lapsia!

Ja hän katseli veitikkamaisesti ympärilleen suurin viattomin lapsensilmin, ja nauroi hiljaista, alistuvaa naurua.

Sitten hän jatkoi puheluaan, mainitsi sivumennen, ikäänkuin huomaamattaan, että naisen, jolla oli niin paljon harrastuksia kuin Doralla, tietysti täytyi olla paljon poissa kotoa, ja sanoi sitten vakavammalla äänellä, ikäänkuin hän nyt vasta olisi tullut pääasiaan:

"Miten erilainen ihmisten kohtalo sentään on! Miten paljon olenkaan surrut sitä, että minun jo kuudentoista vuotiaana piti lopettaa lukuni ... luulin, että kaikki kävisi toisin ... olihan isälläni sellainen asema, että minäkin saatoin uneksia voivani antautua omille harrastuksilleni ... ja sitten minun täytyikin lähteä itse ansaitsemaan leipääni..."

"Mutta onhan neidin suurin ilo hoitaa lapsia", huomautti Eugen.

"On kylläkin", vastasi Julia neiti vilkkaasti, "sillä se tyydyttää minua, ja sehän on suurinta ja parasta kaikesta. Se, josta äsken puhuin, on toista. Luuleeko toimituspäällikkö, että nainen voi olla todellinen äiti, olematta ensin eheä persoonallisuus?"

Eugen nauroi. Julia neiti puhui sellaisella asiantuntemuksella, kuin olisi hän, huolimatta vaillinaisista opinnoistaan, kaiken ikänsä pitänyt kasvatustopillisia esitelmiä.

"'Eheäksi' persoonallisuudeksi ei nainen tule juoksemalla kahvikekkereissä ja yhdistyksissä", sanoi hän.

"Sitä en tarkoittanut", vastasi Julia neiti moittien, "en ole koskaan puhunut kahvikekkereistä ja yhdistyksistä, joita inhoan. Tarkoitin, että naisella täytyy olla paljon elämänymmärrystä ja paljon harrastuksia, s.o. paljon sivistystä, jotta hän voisi olla hyvä äiti, joka osaa oikein ohjata lapsiaan."

Eugen ei vastannut, hän istui äänettömänä, katsellen nuorta tyttöä, ja ajatteli:

"Kenen vasikalla hän nyt kyntää? Lienevätkö ne Doran lausumia mielipiteitä? Luuleeko Dora tosiaankin itse, ja luulotteleeko hän muillekin, että hän nyt sivistää itseään lastensa tähden? Vai ovatko ne hänen omia ajatuksiaan?"

"Kuitenkin kaikitenkin", jatkoi Julia neiti keveämmin, "en nyt puhu itsestäni ... lapsenhoitajalta ei vaadita yhtä suurta sivistystä kuin äidiltä. Ja minä tulen aina hoitamaan lapsia ... toisten lapsia ... elämään toisille..."

"Mistä sen tiedätte?"

"Tiedän sen ... sillä en tule koskaan menemään naimisiin."

"Ihanko todella? Mutta eihän se asia vielä ole päätetty — neitihän on vasta niin nuori — 24 vuotta, eikö niin?"

"Ei toki, olen jo kohta 30 ikäinen. Mutta ei se ole siksi", ja hänen kasvonsa saivat mietiskelevän ilmeen, "se johtuu muista syistä... Oletteko kuullut puhuttavan Jumalan lapsipuolista? Minä olen yksi niistä."

Hän karkoitti synkän ilmeen kasvoiltaan ja naurahti, ikäänkuin olisi sanonut jotain hyvin hauskaa.

"Ei, mutta neiti kulta, jos uskotte, että Jumala on meidän isämme ja me olemme hänen lapsiaan, niin täytyy teidän myöskin uskoa, että hän rakastaa meitä kaikkia yhtä paljon. Jumalalla ei ole suosikkeja."

"Ei kylläkään ... se olikin vain kuvaannollista puhetta. Tarkoitan, että Jumala määrää muutamille lapsipuolen kohtalon. En tiedä, miksi hän niin tekee, mutta niin se on. Ihmiset syntyvät määrättyjen merkkien alaisina: toiset onnen ja menestyksen merkkien, toiset surun ja vastoinkäymisten, eikä kukaan pääse vapaaksi merkistään. Mutta kaikki eivät näe sitä — jotkut kulkevat hautaan asti odottaen onnea, vaikka ovat syntyneet onnettomuuden merkeissä. Mutta minä olen nähnyt sen ... minä näin sen jo lapsena."

"Mutta, neiti, mistä saatte noin omituisia ajatuksia?" ihmetteli Eugen, jota nuoren tytön puhe samalla sekä viehätti että oudoksutti.

"Oh, minulla on ollut aikaa miettiä... Kaiken tarmoni, jonka olisin käyttänyt lukuihin, yleisiin harrastuksiin, jos taloudellinen asemani olisi ollut parempi, tahi jos olisin ollut mies, olen nyt käyttänyt omiin mieltelmiini. Esim. iltasin, kun lapset ovat menneet nukkumaan, istun tuntikausia lukien ja miettien. Silloin selviää minulle paljon — silloin näen niin paljon..."

"Näettekö näkyjä?"

"Kyllä, tavallaan ... sisällisiä näkyjä... Minä näen, että kaikki on edeltäpäin määrättyä, järjestettyä tavalla, jota ei voi muuttaa... Olen esim. nähnyt" — ja hän alensi äänensä ja antoi silmäluomiensa verhoa katseensa — "että kaikkialla elämässä vallitsee kolmiluku ... että mitään ei tapahdu yksinään ... vaan että kaikki — suru, ilo, ystävät, rakkaus — tulee luoksemme kolmiluvun merkeissä... Kolme kertaa kohtaa meitä se, mikä on — tahi olisi voinut olla — elämämme onni ... kolme kertaa tavoitamme sitä, mikä kaksi kertaa on paennut meitä... Kolme kertaa kohtaa suru ... ja kolme kertaa pettää elämä ... aina kolme kertaa... Uskon sen johtuvan siitä, että kolmiluku on pyhä — isä, poika, pyhä henki — sieltä on peräisin se voima, joka kohtaloita ohjaa, ja siksi on kohtalomme kolminainen."

"Kuulkaahan nyt, neiti", keskeytti Eugen, "te istutte aivan varmaan liian paljon yksinänne kotona. Ei ole terveellistä teidän ikäisellenne nuorelle tytölle, enempää kuin muillekaan, aina istua kotona ja mietiskellä. Eikö teillä ole halua toisinaan seurata minua ja vaimoani teatteriin?"

"Ei, kiitos, minä olen mieluummin lasten kanssa kotona", vastasi Julia lyhyesti.

"Mutta eikö teillä ole ystäviä, joiden luona kävisitte? Nuorilla tytöillä on tavallisesti paljon 'parhaita ystäviä'."

Julia pudisti päätään.

"Minulla ei. Minusta ei ole hauskaa paljastaa koko maailmalle tunteitani."

"Sanoitte äsken, että kolmiluku hallitsee maailmaa. Teillä on siis kolme ystävää?"

"Minulla on ollut kolme ystävää, mutta se aika on jo ohi; he pettivät minut kaikki kolme, tai oikeammin, he eivät olleet sitä, mitä luulin heidän olevan. Nyt tulee elämässäni jotain uutta ... en tiedä, mitä..."

Hän katsahti äkkiä ylös, niinkuin hänen oli tapana tehdä, ja kiinnitti hetkiseksi katseensa Eugeniin — värisevän, odottavan katseen. Sitten hän jälleen loi silmänsä alas, kätkien ajatuksensa raskaitten silmäluomiensa taakse.

Eugen ei vastannut. Hetkisen vaitiolon jälkeen hän vielä kerran toisti, että Julia neiti istui liian paljon kotona; siihen Julia neiti ainoastaan väkinäisesti, hieman katkerasti hymyili; sitten taukosi keskustelu, ja Eugen nousi pöydästä ja meni omaan huoneeseensa. Mutta siellä hän yhä vielä ajatteli Juliaa. Miten omituinen tyttö hän sentään oli, sekä miellyttävä että epämiellyttävä! Hän ei voinut ajatella lapsenhoitajaa, joka olisi täydellisemmin antautunut tehtävänsä — mutta oliko hän kuitenkin sopiva seuralainen hänen pikku tytöilleen? Hän tunsu vastenmielisyyttä ajatellessaan hänen kummallisia mielipiteitään ja hänen merkillisiä silmiään. Hänessä oli jotain, joka ei ollut luonnollista, ei ollut totta — tuntui, kuin olisi hän ollut aivan toinen kuin miltä hän näytti. Mutta minkälainen hän oli?

Eräänä iltapäivänä, kun Eugen ja Dora juuri olivat eronneet toisistaan ja Eugen oli mennyt omaan huoneeseensa, kuuli hän ovelleen heikosti koputettavan. Hän huusi jokseenkin tyyliä: "sisään", ja kun ovi avautui, näkyi kynnyksellä Julia neiti kalpein kasvoin ja silmät, kuten tavallisesti, puoliummessa.

"Anteeksi", sanoi hän nöyrästi ja pelokkaasti, "anteeksi, että häiritseen toimituspäällikköä. Mutta tänä aamuna sain kirjeen äidiltäni — hän on sairas ja tarvitsee apua ... aioin lähettää hänelle vähän rahaa,

mutta unohdin pyytää rouva Blumilta, ennenkuin hän lähti ulos ... ehkä herra toimituspäällikkö tahtois antaa minulle?"

"Tietysti, hyvin mielelläni", vastasi Eugen. "On ikävää, että neidin äiti on sairas; toivottavasti hän pian paranee. Miten paljon tahdotte?"

Ja hän avasi laatikon, ottaakseen esiin rahaa. Neiti näytti hämmästyneeltä, ikäänkuin ei olisi tiennyt, mitä vastata.

"Tuskin muistan, paljonko minulla on saatavaa", vastasi hän, huulilla omituinen, arka hymy, "olen todellakin pahoillani, että en tullut pyytäneeksi rouva Blumilta, ennenkuin hän lähti ulos ... mutta hän tulee aina perjantaisin niin myöhään kotiin, ja minä tahtoisin lähettää kirjeen niin pian kuin mahdollista... Norrlannin posti lähtee jo aikaisin aamulla."

Hän puhui hajamielisesti ja näytti, kuin olisi hän puhuessaan vain miettinyt, miten paljon hänellä oli jällellä palkastaan.

Eugeniin teki Julia neidin puhe vastenmielisen vaikutuksen. Hän oli juuri aikeissa kysyä jotain, mutta vaiken, rypistäen otsaansa.

"Miten paljon tahdotte?" sanoi hän lyhyesti, toistaen äskeisen kysymyksensä.

"Voinko saada 50 kruunua?"

Eugen antoi hänelle 50 kruunun setelin, nyökähytti hiukan päätään ja katsoi äkkiä toisaalle, Julia neiti kiitti monta kertaa matalalla, lempeällä äänellään ja meni hitaasti ja viivytellen ovelle.

Mutta juuri kun hän tarttui ovenripaan, kääntyi Eugen äkkiä häneen päin.

"Kuulkaahan, neiti", sanoi hän tuimasti, "mitä oikeastaan tarkoittitte kun sanoitte että vaimoni tulee myöhään kotia perjantai-iltaisina?"

Hän oli niin vihainen itselleen, kun ei voinut olla tekemättä tätä kysymystä, että olisi tahtonut paiskata paperipuristimen vasten otsaansa. Mutta hänen suuttumuksensa ei auttanut enää mitään, kysymys oli tehty.

Julia neiti tuijotti häneen ihmetellen. Hänen silmänsä olivat suuret ja viattomat kuin äskenheränneen lapsen.

"Mitä?" kysyi hän, tirkistellen ihmeissään, "sanoinko, että rouva Blum ... kenties ... en todellakaan muista enää ... ajattelin niin yksinomaan sairasta äitiparkaani."

Ja hän huokasi ja katsoi uneksien eteensä.

"Ehkä, mutta niin te kuitenkin sanoitte", sanoi Eugen yhtä töykeästi kuin äskenkin, tuntien samalla, että se, mitä hän puhui, oli alentavaa hänelle itselleen.

"Siinä tapauksessa tein sen, kuten sanottu, huomaamattani", vastasi Julia neiti arvokkaasti, "otaksuin, että herrasväki oli sopinut keskenään, että kun toimituspäällikkö oli poissa, oli myöskin rouva Blum vieraisissa. Mutta se on asia, joka ei kuulu minuun, ja jota en välitä pohtia. Ajattelin yksinomaan, miten saisin rahaa äitiparalleni."

Hän taivutti päätään ja meni ulos nopeasti, kuin olisi hän siten tahtonut sanoa, että ne olivat kysymyksiä, joihin hän halusi päästä vastaamasta. Eugen istui vielä kauan kirjoituspöytänsä ääressä ajatellen ja mietiskellen. Synkät, epäluuloiset ajatukset olivat heränneet hänessä. Hän ajatteli Doraa; hän muisti hänen lumoavan hymynsä, kukoistavat kasvonsa ja täyteläisen vartalonsa. Hän vertasi häntä tuohon kalpeaan, varjomaiseen olentoon, joka äsken oli poistunut hänen huoneestaan. Mutta tunne ei ollut rakkautta — hän tunsu kaameaa, jäytävää, tuskallista ahdistusta, jota vastaan hän turhaan taisteli. Sinä iltana ei Julia neiti itkenyt itseänsä nukuksiin, niinkuin tavallisesti, vaan valvoi puoleen yöhön, ajatteli, ja näki pimeässä kummia näkyjä. Kuka tiesi, mitä vielä saattoi tapahtua? Elämä oli niin ihmeellistä. Hän uskoi todella, että Eugen ja Dora eivät enää rakastaneet toisiaan, kun sensijaan hän... Ja kun rakkaus kerran on sammunut, miten helposti katkeavatkaan silloin kaikki siteet ... silloin ei ole enää solmuja aukaistavana ... silloin kaikki raukeaa itsestään... Ja hän näkee kokonaisen sarjan näkyjä ... tapahtumat liittyvät toisiinsa ... toiminta jännittyy ... draama kasvaa ... kehittyy ... siihen silmänräpäykseen asti, jolloin kaikki murskaantuu — ja hänen hetkensä on tullut... Ja hän värisee onnesta ja rakkaudesta ja kätkee kasvonsa tyynyyn, jottei nyyhkytyksillään häiritsisi hiljaisuutta, jossa kuuluu ainoastaan pikku tyttöjen tasainen, tyyni hengitys. —

Kun Julia neiti seuraavana päivänä napitti Doran pukua, sanoi hän äkkiä hilpeästi ja iloisesti kuin

lapsi, joka kertoo jotain hauskaa:

"Voitteko ajatella, rouva Blum, että kun eilen illalla tulin kotiin Hjortin herrasväen luota, tapasin erään naisen herran seurassa, joka oli aivan kuin toimituspäällikkö. Tietysti se ei ollut hän... Ensiksikin oli hän silloin kotona..."

"Mieheni ei ollut silloin kotona", vastasi Dora, ja tunsu itse, että sanoi jotain hyvin tyhmää ja lapsellista.

Julia neiti avasi ihmetellen suuret silmänsä.

"Vai niin ... jaha ... hänhän on tavallisesti aina kotona ... ainakin oli hän kotona, kun minä lähdin... No niin, sehän on samantekevä, se ei tietysti ollutkaan hän ... mutta on ihmeellistä, miten yhdennäköisiä ihmiset saattavat olla."

Hän naurahti ja näytti hyvin kummastuneelta — oli kuin olisi hän miettinyt luomisen ihmeitä.

Mutta Dora tunsu itsensä hiukan levottomaksi; häntä eivät tuollaiset "ihmeet" ensinkään huvittaneet. Hän muisti, että Eugenilla oli tuona iltapäivänä ollut hyvin kiire lähteä ulos... Ei, mutta tähän oli lapsellista... Eugen, joka oli itse täydellisyys ... miten saattoi tuntea epäilyksen hiventäkään häntä kohtaan, joka niin tarkasti täytti velvollisuutensa?...

Mutta hänen sydämeensä jäi jotain pistävää. Tuontuostakin tuli hänen mieleensä ajatus: "voiko se olla mahdollista?" — jonka hän taas työnsi luotaan: "miten voin olla niin tyhmä, niin lapsellinen... Eugen — tuo erinomainen, täydellinen Eugen..."

Muutaman päivän perästä oli Doran syntymäpäivä. Aikaisin aamulla, kun Dora vielä nukkui, hiipi Eugen hiljaa hänen huoneeseensa ja pani kimpun ruusuja hänen pöydälleen — tapa, jota hän oli noudattanut siitä asti, kun Dora ja hän menivät naimisiin. Sitten hän hiipi pois yhtä hiljaa kuin oli tullutkin, hymyillen tyytyväisesti. Samassa silmänräpäyksessä avautui toisen, vastapäätä olevan huoneen ovi ja Julia neiti hiipi nopeasti ja äänettömästi pöydän luo, otti ruusut ja kiiruhti pois, sulkien oven jälessään.

Kun Dora hetkisen perästä tuli pöydän luo, kaipasi hän heti kukkia, jotka hän aina oli saanut syntymäpäivänään, ja katkerat kyneleet kohosivat hänen silmiinsä. Oliko se mahdollista — oi, oliko se mahdollista?... Eikö hän rakastanut häntä enää ... oliko kaikki loppunut, hukassa?... Oliko runollisuus heidän rakkaudestaan hävinnyt — sitäkö Eugen tahtoi sanoa hänelle tällä julmalla tavalla?...

Aamiaista syödessä hän oli hiljainen ja alakuloinen. Eugen onnitteli häntä ja odotti, että hän kiittäisi kauniista ruusuista, mutta kun Dora ei virkkanut mitään loukkaantui hän ja vetäytyi kylmästi kuoreensa. Niin pitkälle oli siis tultu, Dora ei välittänyt edes kiittää hänen antamistaan kukkasista! Eugenia suututti niin hänen välinpitämättömyytensä, hänen epäkohteliaisuutensa, että hän ei viitsinyt edes puhua siitä. "Hän on mahdoton — parantumaton", ajatteli hän, ja siihen se jäi.

Myöhemmin aamupäivällä tuli enemmän kukkia, ja kun Dora päivällisen aikaan tuli kotiin, oli koko salin pöytä täynnä kukkavihkoja, niiden joukossa myöskin Eugenin. Dora haisteli kukkia ja luki hajamielisenä ja välinpitämättömänä niitä seuranneet kortit; hän ei voinut tuntea enää mitään iloa, hän ajatteli vain Eugenin välinpitämättömyyttä. Kuitenkaan ei hän voinut puhua hänelle siitä; hän saattoi ilveillä hänen kanssaan, vastata nenäkkäästi ja uhittelevasti, mutta tunkea hänen jäykkyytensä ja kylmyytensä läpi, tyyneästi moittien kysyä, mitä tämä merkitsi — sitä hän ei voinut. Hän ei ymmärtänyt Eugenia... Eugen oli niin omituinen ... ehkäpä hän vaati, että hän, Dora, pitäisi tätä loukkausta oikeudenmukaisena rangaistuksena jostakin rikoksesta ja vaieten kärsisi sen, ottaen sen opikseen.

Mutta Julia neidin yölliset unet ja näyt tulevat yhä rohkeammiksi ja ihanammiksi. Toisinaan hän uneksii, että kaikki lapset seisovat hänen ympärillään ja sanovat häntä äidiksi. Hän vetää heidät luokseen, hyväilee heitä, ja suutelee heitä itkien, intohimoisesti. Selvemmin hän näkee Main kasvot; hän on unessa vielä enemmän isänsä näköinen kuin todellisuudessa, ja pieni käsi, joka lepää hänen kädessään ja jota hän lakkaamatta suutelee, on ihan kuin Eugenin... Ja kun Julia neiti herää, värisee koko hänen ruumiinsa selittämättömän tunteen vallassa — tunteen, joka on niin hirvittävä, niin kiihkeän ikävöivä, että hän itkien rukoilee — ei elämää eikä rakkautta, vaan kuolemaa...

Jos Doralla olisi ollut taipumusta mustasukkaisuuteen, olisi hän epäilemättä tuntenut sitä Julia neitiä kohtaan — ei Eugenin, vaan lasten tähden. Sillä Julia neiti oli vähitellen voittanut kokonaan heidän sydämensä kertomalla heille viehättäviä satuja, olemalla aina heidän käytettävinsä, omistamalla heille kaiken aikansa. Hän ei tosin osannut laulaa niinkuin äiti, mutta hän kertoi satuja paremmin kuin kukaan muu, omituisen hurjia, hirvittäviä satuja, jotka lumosivat pienokaiset.

Julia neiti oli onnellinen, hän iloitsi jo kuin puoleksi saavutetusta voitosta. Ainoa, mikä häiritsti hänen iloansa, oli, että Mai — juuri Mai, jonka hän ennen kaikkea olisi tahtonut voittaa, puolelleen — ei koskaan oikein suostunut häneen. Mai kuunteli hänen satujaan silmät suurina ja pienet kasvot kalpeina mielenliikutuksesta; hän oli aina iloinen ja ystävällinen Julia neitiä kohtaan, mutta hän oli isänsä kaltainen siinäkin, että hän oli itseensä sulkeutunut, huolimatta lapsellisesta iloisuudestaan, ja se ominaisuus tuli varsinkin ilmi hänen käytöksessään Julia neitiä kohtaan.

Julia neiti, joka kaikkialla näki ihmeitä ja salaperäisiä merkkejä, ihmetteli usein, mistä johtui tuo luoksepääsemättömyys Main luonteessa. Oliko hänellä kyky, joka muutamilla ihmisillä on syntymästään, "nähdä" ja ymmärtää ihmisten salaisuuksia? Julia neiti rakasti Maita enin lapsista, mutta pelkäsi häntä samalla — hän pelkäsi omia ajatuksiaan, kun pikku tytön suuret, kirkkaat silmät tutkien katsoivat häneen.

Eräänä päivänä huomasi sitten Julia neiti jotain, joka sai hänet ennustajanaisen tavoin näkemään hämäriä tulevaisuudenkuvia. Hän huomasi, että Main nimessä oli kolme kirjainta, että hän oli syntynyt kesäkuun kolmantena päivänä, ja että hän oli kuuden, siis kaksi kertaa kolmen vuoden vanha. Maista riippui siis hänen kohtalonsa. Siksi tunsu Julia neiti tuskallista, ahdistavaa levottomuutta ajatellessaan, että Mai, juuri Mai, itsepintaisesti pysytteli ulkopuolella sen taikapiirin, johon hän oli vetänyt muut lapset...

Mai oli tänä talvena alkanut käydä koulua, ei vielä "oikeata" koulua, vaan valmistavaa lastenkoulua. Oli hyvin juhlallista, kun hän ensi kerran lähti sinne äidin itsensä saattamana. Hän oli saanut lahjaksi lukukirjan, koululaukun ja muutamia muita pikkutavaroita, ja hän oli hyvin arvokkaan ja vakavan näköinen, kun hän laukku kainalossa sanoi hyvästi "pikkusiskoille" ja äidin kanssa lähti kouluun. Hän oli hyvin onnellinen ja ylpeä, kun äiti itse saattoi häntä, eikä Julia neiti. Oli ollut hyvin juhlallista aamulla ennenkuin isä lähti; isä oli ottanut Main syliinsä ja suudellut häntä vielä sydämellisemmin kuin tavallisesti ja sanonut: "Jumala siunatkoon pientä yritystäsi, lapseni." Ja Maita olivat nämä sanat suuresti liikuttaneet; hän ymmärsi, että koulunkäynnin alottaminen oli hyvin tärkeä ja vakava asia, ja että hän tänään oli paljon merkillisempi henkilö kuin eilen. Muuten oli kaikessa, mitä isä sanoi, jotain erikoista — se erosi kaikesta, mitä muut sanoivat, melkein samalla tavalla kuin sunnuntai arkipäivistä.

Kun Mai myöhemmin päivällä palasi koulusta, oli hän niin innostunut ja iloinen ja täynnä uutisia, kuin pieni tyttö konsanaan voi olla, oltuaan ensi kertaa poissa kotoaan. Hänen poskensa hehkuivat ja silmät paloivat halusta saada kertoa äidille kaikki kokemuksensa.

"Äiti, äiti!" huusi hän ja juoksi huoneesta toiseen saadakseen käsiinsä Doran, mutta turhaan. Dora oli, kuten tavallisesti, poissa; hän oli aina aamupäivisin joko kylässä, köyhien luona tahi ostoksilla, ja vaikka hän tänään oli päättänyt joko itse hakea Main koulusta tai ainakin olla kotona kun Mai tuli, ei hän ollut voinut pitää päätöstään.

Pettymyksen tunne kouristi pikku tytön sydäntä ja hänen kasvoilleen tuli jäykkä, umpimielinen ilme. Ja kun Julia neiti tuli hänen luokseen, ja syleili häntä ja iloisesti ja ystävällisesti kyseli häneltä, minkälaista koulussa oli ollut, vastasi Mai hänen kysymyksiinsä niin lyhyesti ja torjuvasti kuin suinkin saattoi, olematta epäkohtelias — aivan kuin isänsä.

Julia neitiä värisytti; pikku työstä huokui häntä vastaan jäätävä kylmyys. Samassa hän tuli ajatelleeksi, että tänään oli yhdeksäs päivä — siis kolme kertaa kolmiluku — ja äkkiä hänestä alkoi tuntua, että tuo hento tyttönen hienoine kasvoineen ja totisine lapsensilmineen oli itse kohtalo, jota ei kukaan voinut välttää.

XV.

Sen illan jälkeen, jolloin Julia neiti kävi pyytämässä Eugenilta rahaa, oli Eugen kauan mitä raskaimmalla ja synkeimmällä mielellä. Hän koetti karkoittaa pois epäilyksiä, jotka sinä hetkenä heräsivät, mutta turhaan. Ne kasvoivat päinvastoin yhä; ja epäystävällisyys, jota Dora nimipäivänään osoitti hänelle, lisäsi niitä siihen määrään, että ne muodostuivat itsepintaisiksi ajatuksiksi, jotka alinomaa vaivasivat häntä. Hän urkki, hän vertaili, hän palautti mieleensä tapahtumia, joita ei ennen ollut ajatellutkaan — ja lopulta hänestä alkoi tuntua, että mikä hyvänsä, jopa tuskallisin varmuuskin, olisi parempi kuin kurjat epäilykset, joita hän hautoi päivin ja öin ja jotka halvensivat häntä hänen omissa silmissään..

"Minä tahdon selvän siitä", sanoi hän raa'asti ja häikäilemättä, "kysyä häneltä ei kannata, sillä olipa

puhe mistä hyvänsä, osaa hän aina luikerrella pois; hän latelee noita puolinaisia valheita, joita puhumaan naiset, ja varsinkin hän, ovat niin taitavat. Mutta selvyyttä tahdon, ja osaan sen myös hankkia."

Ja hänestä tuntui että se, mitä hän nyt aikoi tehdä, oli alhaista, halpamaista ja kurjaa — se ei ollut sen ritarillisuuden ja oivallisuuden mukaista, jonka hän oli kuvitellut omistavansa — mutta hän teki sen kuitenkin.

Perjantaina iltapäivällä, heti kun hän ja Dora olivat juoneet kahvia, hän nousi ja sanoi lyhyesti hyvästi. Dora kysyi, aikoiko hän viipyä kauan poissa; hän kohautti olkapäätään ja vastasi, että hän tuli aina perjantai-iltana myöhään kotiin. Hän lähti, mutta ei mennyt kauas; hän pysähtyi pienelle poikkikadulle lähelle omaa porttiaan ja jäi odottamaan. Hän — mustasukkainen aviomies! Mutta sitä ei voinut auttaa ... sellaista oli elämä ... syvemmälle, yhä syvemmälle se vetää lokaan ihmisen hienoimmat tunteet...

Hänen ei tarvinnut odottaa kauan; tuskin oli neljännestantunti kulunut, kun Dora jo juoksi portaita alas kuin koulutyttö, kiiruhti kadun yli ja hyppäsi lähimpään raitiovaunuun. Eugen kiiruhti perästä, nousi samaan vaunuun ja jäi seisomaan takimmaiselle vaunusillalle. Hänellä oli hyvät silmät ja hän saattoi sieltä selvästi nähdä Doran. Dora taas oli likinäköinen, ei voinut niin kaukaa eroittaa häntä, vaikka olisi sattunut katsomaankin sinnepäin.

Seistessään siinä ja lakkaamatta katsellessaan vaimoaan alkoi Eugen vähitellen tuntea melkeinpä raivoa. Doran kukoistavat kasvot punoittavine poskineen ja sinisine silmineen, jotka milloin olivat suunnattuina suoraan eteenpäin uneksivina, lapsellisen iloisina, milloin katselivat toisia vaunussa olijoita, ikäänkuin ihmetellen ketä he olivat, mistä tulivat ja minne menivät, harmittivat häntä niin että hän tuskin saattoi pysyä paikoillaan. Toisinaan Doran kasvoilla leikki tyytyväinen hymy, näytti siltä, kuin olisi hän ajatellut hyvin iloisia ajatuksia ja tahtonut syleillä koko maailmaa. Silloin hän joutui vielä enemmän raivoihinsa; miksi hän hymyili noin raitiovaunussa? Eikö hän ymmärtänyt, että se oli sopimatonta ... julkeata? Tuossa istui vinosti vastapäätä häntä kaksi herraa, jotka ahmivat häntä katseillaan... Miten he uskalsivat katsoa häneen noin ... tietysti siksi, että hänen hymynsä antoi heille siihen aiheita... Nyt hän taas hymyili tuota harmillista, sopimatonta hymyä... Eugenin kädet puristuivat nyrkkiin ja hänen silmänsä välähtivät... Noin ei hymyile kunniallinen vaimo ... kas, miten he kuiskuttelevat keskenään ... ja miten he katsovat häneen... Hänen teki mieli mennä sisälle vaunuun, antaa korvapuusti molemmille herroille, vetää Doran mukanaan ulos ja sanoa hänelle, että hän käyttäytyi sopimattomasti, julkeasti...

Äkkiä hän hillitsi itsensä, kauhistuen omia ajatuksiaan. Mihin hän olikaan joutunut? Hän luuli, että hänen rakkautensa oli kuollut, hän oli väsynyt tuohon huolimattomaan, ajattelemattomaan lapseen, jonka hän oli kiinnittänyt itseensä, hän ei enää ilmaissut hänelle ajatuksiaan, tunteitaan — ja nyt hän tunsu melkeinpä raivokasta mustasukkaisuutta. Hän alkoi pelätä itseään. "Olenko minä, huolimatta velvollisuudentunnostani ja pyrkimyksestäni hyvään ja oikeaan, olenko ehkä sittenkin, kun kaikki ympäri kääntyy, vain kurja raukka, huono, kunnoton ihminen?..."

Kun raitiovaunu pysähtyi, riensi Eugen ulos ja antoi Doran kulkea ohitse. Dora nousi toiseen vaunuun, joka meni eteläiseen kaupunginosaan; Eugen astui samaan vaunuun ja asettui, kuten äskenkin, takimmaiselle vaunusillalle.

Mihin ihmeellä aikoi Dora mennä?

Niin pitkälle kuin raitiovaunu kulki, ajoi Dora sillä. Sitten hän kulki jalkaisin pitkän matkan etäisimpään kaupunginosaan — Eugen seurasi häntä koko ajan vähän matkan päässä — ja hävisi vihdoin pieneen kaksikerroksiseen puutaloon, jossa oli pienet nelisnurkkaiset ikkunat ja vanhanaikuinen portti.

"Hän käy varmaankin köyhien luona", ajatteli Eugen, ja häpeän, kiukun ja säälin tunteet alkoivat herätä hänessä. Samassa hän näki tulen loistavan erästä ikkunasta. Hän meni pihalle ja lähestyi, tuntien mitä suurinta vastenmielisyyttä, valaistua ikkunaa. Sen läpi hän näki Doran ja Tullan, jotka seisoivat keskellä huonetta viittoen ja puhellen keskenään. Tulla näytteli Doralle kaikenlaisia talouskapineita ja pieniä lastenvaatteita, ja Dora näytti tarkastelevan niitä ja tekevän huomautuksia. Sen ohella he nauroivat ja puhelivat, niinkuin heidän aina oli tapana tehdä keskenään. Eugen saattoi tänne ulos asti kuulla heidän hilpeän puhelunsa. Pari pientä lasta, yksinkertaisissa, mutta siistissä pukimissa hyppeli heidän ympärillään ja riippui Tullan hameissa, ja kun Tulla kumartui heidän puoleensa, loistivat hänen kasvonsa onnesta.

Eugen huokasi syvään ja lähti pois. Nyt hän ymmärsi kaiken; se oli Tullan "lastenkoti", josta oli ollut niin paljon puhetta; sen olivat Tulla ja Dora yhdessä järjestäneet, ja sinne siis Dora meni joka perjantai-iltapäivällä, kun hän oli poissa. Mutta miksi ei Dora ollut puhunut hänelle siitä? Miksi ei hän ollut kertaakaan maininnut hänelle omista puuhistaan, omista pienistä yrityksistään? "Olenko minä

todellakin niin kova, niin sydämetön", ajatteli hän, "että hän ei voi puhua minulle sellaisista asioista? Olenko ollut niin välinpitämätön lähimmäisteni hädästä, niin haluton auttamaan, että olen ansainnut tämän?"

Ja katkerat tunteet heräsivät hänessä, hänen siinä kulkiessaan katuja pitkin ja karttaessaan valaistuja paikkoja, missä joku tuttu saattoi tulla häntä vastaan ja tervehtiä häntä.

Niin, luottamus, ilo, rakkaus — hän epäröi, lausueessaan ajatuksissaan viimeistä sanaa — ne olivat hävinneet, ja jäljellä oli ainoastaan kiihkeä mustasukkaisuus, omistusoikeuden vaatimus. Mutta miten se oli saattanut tapahtua, miten oli hän joutunut siihen, hän, joka oli asettanut ihanteensa niin korkealle, joka oli pitänyt avioliittoa niin pyhänä? Nyt oli hänen avioliittonsa yhtä jokapäiväinen kuin kaikkien muittenkin. Kenen oli syy? Hän mietti sitä kaiken matkaa, pohti asiata puolelta ja toiselta, piti pitkiä itsetutkisteluja, mutta ei päässyt selvytyteen.

Ja kun Dora näki, että Eugen tuli yhä synkemmäksi ja ärtyisämmäksi, ja hänen käytöksensä häntä kohtaan yhä jäykemmäksi, ajatteli hän: "hänen rakkautensa on loppunut. Miehet kai ovat sellaisia, että he, kun huumaus on ohi, pitävät vaimoaan vain taloudenhoitajattarena, joka saa pitää hyvänään muistutukset ja nuhteet. Kaikki, mikä meidän suhteessamme oli hienoa ja runollista, on mennyttä... Se on mennyttä, sen ymmärsin silloin, kun hän ei enää antanut minulle kukkia nimipäivänäni. Hän teki sen tahallaan, hän tahtoi sen kautta sanoa, että jotain suhteestamme oli ijäksi kadonnut. Eikä hän myöskään huomaa, että minä todella koetan olla huolellinen ja säntillinen ... koetan paljon enemmän kuin avioliittomme alkuaikoina ... mutta hän ei välitä siitä ... hän vain pilkkaa minua..."

Ja syvä suru, tuskallinen, värisyttävä halu, halu saavuttaa jotain, joka ainaiseksi näytti paenneen, sai hänen huulensa vavahtelemaan ja suuret kyynelvet vierimään pitkin hänen poskiaaan. Ensimmäisen kerran lannistui hänen elämänhalunsa, ja hän piti itseään onnettomanaisena. "Miten se on mahdollista?" ajatteli hän, "me, jotka niin rakastimme toisiamme... Ennen kuullessani hänen askeleensa, hypähti sydämeni riemusta — nyt, kun kuulen hänen tulevan, heräävät mielessäni katkerat muistot... Oi, jospa se edes olisi ollut jotain suurta ... jos olisimme olleet uskottomia toisillemme, olisi se ollut tuhat kertaa parempi ... mutta että rakkautemme on kuollut muutamien vinojen ikkunaverhojen ja epäsäännöllisten ruoka-aikojen takia, se on kurjaa, sitä on vaikeata kantaa. Oi, tuntuu siltä kuin rakkauteni olisi tukehtunut kaikkeen pölyyn ja huolimattomuuteen, josta hän on pitänyt niin paljon melua..."

Pari päivää sen jälkeen piti Eugenin ja Doran yhdessä lähteä illalliskutsuihin. Heidän piti lähteä kello kahdeksan, mutta kuten tavallista ei Dora tullut valmiiksi ajoissa; hän seisoi vielä peilin edessä, kun salin kello löi kahdeksan. Samassa naputettiin hänen ovelle, ja kun Dora kuumeisesti hätäisesti huusi: "sisään", astui kynnykselle Eugen; hän oli paheksuvan ja tyytymättömän näköinen.

"Olen heti paikalla valmis", huudahti Dora, "kas niin", hän napitti pukuaan ja puhui koko ajan innokkaasti, "nyt ei puutu muuta kuin tämä hakanen — oih, aina käy hullusti, kun on kiire — kas niin, nyt olen valmis."

Ja hän pyörähti ympäri peilin edessä nähdäkseen, oliko kaikki järjestyksessä;

Eugen seiso äänettömänä ja tarkasteli häntä. Hän oli hyvin sievä siinä seistessään, kihara tukka kammattuna korkealle päälle, ja hänen hieno hipiänsä oli heloittavan kaunis vaaleansinistä pukua vasten, joka ympäröi hänen upean vartalonsa.

Eugen näki kaiken tämän, ja hän ajatteli kylmästi, melkein kuin sivullinen, että Dora ei ollut koskaan ollut niin kaunis kuin nyt. Mutta tarkastellessaan huomasi hän myöskin, että Doralla ei ollut yhtään koristusta päällään.

"Etkö aio tänään ottaa jalokivistä rintaneulaasi?" kysyi hän tyytymättömänä.

Dora ei vastannut; hän oli kumartunut pöydän yli ja haki innokkaasti erästä neulaa.

"Etkö kuule, että kysyn sinulta?" sanoi Eugen ihmeissään.

Dora kääntyi äkkiä häneen päin ja sanoi vallattomasti hymyillen ja silmät puoliummessa, peittääkseen epävarmaa katsettaan:

"Mitä sanoit? Minulla on niin kiire, etten joutanut kuulemaan."

"Kysyin, miksi et tänään, jolloin on syytä olla hienosti puettuna, ole ottanut jalokivistä rintaneulaasi, jonka sait minulta häpäpäivänämme?"

"Oi, rakas Eugen, älä nyt vaivaa minua — tiedäthän, että en rakasta tuollaisia koruja."

"Sitä en tosiaankaan tiedä. Minusta sinä päinvastoin hyvin mielelläsi koristelet itseäsi..."

Dora ei vastannut; hän oli kääntynyt peiliin päin ja laitteli innokkaasti tukkaansa.

"Etkö kuule, mitä sanoin?" toisti Eugen.

"Kuulen kyllä, ja olenhan jo vastannutkin."

Eugen seiso liikkumattomana ja katseli Doraa, joka yhäti seiso selin häneen ja järjesti tukkaansa.

"Hyvä ystävä, älä nyt toki seiso siinä ja hermostuta minua! Näethän, että olen heti valmis..."

"Menen heti", vastasi Eugen tynesti, "mutta tahdon ensin tietää, oletko ymmärtänyt, että toivon sinun tänä iltana pitävän jalokivi-rintaneulaa?"

"Vai niin — jaha — enkö minä saa pukeutua, miten itse tahdon?"

"Kyllä, hyvin mielelläsi — en minä pyydäkään muuta, kuin tuota pikkuesinettä."

"Perhejalokivet!" huudahti Dora, nauraen uhittelevasti ja pilkallisesti.

"Niin juuri, perhejalokivet. Ole hyvä ja ota esiin rintaneula, olen varma siitä, että muuten unohdat sen."

"En unohda, kunhan nyt vain menet..."

"Ole hyvä ja ota se esiin ensin..."

Dora ei vastannut, mutta ei myöskään seurannut hänen kehoitustaan.

"Mutta Dora — mitä tämä merkitsee? Etkö kuule, mitä pyydän sinun tekemään?" sanoi Eugen ja hänen äänensä oli matala ja kylmä, jollaiseksi se tuli, kun hän hillitsi sisässään kuohuvaa kiukkua.

"Mutta, hyvä ystävä — älä nyt pidä melua tyhjästä!..."

"Ota esiin se, ennenkuin minä menen!"

Jälleen hiljaisuus.

Eugen tuli Doran luo, tarttui hänen käteensä ja toisti:

"Tee heti, mitä sanon sinulle!"

Dora huudahti ja riuhtasi itsensä irti.

"Sinä teet minulle pahaa ... katso nyt, käsivarsi on ihan punainen ... sinulla ei ole oikeutta kohdella minua noin ... noin ... raa'asti."

Ja hän vaikeroi, pani huulensa pitkälleen ja alkoi innokkaasti hoitaa käsivarttaan, jonka hienoon, valkoiseen nahkaan Eugenin puristus oli jättänyt punaisen merkin.

"Dora, älä ärsytä minua ... älä saata minua suunniltani ... älä saata minua tekemään jotain, jota saisin katua perästäpäin!"

"Ei, sillä olisihan hirveätä, jos unohtaisit Blumien arvokkaisuuden", sanoi Dora lapsellisen ilkeästi, "yhtä hirveätä, kuin että minä en rakasta perhejalokiviä."

"Dora, nyt käsken sinun tekemään sen, mitä äsken pyysin. Ota esille jalokivet!"

Ei tullut vastausta.

"Missä ovat jalokivet?"

Dora seiso hänen edessään silmät alas luotuina. Hänen huulensa alkoivat vapista ja puna haihtui hänen poskiltaan, mutta hän vaikenä yhäti yhtä itsepäisesti.

"Dora, mitä tämä merkitsee? Mitä on tapahtunut jalokiville? Oletko kadottanut rintaneulan — — onko se mennyt rikki? Sano, mitä on tapahtunut — Jumalan tähden — — äläkä seiso siinä kuin itsepäinen lapsi, joka koettaa kiertelemällä päästä asiasta ... sano, mitä se on ... sillä ymmärränhän, että jotain tässä on ... katso ylös ja vastaa."

Mutta Dora seiso yhäti silmät alas luotuina, puhumatta mitään.

"Ovatko ne laatikossasi ... ovatko ne poissa ... oletko myönyt ne ... missä ne ovat? Jumalan tähden, sano missä ne ovat!"

Eugen oli nyt menettänyt kokonaan mielenmalttinsa. Hän ei enää tiennyt, mitä hän sanoi tahi teki, vielä vähemmän mitä hänen tuli ajatella — kummallisia, kauheita ajatuksia tuli hänen mieleensä, muistelmia romaaneista ja teatterikappaleista, kertomuksia petetyistä aviomiehistä, väärennyksistä y.m.s.

"Dora", sanoi hän, tullen äkkiä ulkonaisesti aivan tyyneksi, "nyt sinun täytyy sanoa minulle, mitä tämä kaikki merkitsee!"

Hän tarttui Doran molempiin ranteisiin ja puristi niitä, pakoittaen hänen katsomaan ylös.

"Oletko myönyt jalokivet?"

"En..."

"Oletko kadottanut ne?"

"En."

"Ovatko ne laatikossasi?"

"Eivät", kuiskasi Dora melkein kuulumattomasti vapisevin huulin.

"Sano sitten, mitä olet tehnyt niille?"

"Olen vienyt ne panttilaitokseen", kuiskasi Dora yhtä hiljaa kuin äsken.

Eugen hätkähti ja heitti hänet luotaan melkein inhoten. Oliko hän kuullut oikein? Blumien perhekalleudet pantti ... panttilaitoksessa...

Hän tarttui molemmin käsin päähänsä, koettaen päästä selville ajatuksistaan.

"Mitä — — mitä sinä tarkoitat — — en ymmärrä", sanoi hän vihdoin sopertaen.

"Olen pantannut ne, saadakseni rahaa Tullan lastenkotia varten", sanoi Dora rohkeammin.

Ja kun hän ajatteli, että Blumien kallisarvoiset, juhlalliset perhekoristukset olivat panttilainakonttorissa, tuntui se hänestä äkkiä niin hullunkuriselta, että hän, huolimatta aseman vakavuudesta, veti suunsa nauruun.

Eugen katsoi häneen halveksuvasti, mutta huokasi samassa helpoituksesta. — "Olet menetellyt huonosti, Dora, ajattelemattomasti, kerrassaan sopimattomasti", sanoi hän ankaralla äänellä, "miksi et mieluummin pyytänyt minulta apua?"

Dora katseli valkeita käsivarsiaan, joissa oli punaiset merkit ranteitten kohdalla.

"Pyysin sinulta kerran vähän apua Lisbetin myötäjäisten varustamiseksi", sanoi hän matalalla äänellä, "mutta sinä et antanut. Et siis myöskään olisi antanut mitään Tullan kotia varten."

Eugen kohautti olkapäitään.

"Mutta nehän ovat kaksi aivan eri asiaa. Syy, joka aiheutti kieltoni ensimmäisessä tapauksessa, ei kelpaa toisessa. Etkö sitten ymmärrä sitä? Eikö ole rahtuakaan järkeä eikä johdonmukaisuutta päässäsi?"

"Onpa kyllä, jokseenkin paljonkin", vastasi Dora terävästi, "on niin paljon, että ymmärsin sinun pitävän tyhmyytenä sitä, että köyhä Tulla perustaa lastenkodin. Siksi päätimme tulla toimeen omin neuvoin."

"Tulla toimeen omin neuvoin! Mutta etkö sitten ymmärrä, että et ole ensinkään tullut toimeen omin neuvoin, vaan että olet päinvastoin käyttänyt varoja, jotka... Etkö ymmärrä, että sinulla ei ollut oikeutta ... pantata" — hänen oli vaikea lausua viimeistä sanaa — "pantata lahjoja, jotka olet saanut mieheltäsi ja anopiltasi?"

"En, sitä en ymmärrä. Lahjat ovat minun, ja minä saan siis tehdä niillä mitä tahdon."

"Et siis myönnä, että olet tehnyt väärin?"

"En, minä päinvastoin arvelen, että olen tehnyt aivan oikein", vastasi Dora itsepäisesti ja uhmaten, "kun on niin paljon köyhiä, jotka näkevät nälkää, ja niin paljon lapsia, jotka ovat ilman kotia ja vanhempia ... ja kun..."

"Se ei kuulu tähän ... se ei kuulu tähän!" keskeytti Eugen, "etkö osaa erottaa oikeaa väärästä? Luuletko, että auttaessa köyhiä saa jättää kaikki muut suhteet huomioon ottamatta? Oletko kuullut puhuttavan jesuiittamoraalista?"

"Olen kyllä. Olen myöskin kuullut puhuttavan kultaisen vasikan- ja Grottemoraalista!"

"Dora!" huudahti Eugen, silmät säkenöiden vihasta, "tämä on jo enemmän kuin minä voin kärsiä... Sinun huolimattomuutesi ... epäjärjestyksesi ... epäluotettavuutesi ... kaikki olen kärsinyt ... mutta nyt ... aiotko nyt opettaa minun lapseni varastamaan ja valehtelemaan?..."

Dora kirkasi ja polki jalkaa, säkenöiden vihasta hänkin.

"Miten — — miten sinä uskallat?"

"Mitenkä minä uskallan? Minä en ainoastaan uskalla, vaan minun täytyy sanoa mitä nyt sanon... Se, mitä sinä olet tehnyt, on sinun yhteiskunnalliseen asemaasi katsoen, ja katsoen siihen kasvatukseen, jonka kai kuitenkin olet saanut, varastamista ja valehtelemista... Sinä olet käsitellyt ominasi esineitä, jotka eivät olleet yksistään sinun, ja tehnyt sen tavalla, jota tiesit minun suuresti paheksuvan, ja sinä olet tehnyt sen minun tietämättäni. Se on kuulumatonta, Dora, en tosiaankaan luullut, että minun koskaan tarvitsisi kokea tällaista... Jumala auttakoon minua — Jumala auttakoon meitä molempia. Annan sinulle miettimisaikaa ... tutki sydäntäsi ... rukoile Jumalaa, että hän tekisi sinut nöyräksi, niin että voit tunnustaa syntisi, muuten ... niin, muuten on kai parasta, että eroamme... Sinun täytyy tulla paremmaksi ... en voi sallia että henkilö, jonka tulee kasvattaa lapsiani, on niin vailla alkeellisimpiäkin oikeuskäsitteitä..."

"Sinun ... sinun lapsiasi!" huusi Dora, säkenöiden vihasta, "ne ovat minun paljon, paljon enemmän kuin sinun, minä olen..."

"Vaiti", keskeytti Eugen ja kohotti kättään, niin ankaran näköisenä, että Dora kauhistuneena peräytyi muutamia askelia, "ole vaiti ja häpeä, äläkä huuda noin... Koeta nyt rauhoittua ja ajatella tekoasi. Ja ole hyvä ja anna minulle", nyt olivat sanat taas takertua hänen kurkkuunsa, "anna minulle panttilippu, sillä olet kai saanut sellaisen ... ja sano, miten olet järjestänyt tämän asian ... huomenna selvitän kaikki."

Dora otti kirjoituspöytänsä laatikosta pienen paperin ja antoi sen hänelle, ja mainitsi matalalla äänellä panttilainakonttorin, jonne oli vienyt jalokivet.

Eugen otti kuitenkin ja pisti sen taskuunsa.

"En ole voinut uneksiakaan, että minun täytyisi kokea tällaista", sanoi hän naurahtaen katkerasti, "että minun täytyisi mennä lunastamaan isoäidin jalokivet panttilainakonttorista."

"Se on hyvin terveellistä sinun ylpeydellesi", vastasi Dora hymyillen ilkeästi.

Kaikki, mikä hänessä oli huonointa, oli tullut esiin tämän väittelyn aikana.

Eugen ei vastannut. Hän napitti hännystakkinsa ja pyyhkäisi pari kertaa nenäliinallaan otsaansa.

"Sen jälkeen, mitä nyt on tapahtunut, ei meidän ole syytä mennä ulos yhdessä. Sinulle on terveellisintä olla yksinäsi ja hiljaisuudessa miettiä tekoasi ja sanojasi. Minä menen yksinäni ja sanon, että sinä voit pahoin, mikä epäilemättä lieneekin totta. Minä ainakin olen aivan sairas surusta."

"Silloinhan on parempi että sinä jäät kotiin 'miettimään', sillä minä olen ainakin täysin terve!" sanoi Dora hymyillen yhtä ilkeästi ja pilkallisesti kuin äsken.

"Dora!"

Eugen katsoi häneen kauan ja läpitukevasti, kunnes Dora vihdoinkin käänsi katseensa pois ja puhkesi kiihkeään, hillittömään itkuun.

Hän itki niin kuin ainoastaan intohimoiset naiset voivat itkeä; hänen kätensä tulivat jääkylmiksi, päätä poltti kuin tulella, ja koko ruumis vavahteli nyhkytyksistä, joita hän ei koettanutkaan pidättää.

Eugen asetti hänet sohvalle, avasi hänen pukunsa, hautoi hänen ohimoitaan Kölnin vedellä, sively hänen käsiään ja keksi kaikenlaisia keinoja rauhoittaakseen häntä — paitsi yhtä: rakastavaa sanaa, hellää hyväilyä — mutta hän sai hoidella häntä kokonaisen tunnin, ennenkuin tuo hilliton

mielenpurkaus asettui.

Vasta sitten kun nyyhkytykset taukosivat ja Dora makasi siinä raukeana ja itkettyneenä, mutta hiljaa, sanoi Eugen hyvästi hänelle, niin ystävällisesti kuin voi, ja lähti hetkiseksi kutsuihin.

Mutta Dora makasi yhäti sohvalla, ja vaikka hän oli ulkonaisesti rauhoittunut, riehuivat hänen sisässään monenlaiset tunteet. Hän ei aikonut "nöyrtyä", kuten Eugen oli sanonut, hän ei ollut tehnyt mitään pahaa ... hän oli päinvastoin tehnyt aivan oikein, auttaessaan köyhiä ... niin sanotaan raamatussakin ... siinä ei käsketä pitämään jalokiviä ... päinvastoin, rikas mies, jolla oli purppuraa ja kalliita liinavaatteita, joutui helvettiin... Ei, hänen ei tarvinnut "nöyrtyä"... Eugenin piti nöyrtyä, eikä hänen. "Hän on lyönyt minua, hän on pidellyt minua pahoin, hän on puristanut kättäni, niin että sitä vieläkin pakottaa ... hän on uhannut erota minusta... Nyt ... nyt on kaikki meidän väliltämme loppunut..."

Ja hänen kiihkeä vihansa ja epätoivonsa sulii pois, ja sijaan tuli suuri hiljaisuus, suuren, syvän surun hiljaisuus. Hän ei enää nyyhkyttänyt, hän itki katkeria kyyneliä, ja hänestä tuntui, kuin olisi tänä hetkenä kummaan sointuun loppunut laulu, jossa kerran väreili kevään ja kesän riemu...

Seuraavana päivänä Eugen lunasti jalokivet ja säilytti niitä senjälkeen omissa kätöksissään. Dora ja hän eivät enää puhuneet siitä, mitä oli tapahtunut; hän odotti, että Dora tunnustaisi tehneensä väärin, mutta kun Dora ei tunnustanut, vaikenä hänkin ja sulkeutui vielä enemmän itseensä. Ja Dora odotti että Eugen ottaisi puheeksi asian ja moittisi ja nuhtelisi häntä — silloin hän kyllä puolustaisi itseään ja todistaisi Eugenille, että hän oli tuominnut väärin ja farisealaisesti. Mutta kun Eugen ei sanonut mitään, ei hänkään rohjennut ottaa asiaa puheeksi.

Ja niin jätti tämä tapaus molempien sydämeen haavan, joka ei koskaan mennyt umpeen; kumpikaan ei tahtonut tehdä voitavaansa parantaa sitä.

Kevätpuolella alkoi Dora, joka viime vuosina oli ollut kukoistavan terve äkkiä tulla heikoksi. Hän kalpeni ja laihtui, ja uni ja ruokahalu katosivat. Lääkäreiltä kysyttiin neuvoa, sairasta tutkittiin, hänelle määrättiin pillereitä, voimistelua y.m. mutta mikään ei auttanut. Dora itse arveli, että suru Eugenin kylmyydestä teki hänet sairaaksi, ja hän tunsu salaista tyydytystä ajatellessaan, että hänen hiljainen riutumisenä oli kosto Eugenille. Hän ajatteli sitä usein maatessaan, hän ajatteli kuolemaansa ja hautaustaan, ja nautti kuvitellessaan mielessään katkeria omantunnontuskia, joiden alaiseksi Eugen sitten joutuisi. Ja sensijaan että hän olisi noudattanut lääkärin määräyksiä, heitti hän pois lääkkeet, laiminlöi voimistelun, väsytti itseään ja teki kaiken minkä voi, tullakseen niin heikoksi ja kalpeaksi ja sairaan näköiseksi kuin mahdollista.

Eugenissa ei ainakaan syrjästä katsoen huomannut katumuksen merkkiäkään. Hän tiedusteli joka päivä tarkkaan Doran terveydentilaa, kyseli neuvoa kahdelta lääkäriltä, ja kun nämä pitivät oleskelua kylpylaitoksessa välttämättömänä Doran terveydelle, tilasi hän heti huoneen kalleimmasta ja kehutuimmasta kylpylaitoksesta. Mutta hän teki kaiken sen velvollisuudesta eikä hellyydestä, ja Dora tunsu sen ja se painoi häntä kuin ies, jonka hän olisi tahtonut heittää päältä.

Heinäkuussa matkusti Eugen Doran kanssa mainittuun kylpypaikkaan. Hän jäi sinne itsekkin pariiksi viikoksi ja piti koko ajan tarkkaa huolta siitä, että Dora hoiti itseään lääkärin määräyksien mukaan. Pikku tytöt olivat sillaikaa Julia neidin kanssa isoäidin luona Blombackassa.

Mutta kahden viikon kuluttua piti Eugenin matkustaa kotiin virkavelvollisuuksiensa tähden. Dora jäi kylpylaitokseen kylpykauden loppuun asti; hän hoiti itseään huonosti; ei tehnyt muuta kuin huvitteli itseään, lauloi ja soitti, ja oli koko seurapiirin lemmikki. Tänä aikana Eugen ja hän kirjoittivat kirjeitä toisilleen, ja tekivät sitä, kuten kaikkea muutakin, velvollisuudesta. Kerran viikossa sai Dora kirjeen, joka alkoi sanoilla "Rakas Dora", ja sisälsi tarkan selonteon lasten terveydentilasta ynnä muita tietoja perheen elämästä. Ja yhtä usein sai Eugen kirjeen, jossa oli samanlainen päällekirjoitus ja samanlaisia lyhyitä tietoja Doran terveydentilasta ja uutisia elämästä kylpylaitoksessa.

Eugenin täytyi työnsä tähden asua kaupungissa, mutta hän matkusti niin usein kuin voi myöhemmin päivällä Blombackaan, ja sunnuntait hän aina vietti siellä. Nämä käynnit maalla olivat hauskipia hetkiä hänen elämässään tähän aikaan. Muuten oli tämä aika, kauniit elokuun päivät polttavine päivänpaisteineen ja ihanan leppeät illat punertavine kuutamoineen, hänestä tukala. Kaikeksi onneksi oli hänellä paljon työtä; mutta heti kun hän oli hetkisenkään vapaana, pyörivät hänen ajatuksensa itsepäisesti samassa asiassa. "Minkälaiseksi muodostunee tulevaisuus?" kyseli hän itseltään. Ja kun hän, kulkiessaan yksinään ja synkkänä virastoonsa ja sieltä takaisin, kohtasi tuttavita, jotka tervehtivät häntä, tuntui hänestä kaikki joutavalta ja ikävältä. Tuolla kadun toisella puolella kulki keski-ikäinen lihava herra, joka nähdessään Eugenin nosti hattuaan, nyökähytti ystävällisesti päätään ja viittasi kädellään. Eugen vastasi hänen tervehdykseensä jäykästi ja välinpitämättömästi — häntä harmitti tuo tyytyväinen hymyily, miksi ihmeellä hän oli niin tyytyväisen näköinen, tuo pieni, paksu kaljupää herra?

Eugen tunsi hyvin hänen perheolonsa; hänellä oli turhamainen, pintapuolinen vaimo, yksi hänen pojistaan oli juopporatti, hänen raha-asiansa olivat huonolla kannalla — kannattiko hänen nyt iloita yksistään siitä, että hänellä oli siisti kesäpuku ja että hän saattoi kävellä pitkin Sturekatua ja nostaa kohteliaasti hattua joka toiselle ihmiselle? Miten vähiin onnen murusiin ihmiset sentään tyytyvätkään...

Mutta toisiakin ajatuksia ja tunteita saattoi herätä hänessä. Toisinaan, kun hänellä ei ollut aikaa lähteä Blombackaan, teki hän kauniina loppukesän iltoina pitkiä kävelyretkiä maalle päin, ja haki silloin aina yksinäisiä teitä ja polkuja. Kun hän silloin pysähtyi katselemaan taivaalla tuikkivia tähtiä, unohti hän hetkiseksi itsensä ja surunsa. Ensin hän aina tarkkaan määräsi tähtien aseman taivaalla — hän oli nuorena ollut hyvin huvitettu tähtitieteestä ja muisti vielä tarkalleen tähtikartan — sitten hän antoi ajatustensa liidellä kauemmas, tuolle puolelle tahtien, tuolle puolelle ajan ja paikan. Kun silloin kysymykset äärettömyydestä, ikuisuudesta, Jumalasta, nuo suuret kysymykset "minne" ja "miksi" heräsivät hänessä, tuntuivat hänestä hänen surunsa ja huolensa niin ihmeellisen pieniltä, ja kaikki, sekin, mitä hän palavimmin oli toivonut, niin, koko hänen elämänsä tuntui mitättömän pieneltä ja vähäpätöiseltä; hänestä tuntui, kuin olisi hän äkkiä noussut korkealle vuorelle ja sieltä nähnyt maiseman ääriiviivojen häviävän etäisyyteen. Sellaisina hetkinä tunsi hän itsensä taas onnelliseksi, yhtä onnelliseksi kuin ennen pienenä poikana, jolloin hän seiso salin ikkunassa, missä suuri neeria kukki — kun kuun säteet tunkeutuivat huoneeseen ja aavistuksentapaiset ajatukset liikkuivat lapsen sydämessä. Silloin ei alakuloisuus enää vaivannut häntä; näiden äärettömien, salaperäisten sielullisten avaruuksien edessä hän tunsi juhlallista, vapauttavaa yksinäisyyttä.

Mutta tullessaan maalle pikku tyttöjänsä luo hän oli aina iloinen, lapsellisen iloinen ja vallaton. Lasten oli tapana Julia neidin saattamina juosta alas laivarantaan häntä vastaan, ja siellä he seisoivat ja hyppelivät ja nauroivat ja viittoivat käsillään, nähdessään hänet laivan kannella. Toisinaan, kun he eivät ehtineet ajoissa rantaan, riensivät he häntä vastaan mäessä, vanhimmat ensin ja pikku Märta viimeisenä, huutaen ja kirkuen, Julia neidin taluttamana. Sitten syntyi tappelu ensi suudelmasta. "Minä ensin ... minä ensin", liverteli neljä kimeää ääntä, neljän pienen käsiparin kietoutuessa hänen ympärilleen ja neljän ruusunpunaisen, kostean lapsensuun ojentuessa häntä vastaan.

Ja hän hymyili ja sulki heidät syliinsä ja puheli kilpaa heidän kanssaan ja oli sen näköinen, kuin ei hän olisi tiennyt, että suruja ja pettymyksiä maailmassa onkaan.

Sitten hän tavallisesti istui verannalla päivälliseen asti; odottaessaan hän nosti pikkutyttönsä polvelleen, toisen toisensa jälkeen, tarkasteli heidän pukuaan ja ulkonäköään aivan kuin huolellinen äiti, puheli heidän kanssaan ja kuunteli, mitä heillä oli hänelle kerrottavaa.

"Tässäkö minun neliapilaani nyt on", sanoi hän ja katseli hymyillen pikku tyttöjään, "'pikku Klumpedumpko' se siinä on?"

Ja hän hyväili pientä punaposkista Märtaa, joka seiso nojautuneena hänen polveaan vasten ja hyppeli pyöreillä, lihavilla jaloillaan.

"Pumpedump", toisti pikku tyttö, loi Eugeniin tummansiniset silmänsä ja hymyili niin suloisesti ja lempeästi kuin suinkin voi. Gertrud kiipesi hänen syliinsä ja nyki hänen viiksiään, "höyheniä", kuten hän sanoi; hän ihmetteli suuresti, miksi kaikilla sedillä oli "höyheniä" kasvoissaan, ja hän tutki hyvin mielellään lähemmin tätä ihmettä. Sonja, joka oli järjestyksessä toinen, asettui hänen olkapäätänsä vasten ja toisteli: "pikku isä — pikku isä..."

Mai seiso äänettömänä hänen vieressään ja piteli hänen kättään omassaan. Hän oli ulkonäöltään aivan toisenlainen kuin sisarensa; toiset sisaret olivat lihavia, punaposkisia ja terveyttä uhkuvia, Mailla sitävastoin oli hieno, hento ruumis ja kalpeat kasvot, joka teki että hänen suuret silmänsä näyttivät vieläkin suuremmilta ja mieltävämmiltä. Eugenista tuntui, että hän ei ollut niin terveen ja iloisen näköinen kuin hänen mielestään pienen tytön olisi pitänyt olla, tytön, joka kaikki päivät juoksentelee ulkona ja pulikoi rannalla ja jota muutenkin kaikin tavoin hyvästi hoidetaan.

"Mitä nyt, tyttöseni", kysyi hän, silittäen Main poskea ja tarkastellen hänen hienoja, säännöllisiä kasvojaan, "miksi et ole iloisen näköinen — oletko pahoillasi jostain, pikku Mai?"

Mai katsoi miettien eteensä — niin teki hän aina, kun hänen piti vastata tärkeään kysymykseen. Toiset pienet tytöt olivat juosseet pois isän luota, Mai oli yksin jälellä, Eugenin käsi vyötäistensä ympärillä ja nojaten häneen.

"Isän pikku Mai", hän käytti toisinaan tätä nimitystä itsestään, huolimatta siitä että oli jo kuuden vuoden ikäinen, "isän pikku Mai ikävöi isäänsä ja äitiänsä..."

"Mutta onhan sinulla kiltti isoäitisi ja sisaresi ja Julia ja serkut ... onhan sinulla niin hauskaa täällä Blombackassa!" sanoi Eugen nuhtelevasti; samalla hän tunsi salaista iloa siitä, että kukaan niistä, jotka hän oli luetellut, ei voinut anastaa hänen paikkaansa Main sydämessä.

Mai pudisti päätään ja toisti:

"Niin, mutta minulla on kuitenkin ikävä... Minä tahdon pitää sekä isäni että äitini luonani ... tahdon aina pitää heidät luonani."

"Mutta ajattelehan, jos kadottaisit toisen heistä!" huudahti Eugen, ajattelemta ollenkaan, mitä sanoi, ja katui heti sanojaan.

Mai katsoi häneen kummastellen ja hänen silmänsä kostuivat kyynelistä.

"Silloin ei isän pikku Mai tahdo elää enää!" huudahti hän, kietoen kätensä Eugenin kaulaan ja tukahduttaen nyyhkytyksen.

"Rakas pikku lapseni!"

Eugen painoi Main rintaansa vasten, suuteli häntä ja kuiskaili hänelle helliä, lohduttavia sanoja.

"Älä itke, rakas lapsi kultani! Toivokaamme, että aina saat pitää isäsi ja äitisi."

Ja vähän ajan perästä pikku Mai nauroi taas, mennessään isän kanssa ruokasaliin syömään päivällistä.

Blombackassa oli paljon vieraita tänä kesänä; koko suuri huvila oli täynnä väkeä. Hovioikeudenneuvos Bergenstiernan koko perhe asui siellä, sitten oli siellä joukko kaikenikäistä nuorisoa, joka pulikoi lammikossa, kävi soutelemassa iltaisin ja antoi iloisen naurunsa kuulua puutarhassa ja metsässä huvilan ympärillä. Paitsi sitä oli siellä aina vieraita; eversti Dufva löysi tien teekuppinsa luo myöskin kesällä, Regina neiti seuranaisansa kanssa kävi aina elokuussa, kun pahin kuumuus oli mennyt ohi, ja perheen tapoihin kuului, että pojat, tyttäret ja vävyt joka kesä viettivät pari päivää isoisän ja isoäidin luona Blombackassa, asuivatpa he miten kaukana tahansa. Ja mamsseli Bendelin istui täällä, aivan kuin kaupungissakin, rouva Blumin liinavaatekasojen ääressä, sillä eroituksella vain, että hän täällä neuloi uusia vaatteita ja kaupungissa paikkasi vanhoja. Kaikki kävi yhtä säännöllisessä järjestyksessä kuin vuodenaajat seuraavat toisiaan.

Eugen ei voinut muuta kuin ihmetellä heikon äitinsä voimia, jotka eivät näyttäneet koskaan loppuvan. Miten jaksoi hän, tuo hento, heikko nainen, pitää huolta kaikista, valvoa kaikkia vähäisimpiäkin taloustehtäviä? Ja reipas, terve Dora ei jaksanut pitää koossa edes heidän suhteellisesti pientä talouttaan — mitä häneltä puuttui, tahtoako vaiko kykyä, vai mikä teki hänet niin surulliseksi vastakohtaksi hänen äidilleen?

Eugen itse oli hyvin väsynyt, kun hän päivällisen aikaan tuli Blombackaan, ja hän olisi mielellään tahtonut olla enemmän yksinään tahi pikku tyttöjensä kanssa. Mutta se ei kuulunut perheen tapoihin; rouva Blum olisi suuresti paheksunut, jos joku olisi vetäytynyt pois iltapäiväseurustelusta verannalta, missä naiset istuivat käsitöineen ja herrat sikareineen, ja Eugen oli liian hyvä ja kuuliainen poika, asettuakseen äitinsä tahtoa vastaan tässä suhteessa. Hän istui ja piti kärsivällisesti seuraa, niin kauan kuin rouva Blum tahtoi. Vasta illalla, kun kukin sai vapautensa takaisin, pääsi Eugenkin lähtemään minne tahtoi. Silloin hän tavallisesti meni pikku tyttöjensä luo, leikki heidän kanssaan hetkisen, kuunteli, kun he lukivat iltarukouksensa ja sanoi heille hyvää yötä; siksi ajaksi Julia neiti aina hienotunteisesti poistui.

Sitten hän meni kävelemään, tavallisesti vasta teenjuonnin jälkeen, ja mieluummin yksinään. Silloin sattui usein, että hän takaisin tullessaan kohtasi Julia neidin ja he pysähtyivät puhelemaan hetkiseksi. Toisinaan nämä puheet supistuivat vain muutamaan kohteliaaseen lauseeseen; mutta toisinaan ne olivat enemmänkin kuin pelkkiä kohteliaisuuksia, ja ilman että Eugen huomasi tahi ajatteli sitä, tuli heidän ajatustenvaihtoonsa jotain lämmintä ja sydämellistä.

Eräänä iltana, kun Eugen palasi kävelyltään rantatietä myöten, näki hän Julia neidin istuvan kivellä tien vieressä. Hän istui pää käden varassa ja tuijotti merelle, ja näytti siltä kuin ei hän, katsellessaan kaunista elokuun kuutamoa, olisi huomannut häntä ensinkään. Eugenin ei tehnyt mieli puhella ja hän aikoi juuri varovasti hiipiä pois, kun Julia neiti äkkiä käänsi kasvonsa häneen päin. Hänen ei auttanut muu kuin nostaa hattuaan ja tervehtiä. Julia neiti nyökähytti päätään ja huudahti teeskennellyn lapsellisesti ja vilkkaasti, osoittaen erästä tähteä taivaalla:

"Eikö toimituspäällikön mielestä tuo tähti tuolla muistuta pikku Main silmiä?"

"Kyl-lä", sanoi Eugen vastahakoisesti. Hänen mielestään asia oli juuri niin, juuri tuo tähti tuolla sai hänet aina muistelemaan pikku tyttönsä lempeitä, syviä silmiä, mutta hänestä oli kummallisen vastenmielistä kuulla Julia neidin sanovan samaa.

Hän hämmästyí samassa suuresti nähdessään Julian äkkiä kumartuvan alas, painavan molemmat

kädet kasvoilleen ja nytkähtelevän kuin nyyhkytyksistä.

"Jumalan tähden, neiti, mikä teidän on?" huudahti hän säikähtyneenä.

Julia katsoi häneen. Hänen pitkissä, tummissa silmäripsissään väreilivät kyyneleet, joiden hän ei vielä antanut tipahtaa alas, kuin kirkkaat kastepisarat. Nyt vasta Eugen ensi kerran huomasi, miten harvinaisen kauniit silmät Julialla oli.

"Kun näkee tuollaisen näyn", kuiskasi hän, osoittaen kädellään merelle, "ja ajattelee sellaista lasta kuin Mai, voi sattua että oman ... köyhyyden tunto valtaa mielen ... anteeksi ... tiedän kyllä miten tuhmasti puhun..."

Eugen istuutui kivelle Julian viereen ja tarttui hänen käteensä. Hän tunsu syvää sääliä ja unohti kokonaan vastenmielisyyden, jonka hänen sanansa äsken olivat herättäneet.

"Lapsi parka", sanoi hän ystävällisesti, "elämän taival on kyllä ankara kulkea, yhdelle yhdellä, toiselle toisella tavalla."

Julia neiti loi äkkiä silmänsä alas. Hän oli vielä kalpeampi kuin tavallisesti ja istui niin liikkumattomana, kuin olisi hän kivettynyt paikoilleen. Tuo hieno, hyvin muodostunut käsi, jota hän niin usein oli ajatuksissaan suudellut, oli nyt vihdoinkin tuossa hänen polvellaan, mihin hän intohimoisilla, haaveellisilla ajatuksillaan oli pakoittanut sen.

Hän katseli koko ajan kättä. Oi, jospa hän saisi tarttua siihen ja painaa sen sydäntään vasten! Mutta hän uskalsi tuskin hengittääkään, saati sitten liikahda, pelosta että unelma katoaisi.

Vihdoin veti Eugen kätensä pois, puristettuaan hieman hänen kättään. Silloin loi Julia neiti häneen pitkän, salaperäisen katseen, joka kiusasi häntä ja saattoi hänet hämilleen.

Hän nousi, nosti hattua ja lähti pois. Mutta astuttuaan pari askelta hän tunsu, että jotain osui hänen niskaansa; hän kääntyi ja näki maassa suuren tummanpunaisen ruusun. Konemaisesti kumartui hän alas ja otti ruusun maasta, katsahtaen samalla kivelle päin, missä Julia oli istunut. Julia oli noussut ja seisoi nojautuneena puunrunkoa vastaan. Tuossa hennossa, hintelässä naisolennossa oli jotain liikuttavan avutonta, hän näytti pitemmältä kuin tavallisesti, ja hänen pienet, kalpeat kasvonsa olivat kurottautuneet eteenpäin, ikäänkuin olisi hän kuunnellut jotain. Hän oli kuin tarina toivottomasta rakkaudesta, hänen suurissa, loistavissa silmissään oli sellainen epätoivon rukous, että Eugenin hyväsydämyisyys voitti hänen järkensä varoitukset.

Hän tuli Julian luo ruusu kädessä. Hänen hymynsä oli epävarma ja ääni värähteli hieman, kun hän, koettaen laskea leikkiä, sanoi:

"Se kukka osui väärään maaliin..."

Julia ei vastannut, katseli vain häntä omituisen läpitunkevasti, kuten äskenkin. "Sinä tunnet elämää paljon paremmin kuin minä — sinä ymmärrät sydämen kaipauksen yhtä hyvin kuin minä — älä leiki kanssani, älä puhele turhia intohimojen riehuessa, lyö minua — tahi rakasta minua, mutta tee se pian!" näytti tuo katse sanovan.

Eugenin tuli häntä äkkiä niin sanomattoman sääli; hän tarttui hänen käteensä, joka riippui veltona sivulle, ja sanoi osaaottavasti: "Lapsi parka!"

Samassa hänestä tuntui, kuin olisi pohja luistanut hänen jalkojensa alta ja hän olisi ollut kaatumaisillaan. Hän ei enää voinut päästä irti Juliasta, hän tahtoi heittää hänet luotaan, mutta hänestä tuntui, kuin olisi hän pitänyt kiinni hukuvasta ihmisestä, jota hän ei hennonnut heittää takaisin syvyyteen.

"Parka", toisti Julia huohottaen, "älkää sanoko niin, nyt ... nyt olen rikas ... rikkain maailmassa..."

Ja hän katsoi äkkiä ylös, ja oli kuin hänen silmissään, jotka olivat kirkkaina ja avoimet, olisi voinut kirkkaina ja polttavina lukea sanat: "Rakasta minua!"

Mutta tuo katse rikkoi lumouksen. Eugenin sääli muuttui vastenmielisyydeksi; koko hänen suora, velvollisuudentuntoinen luonteensa nousi vastarintaan. Hän sysäsi Julian luotaan hiljaa, mutta varmasti, ja sanoi aivan muuttuneella, tyyneellä ja hiukan opettavalla äänellä;

"Niin juuri, sanon teitä siksi, koska olette yksin ja kuljette väärillä teillä. Teidän täytyy saada toista työtä, päästä toisiin olosuhteisiin, nykyinen toimenne ei sovi luonteellenne... Sanoitte kerran, että haluaisitte saada sivistystä ... hyvä ... olen teille todella kiitollinen siitä, mitä olette tehnyt lapsieni hyväksi näinä vuosina... Jos sallitte, hankin teille tilaisuuden harjoittaa opintoja — sittenhän voitte

hakea toista työtä, joka paremmin soveltuu teille..."

Hän innostui puhuessaan ja hänen ääneensä tuli ystävällinen sointu; hänen hyvä sydämensä sai hänen tuntemaan myötätuntoa lastensa hoitajaa kohtaan, ja tietämättään tahtoi hän myöskin hyvittää sen, mitä hän äsken heikkona hetkenä oli rikkonut.

Mutta hänen puhuessaan muuttui Julia äkkiä kokonaan. Hän riuhtaisi kätensä Eugenin kädestä, hänen ruumiinsa suoristui — kuin tulenliekki, joka äkkiä leimahtaa — ja silmät katselivat terävästi ja pistävästi pienistä raoista.

"Kiitos", sanoi hän kylmästi, "olen tähänkin asti tullut toimeen omin neuvoin — en ole koskaan pitänyt armolahjoista."

Hän katsoi Eugeniin epätoivoisen kiukkuisesti, kääntyi ja lähti kulkemaan metsään päin.

Eugen huokasi syvään; hän tunsi, kuten hienotunteinen ihminen ainakin, surua, kun oli ollut pakoitettu tuottamaan toiselle ihmiselle tuskaa, ja kun tiesi saaneensa Julia neidistä ikuisen vihamiehen.

Kun hän oli kulkenut muutamia askelia, tunsi hän taas jotain heitettävän niskaansa, jotain kylmää ja märkää, ja kun hän tunnusteli sitä kädellään, huomasi hän sen olevan multaa. Hän karisti mullan pois ja kääntyi katsomaan taakseen; siellä seisoj Julia, kalpein kasvoin ja säihkyvin silmin. "Siitä saatte samaa, mitä äsken tahdoitte antaa minulle — kiviä leivän asemasta!"

Ja hän nauroi pilkallisesti ja katsoi metsään. Tietämättä, mitä tahtoi ja minne aikoi, kiiruhti hän eteenpäin. Hän kompastui puihin ja pensasiin, repi rikki vaatteensa tiheiköissä, hänen sydämensä jyskytti kuin kuumeisella ja pää poltti kuin tulessa, mutta hän ei huomannut mitään, kulki vain eteenpäin ... eteenpäin ... johonkin hiljaiseen pimentoon, jonka täytyi olla jossain, joka lievittäisi hänen tuskansa... Vihdoin hän aivan uupuneena vaipui sammaleelle ja painoi kasvonsa kosteaan maahan. Raskaat valittavat huokaukset kohosivat hänen rinnastaan ja hän heittelehti suonenvedontapaisesti puolelta toiselle. Hänen jalkansa olivat jääkylmät aina polviin asti ja pää oli kuin tulipallo. "Minä kuolen..." huudahti hän, painaen kätensä sydäntään vasten, "ei, minä en kuole, vaikka tunnen kuoleman tuskia ... sieluni kuolee ... sydämeni jähmettyy ... mutta elämästä en pääse... Jumala, armahda ... se oli synti, hirvittävä synti ... hän on toisen oma ... minä tahdoin eroittaa heidät ... minä olen saanut palkkani ... mutta minä olisin valmis antamaan henkeni hänen edestään ... saadakseni hituisenkaan rakkautta ... ja hän, mitäpä hän hänestä välittää..."

Hänen sanansa tukehtuivat valittaviin nyyhkytyksiin. Ja hän makasi siinä, hän ei tiennyt miten kauan, välittämättä velvollisuuksistaan, lapsista, maineestaan, välittämättä mistään, illan varjojen pimetessä ja tähtien syttyessä taivaalla. Vihdoin hänessä heräsi hurjan ilon, syvän, surumielisen rauhan tunne. Hän pani kätensä ristiin, ojensi ne kiihkeästi taivasta kohti ja huudahti: "Sinua ei kuitenkaan kukaan voi riistää minulta ... kaikki, kaikki muu otetaan minulta pois ... mutta sinä ... sinä ... oi, ole laupias, rakas, rakas kuolema!..."

Kun Eugen tuli kotiin, oli hän melkein sairas mielenliikutuksesta. Julian kalpeat kasvot olivat koko ajan hänen mielessään, kuin aavenäky, joka häntä kammoksutti, mutta joka samassa herätti hänessä paljon muitakin tunteita... Äkkiä hän tuli ajatelleeksi pikku tyttöjään, jotka nukkuivat tuolla sisällä rauhallista unta. Silloin hänet äkkiä valtasi pelko ... hän oli näkevinään Julia neidin intohimoisten katseitten kohtaavan heidän viattomat lapsensilmänsä. Ei, hän ei enää saanut tulla heidän luokseen, hän ei saanut edes nähdä heitä, hänen pelkkä läsnäolonsa saattoi vahingoittaa heitä... Hänen äskeinen säälinensä katosi, itsetiedottoman itsekkäästi hän asetti ylitsepääsemättömän juovan lastensa ja Julian välille; hänen lapsiaan eivät elämän likaiset aallot saisi saastuttaa, heitä tuli suojella, heihin ei saanut epäpuhdas henkäyskään koskea.

Huone, jossa hän asui, oli alakerroksessa, ikkunat puutarhaan päin. Tämän huoneen vieressä oli sali, ja salin toisella puolella asuivat hänen sisarensa ja lankonsa. Niin hiljaa kuin voi hiipi hän saliin ja koputti hovioikeudenneuvos Bergenstiernan ovelle. Rouva Bergenstierna, joka ei vielä ollut paneutunut levolle, tuli heti ulos. Hän oli hyvin hämmästyneen ja paheksuvan näköinen; hän osasi olla aivan yhtä kohteliaan paheksuvan näköinen kuin äitinsä, kun tapahtui jotain, joka vähimmässäkään määrässä poikkesi asian säännöllisestä, kerta kaikkiaan määrätystä kulusta.

"Mitä — mitä on tapahtunut? Onko sattunut jokin onnettomuus?"

"Pelkään, että niin on käynyt", vastasi Eugen epävarmalla äänellä, "anna anteeksi, että häiritseen sinua ... mutta ... luulen, että Julia neiti ... on joutunut jonkummoisen ... en tiedä, miksi sitä sanoisin ... mielenhäiriön uhriksi, ja minä pelkään lasten tähden."

Rouva Bergenstierna hymyili kylmästi ja halveksivasti.

"Se ei minua ensinkään kummastuta", sanoi hän lyhyesti, "olen koko ajan odottanut sitä. En ole koskaan voinut kärsiä tuota tyttöä enkä voi ymmärtää, miten Dora ja sinä, oikeammin *sinä*, olette voineet antaa hänen häikäistä itsenne: Mutta mitä on oikeastaan tapahtunut?"

Sisaren kovuus loukkasi Eugenia — hän oli näkevinään edessään kalpeat, epätoivon väaristämät kasvot, jotka rukoilivat sääliväisyyttä: "Älkää tuomitko minua niin kovasti, ajatelkaa ensin, miten ankara minun elämäntaisteluni on ollut, miten olen janonnut onnea ja rakkautta, te, joille elämä on antanut niin paljon..."

Hän vastasi lyhyesti:

"Hän on kadonnut, en tiedä minne hän on mennyt, ja kun äsken tapasin hänet, oli hän kummallisen kiihoittuneessa mielentilassa. Häntä ei pitäisi päästää lasten luo ... mutta minä en myöskään tahtois tavata häntä ... näyttää siltä, kuin minun läsnäoloni kiihoittaisi häntä... En ymmärrä, mitä minun on tekeminen."

Rouva Bergenstierna kohautti olkapäitään ja hymyili pilkallisesti.

"Ei, *sinun* ei todellakaan pidä tavata häntä", sanoi hän äänenpainolla, joka sai Eugenin hätkähtämään. Oliko mahdollista ... oliko hän huomannut sen, mitä hän, Eugen, tähän päivään asti ei ollut nähnyt? Eugen vältti sisaren kylmän tutkivaa katsetta ja odotti, että hän jatkaisi.

"Lupaan sinulle pitää huolta lapsista", sanoi rouva Bergenstierna, "en paneudu levolle, vaan menen Fannyn huoneeseen ja valvon siellä. Jätän oven, joka on sen ja lastenhuoneen välillä, raolleen; siten voin pitää silmällä lapsia, ilman että he tahi Julia neiti — jos hän tulee kotiin — huomaavat minua. Uskon kuitenkin, että hän ei tule kotiin..."

Rouva Bergenstierna puhui lyhyesti ja varmasti, merkitsevin elein, ja hänen silmänsä säteilivät innostuksesta, kuin olisi hän lukenut jännittävää romaania.

Eugen pudisti päätään; jälleen teki sisaren kylmä arvostelu häneen kiusallisen vaikutuksen. Rouva Bergenstierna kohautti olkapäitään, meni huoneeseensa, selitti miehelleen että eräs Eugenin lapsista oli sairastunut, meni sitten vanhimman tyttärensä luo ja avasi oven pikku Blumien huoneeseen raolleen. Täällä hän sitten istui valveilla pari tuntia, tarmokkaana ja virkeänä, ja odotti että Julia neiti palaisi kotiin.

Vihdoin hän näki oven varovasti avautuvan ja Julia neidin hiipivän huoneeseen Main vuoteen luo. Kynttilän valossa, jota tuo nuori tyttö piti kädessään, näkyivät selvästi hänen kasvonsa; ne olivat kalmankalpeat ja ilme niissä oli ankara ja epätoivoinen. Muutaman sekunnin hän seisoi liikkumattomana, katsellen Maita; sitten hänen kasvonsa vääntyivät suonenedontapaisesti, huulet liikkuvat ja hän nosti uhkaavasti kätensä nukkuvan lapsen yli. Rouva Bergenstierna kuuli hänen kuiskaavan: "Sinua olisin rakastanut ... nyt vihaan sinua ... sillä sinä omistat ja tulet kerran omistamaan kaiken onnen, mikä minulta kielletään."

Ja hän kohotti jälleen kätensä Main yli. Rouva Bergenstierna aikoi juuri avata oven mennäksensä huoneeseen, kun samassa kynttilä sammui ja Julia neiti hiipi pois yhtä hiljaa kuin oli tullutkin.

Rouva Bergenstierna syytti kynttilän. Hän oli niin kiihdyksissä, että hänen kätensä vapisi; hän, jonka elämä oli niin kaikinpuolin oivallista, ei ollut koskaan voinut ajatellakaan joutuvansa näkemään mitään tällaista, ja hän tunsu samalla sekä halveksivaa vihaa että kummallista mielenkiintoa ja uteliaisuutta. Mitä tarkoitti Julia neiti ja mitä oli tapahtunut? Monenlaisia arveluja heräsi rouva Bergenstiernassa, hänen seistessään siinä ja katsellessaan pikku Maita, jonka uni näytti häiriintyneen Julian käynnin kautta, sillä hän heittelehti levottomana vuoteellaan ja huokasi monta kertaa unissaan. —

Kun Eugen tuli huoneeseensa, oli hän niin kiihoittunut, että ei voinut ajatellakaan nukkumista. Hän otti kirjan käteensä, mutta hänen oli yhtä mahdotonta lukea; viime tuntien tapahtumat olivat koko ajan hänen mielessään, vaihtelevina, mutta aina samanlaisina. Vihdoin hän pani kirjan pois, meni ikkunan luo ja avasi sen. Puutarhassa oli aivan pimeätä, pari yöperhosta lensi huoneeseen ja pani siivillään kynttilän liekin lepattamaan, resedat tuoksuivat, meren hiljaisen, yksitoikkoisen kohinan keskeytti silloin tällöin metsäkyhkyjen valittava kuherrus. Elokuun illan hiljaisuus rauhoitti hänen kiihtynyttä mieltään — hänen ajatuksensa eivät enää pyörineet tuossa tuskallisessa pyörretanssissa. Vähitellen ne keskittyivät yhteen ainoaan kysymykseen: miten voisi hän auttaa tuota onnetonta nuorta naista? Voimatta lähemmin selittää miksi, tunsu hän olevansa velallisen suhteessa häneen. Kenties se ei ollut mikään persoonallinen velka, kenties oli se vain onnellisen, etuoikeutetun ihmisen tunne velastaan elämän lapsipuolelle. Lapsipuolelle? Niin, hän oli todellakin ollut oikeassa, hän oli elämän lapsipuoli!... Hän ajatteli pikku tyttöjään, joita hän tahtoi suojella niin, ettei pahan varjokaan heihin koskisi ... jos hekin joutuisivat maailman tallattaviksi, jos heitäkin kohtaisivat kiusaukset, jos heidänkin täytyisi tuntea yksinäisyyttä, kuten Julian...

Silloin oli hän äkkiä kuulevinaan kuiskauksen puutarhasta. Hän säpsähti ja kuunteli ... oliko se mielikuvitusta, oliko se noita luonnon salaperäisiä ääniä, jotka syntyvät yössä; lintujen kaihoa, tuulen humahdus, meren huokauksia, vai... Nyt se kuului taas ... nyt ... taas ... kovemmin ... se oli ihmisääni, joka värähdellen ja hiljaa lausui hänen nimensä.

Sisäinen varoittava ääni kuiskasi: "Älä mene — anna hänen olla — olet liian taipuvainen, liian tunteellinen, liian sääliväinen ... älä mene ... mies joutuu aina tappiolle taistelussa sellaisten naisten kanssa." Mutta huolimatta varoittavasta äänestä hiipi hän niin hiljaa kuin voi salin kautta kuistille ja siitä pihalle.

Vaahterien varjossa ikkunan alla hän näki henkilön, joka pelokkaasti vetäytyi piiloon puunrungon taakse. Mutta kun Eugen lähestyi, tuli hän esiin ja heittäytyi polvilleen hänen eteensä.

Se oli Julia.

"Jumalan tähden", kuiskasi Eugen ja koetti saada häntä nousemaan ylös. Hän tunsi itsensä niin onnettomaksi ja vaivaantuneeksi, että hän tuskin tiesi, mitä sanoi tahi teki. Mutta Julia ei noussut, hän makasi liikkumattomana maassa, ja kuiskasi:

"Tahdoin vain sanoa teille, että en ole niin kurja, kuin te ja kaikki muut luulette..."

"Ei, ei ... sitä en ole koskaan uskonut."

"Kyllä!" huusi hän kiihkeästi, "niin te luulette ... niin te kaikki luulette ... ja kurja minä olenkin ... olen tehnyt paljon kehoja tekoja ... joita en voi mainitakaan ... olen tahtonut tehdä pahaa ... eroittaa ... mutta vannon teille, että en ole niin läpeensä paha, kuin luulette ... olen vain äärettömästi onneton..."

Ja hän kohotti äkkiä päätään, loi silmänsä Eugeniin, ja katsoi häneen liikkumatta, suurin silmin, antaen päänsä painua taaksepäin. Kaikki kova ja ilkeä oli hänestä kadonnut; Eugen näki vain pienet, kalpeat lapsen kasvot ja suuret, rukoilevat silmät... Sama ahdistava säälin tunne, jota hän äsken oli tuntenut, valtasi hänet taas vielä suuremmalla voimalla. Miten nurjaa elämä sentään oli, miten paljon tyydyttämätöntä kaipiota, pettäviä toiveita se tarjosi ... sydän parka, joka haparoit pimeässä kuin sokea, etsien sitä, mikä aina katoaa...

"Neiti kulta, nouskaa Jumalan tähden ylös", kuiskasi hän, kumartuen hänen puoleensa ja koettaen saada häntä nousemaan.

"Annatteko minulle anteeksi", kuiskasi Julia, tarttuen molemmin käsin hänen käteensä, "annatteko anteeksi kaikki — kaikki?"

"Mutta eihän minulla ole mitään anteeksi annettavaa", sanoi Eugen hämillään.

"On, on — sellaista, jota ette voi aavistaakaan ja jota minä en voi sanoa ... olen tehnyt teille pahaa ... paljon pahaa ... ja jota ei voi tunnustaa... Mutta sanokaa, että annatte anteeksi ... sanokaa yksi ystävällinen sana ... niin minä häviän, menen pois, enkä koskaan enää tule teidän tiellenne..."

Hän nousi ylös Eugenin tukemana ja pitäen hänen kättään omassaan.

"Sanokaa ... sanokaa, että annatte anteeksi..."

Hän hiipi Eugenin luo, lempeä, lapsellinen ilme hänen kasvoiltaan hävisi, hän oli taas yhtä intohimoisen näköinen kuin ennenkin ja käsi, joka oli Eugenin kädessä, oli polttavan kuuma ja värisi.

"Lapsi parka", kuiskasi Eugen, "minulla ei ole mitään anteeksi annettavaa ... mutta jos niin olisi, niin — annan mielelläni anteeksi."

Hän veti hänet luokseen, irroitti kätensä hänen kädestään ja siveli pari kertaa hänen polttavaa otsaansa. Kyyneleet kohosivat hänen silmiinsä — nuoren tytön koko olennessa oli jotain niin avuttoman epätoivoista.

"Oi, jos saisin kuolla nyt!" mumisi Julia, sulkien silmänsä ja antaen päänsä painua Eugenin olkapäätä vasten.

Samassa kuului sisältä kimeä lapsen huuto. He päästivät toisensa äkkiä ja seisoivat molemmat kuin kivettyneinä. "Mitä se on?" kuiskasi Eugen, "mitä on tapahtunut?"

Ja muistamatta enää Juliaa syöksyi hän sisään. Kun hän tuli lastenkamariin, istui pikku Mai vuoteessaan vavisten ja nyyhkyttäen, ja hänen vieressään seisoivat rouva Bergenstierna koettaen rauhoittaa häntä. Toiset lapset olivat myöskin heränneet, he istuivat sängyissään ja katselivat säikähtyneinä ja ihmeissään Maita. Isoäiti, joka asui kerrosta ylempänä, oli herännyt ja lähetti palvelijansa kysymään, mitä oli tapahtunut. Koko talo oli jalkeilla — pikku Mai oli sairastunut.

Lähetettäisiinkö hakemaan lääkäriä? Soitettiin jo palvelijalle; ja kaikki olivat kovassa touhussa.

Mutta kun Mai näki Eugenin, rauhoittui hän. heti. Hän ojensi kätensä Eugenia kohti ja huusi. "Isä — isä!"

"Mitä nyt, rakas, armas lapseni?" kuiskasi Eugen ja sulki värisevän tytön syliinsä, "sano isälle, mikä sinun on — pelkäätkö jotain — voitko pahoin, sano, lapseni?"

"Missä Julia on?" kuiskasi Mai, katsellen pelokkaasti ympärilleen.

"Tahdotko, että hän tulee luoksesi?"

"Ei — ei — ei!" huudahti Mai vavahtaen ja painautui syvemmälle Eugenin syliin. Parin sekunnin kuluttua hän kuiskasi niin hiljaa, että ainoastaan Eugen ja rouva Bergenstierna, joka seisoi hänen vieressään, saattoivat kuulla:

"Minusta tuntui kuin Julia olisi kumartunut ylitseni ja tahtonut lyödä minua ... hän kohotti kätensä näin..."

Ja hän toisti liikkeen, jonka rouva Bergenstierna oli nähnyt Julian tekevän, kun hän seisoi Main vuoteen vieressä.

Eugen ja rouva Bergenstierna tulivat kalmankalpeiksi, mutta kumpikaan heistä ei virkkanut sanaakaan. Rouva Bergenstierna loi Eugeniin pikaisen, kylmän läpitunkevan katseen; mutta Eugen ei huomannut sitä, hän katseli Maita ja hyväili häntä hermostuneesti vapisevin käsin.

"Isä", kuiskasi Mai, vetäen Eugenin luokseen, "älä mene luotani ... lupaa, että olet luonani koko yön ... minä niin pelkään..."

"Mitä sinä pelkää, lapseni?" kysyi Eugen, koettaen hymyillä.

"Pahoja unia", kuiskasi Mai, "en tahdo nähdä pahoja unia..."

Ja hän vapisi ja tarrautui vielä lujemmin Eugeniin, ikäänkuin etsiäkseen suojaa yön hirmuja ja kauhuja vastaan...

"Lupaan istua luonasi, rakas lapseni", sanoi Eugen, pani tyttönsen sänkyyn, kääri peitteen hänen ympärilleen ja pyyhkäisi tukan pois hänen kostealta otsaltaan.

Rouva Bergenstierna koetti rauhoittaa toisia pienokaisia, hän pöyhi heidän pääalusiaan, silitti heidän peitteitään ja sai heidät vihdoinkin vaipumaan uneen.

Kohta oli talossa kaikki hiljaista; mutta ainoastaan lapset nukkuivat, aikaihmiset olivat valveilla ja tunsivat kukin, mikä selvemmin, mikä hämämmin, että jotain sopimatonta ja vastenmielistä oli tapahtunut Blumien niin oivallisessa kodissa.

Mutta aamulla, kun kokoonnuttiin ruokasaliin syömään aamiaista, Eugen ja rouva Bergenstierna yhtä kalpeina ja väsyneen näköisinä kumpikin unettoman yön perästä, astui kaikkien ihmetykseksi Julia neiti sisään kuten tavallisesti, hiljaisiin, sulaviin liikkein ja silmät puoliummessa. Hän ei ollut yhtään hämillään, hän näytti vain syvästi surulliselta. Kukaan ei tiennyt, missä hän oli viettänyt yön; rouva Bergenstiernan palvelustyttö oli auttanut lapsia pukeutumisessa, ja Julia neiti näyttäytyi vasta nyt.

Hän meni suoraan Eugenin luo ja sanoi nöyrästi ja matalalla äänellä, mutta niin selvästi että se kuului yli koko huoneen:

"Olen hyvin pahoillani että tänä aamuna laiminlöin tehtäväni, mutta syy oli se, että sain sähkösanoman että äitini on pahasti sairastunut. Uskallanko pyytää, että heti saisin matkustaa kuolevan äitini luo?"

Hän katsoi Eugenia suoraan silmiin ja hänen katseensa oli niin synkkä, kuin olisi hän nähnyt kuoleman silmiensä edessä.

Eugen ei saanut puhutuksi sanaakaan; hän tuijotti Juliaan kuin aavenäkyyn. Oliko hän sama nuori tyttö, jonka hän eilen oli nähnyt värjöttävän jalkainsa juuressa?

"Toivon, että pyyntöni ei ole liian rohkea?" jatkoi Julia hymyillen pilkallisesti.

"Ei — tietysti ei — neiti voi lähteä, milloin haluaa", vastasi Eugen kylmän ylpeästi; hänen säälinsä oli akka kuin pois puhallettu, ja hän tunsikin ainoastaan vastenmielisyyttä.

"Äiti parkani tarvitsee apua", jatkoi Julia hämmentymättä, "uskallanko pyytää palkkani..."

"Tietysti — tietysti", keskeytti Eugen samoin kuin äsken, "miten paljon?"

Ja hän otti esiin lompakkonsa ja antoi Julia neidille summan, minkä tämä mainitsi.

"Kiitos", sanoi nuori tyttö ja pisti setelin taskuunsa.

Sitten hän sanoi hyvästi kaikille. Rouva Blum, joka ei vielä tiennyt, mitä oli tapahtunut, syleili häntä ja kuiskasi kyöneleet silmissä: "Lapsi parka!" Mutta rouva Bergenstiernan oli vaikea tarttua käteen, joka ojennettiin hänelle, hän kosketti siihen vain sormenpäällään ja sanoi kylmästi; hyvästi.

Viimeiseksi kääntyi Julia Eugenin puoleen. Silloin katosi pilkallinen ilme äkkiä hänen kalmankalpeilta kasvoiltaan ja hän katsoi Eugeniin läpitukevasti. "Tuomitse minua, jos uskallat", näytti se katse sanovan, "tuomitse onnetonta, joka taas heitetään yksinäisyyteen ja uusiin taisteluihin — sinä, joka et koskaan ole tuntenut muuta kuin onnea."

Eugen näytti ymmärtävän tämän katseen; hänen vastenmielisyytensä hävisi ja tunsu ainoastaan syvää myötätuntoa.

Hän tarttui Julian käteen, puristi sitä kovasti ja kuiskasi epävarmalla äänellä:

"Hyvästi. Jumala auttakoon teitä."

Samalla hänestä tuntui, että rouva Bergenstierna katseli häntä koko ajan tutkivasti ja epäluuloisesti.

Julia neiti ei vastannut; hän kääntyi pois ja meni nopeasti ja hiljaa ulos huoneesta.

Sinä aamuna vallitsi aamiaispöydässä harvinaisen raskas ja painostava mieliala. Eugen ei sanonut omasta alotteestaan sanaakaan, ja kun joku puhutteli häntä, vastasi hän niin lyhyesti kuin suinkin voi, olematta epäkohtelias. Rouva Bergenstierna ja hänen miehensä olivat molemmat yhtä äänettämiä; edellisen terävillä kasvoilla oli niin tärkeän surullinen ilme, kuin niillä aina oli, kun sattui jotain tavallisuudesta poikkeavaa. Vanha rouva Blum katseli ihmetellen vuoroon Eugenia, vuoroon rouva Bergenstiernaa, mutta ei kysynyt mitään, ja nuori väki, joka paloi uteliaisuudesta päästä tietämään, mitä oli tapahtunut, oli myöskin vähemmän puhelias kuin tavallisesti.

Vasta kun kaikki olivat nousseet pöydästä, ja hajaantuneet mikä minnekin, kertoi rouva Bergenstierna äidilleen, omine lisäyksineen, mitä yöllä oli tapahtunut.

Vanha rouva Blum oli hyvin kauhuissaan.

"Onko todellakin olemassa sellaisia naisia?" huudahti hän ja risti ihmeissään kätensä, "ja poikani on kolmen vuoden ajan pitänyt lastensa hoitajattarena sellaista henkilöä! Se on hirveätä!"

"Niin, se on todellakin hirveätä!"

"Dora, tuo ymmärtämätön, ajattelematon Dora — miksi ei hän ota, tarkemmin selkoa henkilöstä, jonka huostaan uskoo lapsensa!" päivitteli rouva Blum ja pudisteli huolestuneena päätään.

Mutta rouva Bergenstierna ei vielä jättänyt asiata sikseen. Hän ei hellittänyt ennenkuin sai selvän Julian perhesuhteista; hän sai m.m. tietää, että äiti, jonka Julia oli sanonut olevan kuolemaisillaan, oli kuollut jo kun tyttö oli kymmenvuotias, että Julia viidennestätoista ikävuodestaan alkaen oli ollut lastenhoitajattarena ja useissa perheissä saanut aikaan samanlaista onnettomuutta kuin täälläkin.

Vahingoniloisena kertoi rouva Bergenstierna kaiken tämän veljelleen — hänen vahingonilonsa kohdistui yhtä paljon Eugeniin ja Doraan kuin Juliaan — antoi hänelle neuvoja vastaisen varalle ja kiitti sitten Jumalaa, kun oli itse antanut niin oivallisen kasvatuksen lapsilleen.

XVI.

Syyskuun alussa Dora palasi kylpymatkaltaan. Hän tuli eräänä iltana pikajunassa, ja Eugen oli asemalla ottamassa häntä vastaan. Kumpikaan ei osoittanut erikoista iloa nähdessään toisensa; he suutelivat toisiaan kylmästi, Dora kysyi, miten lapset voivat, ja Eugen vastasi hänen kysymyksiinsä. Sillävälin he salavihkaa tarkastelivat toisiaan; Eugen huomasi heti, että Dora oli muuttunut; hän ei enää ollut niin täyteläinen kuin ennen, hän oli tullut hoikemmaksi ja näytti senvuoksi pitemmältä. Hänen kasvonsakin

olivat hienomman näköiset kuin ennen, posket punoittivat ja silmät loistivat suurina ja kirkkaina — hän ei ollut koskaan ollut niin kaunis kuin nyt.

Puhelu ei tahtonut ensinkään sujua kotimatalla.

"No, onko sinulla ollut hauskaa?" kysyi Eugen, sanoakseen jotain.

"On toki — hyvin — *hyvin* hauskaa", vastasi Dora, painostaen erityisesti sanaa "hyvin".

"Pitänee minun tehdä eräs toinen pieni kysymys", jatkoi Eugen, hymyillen hieman ivallisesti, "onko ollut hyötyä kylvyistäsi — tunnetko itsesi terveemmäksi?"

"Kyllä — tunnen toki."

Hetken vaitiolon jälkeen jatkoi Dora:

"Entäs sinä? Kirjeesi ovat olleet niin lyhyitä ja alakuloisia."

"Siinä tuo on mennyt ... eipä ole juuri ollut syytä iloita..."

Sitten tuli jälleen pitkä vaitiolo. Vihdoin alkoi sopimaton hiljaisuus vaivata molempia ja he koettivat saada aikaan keskustelua, mutta turhaan; se supistui vain lyhyisiin kysymyksiin ja vastauksiin,

Eugen makasi sitten puoli yötä valveilla ajatellen sitä, miksi hän, oltuaan useita viikkoja erossa vaimostaan, jälleen nähdessään hänet, tunsu ainoastaan kummallisen ärsyttäviä ja epäluuloisia tunteita.

Pahinta oli, että nämä tunteet eivät ensinkään kadonneet, vaan pikemminkin lisääntyivät päivä päivältä. Miksi oli Dora niin säteilevän iloinen, miksi oli hänen laulunsa ihanampi kuin koskaan ennen, miksi oli koko hänen olennossaan, hänen käynnissään, hänen liikkeissään vilkkautta; jota niissä ei ollut sitten heidän onnensa kevätpäivien? Miksi näytti siltä, kuin olisi hän koko ajan tuntenut salaista onnea? Hänen naurunsa ja laulunsa, jotka kerran olivat olleet ihaninta mitä hän tiesi, kiusasivat häntä nyt niin, että hänen toisinaan, kun Dora istuutui pianon ääreen, täytyi lähteä pois kotoa...

Hänen viimekesäiset surulliset kokemuksensa lisäsivät vielä hänen epäluuloisuuttaan. Miten ihmeellisiä naiset sentään ovat, epäluotettavia, häilyväisiä, puolinaisia ... ei milloinkaan eheitä, kokonaisia... Joko sellaisia kuin hänen äitinsä ja sisarensa, oivallisia, täydellisiä, mutta vailla sitä, mitä hän vaati naiselta, voidakseen rakastaa häntä, ilman sitä tunteen lämpöä ja runollisuutta, mikä juuri oli vetänyt häntä Doran puoleen — tahi sitten sellaisia villikissoja kuin Dora ja Julia. Missä oli oikea, tosi nainen, se, jossa oli yhtyneenä kaikki, mitä hän etsi. Sitä ei ehkä ollutkaan muualla kuin mielikuvituksessa, muisteloissa... Ja hänen ajatuksensa palasivat hänen nuoruutensa päiviin ja hänen mieleensä muistui hento nuori tyttö, jolla oli lempeät, totiset kasvot... Oi niin, *hän* oli ollut ihanne, hänessä olisi ollut kaikki, mitä hän etsi! Sitten hänen mieleensä johtuivat hänen omat pikku tyttänsä, jotka kohta kehittyisivät naisiksi. Minkälaisia heistä tulisi — mitä olivat he perineet häneltä ja Doralta — miten osaisi hän oikein johtaa noita pieniä, vilkkaita, elämänhaluisia olentoja, joilla oli tuhansia mahdollisuuksia? Mai, pikku Mai ... niin, hän muistutti ihannetta, hän toteuttaisi hänen unelmansa... Mutta ihanteet katoavat, ne eivät ole tästä maailmasta, parasta ja kauneinta emme saa koskaan pitää... Hän vavahti tuskasta, ajatellessaan tätä. Mutta miksi katsoi hän kaikkea niin synkältä kannalta, miksi mietti ja ajatteli hän niin paljon? Ja ennen kaikkea, miksi vaati hän niin paljon kaikilta?

Tänä syksynä, jolloin hänen mieltään kuohuttivat niin monenlaiset ajatukset, tapahtui hänen ulkonaisessa elämässään suuri muutos: hänet nimitettiin korkeimman kuninkaallisen tuomioistuimen jäseneksi.

Eugen Blum ei ollut suuremmoisen lahjakas, ja sama jäykkyys ja pikkumaisuus, joka oli hänen ulkonaisessa olemuksessaan, oli myöskin hänen työssään. Mutta hän oli velvollisuudentuntoinen ja hänellä oli selvä, terävä järki, ja sen avulla hän jätti kauas jälkeensä monet toverinsa, jotka olivat monessa suhteessa häntä etevämpiä. Hänen oivallinen muistinsa ja laajat tietonsa olivat niin tunnetut hänen toveriensa keskuudessa, että heidän oli tapana sanoa: "kysytään Eugen Blumilta", kun oli ratkaistavana joku pulmallinen kysymys. Ja harvoin sattui, että he jäivät vastausta vaille.

Viime vuosina olikin toinen nopea nimitys seurannut toistaan, kunnes Eugen nyt syksyllä nimitettiin oikeusneuvokseksi. Hän tiesi itse, että hän oli kunnianhimoinen; mutta hänen kunnianhimonensa ei ilmennyt naurettavana turhamaisuutena, se oli intohimo, yhtä syvä ja salattu kuin hänen muutkin tunteensa. Hän oli jo lapsena tahtonut tehdä kaikki paremmin kuin muut, hän oli päättänyt, ettei koskaan antaisi aihetta moitteisiin tai muistutuksiin. Hän oli pitänyt päätöksensä, ja nyt sai hän palkan siitä. Hän oli saavuttanut sen, mitä oli uneksinnut: hän oli päässyt yhteiskunnan kukkuloille ja oli kunnioitettu ja arvostapidetty. Mutta hän ei ollut koskaan tuntenut itseään niin alakuloiseksi ja elämään kyllästyneeksi kuin nyt. Niinkuin auringon säteet sammuvat ja häviävät synkkien pilvien taa,

niin sammui ja hävisi myötäkäymisen tuottama ilo hänen sydämessään vallitsevaan synkkyyteen ja epäluuloisuuteen.

"Ne ovat kiviä leivän asemasta", ajatteli hän, "kun kodin ilo on mennyt, kun ei enää luota siihen, jolle tahtois antaa sisimpänsä, silloin on kaikki mennyttä, silloin ei ulkonainen myötäkäyminen merkitse mitään."

Ja hän kadehti nuorta virkamiestä, joka alituisesti vaivasi häntä valittamalla huonoja raha-asioitaan ja ylistämällä lemmittynsä sisällisiä ja ulkonaisia avuja.

Blumien perheessä otettiin tieto Eugenin nimityksestä vastaan tyytyväisyydellä, joka ilmeni hyvin rauhallisella tavalla. Eihän muuta voitu odottaakaan, eihän tapahtunut muuta kuin mikä kohtuullista oli, katsoen Eugenin lahjoihin, ulkonäköön ja velvollisuudentuntoon. Päinvastoin olisivat kaikki olleet hyvin ihmeissään ja moittineet ankarasti hallitusta, jos olisi kulunut vielä muutamia vuosia ilman että Eugenia olisi edelleen ylennetty.

Hjortin perheessä sitävastoin herätti tieto ylennyksestä oikeusneuvokseksi yleistä hämmästyä ja säikähdystä.

"Oi pyhä Antonius!" huudahti Lisbet, kun Dora tuli heille ja kertoi, mitä oli tapahtunut, "auta minua kestämään tätä ylennystä! Aivanhan värisen ajattellessani, että lankoni on oikeusneuvos..."

Ja hän asettui Doran eteen ja hänen hampaansa kalisivat ja kädet ja jalat vapisivat.

"Miten ihmeellä uskallat olla naimisissa hänen kanssaan, rakas Dora?" kysyi hän.

"Mitäpä muutakaan voin tehdä?" vastasi Dora nauraen, "enhän voi erota hänestä sen vuoksi, että hän on oikeusneuvos?"

"Eipä juuri sitäkään! Mutta johonkin varovaisuustoimenpiteeseen minä ainakin ryhtyisin. Oi, miten iloinen olenkaan että pikku Ernstilläni on ainoastaan 2,000 kruunua vuodessa ja että meillä on vain kaksi pientä huonetta ja 1 kr. 25 äyriä tuotit ja että kaikki meillä on niin pientä ja puutteellista ja sievää! Kunpa ei Ernstistä vaan koskaan tulisi 'oikeusneuvosta' tahi 'amiraalia'!"

Ja hän nousi varpailleen ja pyörähteli pari kertaa ympäri iloisena siitä, ettei voinut koskaan tulla niin ylhäiseksi kuin Dora.

"Pikku sisko parka", sanoi Tulla, "isä sanoo, että sinut vielä esitetään hovissa. Mitenkähän se käy?"

Ja hän hyväili Doraa niin surullisen näköisenä, kuin uhkasi tätä jokin vaara.

"Se ei ole vaarallista", huudahti Lisbet, "pitää vain niijata, lakkaamatta niijata, ja kun kuningas tai hänen rouvansa sattuu katsahtamaan sinuun, pitää sinun panna käsi sydämelle ja kuiskata: 'teidän majesteettinne, teidän majesteettinne!'"

Ja hän niijaili syvään joka taholle, loi silmänsä maahan ja sopersi: "Teidän majesteettinne", ja puhkesi sitten vallattomaan nauruun.

Mutta Dora itse oli jokseenkin iloinen "ylennyksestään"; kun hän aamuisin pukeutui peilinsä ääressä, hymyili hän tyytyväisenä ja toisteli tuontuostakin: "Oikeusneuvoksetar ... oikeusneuvoksetar." Ja rouva Hjort oli jo selvillä siitä, miten huolimattomalla ja välinpitämättömällä äänellä hän ystävättäriensä pienissä kutsuissa puhuisi "väyvästäni oikeusneuvoksesta."

Sinä aamupäivänä, jolloin Eugen palasi esittelystä kuninkaan luota, oli säteilevän kaunis ilma ja ihmisiä vilisi Sturekadulla. Hän tapasi ystäviä ja tuttuja, ja kaikki tervehtivät häntä erityisen kohteliaasti ja ystävällisesti. Hän vastasi tervehdyksiin yhtä kohteliaasti, mutta jäykkä, totinen ilme ei hetkeksikään hävinnyt hänen kasvoiltaan. Hän kulki ja mietiskeli nyt, kuten aina, milloin raskas työ ei vaatinut kaikkia hänen ajatuksiaan, suhdettaan Doraan, muutosta, mikä oli tapahtunut Dorassa ja piinaavaa, selittämätöntä mustasukkaisuutta, joka ahdisti häntä kuin painajainen. Dora kertoi usein lapsellisen ihastuneena, miten suurta huomiota hänen laulunsa oli herättänyt kesällä, miten kaikki olivat ihailleet häntä, verranneet häntä Kristina Nilssonin, Adelina Pattiin j.n.e. Varsinkin sellaisina hetkinä hän tunsikin raivokasta mustasukkaisuutta, että hänen täytyi ponnistaa kaikki voimansa voidakseen olla huudahtamatta: "Vaikene — vaikene — älä pakoita minua kuuntelemaan puhettasi, joka ainoastaan vaivaa minua."

Pari kertaa olivat myöskin hänen äitinsä ja sisarensa omituisella tavalla kyselleet häneltä Doran kylpymatkasta, tiedustelleet, kenen kanssa hän oli seurustellut j.n.e. ja nämä kysymykset sekä omituiset katseet, jotka seurasivat niitä, olivat ärsyttäneet ja kiukustuttaneet häntä niin, että hän tuskin saattoi vastata.

Kun hän ennen päivällistä tuli kotiin, löysi hän pöydältään kirjeen, jonka päällekirjoitus oli outoa käsialaa. Hän oli tottunut saamaan kirjeitä tuntemattomilta henkilöiltä ja avasi sen sentähden välinpitämättömästi — mutta tuskin oli hän nähnyt sen ainoan sanan, mikä siihen oli kirjoitettu, kun hän hätkähti, tuli kalmankalpeaksi ja rutisti suonenedontapaisesti paperia kädessään. Sitten hän avasi sen taas ja tuijotti siihen kauan, rutisti sen vihdoin kokoon, heitti uuniin ja sytytti palamaan.

Sitten hän istui kauan kirjoituspöytänsä ääressä nojaten päänsä käsiinsä. Kuka — kuka oli lähettänyt hänelle tämän kirjeen — kuka oli lausunut sanan, jota hän ei uskaltanut ajatuksissaankaan lausua? Hänen mieleensä johtui Julia, mutta hän karkoitti heti tämän ajatuksen — oli alhaista, hänen arvolleen alentavaa, epäillä naista syypääksi sellaiseen tekoon... Julia oli ollut intohimoinen, epätoivoinen — mutta ei koskaan halpamainen.

Mutta kuka?...

Hän kävi ajatuksissaan läpi kaikki tuttavansa, joiden hän tiesi kantavan kateutta tai kaunaa häntä kohtaan. Mutta hän ei muistanut ketään, jota hän olisi voinut epäillä syypääksi tähän tekoon. Hän ei tuntenut ketään, jolla olisi ollut niin halpamainen luonne — sillä ainoastaan halpamainen ihminen saattaa menetellä niin kurjasti intohimojen pyörteessä. Intohimot ahdistavat kaikkia, mutta ainoastaan kunnottomissa ihmisissä ne ilmenevät kunnottomina tekoina. Ja voiko olla mitään kehnompaa kuin sellainen nimetön kirje, jonka hän oli saanut?

Jälleen muistui hänen mieleensä Julia... Eikö nainen juuri ole taipuva sellaisiin rikoksiin — eikö nainen juuri salakavalasti hyökkää uhrinsa kimppuun?...

Hän oli niin kiihdyksissä, kun hän tullessaan päivällispöytään tapasi Doran ja lapset, että hän tuskin saattoi tervehtiä heitä luonnollisesti. Pienokaiset puhelivat kuten tavallisesti ja Dorakin oli hyvin iloinen ja vilkas. Hän oli hyvin sievä uudessa, hienossa syyspuvussaan, tukka kammattuna tavalla, joka sopi hänelle erinomaisen hyvin. Eugen katseli salavihkaa vaimoaan ja hänen kauneutensa herätti hänessä raivoa ja mustasukkaisuutta, joka sai veren pakenemaan hänen kasvoiltaan..

"Mitä nyt, Eugen, voitko pahoin — olet niin kalpea", sanoi Dora äkkiä katsellen häntä osaaottavasti, "eikä sinulle näy maistavan ruoka. Onko syytä olla tuon näköinen, kun on tullut oikeusneuvokseksi?"

Ja hän nauroi hilpeästi ja vallattomasti.

"En voi hyvin", vastasi Eugen jäykästi, "saattaa voida pahoin, vaikka onkin oikeusneuvos."

"Tietysti, tietysti", vastasi Dora nauraen, "mutta ei kukaan, joka on oikein iloinen, ota pahoinvointia noin vakavalta kannalta."

Eugen ei vastannut; hän antoi Doran ja lasten pitää huolta puhelusta, joka näytti luistavan hyvästi, vaikka hän ei ottanutkaan osaa siihen.

Seuraavina päivinä hän vaaniskeli lakkaamatta Doraa, ja mitä enemmän hän vaaniskeli, sitä epäluuloisemmaksi ja ilkeämmäksi hän tunsu itsensä. Hänestä tuntui, että kaikessa, mitä Dora sanoi tahi teki, oli jokin salainen tarkoitus. Miksi pukeutui hän nyt niin huolellisesti — hän ei ollut koskaan pukeutunut niin aistikkaasti ja huolellisesti kuin nyt. Miksi oli hänen ilkeäntuutensa, joka muuten aina oli harmittanut häntä, nyt kokonaan hävinnyt?

Tämä hirveä mustasukkaisuus, joka sai hänet halveksimaan itseään, herätti hänessä alinomaa kauheita näkyjä. Hän ei voinut nukkua öisin, ja ainoastaan ponnistamalla kaikki voimansa saattoi hän hoitaa virkatehtäviään. Ja jännitys kasvoi päivä päivältä, hänen sielunsa oli kuin avoin haava, joka taholta alttiina kavalille hyökkäyksille.

Sitten tuli jälleen nimetön kirje, jossa oli samanlainen, yhtä lyhyt ja yhtä ilkeä sisällys kuin edellisessäkin — ja nyt oli isku vielä ankarampi kuin edellisellä kerralla.

Koko päivän näki Eugen edessään tämän yhden ainoan sanan, aivan kuin kipeä silmä näkee väreilevän kaikkien esineitten vieressä mustan pisteen. Kun hän otti osaa asiain käsittelyyn oikeuden edessä, soi tämä sana koko ajan hänen korvissaan, ja kun tehtiin päätöksiä tärkeissä jutuissa ja hän yhtä tyynenä kuin tavallisesti lausui mielipiteensä, ajatteli hän koko ajan yhtä ainoata asiaa: "Kuka on kirjoittanut sen? ... olenko todellakin petetty aviomies? ... tietääkö kukaan täällä siitä? Ehkä he kaikki tietävät sen ja juuri nyt nauravat minulle ja sanonut minua siksi ... siksi, mikä oli kirjeessä..."

Tämä viimeinen ajatus sai hänen ylpeytensä nousemaan sitä musertavaa häpeän tunnetta vastaan, joka oli vallannut hänet. Hän piti itseään niin häväistynä, että hän olisi tahtonut piiloittautua kaikkien katseilta. Mutta nyt hänen täytyi olla, kuin ei hän olisi välittänyt mistään, hänen täytyi turvautua ylpeyteensä ja ottaa avukseen jäykkä, kopea tapansa kaikkea sitä pilkkaa vastaan, jota hän oli

huomaavinaan kaikkialla. Ja hänen ystäviensä ja tuttaviensa mielestä oli surullista, että menestys saattoi tehdä ihmisen niin ylpeäksi, kuin se oli tehnyt Eugen Blumin.

Mutta miksi ei hän mennyt Doran luo, näyttänyt hänelle kirjettä ja kertonut avomielisesti synkistä epäilyksistään? Hän naurahti katkerasti, tehdessään itselleen tämän kysymyksen, mikä ei ensinkään sopinut etevälle lakimiehelle. Mikä erottaa ihmiset toisistaan? Sitä eivät koskaan tee ulkonaiset tapahtumat — ne ovat vain seurauksia siitä, mikä on kauan mielessä kytenyt — sen tekevät salaiset, jäytävät voimat sydämen sisimmässä. Oikeastaan oli hän aina epäillyt Doraa — silloinkin, kun tunnusti rakkautensa ... ja hänen epäilyksensä oli kasvanut ... kasvanut ... ja tämä epäily se nyt erotti heidät.

"Menetkö ulos tänä iltana, kuten tavallisesti?" kysyi Dora eräänä perjantaipäivänä päivällistä syödessä.

Hän puhui teeskennellyn välinpitämättömällä äänellä eikä puhuessaan katsonut Eugeniin, vaan salvettirenkaseen, jota pyöritteli vasemmalla kädellään.

"Menen", vastasi Eugen lyhyesti, "miksi sitä kysyt?"

"Muuten vaan, vanhan tavan mukaan... Jos olet poissa iltaan asti, menen ehkä käymään kotona..."

Eugen tunsu että hän ei puhunut totta, mutta vastasi yhtä lyhyesti ja välinpitämättömästi kuin äsken:

"Nils Vestren ja minä olemme päättäneet revisioonin jälkeen syödä illallista Oopperakellarissa."

"Vai niin — no sitten et tule kotiin ennenkuin myöhään illalla."

Dora nauroi. Eugenin mielestä oli hänen naurunsa teeskenneltyä ja typerää, ja hänessä heräsi niin ankara viha, että jollei hän olisi hillinyt itseään, olisi hän saattanut lyödä Doraa vasten kasvoja.

"Mitä sinä naurat?" kysyi hän ärtyisästi ja katseli Doraa tavalla, jonka olisi pitänyt viedä häneltä naurunhalun.

"Enpä oikein tiedä itsekään", vastasi Dora vallattomasti, "nauran usein ilman mitään syytä ... mieleeni juolahtaa niin hullunkurisia ajatuksia..."

"Silloin on parasta että koetat hillitä itseäsi", sanoi Eugen kylmästi, "muut ihmiset eivät voi nauttia sukkeluustasi yhtä paljon kuin sinä itse."

"Niinpä niin — unohdin sen", vastasi Dora yhtä vallattomasti kuin äsken.

Eugen ei vastannut, ja pikku tytöt, jotka olivat kaiken aikaa puhelleet ja lörpötelleet keskenään, saivat nyt yksinään ylläpitää keskustelua.

"Miten ikäväksi Eugen on tullut", ajatteli Dora, "ukko Penn sanoo, että hänestä vielä kerran tulee valtioneuvos — minkälaiseksi hän sitten tuleeekaan, kun hän jo oikeusneuvoksena on näin ikävä!"

Kuuden aikaan lähti Eugen kotoa; hän sanoi kylmästi hyvästi Doralle, mutta Dora suuteli häntä huolettomasti ja ihmetteli vieläkin, miten masentavan vaikutuksen oikeusneuvoksen arvo oli tehnyt hänen mieheensä.

Heti kun Eugen oli mennyt, juoksi Dora huoneeseensa ja alkoi pukeutua. Hän avasi tukkansa ja laitteli sitä useilla eri tavoilla, ennenkuin sai sen mielensä mukaiseksi. Hän katseli kuvaansa peilissä ja hymyili tyytyväisenä, nähdessään miten kaunis hän oli. Sitten hän pukeutui toiseen pukuun, joka oli hyvin yksinkertainen, mutta joka sekä värinsä että kuosinsa puolesta sopi hänelle erittäin hyvin.

Sitten hän meni lastenkamariin ja leikki ja puheli ja lauloi pikku tyttöjensä kanssa, kunnes heidät pantiin nukkumaan; kun lapset olivat sängyssä, meni hän toisen luota toisen luo ja luki iltarukouksen heidän kanssaan. Sitten alettiin sanoa hyvää yötä ja sitä kesti siksi, kunnes palvelustyttö tuli sisään ja ilmoitti, että eräs herra oli jättänyt korttinsa ja kysyi, saisiko hän tavata oikeusneuvoksetarta.

"Käskekää hänen tulla sisään", sanoi Dora, otettuaan vastaan kortin, jonka palvelustyttö ojensi hänelle. Sitten hän suuteli useita kertoja kiihkeästi pikku tyttöjään ja riensi ulos, viitaten kädellään lapsille, jotka innokkaasti huusivat: "Hyvää yötä, äiti kulta ... hyvää yötä ... nuku hyvin, rakas äiti..." ja heittivät hänen jälkeensä sormisuukkosia.

Kun Dora tuli saliin, joka oli etehisen toisella puolella, vastapäätä lastenkamaria, oli siellä hyvin hienosti puettu nuori mies, pitkässä takissa ja silinterihattu kädessä; hän kumarsi syvään Doralle, hymyilevillä kasvoilla kunnioittava ja ihaileva ilme. Hänellä oli lempeät, haaveksivat silmät ja täyteläiset, hieman aistilliset huulet, ja piirre suun ympärillä oli epämääräinen ja epäluotettava.

Dora ojensi hänelle kätensä ja tervehti häntä luontevasti ja iloisesti kuin vanhaa tuttua ikään.

"Istukaa", sanoi hän ystävällisesti, "ettepä tosiaankaan tullut liian aikaisin..."

"Oh — rouva Blum ... oikeusneuvoksetar..."

"Ei, ei, älkää toki käyttäkö tuota pitkän pitkää nimitystä, olkaamme kuten kesällä..."

Ja hän nauroi ilman mitään aihetta, kuten hänen toisinaan oli tapana tehdä; tämä nauru harmitti aina Eugenia.

"Ei ole minun syyntä, että olen ollut kauan tulematta", jatkoi vieras, "minulla on ollut liian ikävä — ja silloin ei aina tiedä, mitä pitää tehdä..."

"No, minkälaisista oli kylpylaitoksessa minun lähdeyttäni?" keskeytti Dora nopeasti.

"Hirveätä... Tiedättekö, minkälaisista on metsässä, kun lintujen laulu on tauonnut? Sellaista oli kaikkialla. Kukaan ei tahtonut mennä seurusteluhuoneeseen, missä sävelenne olivat kaikuneet. Oi, rouva Blum — teidän laulunne ... ehkä saattaisi unohtaa teidät itsenne ... en tiedä ... mutta ei koskaan teidän lauluanne..."

Dora punastui ja pudisti päätään — kumpikaan heistä ei tietänyt, mille.

"Ette voi aavistaa, miten suuri vahinko on, että niin harvoin laulatte suuremmalle yleisölle", jatkoi vieras, vetäen tuolinsa lähemmäksi Doraa, liike, joka sai Doran vetäytymään huomaamattomasti taaksepäin, "muutamat ihmiset ovat saaneet osakseen liian paljon onnea, ja niihin kuulutte te. Teidän ei pitäisi olla naimisissa, kytkettynä kotiin, teidän pitäisi laulaa koko maailmalle, ja koko maailma ihailisi teitä."

Nämä sanat eivät olleet pelkkää imartelua; katse, jonka nuori mies loi Doraan, säteili vilpittömästi ihastusta.

Dora vuoroon punastui, vuoroon kalpeni. Ei ollut toista tapaa, jolla saattoi niin helposti voittaa hänen sydämensä, kuin puhumalla hänen laulustaan ja sen vaikutuksesta ihmisiin. Sitä tietä olivat Eugen ja hänkin kerran yhtyneet. Nyt oli hän koko kesän, joka kerran kun oli laulanut, kuullut lauluaan kehuttavan, ja tänä hetkenä hän tunsu ihastusta, joka hurmasi hänet.

Niin, ehkä oli hän väärällä uralla, ehkä olisi hänestä voinut tulla taiteilijatar, suuri, kuuluisa laulajatar, jonka nimen jälkimaailmakin olisi muistanut... Hän tunsu tuskallista ahdistusta, tuntui, kuin jotain olisi ainaseksi mennyt hukkaan...

"Te liioittelette", kuiskasi hän levottomana ja hämillään, peläten, että toinen ei panisi vastaan, "onhan minulla kaunis ääni, mutta se sopinee parhaiten laulujen laulamiseen pienokaisilleni..."

"Siihen se tietysti sopii erinomaisesti, sitä en ensinkään epäile. Mutta sopivin paikka sille olisi konserttisali tahi teatteri. Jos tietäisitte, miten monen olen kuullut sanovan samaa..."

"Oletteko todellakin?" kysyi Dora innoissaan ja ihastuneena.

"Olen kyllä ... tuntijoiden ... arvostelijoiden... Mutta miksi te todellakaan ette esiinny? Miehellänne ei voi olla mitään sitä vastaan, että voitatte kultaa ja kunniaa."

Dora purskahti nauruun. Eugenin vaimo esiintyisi julkisesti laulajattarena! Silloin kaikki Blumin perheen jäsenet saisivat halvauksen, vieläpä neiti Pilokin.

"Ei, ei, sitä ei kannata ajatellakaan", sanoi hän nauraen ja huokasi samalla, "mieheni ei sallisi minun laulavan edes seurassakaan, saati sitten..."

Hän vaikeni äkkiä ja veri syöksähti hänen kasvoilleen. Hän oli kuulevinaan äänen, joka syntyi, kun Eugen pisti avaimen etehisen lukkoon ja avasi oven. Aivan oikein, nyt hän sulki oven, ja...

"Mieheni tulee kotiin!" huudahti Dora lapsellisen pelokkaasti, "ja minä en ole kertonut hänelle, että te olette täällä ... hän ei siedä taiteilijoita ... hyvä Jumala, hän tappaa meidät molemmat."

Nuori mies naurahti, mutta hänen oli samalla hieman tukalata olla. Hän oli nähnyt Eugenin pari kertaa ja hän ajatteli, että jollei tämä pitänyt taiteilijoista, ei hänkään pitänyt pikkubyrokrateista.

"Hiljaa", kuiskasi Dora kalmankalpeana, "teidän täytyy paeta, sillä jos hän nyt tapaa teidät, tekee hän meidät kaikki onnettomiksi..."

"Mutta onko hän nyt sellainen Otello?..."

"On kyllä — kaikki miehet ovat Otelloja... Tehkää nyt niinkuin minä käsken. Jos viittaa oikealle, menkää ulos ruokasalin ovesta ja kadotkaa — jos seison hiljaa paikallani, tulkaa tätä kautta..."

Ja hän juoksi etehiseen vievälle ovelle, avasi sen varovasti ja kurkisti ulos. Mutta hän oli unohtanut päällysvaatteet, eikä tiennyt, että Eugen oli jo lukinnut oven salin ja ruokasalin välillä.

"Kas niin, menkää nopeasti — hyvästi!" kuiskasi Dora, viitaten ruokasalin oveen. Mutta tuskin oli nuori mies, hämillään ja kiihdyksissä, laskenut kätensä oven ripaan noudattaakseen Doran käskyä, kun hän hämmästyneenä peräytyi pari askelta. Mitä tämä oli — ovi oli lukittu ulkoapäin ja hän oli kuin hiiri satimessa!

Hänen ei auttanut muu kuin tyytyä kohtaloonsa. Hän pyörähti ympäri ja koetti näyttää huolettomalta ja välinpitämättömältä, mutta Doran ulkonäkö ei ainakaan ollut omiaan rauhoittamaan häntä. Hän seisoi kädet riipuksissa ja silmissä arka ja säikähtynyt ilme kuin pelästyneellä linnulla.

Samassa astui Eugen sisään etehiseen vievästä ovesta. Jos Dora ja hänen ihailijansa olivat säikähtyneen näköisiä, oli Eugen sensijaan kylmä ja tyyni. Hän ei hämmästynyt siitä, mitä sai nähdä, sillä se vahvisti vain sitä, mitä hän jo kauan oli epäillyt.

Dora koetti olla vapaan ja luonnollisen näköinen ja esittää vieraan Eugenille, mutta Eugen ei kuunnellut häntä vaan astui hänen sivuitsensa vieraan luo, joka koetti tervehtiä.

"Herraseni", sanoi hän, "kuka lienettekin, tulen aina kohtelemaan teitä samalla tavalla."

Hän tarttui nuorta miestä kaulukseen ja työnsi hänet ovea kohti.

"Herra oikeusneuvos ... minä ... minä panen vastalauseen sellaista kohtelua vastaan ... rouvanne on ottanut minut vastaan, ja..."

Mutta Eugen ei kuunnellut hänen puhettaan. Hänen hieno, kapea kätensä puristi toista takinkauluksesta kuin rautaruuvi ja heitti hänet kuin rukkasen etehiseen. Sitten hän avasi ulko-oven, osoitti hänelle portaita ja sanoi tyynellä, jääkylmällä äänellä:

"Olkaa hyvä ja poistukaa täältä niin pian kuin mahdollista, jos ette tahdo että heitän teidät portaita alas."

Hän otti vieraan hatun ja takin, ojensi ne hänelle ja sulki kiireesti oven hänen jälkeensä...

Dora kirkasi pelosta, kun Eugen palasi saliin. Hän oli kalmankalpea ja hänen silmissään oli outo, kylmä kiilto — Dora ei ollut koskaan nähnyt häntä sellaisena. Hän oli äärimmilleen kiihoittunut, hän oli kuin polttava, hehkuva rautainen ase.

"Selvitykseni sinun kanssasi ei kestä kauan", sanoi hän lyhyesti, "miten paljon tahdot vuotuista eläkettä?"

Dora tarttui molemmin käsin päähänsä.

"Oi, Jumalani ... tarkoitatko ... tarkoitatko ... että meidän on ... erottava..."

Eugen nauroi kylmästi ja ilkeästi.

"Tietysti. Sehän on itsestään selvä."

Doran silmiin tuli hätäntynyt, tuskallinen ilme ja hän ojensi hapuillen kätensä, ikäänkuin etsiäkseen tukea.

"Asia ei ole niin, kuin luulet ... vannon, että se ei ole niin."

"Minulla ei ole syytä uskoa sinua. Koko avioliittomme ajan olet valehdellut minulle..."

"Vannomalla vakuutan, että hän on vieras minulle ... hän ihailee lauluani ... hän ... piti ehkä vähän ulkonäöstäni ... mutta hän ei merkitse minulle sen enempää... Olen ehkä haaveksinut hieman ... me lauloimme yhdessä ... kerran on hän suudellut kättäni ... siinä kaikki. Tiedän, että et pidä taiteilijoista ... siksi en uskaltanut kertoa sinulle, että hänen piti tulla tänne ... sinähän olet ollut niin kova ja paha minua kohtaan..."

Hän loi alas silmänsä salatakseen esiinpyrkiviä kyneleitä. Hän oli sinä hetkenä niin puhtaan ja viattoman näköinen, että hänen näkönsä oli kuin lievittävää palsamia Eugenin kiihtyneelle mielelle.

"Koetan uskoa sinua", sanoi Eugen lempeämmin, "mutta liittomme on joka tapauksessa purettu. Olin asettanut suhteemme niin korkealle, pidin sen niin pyhänä, että vähempikin kuin kaikkein törkein rikos riitti tekemään sen tyhjäksi silmissäni."

Dora katsahti äkkiä ylös.

"Etkö *sinä* sitten koskaan ole rikkonut sitä?" kysyi hän matalalla äänellä, ja hänen silmissään välähti kuin uhmaa.

"En, uskallan sanoa, että en ole. Yksikään mies ei ole asettanut avioliittoa korkeammalle, kuin minä tein, pyytäessäni sinua vaimokseni, ja kukaan ei ole hartaammin kuin minä halunnut tehdä vaimoan onnelliseksi. Mutta minä en ole koskaan huomannut sinun haluavan samaa, en milloinkaan, en edes avioliittomme alku-aikoina ole tuntenut, että sinun hartain halusi olisi tehdä miehesi onnelliseksi. Hitaasti, mutta varmasti on sinun itsekkäisyytesi tappanut rakkauteni, ja kun nyt sinun ajattelumattomuutesi, — käyttäkseni niin lievää sanaa — on mennyt niin pitkälle, että annat liehakoida itseäsi kylpypaikoissa ja käytät hyväksesi minun poissaoloani ottaaksesi vastaan herroja, valehdeltuasi ensin minulle — silloin on mielestäni parasta, että eroamme."

Doran kasvoille nousi hehkuva puna ja hänen silmissään välähti salama.

"Hyvä, olkoon niin!" huudahti hän äkkiä uhmaten ja intohimoisesti, "tiedän, että rakkautesi on loppunut ... tiedän sen ... sitä ei sinun tarvitse kertoa ... sen tappoivat sellaiset vähäpätöiset asiat, kuin että suola-astia ei ollut esillä, tai että ikkunaverho ei ollut alhaalla, kun aurinko paistoi ... tai että... Miksi otit minun vaimoksesi? Miksi et ennemmin hankkinut itsellesi hyvää taloudenhoitajataria? Miksi vaadit, että minä olisin täydellinen? Luuletko, että kukaan maailmassa on täydellinen? Runoutta ja laulua ja kauneutta ja iloa ... kaikkea sitä sinä tahdoit ... tehdä kotisi yrttitarhaksi, missä kaikki kukoistaisi vain sinua varten... Ja sitten olisi minun pitänyt olla sinun taloudenhoitajasi ... ruokkia sinua hyvällä ruualla ... parsia liinavaatteita kuten äitisi ja neuloa koniompeluja, kuten sisaresi ja kutoa sukkaa kuin vanha Pilo ja ... ja..."

Hän puhui kovalla, värisevällä äänellä ja hänen silmänsä säihkyivät tulta. Mutta Eugen katseli häntä vain pilkallisesti hymyillen. Kumpikaan heistä ei tänä hetkenä voinut väistyä tuumaakaan, he eivät tunteneet muuta kuin palavaa vihaa ja halua puolustaa itseään ja todistaa toisen olevan väärässä.

Äkkiä molemmat hätkähtivät ja kääntyivät katsomaan oveen päin. He olivat unohtaneet, että ovi oli auki, ja että heidän kiihkeät, vihaiset äänensä saattoivat kuulua läpi koko huoneuston.

Kynnyksellä seisoivat Mai pitkässä yöpaidassaan, vaaleat kiharat hulmuten pienten, hienopiirteisten kasvojen ympärillä. Hän seisoivat hetken aikaa liikkumattomana ja katseli ihmetellen ja kauhuissaan vuoroon isää, vuoroon äitiä. Sitten hän meni hitaasti heidän luokseen, tepsutellen pienillä, paljailloilla jaloillaan, ja hänen hento ruumiinsa keinoi kuin kukanvarsi.

"Miksi te riitelette?" kysyi hän moittivalla äänellä.

Kumpikaan heistä ei voinut vastata. Dora tuli purppuranpunaiseksi ja kyyneleet kohosivat hänen silmiinsä. Eugen tuli vieläkin kalpeammaksi ja puristi kovasti sohvan selkämystä, johon nojasi. Hän ei voinut kohdata pikku tyttärensä katsetta, hän tuijotti itsepäisesti hänen kiharoihinsa ja toisteli mielessään: "Miten — miten olen tullut siihen, että tunnen itseni rikolliseksi oman lapseni edessä?"

Pikku Mai kiipesi sohvalle, kiersi toisen kätensä Eugenin ja toisen Doran kaulaan ja taivutti heidät toistensa puoleen.

"Isien ja äitien pitää aina olla hyviä ystäviä", sanoi hän juhlallisesti, "suudelkaa nyt toisianne!"

Ja hän painoi heidän päänsä yhteen ja pakotti heidät suutelemaan toisiaan. Sitten hän erotti heidät toisistaan ja katseli heitä kysyvästi. Hänen kasvoillaan oli niin surullisen ajatteleva ilme, joka ei ensinkään sopinut hänen nuorelle ijälleen, että sekä Eugen että Dora unohtivat kaikki muut ajatukset ja heidät valtasi hämärä, tuskallinen aavistus.

"Olemme, olemme", vastasi Dora nyyhkyttäen, "rakas pikku tyttöseni ... anna anteeksi isälle ja äidille..."

Ja hän painoi tyttöksen rintaansa vasten ja peitti itkien hänen kasvonsa suuteloidilla.

Mutta Eugen ei voinut puhua sanaakaan; hän otti Main syliinsä, kietoi pitkän yöpaidan hänen ympärilleen ja kantoi hänet takaisin lastenkamariin. Main toinen käsi oli silloin hänen kaulassaan, mutta tyttönen ei painautunut häntä vasten kuten hänen tapansa oli, hän tuijotti suoraan eteensä kuin olisi hän miettinyt selittämätöntä arvoitusta. Eugen olisi mielellään antanut vaikka elämänsä, jos olisi tänä hetkenä saanut tuntea Main helliä hyväilyjä ja kuulla hänen, kuten tavallisesti, kuiskailevan:

"pikku, pikku isä", mutta hänen oli mahdotonta saada sanaakaan suustaan; hän pani vain Main vuoteeseen, peitti hänet huolellisesti ja kiiruhti sitten omaan huoneeseensa.

Hän tahtoi olla yksin; tämä oli katkerin hetki hänen elämässään; hänestä tuntui, että hän oli kadottanut sekä vaimonsa että lapsensa — Doran ja hänen suhteensa ei enää voinut tulla entiselleen, ja Mai ei enää koskaan voisi rakastaa ja kunnioittaa isäänsä...

Mutta Dora istui yhä vielä salissa, pää käsien nojassa, ja nyhkytti hiljaa. Mitä pahaa oli hän tehnyt, että näin suuren surun ja häpeän piti tulla hänen osakseen? Ensi kerran elämässään toivoi hän kuolemaa — mitäpä elämällä enää oli hänelle annettavaa, hänen miehensä ei enää rakastanut häntä, hän oli äsken juuri vieraan edessä häväissyt häntä, ja — mikä oli pahinta — hän oli tehnyt omalle lapselleen pahaa, jota ei milloinkaan enää voisi korjata. Hän ei koskaan, koskaan voisi unohtaa ilmettä Main silmissä — hänestä tuntui, kuin nuo lapsensilmät, joissa oli kuvastunut niin syvä suru, eivät enää koskaan saisi takaisin entistä iloista ilmettään... Hän oli pienessä lapsensielussa herättänyt eloon jotain ... jotain, jonka olisi pitänyt saada vielä kauan uinua ... hän oli herättänyt sen liian aikaisin ... hän, lapsen oma äiti...

Hän nousi, pyyhki kyyneleet silmistään ja hiipi lastenkamariin katsomaan, joko Mai nukkui.

Pikku tyttöjen vuoteen takana paloi yölamppu, jonka valo pehmeänä ja hillittynä lankesi pienten nukkujain pörröisille päille. Dora seisoi hetkisen liikkumattomana, katsellen lapsiaan. Mai oli jo nukkunut; hän makasi pää käännettynä sivulle päin, niin että hänen kasvonsa — jotka olivat aivan kuin Eugenin — kuvastuivat selvästi päänalusta vasten; Sonja ja Gertrud makasivat selällään ja tuhisivat, ja pikku Märta oli kuin sotkuinen kerä, josta näkyi vain vaaleat kiharat, punaiset posket ja valkoiset, palleroiset jäsenet.

Miten kauniita he olivat — Dorasta tuntui, että hän ei ollut milloinkaan nähnyt heitä niin viehättävinä kuin tänä hetkenä. Epätoivo, jota hän viimeksi kuluneina tunteina oli kokenut, sai hänet pitämään tätä suloista suruttomuutta, tätä paisuvaa kevätvoimaa jonakin ihmeellisen kauniina ... jonakin, joka muistuttaa auringonnousua, kun kaste kimaltelee ja elämän ihanuus avautuu ihmiselle synkän, unettoman yön jälkeen...

Hän meni toisen luota toisen luo ja suuteli heidän lämpöisiä poskia ja hymyili kuullessaan, miten he puhkivat kääntyessään puolelta toiselle ja nähdessään, miten he kohottivat silmäluomiaan, sulkeakseen ne heti jälleen. —

Näky oli niin ihastuttava, että hän hetkiseksi unohti kaiken muun. Äidinrakkaus heräsi voimakkaana hänen rinnassaan, hän risti kätensä kuin nähdessään jotain pyhää ja seisoi kauan vaipuneena lastensa katselemiseen.

Äkkiä hän hätkähti, kuin olisi aave kohonnut hänen eteensä. Erotta ... olihan hän sanonut, että heidän piti erota ... heidän ... isän ja äidin...

Hän oli kuulevinaan pikku Main lempeällä, nuhtelevalla äänellä sanovan:
"Isien ja äitien pitää aina olla hyviä ystäviä..."

Ja hän puhkesi itkuun ja suuret, katkerat kyyneleet putoilivat pienille suloisille kasvoille, joita hän äsken kuohuvan äidinrakkauden vallassa oli suudellut. Hyvä Jumala — miten oli Eugen saattanut lausua sellaisia sanoja ... ja miten oli hän itse hetkeksikään saattanut uskoa niitä...

Erotta ... miten voi erota, kun on yhdessä antanut elämän neljälle pienelle lapselle ja on luvannut yhdessä hoitaa heitä ja antaa heille joka päivä aamu- ja iltasuukkosen isältä ja äidiltä? Sehän on mahdotonta — mahdotonta.

Ja uusia, ihmeellisiä ajatuksia heräsi hänessä. Mitä on se, kun ihminen rakastaa — rakastaa niin kuin Eugen ja hän kerran rakastivat? Eikö se ole sitä, että tuntee kaiken, mikä elää ja liikkuu sydämessä, niin sanomattoman suurena ja voimakkaana, että se pyrkii esille, sytyttämään uutta elämää? Mutta silloinhan elää itekin sen uuden elämän mukana, elää sen mukana ijankaikkisesti... Oi, miten suurelta ja ihmeelliseltä se hänestä tuntui... Hän ja Eugen elivät näissä neljässä pienessä olennessa ... kaikki, kaikki heissä oli vain häntä ja Eugenia... Ja kun Eugen ja hän kerran kuolevat, jatkuu heidän elämänsä heidän lapsissaan... Ja kun nämä tulevat suuriksi ja saavat omia pieniä lapsia — yhäti elävät Eugen ja Dora uuden elämän mukana... Oi, elämä ... ihmeellinen, ihana elämä loputtomine, äärettöminä näköaloines! Ja kesken tuskansa ja surunsa hän tunsu äkkiä huumaavaa iloa elämän ja ikuisuuden ihanuudesta... Ei, eihän voinut erota, kun oli niin yhtynyt — vaikka he matkustaisivat maailman ääriin asti, päästäkseen näkemästä toisiaan, eläisivät he sittenkin yhdessä lapsissaan. Kun kaksi ihmistä on kerran rakkaudessa antanut itsensä toinen toiselleen, eivät he enää voi erota — se on rakkauden taivas ja helvetti.

Nyt ymmärsi hän paremmin kuin koskaan ennen, miksi Eugen asetti avioliiton niin korkealle, hän ymmärsi, miksi Eugen kerran oli lausunut: "Avioliitto on minulle sakramentti, ja jos se saa tahran, on koko minun elämäni hukassa." Silloin oli hänestä tuntunut, että Eugen liioitteli, haaveili — mutta ei nyt enää.

Ja hänen oma pikku tyttärensä oli opettanut hänelle tämän.

"Isien ja äitien pitää aina olla hyviä ystäviä..."

Hän polvistui Main vuoteen ääreen ja alkoi rukoilla hiljaa. Ja tuska, jota hän oli tuntenut, muuttui iloiseksi, ihanaksi toivoksi. Kaikki tulisi jälleen hyväksi... Eugen antaisi hänelle anteeksi — hän rakastaisi lapsiaan, eläisi heidän hyväkseen, hoitaisi kotiaan, pitäisi sen siistinä, järjestyksessä ... hänestä tulisi oikea "rouva Täydellinen".

Ja hän hymyili toivehikkaasti ja hänen sydämensä oli täynnä hyviä, jaloja päätöksiä ja uskoa tulevaisuuteen.

Hän nousi ylös ja meni miehensä luo. Mennessään hän rukoili lapsellisen innokkaasti: "Hyvä Jumala, älä anna hänen olla paha minulle, anna hänen tuntea yhtä paljon rakkautta kuin minä tunnen! Miten on mahdollista, että äsken saatoin olla niin vihainen ja sanoa niin pahoja sanoja — minusta tuntuu, kuin yksikään paha ajatus ei enää saattaisi herätä minussa..."

Kun hän tuli Eugenin luo, istui tämä kirjoituspöytänsä ääressä, selkä oveen päin; hän ei liikahantakaan, kun Dora astui sisään.

Dora meni hiljaa hänen luokseen, kietoi kätensä hänen kaulaansa ja kuiskasi:

"Eugen, tahdotko Main tähden antaa anteeksi, mitä on tapahtunut, tahdotko antaa anteeksi, että olen ollut niin huolimaton ja epäluotettava ja... Tahdotko antaa anteeksi minulle kaikki — lupaan tästälähin tulla toiseksi, paremmaksi ihmiseksi."

Hänen katseensa oli kainon hellä ja säteilevä; Eugenin katse oli synkkä, ja hän vastasi matalalla äänellä:

"Minulla ei ole mitään anteeksi annettavaa... Main tulee antaa anteeksi ... sinulle ... minulle ... meille molemmille."

"Main tähden — Main tähden saamme kaikki anteeksi, ja kaikki on tuleva toiseksi. Koettakaamme rakkaudessa, Eugen, koeta kärsiä Dora parkaasi ... tiedänhän, miten huono olen ja aina tulen olemaan sinun sukusi rinnalla ... mutta Main tähden..."

Hän katsoi Eugeniin hellästi ja painoi hyväillen poskensa hänen poskeansa vasten. Mutta Eugen ei vastannut hänen hyväilyynsä. Hän puristi vain heikosti hänen kättään ja hymyili väsyneesti.

"Mikä on tapahtunut, sitä ei voi enää muuttaa", sanoi hän, "Main rakkautta ja kunnioitusta emme saa enää koskaan takaisin. Mutta koettakaamme unohtaa se, mikä on mennyt, ja koettakaamme elää niin, että meidän ei enää tarvitsisi hävetä lastemme edessä."

"Meidän tulee tehdä vielä enemmän, Eugen", sanoi Dora yhtä hellästi kuin äsken, "sinä et saa enää olla ankara ja epäystävällinen minua kohtaan. Muista Main sanoja: 'isien ja äitien pitää aina olla hyviä ystäviä'. Koettakaamme noudattaa pikku tyttömme kehoitusta."

"Niin, koettakaamme..."

Ja hänen kasvojensa ankara ilme sulii surumieliseen hymyyn, ja hän veti vaimonsa luokseen ja silitti hyväillen hänen poskeaan.

XVII.

Siitä päivästä alkaen Dora teki, mitä ei ollut koskaan ennen tehnyt: hän koetti koko sydämeästään noudattaa Eugenin toivomuksia. Siksi tapahtuikin ensimmäisen kerran, että hänen yrityksensä onnistui. "Rouva Täydellistä" ei hänestä tosin koskaan tullut — eikä olisi voinutkaan tulla — hänen liinavaatekaappinsa ja laatikkonsa, hänen keittiönsä ja ruokasäiliönsä eivät olisi koskaan voineet kestää vanhan rouva Blumin arvostelua, ja niin säännöllinen järjestys kuin Blumien kodissa ei hänen kodissaan

koskaan vallinnut.

Mutta se ei merkinnyt paljoa, sillä huolimatta ulkonaisesta vajavuudesta tunsi Eugen, että hän koetti tulla paremmaksi; sen saattoi nähdä yhtä selvästi kuin voi kuulla ihmissydämen tykyttävän huonon ja puutteellisen puvun alla, kun vaan kuunteli sitä. Kun Eugen näki, miten lapsellisen innokkaasti Dora koetti tulla hyväksi perheenemännäksi ja parantaa vikojaan, ajatteli hän: "Ehkä olisi hän jo aikoja sitten tehnyt tämän, jos olisin ollut hellempi ja ystävällisempi häntä kohtaan." Ja Dora ajatteli: "Onkohan hän aina huomannut sen? Minun huolimattomuuteni ja uhmailuni ja luottamuksen puutteeniko lienee tehnyt hänet niin ankaraksi minua kohtaan? En tiedä ... mutta minusta tuntuu, kuin olisi kaikki toisenlaista nyt kuin ennen."

Siten he nyt tulivat rakkauden taikavoiman kautta yhä lähemmäksi toisiaan, sensijaan, että he ennen itsekkäisyytensä kautta olivat joutuneet yhä kauemmas toisistaan. Ja sensijaan että he ennen olivat etsineet ja liioitelleet toistensa vikoja, koettivat he nyt olla näkemättä virheitä ja etsivät innokkaasti hyviä päätöksiä ja ystävällisiä ajatuksia, joita puhkeili heidän ympärillään kuin kukkia keväällä.

Mutta vasta kun Dora todenteolla alkoi noudattaa järjestystä ja koetti olla suora ja tosi Eugenia kohtaan, huomasi hän, miten vaikeata se oli. Eugen oli täsmällinen kuin kello; jos hän lupasi toimittaa jotain määrääjällä, tapahtui se, ja jos hän antoi jonkin tiedon, oli se oikea — kaikki tämä oli yhtä varmaa kuin että kello löi kaksitoista, kun viisarit olivat kahdentoista kohdalla. Ja miten paljon saikaan Dora taistella, ollakseen edes jossain määrin hänen kaltaisensa!

Dora ei katsonut koskaan kelloa, hän unohti usein sekä ajan että paikan laulaessaan, haaveksiessaan, miettiessään kaiken maailman asioita, kun sillävälän kello löi ja aika kului. Ja miten vaikeata hänen olikaan toisinaan olla käyttämättä pientä viekkautta, kun hänen piti saada oma tahtonsa ajetuksi läpi, tahi puhua vilpittömästi ja kiertelemättä, kun kierteleminen oli edullista hänen pyrinnoilleen. "Me olemme erilaiset kuin tuli ja vesi", ajatteli hän, "on yhtä luonnollista, että hän elää kellonmäärän mukaan ja inhoaa kaikkia, jotka eivät ole täydellisiä, kuin että vesi sihisee, tullessaan tekemisiin hillittömän tulen kanssa — ja minun on yhtä välttämätöntä saada elää vapaana, saada liehua mieleni mukaan ja leikkiä veden kanssa, kuin liekin nousta ylöspäin. Mutta meidän ei tule kulkea omia teitämme; on olemassa jotain korkeampaa — korkeampaa — missä tuli ja vesi yhtyvät, tulevat yhdeksi."

Mutta saavuttaakseen tätä "korkeampaa", joka loi uutta valoa hänen elämäänsä ja yksinäisinä hetkinä täytti hänet salaisella onnella, jollaista hän ei ollut koskaan ennen tuntenut, ei hän ainoastaan koettanut tulla hyväksi vaimoksi Eugenille, vaan myöskin kiihkeästi halusi saada pikku Main mielestä hävitetyksi muiston siitä illasta, jolloin hän oli nähnyt isän ja äidin seisovan vihollisina toisiaan vastaan.

Sillä hänen mielestään ei Mai enää sen illan jälkeen ollut samanlainen kuin ennen. Hänen kasvonsa eivät enää säteileet päivänpaistetta, ja hänen silmissään ei enää ollut sama iloinen, huoleton lapsenkatse kuin ennen. Ja sen katseen, jonka Eugen ja hän olivat karkoittaneet, sen tahtoi Dora saada esiin jälleen, sen vuoksi hän taisteli itsensä kanssa, kaikkia vikojaan ja puutteitaan vastaan, taisteli, jottei Eugenin enää milloinkaan tarvitsisi olla vihaisen ja tyytymättömän näköinen eikä Main enää milloinkaan tarvitsisi nähdä muuta kuin iloa ja sopuointua kodissaan.

Mutta tämän pyrkimyksen ohella vaivasi häntä samalla tuskallinen aavistus, jota hän ei voinut karkoittaa. Iltasin, kun lapset olivat paneutuneet maata ja hän oli lukenut rukouksen heidän kanssaan, näytti hänestä, kun hän seiso i katsellen heitä, kuin tämä aavistus olisi saanut muodon, se laskeutui synkkänä varjona Main vuoteelle ja hän väänteli käsiään, tuntien ahdistavaa tuskaa. Ja unessa tämä aavistus ilmeni synkkinä, kummallisina kuvina, joiden muisto sitten päivällä seurasi häntä kuin surumielinen sävel.

Hän ajatteli, mahtoivatko Eugeniakin vaivata samanlaiset ajatukset. Hän oli kyllä synkkä ja alakuloinen — synkkä ja alakuloinen, vaikka he eivät olleet koskaan olleet niin onnellisia keskenään kuin nyt. Eikä hän myöskään leikkinyt lasten kanssa kuten ennen. Hän oli ystävällinen, lempeä, paljon vähemmän vaativa kuin ennen, mutta hän ei näyttänyt onnelliselta.

"Tiedätkö, Eugen", sanoi Dora eräänä iltana, kun he istuivat yhdessä, "on eräs ajatus, joka ei anna minulle rauhaa. Olisin mielelläni tahtonut salata sen, tukahduttaa sen, mutta en voi — ja on niin raskasta kulkea yksin ajatuksineen..."

Eugen ei vastannut, mutta hän ymmärsi heti, että Dora nyt aikoi puhua juuri siitä, mitä hän itsekin aina ajatteli.

Dora katsahti Eugeniin.

"Luulen, että Mai otetaan meiltä pois", kuiskasi hän.

Eugen kohautti olkapäitään ja vastasi tyyliä:

"Miksi vaivaat itseäsi synkillä ajatuksilla? Se on niin naisten tapaista, heillä täytyy aina olla takeita tulevaisuudesta, muuten ei heidän ole hyvä olla... Jos heillä ei ole oikeita suruja, nauttivat he kuvitelluista... Eihän meillä ole syytä pelätä, onhan tyttö terve ja reipas..."

Mutta hänen puhuessaan tulivat hänen kasvonsa yhä kalpeammiksi ja hänen äänensä yhä kovemmaksi ja karkeammaksi. Dora hymyili surumielisesti; hän tiesi hyvin, mitä tämän teeskennellyn välinpitämättömän puhettavan alla piili.

"Enpä oikein osaa sanoa, miksi sitä ajattelen, mutta voin vakuuttaa, että se ei ole kärsimyksistä nauttimista; se ei ole minun tapaistani, vaikka olenkin nainen. Kenties on äkillinen heräämiseni tehnyt minut niin selvänäköiseksi", lisäsi hän miettivän näköisenä.

"Heräämisesi?"

"Niin, sillä minä nukuin ennen, nukuin siihen hetkeen saakka, jolloin seisoin lasteni vuoteitten ääressä tuona iltana ja ajattelin, että — että minun pitäisi erota heistä. Silloin heräsin, pääsin selville itsestäni ... sinusta ... meidän suhteestamme ... koko elämästä. Kerronko sinulle, minkälaista unta näin viime yönä, tahdotko kuulla ... tiedäthän, että minä ja koko sukumme näemme tosia unia — muistatko, minkälaista unta näin ennenkuin Sonja syntyi ja ennenkuin isäsi kuoli?"

"Muistan ... en", vastasi Eugen lyhyesti ja kiihtyneenä.

"Minusta tuntui, että sinä ja minä seisoimme yhdessä korkealla vuorella", alkoi Dora, katsomatta Eugeniin, "allamme oli laakso, ja ympärillämme oli paljon ihmisiä, jotka kulkivat edestakaisin. Laaksossa juoksenteli pieni hevonen, pieni kaunis varsa, joka piehtaroi nurmikolla ja hirnui ilosta. 'Miten suuresti se nauttiikään vapaudestaan', ajattelin minä, 'ja kuitenkin se on niin hyvä ja tottelevainen, että jos joku huutaa sitä luokseen, tulee se heti. Oi, jospa ei kukaan huutaisi sitä!' Ymmärsin niin selvästi, että se nautti yli kaiken vapaudestaan, mutta oli kuitenkin niin tottelevainen... Samassa kuulin sinun huutavan sitä. 'Oi, älä mene, älä mene, pieni, tottelevainen hevonen', ajattelin minä. Mutta samassa minusta tuntui, että minunkin piti kutsua sitä, koska sinäkin kutsuit. Silloin näin sen lähtevän laukkaamaan vuorta ylös. Tunsin syvää surua tuon pienen hevosen tähden, ja kun käännyn sinuun päin, näin, että olit kalmankalpea — aivan kuin nyt. Seisoin ja odotin — ja kaikki ympärillämme odottivat... Äkkiä kaikui huuto koko laaksossa, pieni, tottelevainen hevonen syöksyi rinnettä alas ja murskaantui... Kohta sen jälkeen seisoimme — sinä ja minä ja Regina täti ja Pilo neiti ja paljon muita ihmisiä — suuren, kummallisen pesuvadin ympärillä ... me pesimme käsiämme ... oli aivan pimeätä, mutta minä tiesin kumminkin, että pesimme itseämme pienen, tottelevaisen hevonen veressä... Ja..."

"Ole vaiti ... ole vaiti", keskeytti Eugen kiihkeästi, "en tahdo kuulla enempää, en..."

Ja hän peitti kasvonsa käsillään ja istui pitkän aikaa liikkumattomana, pää käsien varassa.

Dora ei puhunut mitään; hän oli hiljaa ja ajatteli untaan. Kun Eugen vihdoinkin katsoi ylös, oli hän jälleen kylmä ja tyyni.

"En ymmärrä, mitä tuolla unella on Main kanssa tekemistä", sanoi hän, hymyillen epäilevästi.

"Ymmärrät hyvinkin", vastasi Dora surumielisesti. "Me, sinä ja minä, ajoimme pienen kauniin varsamme, pikku Main, vuorelle, joka oli hänelle liian jyrkkä... Kun hän tuona iltana näki isän ja äidin toistensa vihamiehinä, sai hän nähdä ja ymmärtää elämää, enemmän kuin pieni lapsensydän jaksaa kestää... En unohda koskaan hänen katsettaan ... sellainen katse menee sydämen sisimpään ... siten katsoo ainoastaan se, joka on 'nähty Jehovan'... Ja sellaiset", lisäsi hän matalalla, värisevällä äänellä, "sellaiset kuolevat..."

"Mielikuvitusta!" vastasi Eugen ja kohautti olkapäitään. Mutta hän oli vieläkin kalpeampi kuin Dora ja hän ajatteli: "Niin se on, aivan niin ... me olemme tappaneet pienen, kauniin varsamme ... me saamme rangaistuksen itsekkäisyydestämme ... meidän syntimme sovitetaan hänen verellään... Tietysti — olenhan aina tiennyt ... olen aina uskonut, että tulisin kadottamaan Main; — se on elämän laki, että mitä enin rakastaa, sen kadottaa ... ja mihin enin luottaa, se pettää..."

Hän lähti Doran luota ja meni omaan huoneeseensa. Kun hän hetkistä myöhemmin tuli juomaan teetä, alkoi hän puhella harvinaisen innokkaasti. Hän lausui paljon kummallisia väitteitä, kuten että kaikkien naisten pitäisi jonkun aikaa työskennellä pankeissa tahi konttoreissa, oppiakseen hallitsemaan tunne-elämäänsä, ja kun Dora jokseenkin laimeasti vastusti häntä, keskeytti hän hänet aiheettoman kiihkeästi, esitti toisia todistuksia toistensa jälkeen, puhui kiihkeästi ja kovalla äänellä ja teki Doran vastaväitteistä mitä kummallisimpia johtopäätöksiä.

"Mutta enhän tarkoittanut sitä", vastasi Dora vihdoinkin hieman harmistuneena.

"Kyllä", ja taas hän esitti pitkän sarjan todistuksia, "juuri niin naiset aina tekevät ... he uneksivat ja puhuvat asioista ylimalkaisesti ... koeta pysyä asiassa... Minä sanon..."

Ja hän jatkoi kuten äsken, kiihkeästi ja ärtyisesti.

Dora ei vastannut enää. Hän ymmärsi, miksi, Eugen oli niin kummallinen, ja hän tunsi syvää sääliä. Hän ei kuunnellut, mitä Eugen sanoi, hän näki vain hänen kalpeat kasvonsa ja kuuli hänen äänensä karkean, kovan soinnun, jolla hän tahtoi huumata tuskaansa. Eugen parka, hänen olisi vielä vaikeampi kuin Doran kestää sitä, että Mai otettiin heiltä pois!

Mutta päivät kuluivat, ja muisto siitä, mitä oli tapahtunut, alkoi vähitellen hälvetä. Dora ei enää puhunut asiasta, hän näki, että Eugen ei sietänyt kuulla puhuttavan siitä. Eugen oli muutenkin tähän aikaan synkkä ja raskasmielinen, ja Dora ei koskaan, kuten ennen, saanut häntä iloiseksi laulullaan ja leikinlaskullaan.

Uudenvuoden tienoissa julkaistiin Lisbetin ja tohtori Ernst Viederin kihlaus, ja häät aiottiin pitää syksyllä. Eräänä aamuna, vähää ennen kuin Eugenin piti lähteä työhönsä, tuli hän Doran luo ja sanoi hieman hämillään:

"Puhuimme kerran Lisbetin naimisiin menosta, ja kuten muistanet, lupasin silloin muutamilla ehdoilla auttaa häntä myötäjäisten hankkimisessa. Nyt annamme kuitenkin näiden ehtojen raueta; otaksun että sinulla ei ole mitään sitä vastaan, että heti paikalla annamme hänelle tuhat kruunua."

Dora punastui ilosta, hänen silmänsä kostuivat ja hän kietoi kätensä Eugenin kaulaan.

"Oi, rakas Eugen, miten hyvä olet! Jospa tietäisit, miten onnelliseksi teet meidät! Ajattelehan, tuhat kruunua ... niin paljon rahaa..."

Eugen hymyili hänen lapselliselle innolleen. "Hyvä ystävä, ei se nyt niin kovin paljon ole! Tuhannella kruunulla ei päästä pitkälle, kun on kysymys talouden perustamisesta."

Dora nauroi ja nipisti häntä leikillä korvasta. "Sinä yläluokan ihminen! sinä luulet että ei voi istua tuolilla, joka on maksanut vähemmän kuin sata kruunua! Tiedätkö, mitä Lisbet tekee? Hän on eräältä maalaispuusepäältä tilannut pieniä puutuolia, jotka maksavat 1 kr. 25 äyriä kappale, ja ne hän maalaa ja vernissaa itse. Ja sitten hän ostaa karkeaa liinakangasta ja neuloo siitä itse ikkunaverhot ja pöytäliinat. Mutta kaikki on niin valoisaa ja kaunista hänen pienissä huoneissaan, että tekisi mieli huutaa ilosta."

"Sehän on hyvä, se", sanoi Eugen. "Vakuutan sinulle, että olen hyvin iloinen, kun voimme edes jollain tavalla auttaa Lisbetiä. Hän on todellakin hyvin vaatimaton ja hyvä tyttö, niin hullunkurinen kuin hän toisinaan onkin."

"Hän on hyvä ja hullunkurinen, juuri sitä hän on", vastasi Dora nauraen, "ja sinulla on täysi syy tuntee itsesi iloiseksi, rakas Eugen, sillä ei mikään maailmassa ole niin hauskaa kuin tehdä toisia ihmisiä onnellisiksi!"

Ja hän kietoi vielä kerran kätensä Eugenin kaulaan ja suuteli häntä otsalle ja poskille, kerran toisensa perästä, kuten hänen oli tapana tehdä, ja Eugen vastasi hänen suuteloihinsa onnellisesti hymyillen.

Myöhemmin päivällä Dora kiiruhti vanhempiansa kotiin kertomaan onnesta, mikä oli tullut Lisbetin osaksi.

Lisbet vaipui sanoman kuultuaan tuolille ja istui siinä kotvan aikaa äänettömänä, kädet hervottomina riippuen sivuilla, pää kallellaan ja silmät kyynelissä.

"Ja tämän tekee 'amiraali!'" huudahti hän vihdoin, kun oli ehtinyt tyyntyä. "Oi, miten hirveitä tulisia hiiliä..."

Ja tarttui nauraen ja voitotellen molemmin käsin päähänsä.

"Oi — voi — voi", valitteli hän, "polttaa ... kirvelee! Mutta polttaa suloisesti!"

"Siinä nyt näet!" sanoi Dora mielissään, "et ole koskaan tahtonut tunnustaa, miten hyvä Eugen on. Se on sinulle parahiksi!"

"Onhan se, onhan se, on aivan oikein minulle, että saan tuhat kruunua rangaistukseksi. Ajattelehan, jos kaikista rikoksista olisi niin oivalliset rangaistukset, miten hauskaa olisikaan rikollisilla! Oi, voi, voi, miten onnellinen olen!"

Ja hän nauroi, ja muut yhtyivät hänen nauruunsa, yhtä iloisina kuin hän.

Kun Lisbet oli saanut valmiiksi pienen kotinsa, missä hän oli järjestänyt, maalannut ja neulonut kaiken itse, piti Eugenin tulla sitä katsomaan.

"Tämä on todellakin hyvin sievä", sanoi hän, kun Lisbet punaisena ja onnellisena oli näytellyt hänelle kaiken, "oikea pieni pesä — kunhan vain tulisit onnelliseksi täällä, rakas Lisbet", lisäsi hän, tukahduttaen huokauksen.

"Kiitos, hyvä Eugen, kyllä minä tulen onnelliseksi", vastasi Lisbet vakaumuksella, "tulkoon vaan suruja ja ikävyyksiä toisinaan, täytyyhän niitäkin tulla", lisäsi hän viisastelevasti, "kun vaan rakastamme toisiamme, tulemme kyllä onnellisiksi."

Eugen ei vastannut; hän ajatteli, että yhtä usein on ihminen onneton, vaikka hän rakastaa. —

Kului vuosi; Lisbetin häät olivat syksyllä, ja pienen pesän täyttivät iloiset, riemulliset laulunliverrykset. Mitään muuta erikoista ei tapahtunut; varjo, joka oli langennut pikku Main kevätpäiville, näytti katoavan, hän tuli jälleen entiselleen ja hänen silmänsä saivat entisen "lapsenkatsensa". Eugenin ja hänen suhteensa tuli jälleen yhtä helläksi ja sydämelliseksi kuin ennenkin. Painostava häpeän tunne ja omantunnon vaivat, joita Eugen oli tuntenut tuosta onnettomasta illasta alkaen, sairaloinen suru sen johdosta, että hän oli kadottanut Main rakkauden ja että Main hyväilyt eivät olleet yhtä helliä kuin ennen, katosivat vähitellen, ja hän saattoi taas olla oma itsensä Main seurassa.

Mai oli kasvanut paljon kuluneen vuoden aikana; toiset tytöt olivat lyhytkasvuisia kuten Eugen ja Dora, mutta Mai oli pitkä ja hento, hänellä oli hienot, kauniit jäsenet ja hänen silmänsä olivat siniset ja kirkkaat kuin kaksi metsälampea. Hän muistutti Eugenin tätejä, kauniita Blumin neitejä, jotka aikoinaan olivat Tukholman enin ihailtuja naisia, jotka tanssivat prinssien kanssa ja joita kreivit ja paroonit hakkailivat.

"Hänestä tulee kaunotar", sanoi isoäiti hyvillään, "hän on aivan Blumien näköinen, ja sitäpaitsi on hän Doralta perinyt hänen kauniin hipiänsä ja tukkansa. Mutta ole varovainen, rakas Eugen, älä hemmoittele häntä. Sinä et tiedä itsekkään, että Mai hallitsee koko teidän kotianne. Se ei käy laatuun."

"Pitänee koettaa tulla ankarammaksi", vastasi Eugen hymyillen leppoisasti. "Mutta en todellakaan ymmärrä, miten se käy päinsä Main suhteen, ja mistä minun pitää kurittaa häntä — hän ei ole niinkuin muut lapset..."

"Siinä nyt näet, miten sokea olet!" huudahti rouva Blum voitoniloisena, "et kai voine tosissasi väittää, että kahdeksanvuotiaalla lapsella ei olisi vikoja?"

"En, tietysti en ... olen ehkä ollut liian myöntäväinen Main suhteen... pitänee ruveta ankarammaksi", vastasi Eugen miettivän näköisenä.

Ja hän koetti pitää päätöksensä ja laati viisaita suunnitelmia, joiden mukaan hän aikoi kasvattaa Maita. Hän aikoi vähentää lahjoja, esiintyä isällisen arvokkaasti j.n.e.

Mutta kun pikku Mai suurin, ihmettelevin silmin ja lempeän moittiva ilme kasvoillaan kuunteli outoa puhetta säästäväisyydestä ja kieltäytymisen välttämättömyydestä, tulivat hänen todistuksensa heti hapuileviksi ja epävarmoiksi, ja lopuksi hän tavallisesti otti Main syliinsä ja hyväili häntä tavalla, josta voi ymmärtää hänen ennen kaikkea haluavan sovintoa, ja jota viisas pikku tyttö piti erittäin lupaavana tuleviin toivomuksiin nähden. —

Eräänä yönä, marraskuussa, heti Lisbetin häitten jälkeen, heräsi Dora äkkiä siihen, että joku seisoi hänen vuoteensa ääressä ja puhutteli häntä kuiskaten. Säikähtyneenä, unenpöpperössä hän nousi istumaan ja haparoi kynttilää. Silloin hän kuuli pimeässä pienen tutun äänen käheästi kuiskaavan: "Isän pikku Mai on kipeä — kaulaan koskee." Vapisevin käsin sytytti Dora kynttilän; siinä seisoi Mai valkeassa yöpaidassaan ja katseli häntä vakavasti, melkein nuhtelevasti.

"Herää, Eugen, herää — nyt se tulee!" huudahti Dora ja tarttui Eugenin käsivarteen. Sitten hän nousi kiireesti sängystä, kääri peitteen pikku tytön ympärille ja otti hänet syliinsä.

"Mihin koskee, rakas, pikku lapseni, oma kultani, sydänpäpyseni?"

Ja hän suuteli hellästi pikku tytön käsiä ja kasvoja ja kasteli ne kyynelillä.

"Tähän — kaulaan", kuiskasi Mai ja osoitti kaulaansa, "Mai ei voi niellä."

Sillävälän oli Eugen herännyt ja noussut ylös. Dora katsahti häneen tuskallisen pelokkaasti, hän oli kalmankalpea ja hänen kätensä vapisi, kun hän hyväili Maita ja samoin kuin Dorakin kyseli, mikä paikka oli kipeä.

"Vie hänet sänkyyn, Eugen", sanoi Dora, "minä herätän Marin, että saamme hänelle kuumaa vettä."

Eugen otti pikku tytön syliinsä, kantoi hänet lastenkamariin ja asetti varovasti vuoteeseen. Vähän ajan perästä toi Mari kuumaa vettä; Dora antoi Main juoda sitä ja pani sitten kylmiä kääreitä hänen kaulaansa.

Eugen seisoi vieressä ja katseli Maita. Hänen mielestään oli Mai muuttunut paljon viime tunteina, hänen silmänsä olivat sameat ja hän vaikeroi monta kertaa. Ja eilen illalla, kun Eugen sanoi hänelle hyvää yötä, oli hän aivan terve!

"Etkö ollut kipeä jo eilen illalla, tyttöseni?" kysyi hän ja siveli hyväillen kädellään hänen otsaansa.

"Olin vähän ... kaula oli kipeä."

"Miksi et puhunut siitä?" jatkoi Eugen moittien.

Mai ei vastannut heti. Vihdoin hän sanoi:

"Pelkäsin, että isä ja äiti pahastuisivat..."

Eugen kääntyi äkkiä pois päin. "Pieni tottelevainen hevonen", ajatteli hän, "tietysti hän kuolee — tietysti ... on parasta, että en antaudu toivomusten valtaan ... tietysti hän kuolee ... tietysti..."

Ja hän toisteli näitä sanoja siksi kunnes hänestä tuntui, että hän oli alistunut tähän välttämättömyyteen ja kaikki hänen ajatuksensa ja tunteensa olivat jäykistyneet.

"Soitamme heti lääkärille?" sanoi hän vihdoin ääneen, ja hänen äänensä oli niin kummallisen kylmä ja välinpitämätön, että hän itsekin säikähti.

"Emme vielä", vastasi Dora, "kellohan on jo yli viiden, ei ole enää kuin muutama tunti aamuun. Heti aamulla soitamme."

Eugen ei vastannut, ja Dora ja hän istuivat seuraten kaikkia hänen liikkeitään. Mai oli nukahtanut, mutta hänen rintansa kohoili raskaasti ja hän valitteli nukkuessaan. He huomasivat, että hänen oli hyvin vaikeata hengittää.

Kun lääkäri, joka oli Eugenin vanha ystävä ja talon perhelääkäri, tuossa kymmenen tienoissa saapui, sanoi hän heti pelkäävänsä, että Mailla oli kurkkumätä. Toisten lasten piti sen tähden muuttaa isoäidin luo, ja sepä täytti heidät, huolimatta surusta, jota he tunsivat Main sairauden johdosta, juhlallisella ilolla. Oli ihmeellistä, että he saivat asua, oikein asua isoäidin luona — Berglund ja mamseli Bendelin ja isoäidin piironki ja sokerilaatikko olivat ilmiöitä, jotka lähinnä muistuttivat satuja ja ihmeellisiä kertomuksia. Ja katkerat kyyneleet, joita he itkivät erotessaan Maista, kuivuivat pian, kun he pääsivät näkemään ihmeitä, joita oli isoäidin luona.

Mutta pikku Mai makasi vuoteessaan raukeana ja polttavan kuumana, ja kurkku niin turvonneena, että hän ei voinut nauttia mitään. Eikä hän tahtonutkaan mitään, hän oli iloinen, kun sai maata silmät ummessa ja pitää kädessään isän tahi äidin kättä, mieluummin molempien. Bakterologinen tutkimus osoitti, että Maissa oli kurkkumätä, niinkuin tohtori oli arvellut. Main vanhemmat ottivat vastaan tämän tiedon näennäisesti tyyninä; he olivat alusta alkaen pelänneet pahinta.

Mutta Eugen vastusti jyrkästi tohtorin ehdotusta, että Mai vietäisiin kulkutautien sairaalaan. Hän tahtoi pitää Main kotona, maksoi mitä maksoi. Niinpä järjestettiin sänkykamari ja lastenkamari sairashuoneiksi, Mai eristettiin sinne kahden sairaanhoitajattaren kanssa, ja Eugen ja Dora muuttivat asumaan Eugenin huoneeseen.

Nyt seurasi raskas aika. Dora ei muistanut koskaan nähneensä Eugenia niin synkkänä kuin nyt; hän oli kuin kivettynyt, ja koskaan ei näkynyt hymyilyn merkkiäkään hänen kalpeilla kasvoillaan. Doran mieleen johtui tarina, jonka hän oli kerran kuullut: kaukana meressä oli kallio, joka oli näöltään kuin naisen pää; kerran muinaisaikoina oli eräs äiti siinä nähnyt lapsensa hukkuvan, ja sitten hän istui siinä yöt päivät, tuijottaen syvyyteen, kunnes hänen kasvonsa kivettyivät ja hänen täytyi istua siinä, vuosisata toisensa jälkeen, äärettömässä surumielisyydessä tuijottaen syvyyteen. Niinkö kävisi Eugeninkin? Jäykistyisikö hänkin, kivettyisikö hänkin surusta, jos Mai kuolisi?

"Älä sure niin, oma armaani", sanoi hän kainon hellästi, "koeta taipua Jumalan tahtoon..."

"En voi, Dora", vastasi Eugen synkästi, "olisin voinut kestää mitä muuta hyvänsä, mutta en tätä..."

"Olisitko ennemmin tahtonut menettää minut?" kysyi Dora hymyillen surumielisesti.

"Olisin", vastasi Eugen häikäilemättä, "sillä silloin en olisi tuntenut itseäni sinun murhaajaksesi, mutta jos Mai kuolee, tunnen, että minä olen hänet murhannut. Uskon uneesi, Dora, uskon, että me olemme tappaneet hänet ... sisällisellä, salaperäisellä tavalla ... olimme kelvottomat olemaan hänen vanhempiansa ... sellainen lapsi kuin hän ei voi säilyttää niin inhoittavaa lapsuudenmuistoa ... muistoa isästä ja äidistä, jotka..."

"Mutta jos ajattelet niin, Eugen", sanoi Dora lempeästi, "silloinhan sinun ei pitäisi kapinoida Jumalaa vastaan, vaan ajatella, että Main kuolema on oikeudenmukainen rangaistus..."

"Niin juuri ajattelenkin. Ja siksi en voi koskaan antaa anteeksi itselleni."

"Mutta ehkä Jumala voi antaa anteeksi sinulle."

"Ehkäpä", vastasi Eugen, kohottaen epäilevästi olkapäitään, "mutta minä en voi antaa anteeksi itselleni. Enkä voi antaa anteeksi sinulle ... että me olemme eläneet niin, että olemme vahingoittaneet omaa lastamme ... lasta, jonka tien olisin tahtonut kukilla siroittaa ... niin, niin, älkäämme puhuko siitä nyt... Jos Mai kuolee, on minun elämäni hukassa..."

Doraa puistatti, mutta hän ei virkkanut mitään; hän ymmärsi, että niinkauan kuin Eugen oli tällä mielellä, eivät hänen sanansa voineet lohduttaa häntä.

Mutta lopuksi tuli noihin jäykkiin, kalpeihin kasvoihin kuitenkin eloa; tuli hetki, jolloin lääkäri, ennemmin kuin oli itsekään uskonut, saattoi ilosta loistaen ilmoittaa ilosta loistaville vanhemmille, että taudin valta oli murrettu ja heidän lemmikkinsä pelastettu.

Kolmen viikon kuluttua oli tartunnan vaara ohi, sairaanhoitajatar lähti pois, ja Main sisaret saivat tulla jälleen kotiin.

Oli ilon ja riemun päivä kun pikku tytöt, iloisina ja vallattomina kuin irti päästetyt linnunpojat, hyppelivät Main ympärillä ja nimittelivät häntä kaikilla lempinimillä, joita olivat antaneet hänelle: "Kevätkukka ... pikku Mai ... isän pikku Mai." Ja he suutelivat häntä, suutelivat hänen käsiään ja käsivarsiaan ja kasvojaan ja tanssivat ilosta hänen ympärillään. He eivät tienneet, mitä hyvää olisivat tehneet hänelle, hänen piti saada lahjaksi heidän rakkaimmat leikkikalunsa. "Pumpedump" raahasi hänen luokseen Rosan, nenättömän nukan, jonka toinen käsi oli poikki, nosti sen hänen syliinsä ja sanoi: "Saat hyvän, hyvän Josani!" Mai ei suurestikaan ihastunut lahjasta; "Pumpedumpin" rikkinäiset leikkikalut eivät miellyttäneet säntillistä pikku tyttöä, mutta sitä hän ei hennonnut sanoa siskolle. Vihdoin hän keksi keinon. Hän sanoi: "Kiitos, pikku Märta, mutta on parasta, että pidät itse Rosan, sillä lasten ei tule koskaan vaihtaa äitiä." Ja hän antoi Rosan omistajalleen, joka painoi sen hellästi rintaansa vasten, kasvot loistaen ilosta. Mutta silloin piti Main saada ainakin hänen lähinnä paras leikkikalunsa! Ja hän haki rikkinäisten leikkikalujensa joukosta sopivaa lahjaa, kunnes löysi hännättömän koiran, jonka Mai sen suhteellisesti vähäpätöisen vamman takia katsoi olevansa velvollinen ottamaan vastaan.

Pikku Main piti vielä olla hyvin varovainen, hän ei saanut tehdä äkillisiä liikkeitä eikä kävellä paljon. Senvuoksi kantoi Eugen häntä aina, kun hän oli kotona, ja hänestä tuntui, että hän ei ollut koskaan kantanut niin kevyttä ja suloista taakkaa.

"Oletko iloinen, kun saat olla isän luona, armaani?" kysyi hän eräänä iltapäivänä, kun Mai istui hänen sylissään ja pikku sisaret hyppivät ja leikkivät hänen ympärillään.

Hän silitti Main poskea ja katsoi hänen silmiinsä hellästi, melkein arasti.

Mai naurahti lapsellisen veitikkamaisesti ja kietoi kätensä isän kaulaan.

"Tietysti olen iloinen, kun saan olla oman rakkaan, rakkaan isäni luona", kuiskasi hän ja painoi päänsä Eugenin rintaa vasten.

Eugen painoi hänet sydäntään vasten; hän uskalsi tuskin hengittää, peläten että hänen hengityksensä vaivaisi lasta, joka istui kokoonkyristyneenä hänen sylissään. Hän ei ollut koskaan — ei edes silloin, kun elämä antoi hänelle runsaimmat antimensa, ei silloin, kun hän toi Doran kotiinsa vaimonaan, eikä silloin, kun hän ensi kerran tunsu isän iloa — tuntenut sellaista onnea kuin nyt. Hän katseli tuota pientä olentoa kuin suurta, ihmeellistä lahjaa — hän ei voinut tarpeekseen ihailla noita pieniä käsiä, noita suuria orvokinsinisiä silmiä ja pieniä, hienoja kasvoja. Tänä hetkenä hänestä tuntui, kuin olisi hän saanut Main täydellisesti takaisin; Main silmissä oli sama hymyilevä lapsenkatse kuin ennenkin, väkinäisyys, joka oli ollut hänen rakkaudessaan, oli poissa, hän oli saanut lemmikkinsä takaisin, ja menneisyyden muistot tukahdutti nykyhetken suloisuus.

Ja hänen rinnastaan kohosi lapsellisen nöyrä rukous:

"Oi Jumala, anna anteeksi, anna anteeksi minun syntini!"

Main parantuminen näytti edistyvän tasaisesti ja tuotti iloa ei ainoastaan isälle ja äidille ja sisarille, vaan kaikille sukulaisille, jotka kilvan rakastivat, ihailivat ja hemmottelivat häntä. Itse isoäitikin, jolla oli niin ankarat mielipiteet kasvatuksesta, otti osaa yleiseen ihailuun; Mai puolestaan otti vastaan kaiken kuin pieni prinsessa, jonka mielestä on aivan luonnollista, että häntä ihailaan.

Ainoa, joka ei tuntenut iloa, oli Dora, tuo muuten niin iloinen, huoleton Dora. Hän ei luottanut Main parantumiseen, hänen äidinsydämensä aavisti jotain, jota muut eivät aavistaneet. "Miten he voivat olla niin iloisia", ajatteli hän, "miten voi Eugeninkin olla niin iloinen ... eikö hän näe varjoa, joka Maita seuraa ... eikö hän näe, mikä kirkkaus hänen kasvoiltaan hohtaa...?"

Kun Dora eräänä iltapäivänä oli pienokaisten luona lastenkamarissa, huomasi hän, että Mai oli harvinaisen kalpea eikä ottanut osaa sisarten puheluun ja leikkeihin kuten tavallisesti.

"Mikä sinun on, armaani?" kysyi Dora ja silitteli pienokaisen kalpeaa poskea, "olet niin hiljaa, — voitko pahoin?"

"En", vastasi Mai hymyillen, "mutta minusta on hauskin katsella, kun nuo toiset lapset leikkivät."

Dora ei vastannut; hän kääntyi äkkiä pois päin, salatakseen kyyneleitään, ja ajatteli: "Niin ei puhu se, joka palaa takaisin elämän iloon..."

Vähän ajan perästä ei Mai näyttänyt välittävän edes toisten lasten leikeistä, hän istui liikkumattomana ja tuijotti eteensä ilmeettömin, samein silmin. Kun Dora koetteli hänen käsiään, olivat ne jääkylmät.

"Etkö tahdo mennä maata, lapseni?" kysyi hän.

"Kyllä, kiitos", vastasi Mai, "olen niin väsynyt ... niin väsynyt..."

Dora soitti Maria, joka riisui Main ja pani hänet vuoteeseen. Pikku tyttö oli yhä vielä vaiti, kun hän oli päässyt vuoteeseen, sulki hän silmänsä ja makasi pitkän aikaa liikkumattomana, kalpeana. Sitten hän avasi pari kertaa hitaasti silmäluomensa ja katseli ympärilleen huoneessa, ikäänkuin etsien jotain.

"Tahdotko jotain — etsitkö jotain?" kuiskasi Dora.

"En", vastasi Mai ja sulki jälleen silmänsä. Dora huokasi syvään ja raskaasti. Itse hän arveli voivansa kestää Main menettämisen, hän oli jo taistellut loppuun taistelunsa — mutta Eugen!... Hän olisi tahtonut antaa elämänsä, vapauttaakseen Eugenin iskusta, joka häntä pian kohtaisi.

Suru sydämessä meni hän Eugenin luo. Hän istui kirjoituspöytänsä ääressä tehden työtä, ja kun Dora tuli sisään ja meni hänen luokseen, nyökkäsi hän ainoastaan hajamielisesti päätään. Dora ei sanonut mitään, hän pani vain kätensä Eugenin kaulaan ja hyväili häntä hiljaa.

Eugen katsahti äkkiä ylös; Doran hyväilyssä oli jotain erikoista, jotain hellää ja sääliväistä, jonka hän heti tajusi. Ja kun hän näki hänen kasvonsa, ymmärsi hän heti, mitä tämä hyväily merkitsi.

"Miten Mai voi?" kysäisi hän äkkiä.

"Hän — ei voi hyvin."

"Mikä hänen on?" jatkoi Eugen ja nousi kiivaasti tuolilta.

"En oikein tiedä ... hän on väsynyt ja kalpea... Luulen että on parasta heti soittaa lääkärille."

"Onko hänen tilansa niin vaarallinen?" kysyi Eugen ja nieleksi hermostuneesti, voittaakseen mielenliikutustaan, "liioittelet ... se ei ole mahdollista ... olihan hän vielä hetki sitten terve ja reipas."

Hän puhui yhä kiihkeämmin, voittaakseen tuskaa, joka oli vähällä tukahduttaa hänet.

"Tule, niin saat nähdä!"

"Tulen, tulen heti — mene sinä edeltäpäin..."

Ja hän kääntyi pöytänsä päin ja järjesti hermostuneena papereitaan. Dora huokasi — Eugen parka — miten saattaisi hän kestää sen?...

Heti kun Dora oli mennyt, riensi Eugen etehiseen ja soitti lääkärille. Sitten hän meni lastenkamariin Main luo.

Pikku tyttö näytti nukkuvan, hän makasi liikkumattomana, silmät ummessa. Eugen seisoi hetkisen äänettömänä, katsellen häntä.

"Näetkö, että hän on muuttunut?" kuiskasi Dora.

"Näen."

Eugen ei sanonut enää mitään, hän istuutui vuoteen ääreen ja tuijotti synkästi eteensä, pää käden varassa. Nyt kolkutti kohtalo ovea — nyt se kuitenkin tulisi...

Vähän ajan perästä tuli tohtori. Hän teki muutamia kysymyksiä, mutta Dora ymmärsi heti hänen katseestaan, että hän ilman niitäkin tiesi, mikä lapsella oli. Hän toimitti kuitenkin tarkan tutkimuksen, ja tutki etenkin Main sydäntä ja keuhkoja. Sitä tehdessään hän pudisteli päätään, ja Dora kuuli hänen puoliääneen sanovan: "kurkkumätä sydän." Sitten hän lasi Main takaisin vuoteelle ja katseli häntä tarkkaan. Mai avasi silmänsä — ne olivat tulleet kummallisen suuriksi ja tummiksi — katseli kuten äskenkin etsien ympärilleen, huokasi väsyneesti ja vaipui jälleen uneen. Tohtori antoi nyt muutamia määräyksiä ja meni sitten saliin, jonne Eugen seurasi häntä. Hän puristi kovasti Eugenin kättä; Eugen vastasi hänen kädenpuristukseensa, mutta ei voinut sanoa mitään, katsoi vaan häneen avuttoman rukoilevasti. "Niin", sanoi tohtori, "se on hyvin vaarallista."

Ja hän puristi jälleen Eugenin kättä ja kääntyi sitten kiireesti pois.

Eugen seurasi häntä etehiseen. Hänestä tuntui, että hänen olisi pitänyt sanoa jotain — mutta mitä? Kysyä, kadottaisiko hän Main? ... kuulisiko hän pian? ... eikö koko maailmassa löytyisi mitään keinoa ... mitään...

"Sanokaa..." alkoi hän, mutta ei keksinyt järkevää kysymystä; hän tarttui molemmin käsin päähänsä, jotain karvasta nousi hänen kurkkuunsa, hänen täytyi päästää suonenedontapainen nyhykytys, jottei tukehtuisi.

"Ystävä parka!"

Tohtori syleili Eugenia, painoi hänet rintaansa vasten.

"Niin kauan kuin on elämää, on toivoa", kuiskasi hän liikuttuna.

Eugen nyökäytti pari kertaa päätään, pyyhki nenäliinalla ohimoitaan ja huuliaan ja meni omaan huoneeseensa.

Siellä hän heittäytyi sohvalle ja istui pitkän aikaa liikkumattomana, painaen käden sydämelleen.

"Miten voi ihmissydän tuntea niin suurta surua murtumatta", kuiskasi hän monta kertaa.

Pari päivää kului; Main terveydentilassa ei tapahtunut muuta muutosta, kuin että hän tuli yhä raukeammaksi ja hiljaisemmaksi. Hiljaista oli myöskin koko talossa, paitsi etehisessä, missä telefoni lakkaamatta soi. Pikku siskot eivät tahtoneet leikkiä, he kulkivat päät painuksissa kuin nuutuneet kukkaset, he tahtoivat kiivetä äidin syliin ja itkeä ja rukoilla Jumalaa, että hän pian tekisi Main terveeksi. Ja jos joku heistä sattui hiukan naurahtamaan, kuiskasi toinen heti varoittaen: "hiljaa, hiljaa, älä naura, pikku Mai on niin sairas." Mutta eräänä aamuna näytti Maissa äkkiä tapahtuvan muutos. Hänen poskensa alkoivat punoittaa ja liikkuttavan epämääräinen ilme hänen silmistään hävisi. Hän alkoi puhella ja laskea leikkiä, kutsui luokseen sisarensa ja isänsä, nousi istumaan vuoteessaan ja tahtoi leikkikalunsa. Silloin riemuitsi koko talo: Mai on parempi ... Mai leikkii ... Mai on kohta terve! Pikku siskot saivat tulla Main luo, ja Eugen oli siellä, vapisten ilosta ja ihmetyksestä, kun näki lemmikkinsä jälleen virkoavan elämään.

Ainoa, joka ei antanut pettää itseään, oli Dora. Kun Eugen oli sanonut hyvästi Maille ja aikoi lähteä työhönsä, juoksi Dora hänen jälkeensä ja pyysi:

"Eugen, älä mene, tule Main luo!"

"Minkä vuoksi ... mitä tarkoitat?" sanoi hän. epävarmalla äänellä, "onhan hän niin paljon parempi..."

"Ei, älä mene ... älä mene!" kuiskasi Dora tuskallisen kiihkeästi.

Eugen seisoi hetkisen äänettömänä, katsellen eteensä. Sitten hän sanoi väsyneesti:

"Olkoon, tottelen sinua — en todellakaan nyt kykene itse arvostelemaan mitään. Minusta hän näytti niin paljon paremmalta."

Ja hän huokasi syvään ja meni Main luo.

Hän ei ollut koskaan nähnyt pikku tyttöä niin lumoavan suloisena kuin nyt. Hänen suuret tummansiniset silmänsä loistivat kuin tähdet, vaaleat kutrit ympärivät hänen kasvonsa kuin sädekehä,

ja heleä puna loisti hänen kasvoillaan, kun hän innokkaasti puheli ja nauroi.

"Isä, pikku isä!" huudahti hän, kun Eugen tuli huoneeseen, "nyt saa isä kuulla, mitä kaikkea teemme ensi kesänä, kun menemme Blombackaan. Muistaako isä, että olen saanut pienen maatilkun isoäidiltä?"

"Muistan kyllä, tyttöseni, mutta kesään on vielä pitkä aika..."

"Onko?" kysyi Mai ihmetellen, "ei, ei sinne ole pitkä aika... Kohta on kesä, ja me menemme ulos kylvämään... Minä tahdon hyötymansikoita, isä, saanko? ... ja sitten tahdon reseedoja... Andersson sanoo, että ne menestyvät niin hyvin... Oi, miten ikävöinkään pientä maatani!"

Hän löi kätensä yhteen ja hänen silmänsä säteilivät ilosta.

"Tiedätkö, isä, mitä äiti ja minä teemme, kun tulemme Blombackaan?" jatkoi hän innokkaasti kuiskaten.

"En..."

"Menemme tervehtimään vanhaa Karinia, hän tulee niin iloiseksi. Emmekö menekin, isä?"

"Menemme, menemme, lapsi kulta!"

"Menemme myöskin kitkijä-Leenan luo ja viemme hänelle kahvia ja sokeria, sillä hän pitää siitä niin paljon. Vai mitä, äiti, emmekö menekin?"

"Menemme toki, hyvä, pieni lapseni!"

Näin puheli Mai monta tuntia, sitten hän oli hetken aikaa vaiti, alkoi sitten taas puhella ja kertoi pieniä tapahtumia menneisyydestä, mutta ennen kaikkea siitä, mitä hän tekisi kun tulisi terveeksi ja pääsisi Blombackaan.

Äkkiä hän vaikeni, ja kun Dora pani hänet pitkälleen, sulki hän silmänsä ja näytti nukahtavan. Toiset lapset olivat menneet ulos hoitajansa kanssa ja Main luona ei nyt ollut muita kuin isä ja äiti, jotka istuivat kahden puolen hänen vuodettaan.

Silloin he äkkiä kuuluivat hänen laulavan suloisella lapsenäänellään pientä laulua, jonka Dora oli opettanut hänelle:

Jonk' on turva Jumalassa,
Turvassa on paremmassa,
Kuin on tähti taivahalla,
Lintu emon siiven alla.

"Laulan pientä virttäni", kuiskasi hän salaperäisesti, onnellinen hymy huulilla, ja katsoi vuoroon isää, vuoroon äitiä, "sen me laulamme, lupaattehan, että laulatte sen — kun — kun —"

"Milloin me laulamme sen, oma armaani?" kysyi Dora vapisevalla äänellä.

Mai katseli eteensä mietiskelevän näköisenä. Oli kuin olisi jokin ajatus välähtänyt hänen mielessään ja sitten heti jälleen hävinnyt.

"En tiedä", vastasi hän surullisena. "Oi, isä, äiti", ja hänen kasvojansa kirkasti äkkiä säteilevä hymy, "katsokaa, alkaa tulla lunta — katsokaa, katsokaa, miten suuria kauniita lumihutaleita satelee..."

Ja hän katseli ympärilleen, ja hänen silmänsä säteilivät ilosta ja ihmetyksestä.

"Miten kaunista ... oi, miten suuria hutaleita ... miten ne kiiltävät ... ei — ei, ne ovatkin tähtiä ... oi — koko taivas tulee luoksemme... Jeesus tulee luokseni ... minä pelkään ... on niin ... kaunista."

Ja kalpeana ja väristen, mutta huulilla säteilevä hymy, hän painoi päänsä Eugenin rintaa vasten.

Sitten hän nousi omituisen kiihkeästi istumaan, katseli ympärilleen ja haparoi kädellään lakanaa. Hän näytti näkevän outoja näkyjä, hän puhui linnuista ja puista, linnuista, joiden siivet loistivat kullalle, ja suurista, tuuheista, suhisevista puista. Hänen rintansa kohoili levottomasti, hänen silmänsä tulivat yhä suuremmiksi, ja hän tuijotti eteensä, kuin olisi nähnyt jotain, jota hänen täytyi seurata. Sitten hänen silmänsä saivat lasimaisen kiillon, hän käänsi äkkiä kasvonsa sivulle päin ja katseli suoraan ikkunaan. Hänen huulensa liikkuvat ja Eugen ja Dora kuuluivat hänen kuiskaavan: "Minä lennän ... lennän ... len..."

Viimeinen tavu kuului hiljaa kuin siipien suhahdus, pieni ruumis kohosi pari kertaa kuin lentoon lähteäkseen, heikko hymy kirkasti kasvot, katse sammui, ja pikku Mai makasi liikkumattomana Doran

syllissä.

"Eugen", kuiskasi Dora, "nyt on Mai mennyt — pieni armaamme on kuollut!"

"Ei — ei — se ei ole mahdollista ... olihan hän äsken vielä niin iloinen!" kuiskasi Eugen tuskallisesti. Mutta samalla hän otti kellon taskustaan ja merkitsi muistiinsa silmänräpäyksen, jona Mai oli lakannut hengittämästä.

"Mai — pikku Mai!" huudahti hän, heittäytyi polvilleen vuoteen ääreen ja hyväili rukoillen hänen kasvojaan ja käsiään. Mutta kukaan ei vastannut ... ja kukaan ei puhunut enää. Ainoastaan värisevä nyhkytys häiritsi kuoleman suurta, juhlallista hiljaisuutta.

"Armas Eugen!" kuiskasi Dora, heittäytyen hänen syliinsä ja itkien yhdessä hänen kanssaan, "saamme vielä kerran nähdä rakkaamme... Jumala on ottanut hänet vain ajaksi ... me saamme hänet takaisin kuoleman jälkeen ... uskothan sen ... uskothan ijankaikkiseen elämään, Eugen?"

Eugen painoi Doran rintaansa vasten, mutta ei vastannut mitään.

"Sano, Eugen, etkö usko", kysyi Dora ja katsoi hänen silmiinsä tuskallisen levottomasti.

"En tiedä, Dora. Tänä hetkenä en usko mitään, enkä tunne muuta kuin katkeraa surua. Hän on poissa, en saa enää sulkea häntä syliini, en painaa häntä rintaani vasten ... elämä on minusta kuin erämaa..."

"Oi, ystäväni, Jumala on laupias ... hän lievittää surusi... Sillä uskothan, Eugen, että Jumala on rakkaus, etkö uskokin?"

"Säästä minua sellaisista kysymyksistä, Dora", vastasi Eugen katkerasti hymyillen, "anna anteeksi, en tarkoittanut pahaa, mutta nyt — nyt ei mikään voi lohduttaa minua ... ehkä sitten myöhemmin..."

* * * * *

Main kirstu oli valmiina; se oli ylt'yleensä koristettu kukkasilla, ja itse lepäsi hän siinä, pää painuneena pientä tyynyä vasten, tyynenä ja rauhallisena kuin olisi hän nukkunut. Tuontuostakin hiipivät vanhemmat ja sisaret ja palvelijat kirstun ääreen, mutta kukaan ei uskaltanut itkeä eikä nyhkyttää, sillä niin onnellisen näköinen oli pikku Mai.

"Onko Mai nyt Jumalan luona — onko hänellä siivet kuin enkeleillä? — Eikö hän lennä takaisin meidän luoksemme?" kyselivät pikku sisaret kuiskaten. Kaikki oli niin ihmeellistä, niin juhlallista, heillä oli niin paljon kyseltävää, he eivät oikein voineet uskoa, että Mai oli kuollut ... ehkäpä hän heräisi eloon, jos he oikein hartaasti rukoilisivat Jumalaa.

Mutta pikku Mai ei herännyt enää; pienten lasten rukoukset ja murtuneen isän sydäimestä kohoavat huokaukset eivät voineet palauttaa häntä siitä salaperäisestä maasta, jonne hän oli mennyt.

Hänen rakkaimmat leikkikalunsa oli pantu hänen viereensä kirstuun. Siinä oli pieni orava, jonka hän eräänä jouluna oli saanut isältä, ja jota hän oli pitänyt niin hyvästi, että se oli vielä aivan ehjä, siinä olivat hänen rakkain nukkensa ja pieni porslinikoiransa. Ruusuja ja kieloja oli siroiteltu hänen ympärilleen, ja viheriät köynnökset koristivat kirstua.

Kirstun jalkopuolessa oli pieni, valkea, vaatimaton ruusu; kukaan ei tiennyt, mistä se oli tullut; muuan vieras oli tuonut sen ja pyytänyt, että se pantaisiin Main jalkojen juureen.

Tuossa ruusussa oli jotain ihmeellistä; se näytti niin pieneltä ja vaatimattomalta, melkein nöyrältä, toisten komeitten kukkien rinnalla. Näytti, kuin sen olisi lähettänyt joku, joka tahtoi sen kautta sanoa jotain kuolleelle. Joka kerran kun Eugen tuli kirstun ääreen katselemaan Maita, osuivat hänen katseensa pieneen valkeaan ruusuun — kuka oli lähettänyt sen? Hänen mieleensä muistui jotain — jotain, joka oli yhteydessä Main kanssa... Hän otti ruusun käteensä ja katseli sitä — silloin putosi jotain sen lehtien lomista; se oli pieni paperinpala, johon oli kirjoitettu sanat: "Anteeksi. Julia." Hän taittoi paperin kokoon, pisti sen takaisin lehtien väliin ja pani ruusun ylemmäksi, Main käden kohdalle. "Mai antaa anteeksi", kuiskasi hän hiljaa, ja nyhkytys kohosi hänen rinnastaan.

Hän ei jaksanut tänä hetkenä ajatella, mitä Main tuli antaa anteeksi, mitä Julia oli rikkonut; hän tunsikin vain raskaan rikoksen painavan itseään, ja hän tunsikin ääretöntä sovinnon kaipuuta, anteeksiannon kaipuuta itselleen, kaikille, koko ihmiskunnalle, joka harhailee, tekee syntiä ja kulkee väärillä teillä.

XVIII.

Oli harmaa, alakuloinen marraskuun päivä, kun "isän pikku Mai" laskettiin hautaan. Taivas oli kuin lyijynharmaa kupu ja koko luonto oli niin äänetön ja hiljaa, että luuli metsien ja ketojen ja laaksojen nukkuvan yhtä syvää unta kuin kuolleet kirkkomaan kunnaitten ja hautamerkkien alla.

Blumien suurelta perhehaudalta oli kivi nostettu pois ja mustana ammotti avattu hauta; mutta alhaalla syvyydessä loistivat vihreitten lehtien keskeltä punaiset ja valkoiset kukat — kylmä kivihauta oli muutettu kukkaisvuoteeksi pienelle nukkujalle, joka oli laskettava sinne.

Äänettöminä ja itkettyneinä seisoivat Hjortin ja Blumin perheet mustissa surupuvuissaan avatun haudan ympärillä. Yhteinen suru oli liittänyt heidät toisiinsa, täyttänyt ne kuilut, jotka tavallisesti aina olivat Doran ja Eugenin sukujen välillä. Molemmat perheet eivät olleet koskaan tunteneet niin suurta suopeutta ja ystävyyttä toisiaan kohtaan kuin nyt. Lisbet oli vaikeroinut ja nyyhkyttänyt pää Regina tädin ihraleukaa vasten, joka aaltoili kiivaasti, ja rouva Hjort ja rouva Blum olivat puristaneet toistensa käsiä ja itkien syleilleet hellästi toisiaan.

Eugen ja Dora olivat ainoat, jotka eivät itkeneet hautaustoimituksen aikana. Dora oli kalpea ja laihtunut, ja hänen kauas tähtäävä katseensa, joka ei näyttänyt huomaavan ympärillä olevia esineitä, kuvasti sanomatonta surua. Eugen seisoj liikkumattomana; hänen hienot, tuhkanharmaat kasvonsa olivat kuin kiveen veistetyt.

"Oi, jospa hän voisi itkeä", ajatteli vanha rouva Blum, ja hänen sydämensä oli pakahtua osanotosta poikansa suruun, "jospa hän voisi itkeä, jospa hän voisi itkeä..."

Mutta Eugen ei voinut itkeä. Hänen katseensa oli kuin luonto hänen ympärillään: jähmettynyt, kivettynyt, liikkumaton.

Nyt laskeutui kirstu hitaasti hautaan. Väsyneinä ja velttoina kulkivat hänen ajatuksensa asiasta toiseen ... nyt menee hullusti, kirstuhan on vinossa ... kas niin ... kunpa nyt asettaisivat sen oikein paikoilleen, niinkuin hän oli määrännyt, isän ja pienen velivainajan viereen ... no niin, nyt se oli haudassa ... Mai oli haudassa ... "isän pikku Mai", hän toisteli noita tuttuja sanoja moneen kertaan, mutta ne eivät tehneet mitään vaikutusta häneen...

Mutta samassa hän tunsi, että jotain kylmää, märkää laskeutui hänen poskelleen. Hän katsahti äkkiä ylös. Suuria, valkeita lumitähtiä lenteli ilmassa, hitaasti ja juhlallisesti putoilivat ne yksitellen hiljaiselle, hämärän verhoamalle kirkkomaalle.

Silloin suli jäykkyys Eugenin kasvoilta, nyyhkytys pusertautui hänen rinnastaan, ja esille tunkeutuivat kyöneleet mursivat hänen silmiensä jääpeitteen. "Tervehdys Mailta", ajatteli hän. "Kaikki taivaan tähdet putoilevat päälleni ... sanoi Mai ... niin se on, se on sanoma taivaasta ... sanoma ylösnousemuksesta ... jälleennäkemisestä, juuri kun ruumis, joka on katoava, peitetään multa... Nuku hyvin, armas lapseni ... nuku hyvin ... ylösnousemuksen aamuun — näemme vielä toisemme ... rakkaus on väkevämpi kuin kuolema ... rakkautemme ei voi kuolla ... Jumala on laupias."

Ja hän itki, mutta ei katkeria epätoivon kyyneliä, vaan kyyneliä, jotka puristautuivat esiin, kun sydämen täyttävät selittämättömät tunteet.

Mutta kun Dora ja Eugen olivat lähteneet hautausmaalta ja eronneet vanhemmistaan ja sisaruksistaan ja kolmen pikku tyttänsä kanssa palasivat kotiin, valtasi heidät kaipaus, tyhjyyden tunne, epätoivo. Silloin johti muisto heidän mieleensä kaikki paikat, joilla Mai oli istunut — hänen tuolinsa pöydän ääressä, hänen tyynynsä uunin edessä, jolla hänen oli tapana levätä iltapäivisin — se näytti heille Main valokuvat, hänen vaaleat kiharansa, hänen hienot, kauniit lapsenkasvonsa, se toi heidän mieleensä hänen suloisen äänensä, kun hän lauloi laulujaan. Miten pitkä ja raskas olikaan päivä näiden tungettelevien vierasten seurassa — miten armotonta, että kaikki piti kaivaa esiin muistojen kätkeistä, tutkia ja tarkastaa ja nyyhkytyksin kaivata! Mikään ei häirinnyt kolkkoa tunnelmaa, mikään ei keskeyttänyt surullisia keskusteluja, mikään ei karkoittanut noita suloisia kuvia, jotka pistivät esiin joka sopesta. Pari kertaa kuului lasten juoksua ja naurua, mutta se vaikenä heti, kuten linnunlaulu marraskuussa.

Ruumiillisesti ja henkisesti väsyneinä menivät Eugen ja Dora aikaisin nukkumaan, ja nukkuivat molemmat heti.

Mutta keskellä yötä heräsi Eugen äkkiä. Hän kuuli outoa ääntä — mitä se oli, mitä oli tapahtunut? Hänen korvissaan kaikui kuin aaltojen kohinaa, ja sen keskeltä väriseviä, vaikeroivia ihmisääniä. Äkkiä muistui suru, jonka uni oli karkoittanut, ankarana ja hirveänä hänen mieleensä. Dorahan itki — Mai,

heidän rakkain lapsensa, oli otettu heiltä pois, häntä hänen äidinsydämensä kaipasi...

"Älä itke ... älä itke ... Jumalan tähden, rauhoitu — rauhoitu — en jaksa enää..."

Ja tuska, väsymys, kärsimätön tuska tukahdutti hänen äänensä.

"Ei, ei", kuiskasi Dora nyyhkyttäen, "ei ole niin, kuin luulet ... se on... Itken ilosta ... kaipauksesta ... itken siksi, että ... on niin kaunista ... niin ihanaa... Olen nähnyt Main, Eugen..."

Ja hän hiipi hänen luokseen, kuin olisi hän tahtonut kuiskata näkynsä hänen sydämeensä.

"En tiedä, missä olin ... ja mitä oli ympärilläni", jatkoi hän, "olin kuin kirkkaassa, säteilevässä avaruudessa ... kaikkialla oli valoa ja kukkia ja iloa. Panin käteni ristiin kiittääkseni ja ylistääkseni, ja katselin ylös kirkkaaseen avaruuteen... Samassa näin yläpuolellani pikku Main ... ja hänen vieressään Maikki tädin — Maikki täti oli aivan samanlainen kuin valokuvassa salin pöydällä, yhtä iloisen ja onnellisen näköinen. He hymyilivät ja viittasivat kädellään minulle, ja kohosivat hiljaa ylöspäin... Silloin minut valtasi onnen ja kaipauksen tunne, joka oli vähällä tukahduttaa minut, ja minä puhkesin itkuun ja heräsin siihen. Mutta se oli niin kaunista, Eugen — tunsin sellaista autuuden tunnetta, jota en koskaan ennen ole tuntenut. Oi, Eugen, eläkäämme niin, että saamme jälleen nähdä pikku Main! Unohtakaamme itsemme ... eläkäämme toistemme hyväksi ... lastemme ... kaikkien kärsivien ja onnettomien hyväksi ... kaikkien, jotka tarvitsevat rakkautta... Ja etsikäämme Jumalaa — sitä, mikä on ikuista... Etkö luule, että Jumala on ottanut lemmikkimme, pakoittaakseen meitä etsimään itseään, kaipaamaan hänen asuntoihinsa, missä pikku Mai nyt on? Sano, etkö usko sitä, armas, armas Eugen?"

Eugen ei voinut vastata; hän painoi vain Doran rintaansa vasten, ja suuressa yhteisessä surussa heidän sielunsa ensi kerran tapasivat toisensa.

Ja he tunsivat, että jotain sanomattoman suurta, jotain, jonka rinnalla itse surukin tuli pieneksi, tänä hetkenä hiljaa ja salaperäisesti tuli heidän sydämeensä.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KEVÄTKUKKA: PERHETARINA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are

a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments

must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.